Gora PETROVIĆ VESELA UDBA
- PRIČE

DA NEMA VESELE UDBE, TREBALO BI JE IZMISLITI

Nekada je prosečan udbaš morao da ima kožni mantil, oficirske čizme i ruke na ledima... naročito dok razmišlja. Takav ,,stajling" je na prvi pogled uterivao strah u kosti radnicima, seljacima i poštenoj inteligenciji, a naročito slučajnim prolaznicima. U to doba, doduše, za vreme vladavine druga Broza, slučajni prolaznici nisu ni postojali. Izlazak na ulicu šačice slučajnih prolaznika, pronalazak je novijeg, Miloševićevog vremena. U to, davno doba, tajna policija se po svemu razlikovala od ostatka čovečanstva. A kako i ne bi, kada ,,0zna sve dozna", kako ju je opevao Davičo. U meduvremenu, Oznaje postala Udba, a kožne mantile su zamenile civilne uniforme. Potom je Otac nacije naredio da cveta sto cvetova. I svi su bili cr-veni. U javnosti se po prvi put moglo čuti za ,,pluralizam mišljenja", u okrilju iste partije, doduše, ali pluralizam je mio ma koje vere bio. I dalje je vladao voljeni drug Broz, koji nije bio toliko crven kao na počecima karijere. Više je vukao na rezedo. Prosečni udbaši obukli su civilne unoforme da bi se utopili u široke narodne mase. Yaljda da ih malo otvore u struku. Nije više bilo važno zastrašiti, važno je bilo da se ne prepozna ko je ko. U to vreme, kako se sada ispostavlja, za tu istu Udbu radili su, što honorarno, što iz čiste ljubavi, neki ovdašnji pisci, novinari, advokati, ugledni domaćini, javni radnici, kao i neke javne radnice... Svi oni su se devedesetih ravnomerno rasporedili u vlast i opoziciju, što po službenoj dužnosti, što iz čiste ljubavi. O ljudima koji su taj posao radili za platu, široke narodne mase i dalje nisu znale mnogo. Osim činjenice da su uvek tu negde... i da ,,zidovi imaju uši".
A onda su došle devedesete koje su, pored ratnih strahota, donele svakojaka naknadna sećanja. Ta sećanja ljudi u godinama od milošte
zovu memoarima... Pranje biografija u početku je obavljano stidljivo, takoreći ručno, a potom je, bogami, proradila i centrifuga. Tokom lečenja od kolektivne komunističke narkoze počelo je, onako usput, lečenje od nekih pubertetskih bolesti i kolektivnih stereotipa. Popis je podugačak: bratstvo i jedinstvo sa pevanjem i pucanjem, nepobe-diva vojska, vanstranačka policija, državni vrh koji brine o državnim interesima, politika kao sudbina, svi naši saveznici po spisku... Primera radi, ovdašnje čovečanstvo je naprasno saznalo da vlast krade a opozicija laže. Kada su mafijaši počeli javno da drže preda-vanja iz patrotizma a predstaynici vlasti o poštenim izborima, bio je to siguran znak da smo postali ozbiljna država zapadnog tipa. Samo su nam nedostajale serijske ubice, pa da kompletiramo utisak. I to smo dobili, samo malo kasnije. U celom tom galimatijasu, jedan za drugim, popadali su svi tabui i stereotipi. Osim jednog. I dalje je os-tala da lebdi tajna nad tajnom policijom. Ko su ti ljudi? Od kožnih mantila do civilnih uniformi, napravljen je pun krug. Kuda dalje?
Konačno se pojavila knjiga koja o tajnoj policiji ne govori sa ide-ološkim predznacima, koja ne precenjuje njenu ulogu, koja ne pot-cenjuje njen značaj, koja se ne bavi mitomanijama, pranjem biografija i stvaranjem novih tabua. YESELA UDBA priča obične ljudske priče o običnim ljudima, poštujući njihove vrline i mane. Goran Petrović demistifikuje vladajuće stereotipe samim naslovom knjige. Pre njega Udba je, u zavisnosti od pozicije iz koje se gleda, mogla biti dobra ili loša, herojska ili zločinačka, Služba koja štiti državne interese ili Služba koja čuva partiju na vlasti... u svakom slučaju ili bela ili crna. Nikako vesela. Da li je reč o zaštitnicima poli-tičke oligarhije i mafije ili su u pitanju državni službenici koji žive kao i svi dragi, radeći jedan neveseli posao? O tome autor YESELE UDBE kaže: ,,Pošto je zahvaljujući sada već

opštepoznatim aktiynos-tima jednog broja ludaka, kriminalaca i ubica koji su na žalost bili ne samo radnici, već i najviši rukovodioci i funkcioneri Službe krajem devedesetih, cela Služba je bila satanizovana i stavljena na stub srama, osetio sam potrebu, i kao običan pripadnik Službe a kasnije i kao njen čelnik, da onaj njen normalni, profesionalni i nedužni deo zaštitim od tih neumesnih optužbi i paušalnih kvalifikacija. Ja nisam ni ubica, ni lopov, ni kriminalac, ni član bilo kakvih "eskadrona smrti", ni mafijaških lobija. To nije ni ogromna većina mojih kolega,
odnosno 99,99% njih, kako sam to često i javno govorio. To su savim obični ljudi poput sviłi drugih." I zaista, iz YESELE UDBE sazna-jemo nešto što smo mogli i pretpostaviti, da nam je politička stvarnost dozvoljavala da pretpostavljamo. Saznajemo da iza svega, pa i iza te Udbe, stoje obični ljudi, od krvi i mesa. A kakvi su nam obični ljudi, takvo nam je sve: i vojska, i zdravstvo, i školstvo, i sudstvo, i vlast, i opozicija, pa i ta policija. Sve nam je onakvo kakvi smo mi sami. Pomalo radni (kada se mora), pomało lenji (kada se može), zabrinuti kada više nema razloga za brigu a veseli kada nam je najteže. Zah-yaljujući tim osobinama valjda smo i opstali sve ove godine i vekove. Uprkos tome što smo ovakvi kakvi smo. Uostalom, i pre nego što počne da priča svoje priče, Goran Petrović upozorava čitaoca na ono što će zateći izmedu korica knjige: ,,Čak i u jednoj takvoj ozbiljnoj i važnoj državnoj instituciji rade obični ljudi, od krvi i mesa, koji imaju duha i koji ponekad i pored sve ozbiljnosti sebi dozvole da se našale i zabave makar i na sopstveni račun. Te i takve ljude hteo sam da vam pokažem i prikažem u ovoj knjizi!" Oni koji su verovali da pripadnici tajne policije ne piju, ne jedu i nemaju fizioloških potreba, biće razočarani ovom knjigom. Is-postavlja se da su to sasvim obični ljudi, pomalo neobičnog zani-manja i još neobičnijeg radnog vremena. Oni koji su verovali da su pripadnici tajne policije ljudi koji po ceo dan rešavaju pitanja svetskih zavera, a kada nema dovoljno svetskih, smišljaju ove naše, domaće - biće takode razočarani ovom knjigom. Ispostavlja se da su većina junaka ove knjige porodični ljudi, sa svim problemima koje prosečan porodičan čovek ima u ovoj zemlji. Jer onaj ko ih nema, taj sigurno nije odavde. A mali i veliki problemi su na ovim prostorima lomili sve, i ljude i države. Jedino nisu uspevali da slome duh. Duh je od pamtiveka bio poslednja brana od svakodnevice. I taj duh, izmedu ostalog, provejava kroz sve zgode i anegdote opisane u YESELOJ UDBI.
Goran Petrović dovodi u pitanje sve stereotipe, ne samo o DB-u, yeć i o samom sebi. Bez velikih pretenzija i potreba da ,,naknadnom pameću" opravda sebe i svoju ulogu (za razliku od mnogih drugih), Oli je kao autor izabrao ulogu posmatrača sa strane, koji dovodi u sumnju sve, pa čak i sopstvenu ulogu: ,,Pa šta sam onda nakon svih tih godina, kada nisam ni pravnik, ni vojnik, ni izdajnik, ni strani
plaćenik, ni špediter, ni komercijalista, ni diplomata, ni vatrogasac, ni novinar, a ni pisac? Odgovor se nameće sam po sebi - YESELI UDBAŠ. I od toga se ne može pobeći a iskren da budem to i ne želim. Nikada mi nije imponovalo što radim u DB-u, niti sam se toga stideo. Smatrao sam da je to posao kao i svaki drugi i trudio se da maksi-malno iskoristim njegove dobre a raaksimalno amortizujem njegove loše strane. I da se uz put sjajno zabavljam. A nakon svih ovih godina i svega što se u meduvremenu dešavalo i sa mnom i sa Službom, ipak bez trunke razmišljanja mogu reći da sam u tome uspeo."
Uveren sam da će se i čitaoci YESELE UDBE osećati kao i sam autor: da će maksimalno iskoristiti dobre strane knjige a maksimalno amortizovati njene loše strane. I da će se uz put sjajno zabavljati.
U vremenu u kome živimo, koje je nabreklo od yelikih državnih, političkih, egzistencijalnih i inih problema, YESELA UDBA deluje nenormalno koliko je normalna, deluje neobično koliko je obična. Da kojim slučajem nema Petrovićeve YESELE UDBE, trebalo bi je izmisliti.
Petar Lazić

UMESTO UVODA

Početkom 1984. položio sam Gradansko procesno pravo kod pro-fesorke Yesne Rakić-Yodinelić i tako, s obzirom na to da na Pravnom fakultetu nije bilo nekog posebnog diplomskog rada ili ispita, postao diplomirani pravnik. Da mi je neko u tom trenutku rekao da se nikada u životu neću baviti pravom, ja bih verovatno pomislio da nije normalan. A desilo se baš tako. Imam diplomu, a nisam pravnik.

Odmah posle poslednjeg ispita otišao sam u vojni odsek opštine Zvezdara i tražio da idem u vojsku, želeći da što pre odrobijam tu godinu, pa da onda pravim planove za budućnost. Medutim, nadrn-dani činovnici, koji su me četiri godine proganjali kao i sve studente vrebajući svaku priliku da nas i pre završetka studija pošalju u vojsku, na moje zaprepašćenje rekoše mi da u vojsku mogu tek u novembru jer je junski rok rezendsan za srednjoškolce-usmerenjake. Elem, posle par meseci blejanja otidoh u vojsku. Bio sam ,,raketaš" u pro-tivoklopnoj četi i godinu dana nosio sam na ledima ,,maljutku" tešku dvadeset i kusur kilograma. Osim toga držao sam obuku, političku nastavu, pomagao u vojničkom klubu i radio kao pravnik u komandi brigade, učestvovao na kvizovima tipa ,,Tito, revolucija, mir", ali i u zabavnim programima zajedno sa Nešom Radulovićem i njegovim "leptirićima", koji su u to vreme već brojali sitno i privodili kraju svoje robijanje u Pirotu. Za sve te silne aktivnosti dobio sam društveno priznanje u vidu značke ,,Primeran vojnik" ali sebe nikada nisam video ni doživljavao kao yojnika. I kada malo bolje razmislim to je bila najpromašenija i najbesmislenija godina mog života.

Po povratku u Beograd počeh da razmišljam šta i kako dalje, a °nda u ,,Politici" posle samo par dana izade konkurs u kome RSUP Srbije traži deset diplomiranih pravnika. Pitam ćaleta odkud to da se prvi put pqjavi takav konkurs i o čemu se radi, a on mi sutradan reče

da je to u stvari konkurs za operativce DB-a i da mogu da konkurišem ako me to zanima. I konkurisao sam, a posle nekoliko meseci provera, pregleda i raznih testiranja počeo da radim i to, verovali ili ne, baš 1. aprila 1986. godine. I ne samo da sam počeo da radim nego sam tako i zvanično postao ,,veseli udbaš"!! I tako sve do maja 1999. kada mi oni koji su sada u zatyoru ekspresno dadoše otkaz zato što sam navodno izdavao državne tajne. Dobih crno na belo da sam iz-dajnik, a uopšte se nisam osećao tako.

Zahvaljujući nekim dobrim ljudima koji se sažališe nad mojom sudbinom, ja počeh da radim u jednoj privatnoj firmi koja se bavila spoljnom trgovinom i špedicijom, ali za nešto više ili manje od god-inu dana i pored toga što sam se trudio ne postadoh ni komercijalista ni špediter.

Posle 5. oktobra ponovo se obreh u starom jatu, ali sada kao šef i načelnik onima koji su me proglasili za špijuna i izdajnika. Oni ko-jima je bilo malo što su me pratili i prisluškivali uzeli su sebi za pravo i da pucaju u automobil koji mi je jedan prijatelj ponekad pozajmlji-vao jer ja nisam imao svoj. Eto, konačno je i Dole je konačno dobio satisfakciju za pretrpljeni strah. Nakon Službe odoh malo u Min-istarstvo spoljnih poslova gde sam iz čiste zabave i zadovoljstva napravio čudo u profesionalnom smislu i pobrao simpatije mnogih karijernih diplomata, ali ipak nisam postao diplomata.

Posle toga probaše da od mene na silu naprave ,,vatrogasca", ali ja ne htedoh. Iako sam pre toga bio načelnik Resora državne bezbednosti i direktor Službe za istraživanje i dokumentaciju Ministarstya spoljnih poslova, imao čin generala i rešenje za radno mesto savetnika ministra unutrašnjih poslova, taj isti ministar, inače moj školski drug i ortak iz kraja sa kojim se znam 30 godina, procenio je da ću ubuduće najveći doprinos dati kao taj neki ,,vatrogasni analitičar", odnosno samostalni analitičar za poslove protivpožarne zaštite. I ne samo da je procenio već je i doneo takvo rešenje, nakon

čega sam, da bi zaštitio dosto-janstvo funkcija koje sam obavljao i ljudi sa kojima sam saradivao, odbio da to budem i dao otkaz posle 20 godina rada u MUP-u.
Par meseci nakon toga na nagovor nekih prijatelja i otvorenu ponudu Željka Kopanje počeh da pišem kolumnu za njegove ,,Neza-visne novine". lako se ono što sam pisao dopalo i uredništvu i mojim prijateljima i iako je to pisanje potrajalo dve godine, nijednog trenutka
nisam ni pomislio a kamoli umislio da sam sada novinar. Osim javnog angažovanja i zabave ovo pisanje je imalo još jedan pozitivan efekat. Posle nekoliko meseci, kada mi je pisanje već postalo navika, sasvim slučajno i neočekivano mi padoše na pamet, baš kao Njutnu na glavu jabuka, naše udbaške dogodovštine i anegdote kojima sam godinama razveseljavao svoje prijatelje. Pošto su se svi kojima sam ih pričao, kako se to inače kaže, valjali ili umirali od smeha, u trenutku sam sh-vatio da sve to moram da zapišem. Nije se na mene spustio ni duh sveti niti me je pohodila neka književna muza, već me prosto obuzelo neko čudno osećanje obaveze i moranja da to spasem od zaborava. Istog trenutka sam seo i napravio spisak dogodovština kojih sam se ja sećao i koje su mi prve pale na pamet. Akada su se otvorili ti pretinci minulih dogadaja i uspomena, moj mozak je nezaustavljivo počeo da radi. Ne samo da sam bukyalno dan i noć mislio o tome i stalno se prisećao novih priča, već sam u tri ujutro ustajao iz kreveta da bih zapisao one priče koje su mi u tom trenutku pale na pamet. Tako je sve počelo, a posle godinu dana ponovnog druženja sa kolegama koji su bili akteri nekih priča i krajnje neobaveznog i sporadičnog pisanja nastala je ova knjiga. Ali, ni pišući ove priče ni gledajući ih napisane, nijednog trenutka nisam ni pomislio da sam sada pisac.
Pa šta sam onda nakon svih tih godina kada nisam ni pravnik, ni vo-jnik, ni izdajnik ni strani plaćenik, ni špediter, ni komercijalista, ni diplo-mata, ni vatrogasac, ni novinar a ni pisac? Odgovor se nameće sam po sebi - YESELI UDBAŠ. I od toga se ne može pobeći, a iskren da budem to i ne želim. Nikada mi nije imponovalo što radim u DB-u niti sarn se toga stideo. Smatrao sam da je to posao kao i svaki drugi i trudio se da maksimalno iskoristim njegove dobre, a maksimalno amortizujem njegove loše strane. I da se uz put sjajno zabavljam. A nakon svih ovih godina i svega što se u meduvremenu dešavalo i sa mnom i sa Službom, 'Pak bez trunke razmišljanja mogu reći da sam u tome uspeo.
Ali da se vratimo opet pričama. Mnogi pravi pisci su pisali o muci *h zadovoljstvu pisanja, o svojim motivima ili o svojoj potrebi da nešto napišu. O tom smislu zapisivanja i pisanja, o strahu pred beli-n°m papira, o nemoći da se misli i emocije uopšte izraze rečima, ne su i neke od najlepših stranica književnosti i ja tome nemam
da dodam. Slučaj je hteo da tokom pisanja ovih priča pročitam i

poslednji roman Marka Vidojkovića ,,Sve crvenkape su iste", koji kroz lik glavnog junaka, odnosno svoj alter ego, razmišlja kako da napiše roman o pisanju romana, ali mu to dugo ne polazi za rukom. Posle mnogo muka kada je sve to što je dugo nosio u sebi konačno sazrelo i kada mu je i pisanje krenulo kratko je zapisao: ,,Danas sam napisao 13 strana romana i sav sam se osećao važnim, svestan da se nalazim u transu u koji ne mogu baš svi da padnu, da ću kopajući po svojoj podsvesti napisati roman kojim ću da pronadem ne samo izlaz iz bedaka u kome sam se sam nalazio, već i izlaz iz bedaka u kome su se nalazili moji čitaoci. Koji sam ja car!"
Naravno da sam posle svega i ja osetio zadovoljstvo i olakšanje, ali mi je, verovali ili ne, prva rnisao bila da se izyinim Goranu Petro-viću - PISCU! Zato što, za razliku od njega, ja nisam pisac i što će me mnogi, što se uostalom i do sada dešavalo, mešati sa njim!
Ne mislim da je ovo što sam napisao neka književnost i zato sam ovoj knjizi u podnaslovu, da ne bi bilo zabune, dodao odrednicu -PRIČE. A kada je već reč o njima na kraju još treba dodati da su sve one na neki način autentične. Nijedna priča i nijedna ličnost nisu izmišljeni. Ali to nikako ne znači da se ovde radi o policijsko-kriminalističkoj

rekonstrukciji minulih yremena niti mi je to bila nam-era. Uostalom, imajući u vidu veliki broj likova, yremensku distancu od 10-15 ili čak 30 godina, a često i dijametralno suprotna sećanja ak-tera pojedinih priča, to ne bi ni bilo moguće. Zato ne mogu reći da se sve desilo baš tako. Neke priče se jesu tako deševale, naročito one u kojima sam i ja bio direktni učesnik, neke su se tako pričale, a neke sam ja tako ispričao želeći da u njima pre svega istaknem tu komičnu crtu. To insistiranje na šaljivom, smešnom i anegdotskom po svaku cenu dovelo me je do toga da pomenem i mnoge javne i poznate ličnosti za koje su mi savetovali da ih ne pominjem, pogotovo ne u tim situacijama u kojima su pomenute. Ali onda ne bi bilo ni nekih od na-jlepših priča pa ovakve sugestije nisam uvažio. Sav ,,greh" na moju dušu. Nikoga nisam želeo da uvredim i povredim i trudio sam se kad god je to bilo moguće da one ličnosti koje se pominju u kontekstu koji bi se mogao protumačiti kao negativan pomenem nadimkom ili inici-jalima. Tako su pomenuti i oni koji su to izričito želeli.
Pošto je, zahvaljujući sada već opštepoznatim aktivnostima jednog broja ludaka, kriminalaca i ubica koji su nažalost bili ne samo

radnici već i najviši rukovodioci i funkcioneri Službe krajem 90-ih, cela Služba bila satarwzovana i stayljena na stub srama, osetio sam potrebu, i kao običan pripadnik Službe a kasnije i kao njen čelnik, da onaj njen normalni, profesionalni i nedužni deo zaštitim od tih neumesnih optužbi i paušalnih kvalifikacija. Ja nisam ni ubica, ni lopov, ni kriminalac, ni član bilo kakvih ,,eskadrona smrti" ni mafi-jaških lobija. To nije ni ogromna većina mojih kolega odnosno 99,99% njih, kako sam to često i javno govorio. To su sasvim obični ljudi, poput svih drugih. Te i takve ljude sam hteo da vam pokažem i prikažem u ovoj knjizi. Ljude od krvi i mesa koji imaju duha i koji su pored sve ozbiljnosti institucije u kojoj rade sebi ponekad dozvol-javali da se zabave i našale, makar i na sopstveni račun.
Pročitayši ,,knjigu" u ,,rukopisu" mnogi meni dragi ljudi i pri-jatelji, čak i oni koji nemaju nikakve veze sa Službom, dobronamerno su mi skrenuli pažnju na opasnost da čitajući ove priče neupućeni i neinformisani pomisle kako smo i ja i ljudi koji su radili u Službi gomila zajebanata i šaljivdžija koja se samo sprdala umesto da radi posao za koji je plaćena! ,,Pisanje je ozbiljan posao - govorili su mi oni, i ti, pišući ovu knjigu, pogotovo kao bivši načelnik Službe, Šalješ u svet i neku poruku. lako je ovo šaljiva i vesela knjiga to je ipak kn-jiga o jednoj važnoj službi koju igrom slučaja i nesrećnih okolnosti, vodeni zlom namerom, danas mnogi rasturaju, ismejavaju, gaze i pljuju. Zato je važno isticati, kad god je to moguće, da su dogadaji opisani u knjizi samo retki trenuci opuštanja i predaha u vrlo oz-biljnoj instituciji koja je u složenim društveno-istorijski okolnostima radila važan i koristan posao, jer se u protivnom može zaključiti da se u Službi ništa drugo nije radilo do jelo, pilo i pevalo!!" Dakle, da ne bi bilo zabune, mi nismo bili gomila zgubidana i zajebanata koji su umesto da rade ,,jeli, pili i pevali" i gledali kako da jedni sa drugima zbijaju šale i prave viceve. Mi smo samo ljudi koji su pokazali da se ponekad mogu zbijati šale i praviti vicevi čak i ujed-noj takvoj instituciji kakva je Služba državne bezbednosti!
Druga dobronamerna primedba koja mi je upućena odnosila se n& jezik, odnosno psovke ,,i vulgarnosti kojima ne treba pridavati to-hki značaj, pogotovo kada ih je moguće zameniti sa tri tačke i ostaviti citaocu da sam zaključi koji glagol dolazi posle kovanice tipa mamu h •••" Ali čak i oni koji su ih upućiyali istovremeno su priznavali ,,da

te psovke nisu najača strana ovog štiva i da su tu zbog autentičnosti i potrebe da se dočara atmosfera". Bez želje da pišem esej o mestu psovke u srpskom jeziku i njenom prisustvu ne samo u svakod-nevnom govoru već i u literaturi, pozorištu, filmu pa čak i u javnom i političkom životu, moram reći da ova knjiga nije ,,Laf u srcu" ili neki film iz serijala ,,Žikina dinastija" i da ovde psovke nisu same sebi cilj već sredstvo kojim se

postiže i ambijentalna i personalna au-tentičnost. Zato je po meni dilema da li da u nekoj priči napišem rec-imo ,,Nosi se bre u pičku materinu" ili da posle ovoga ,,u" stavim tri tačkice lažna i potpuno besmislena. Ljudi sa kojima sam ja radio nisu bili ni glupi, ni prosti, ni primitivni. Ali prosto niko nikada nije rec-imo videvši kolegu koji je besan, neraspoložen ili nervozan pitao ,,Šta je sa njim? Zašto je nervozan" već prosto ,,Koji mu je bre ...?" I ako je već to bilo tako, ne znam zašto bih ja sada nešto menjao?
Pošto sam već napomenuo da ovo nije književnost, iskoristiću to kao odgovor na primedbu i pitanje zašto svoje junake nisam bar malo ro-mansirao ili ih prosto ,,oživeo" kratkim opisima njihovog izgleda ili karaktera. Po sistemu ovaj je bio visok a onaj debeo, ovaj je nosio takav kaput ili onakve cipele, a onaj je imao dugu kosu! Tamo gde je to bilo neophodno i u funkciji priče samo sam naznačio i skicirao izgled, karak-ter ili trenutna raspoloženja i osećanja ,,veselih udbaša" svesno izbegavši mogućnost da od njih pravim književne likove. Osim njih, ovde su na neki način junaci i same priče, dosetke, zgode i nezgode koje su se dešavale i moj jedini cilj je bio da ih zapišem i spasem zaborava, a ne da ih ulepšavam i oplemenjujem tradicionalnim književnim postupciraa. Uostalom, recite mi kako su izgledali Haso i Mujo. Da li je i koji od njih bio visok a koji nizak, koji mršav a koji debeo, koliko su godina imali i da li je to od bilo kakve važnosti za hiljade sjajnih viceva o njima koji su se pričali i pričaju bez obzira na nemogućnost njihove vizuelizacije!
Mislim da su posle ovolikog uvoda predočene sve neophodne čin-jenice potrebne za čitanje i pravilno razuraevanje ove knjige i otklo-njene sve dileme i nedoumice koje su vas u tome mogle ometati. Zato možemo preći na stvar, to jest na same priče. A što se mene tiče, ja ću smatrati da moj trud nije bio uzaludan i verovaću da su mi i oni kojima se u ovim pričama nešto nije dopalo oprostili ako se bar jedan čitalac, čitajući samo jednu priču bar jednom nasmeje!! I šta reći na kraju osim - Gorane Petroviću, stvarno izvini!
13

NAŠE PRICE
L4
15

ODIOK
Kada sam posle nekoliko meseci provedenih u pratećem odeljenju i završenog operativnog kursa, kako se to u našem žargonu govorilo, prešao u operativu, moj prvi šef je bio Marko. Doduše, to njegovo še-fovanje, barem kada sam ja u pitanju, trajalo je kratko - samo mesec dana, ali činjenice su činjenice i ja ih poštujem. Marko je, kao što rekoh, bio moj prvi šef.
Kao mlad, školovan i perspektivan kadar on je početkom 80-ih iz jednog centra Službe u unutrašnjosti doveden u centralu u Beograd. Pošto je završio srpskohrvatski jezik i književnost na Filološkom fakultetu, on se tu snašao kao riba u vodi, s obzirom na to da su ti poslovi uglavnom administrativno-činovnički i što je još važnije kan-celarijski. Ceo radni vek možete provesti čitajući izveštaje i beleške, pišući analize i preseke, kafenišući i sastančeći sa kolegama bez ikakve potrebe da napuštate zgradu u kojoj radite ili komunicirate sa bilo kim van Službe. Ali, idila je kratko trajala jer se Markovom men-toru i zemljaku, koji je tada zauzimao neko yisoko mesto u Službi, učinilo da bi bilo dobro da ga pošalje malo u operativu kako bi stekao i tu vrstu iskustva koja bi mu danas-sutra bila plus u karijeri. I tako je Marko postao šef takozvane ,,evropske" grupe u beogradskom Centru.
Ali problem je bio u tome što se vrlo brzo pokazalo da su Marko i operativa nebo i zemlja, dva sveta različita. Kao što psihologija ra-zlikuje ekstrovertne i introvertne ličnosti, kao što postoje monasi opštežitelji koji žive u zajednici i oni drugi koji se neretko

zavetuju na ćutanje i život provode u osami u nepristupačnim pećinama daleko 1 od običnih ljudi ali i svoje manastirske bratije, tako i u Službi pos-toje oni koji su rodeni za operativu i teren i oni koji se u tome teško u gotovo nikako ne snalaze. Jedni vole kancelariju i papire, a drugi ulicu. A operativa traži i jedno i drugo, pa samo oni koji pomire ove

dve krajnosti i mogu lako da komuniciraju sa ljudima, ali i da po povratku u kancelariju o tome sačine izveštaj ili belešku, postaju pravi i uspešni operativci. Oni kojima to ne pode za rukom se jedno vreme muče, a onda defmitivno opredele ili za analitiku ili neko drugo mesto u okviru Službe gde mogu naći sebe.

Pošto su Marko i operatiya bili posvadani, i on se jedno vreme mučio i glumio šefa operativne grupe. A kako je kao i drugi iz njegove fele imao nelagodu ili animozitet prema izlasku na teren i učestvovanju u op-erativnim akcijama, ili možda čak i nekakav neobjašnjivi strah, činio je sve da elegantno izbegne pokušaje operativaca da ga nekako izmame iz kancelarije. Dovijao se kako je znao i umeo. Kad god je trebalo da se ide u neku akciju iłi da se sa nekim razgovara, on je imao stanovite zdravstvene probleme. Zakazan pregled kod lekara ili neko snimanje i nikako nije mogao da im se pridruži. Prozrevši ovaj Markov problem, stariji i iskusniji operativci poput njegovog imenjaka Marka, zvanog Talijan po problematici koju je dužio, iz čiste obesti, dosade ili štosa radi počeli su svakodnevno da ga zatrpayaju zahtevima da zajedno sa njima učestvuje u operativnim akcijama govoreći mu da im je neopho-dan ili da je uobičajeno da takve akcije vodi šef lično. A on je petljao, vrdao i dovijao se kako je znao dok su oni umirali od smeha i na kance-larijskim kafenisanjima prepričavali njegova smešna opravdanja.

Ali, i Marko je imao svojih pet minuta kada im je naplaćivao nad-nicu za strah i yraćao milo za drago. A oni su nastupali onda kada bi nji-hove beleške i izveštaji dolazili na njegov sto. Tada bi ih u maniru najstrožeg književnog kritičara, lektora, korektora i recenzenta zajedno jednostavno rečeno masakrirao i vraćao na popravku istim onima koji su se do juče sa njim poigravali i šegačili. Zbog tačke, zareza ili bilo kog znaka interpunkcije, zbog reči koja bi mu se učinila neadekvatna ili prosto zato što bi mu se sve skupa učinilo nekako stilski neujednačeno retko koja beleška bi našla svoj put do analitike. Ali ako je sve ono što su oni radili sa Markom njima izgledalo bezazleno, ovo sa vraćanjem beleški to nije bilo ni najmanje. Jer ukoliko tokom meseca ne napišete desetak beleški mogli ste doći u situaciju da ne dobijete varijabilni deo ličnog dohotka iliti plate, a to je bila tačno njena četvrtina. Ni onda to nije bila zanemarljiva suma, bez obzira na to što se živelo mnogo bezbrižnije i opuštenije. I tako su Marko i operativci živeli i radili srećno razdvojeni nemajući gotovo nikakav kontakt osim na sastancima na ko-

iima se jednom mesečno delila yarijabila. On u samostanskom miru syoie kancelarije, pištići analize i preseke koje mu niko nije tražio i koji nikome nisu bili potrebni, a oni po beogradskim kafanama i restoranima ede su nalazili predah izmedu retkih i rutinskih operativnih poslova.

Toliko o mom prvom šefu. A moj prvi kancelarijski kolega, po dolasku u operativu, bio je Sloba, poznat po nadimku Pitonče. Is-postavilo se da je ovaj vizionarski potez imao dalekosežne i blagotvorne posledice na njegov seksualni život jer bi gotovo svaka osoba ženskog pola, čuvši ovaj nesvakidašnji nadimak, postayila očekivano i logično pitanje - A zašto Pitonče? I dobijala još logičniji odgovor - zbog skromnosti i zbog gramatike. Ako je, naime, kamilica dete od kamile, onda je pitonče dete iliti mladunče od pitona. Ko ne veruje, može da proveri. I tako je ova šarmantna seksualna aluzija uvek imala produ. Kod nekih bi izazvala samo smeh, ali je bilo i onih, naravno misli se isključivo na osobe ženskog pola, kod kojih bi izazvala barem početnu znatiželju

pomešanu sa nevericom, a to j oj j e i bio cilj. Za početak to j e bilo više nego dovoljno, a Sloba se posle i sam solidno snalazio. Yisok, stasit, crnomanjast i iznad svega srećno neoženjen skoro do četrdesete, napravio je solidnu karijeru na tom planu.
Ali za razliku od Marka, koji je bio posvadan sa operativom i terenom, Sloba je bio posvadan sa gramatikom i pisanjem. A ako tome dodamo i činjenicu da je pored mene bio jedan od najmladih op-eratiyaca u grupi, logično je što je bio predodreden da postane Markova žrtva. I postao je. Nemajući nikakvu moć nad starijim op-erativcima, on je Slobi činio sve one male pakosti koje nije mogao činiti njima. Davio ga je ko zmija žabu ne puštajući ga ni vazduh da udahne. Nebrojeno puta mu je, narayno, vraćao svaku belešku, pa je za Slobu pisanje postalo noćna mora. I ono malo što je znao i umeo, preko noći je zaboravio. Njegova nesigurnost u sebe i svoje znanje je na trenutke bila tragikomična i graničila se sa neverovatnim.
Sine, da li se kaže on je albanski proorijentisan ili proalbanski ori-jentisan - pitao me je jednom ne dižući pogled sa papira.
Ovo drugo - odgovarao sam ja ozbiljna lica jedva se suzdržava-jući da ne prasnem u smeh.
Marko ga je, kao što rekoh, potpuno razbio, naravno samo kada le pisanje bilo u pitanju, pa se pamti dan kada je veseli Sloba od ujutu do kraja radnog vremena pisao depešu od nekoliko rečenica dok nije

ispala onako kako ju je Marko zamislio.
Ali kako sve što je lepo iraa kraj, ima ga i ono ružno. Pošto se rela-tivno brzo pokazalo da je pokušaj pravljenja operatiyca od Marka os-uden na propast, on je konačno otišao tamo gde mu je i bilo mesto - u upravu analitike, pa su za Slobu i sve nas su nastupili srećniji dani. Za šefa nam je postavljen Zoran Mijatović, iskusan i dokazan rukoyodilac sa petnaestogodišnjim iskustvom. Doduše, to je bilo njegovo drugo ,,horizontalno napredoyanje" kako je sam u šali govorio jer je pre toga već obayljao, u to vreme vrlo zahtevnu funkciju šefa detašmana DB na aerodromu, a potom i šefa grupe za emigraciju. Beogradsko dete, odras-tao u Sarajevskoj i Kosmajskoj, pionirski aktivista, akcijas> ljubitelj filma i književnosti, sa širokim i raznovrsnim poznanstyima i kontak-tima u gradu, i iznad svega zajebant, bio je Markova sušta suprotnost. A kada smo ubrzo po njegoyom dolasku saznali da u torbi od koje se nije razdyajao nosi ili neispravan pištolj ili ispravan pištolj i municiju neodgovarajućeg kalibra i knjigu pesama Mike Antića, ma kako to iz-gledalo bizarno, shyatili smo da nam sa njim neće biti dosadno.
Pošto mu je kao mladom operatiycu moj otac Raka Petrović svo-jeyremeno puno pomogao, čuvši da sam ja u njegovoj grupi, odmah je poželeo da me upozna. Yaljda ga je intrigirala činjenica da će biti šef sinu svog nekadašnjeg šefa i prijatelja. A kada je čuo da čitam, volim pozorište i idem na FEST, medu nama se rodila obostrana sim-patija i začelo buduće prijateljstyo. Pošto mi je shodno svim ovim interesovanjima i pisanje išlo od ruke, već posle nokoliko dana, bio sam zamoljen ,,da ponekad pomognem Slobi da nade adekvatnu reč", odnosno da mu diskretno i nenametljivo pomažem u pisanju izveštaja i vraćanju poljuljanog samopouzdanja.
Prihvativši ovu ,,dužnost", ja sam mu stalno govorio da se opusti i da jednostavnim i običnim rečima napiše ono što je naumio. Uostalom, svi ti izveštaji se pišu gotovo šablonski uz obilato ko-rišćenje nekih oveštalih fraza i ustaljenih formulacija pa za njihovo pisanje i nije potrebna neka posebna pamet. Ali, slučaj ,,komedijant" je hteo da u jeku mojih prosvetoteljsko-terapeutskih aktivnosti Sloba, koji je već bio malo živnuo, napravi ,,fatalnu grešku". Pišući, naime, o jednom britanskom agentu i njegovim ,,bezbednosno interesantnim aktiynostirna", yaljda ponesen lakoćom sa kojom je to sada radio, on je u belešku ubacio jedan potpuno nepotreban deo o tome kako je

nomenuti ,,u mladosti bio skijaš i reklamirao Marlboro!!??". Ne samo da su ti podaci bili pQtpuno besmisleni, već se pišući o tome on toliko zapetljao da cela priča na kraju nije ličila ni na šta.
Akako jedna nesreća nikada ne ide sama, desilo se daje Mijatović ovo njegoyo pisanije pročitao odmah posle budenja iz uobičajene, kratkotrajne podneyne dremke pre nego što je popio kafu. Bez poz-itivnog i blagotvornog dejstva kofeina, onako bunovan i razbarušen banuo je u našu kancelariju, koja se nalazila odraah do njegoye.
Šta radiš ti raali? Zajebavaš se, a?
Ne šefe, pišem.
Ma šta pišeš koji kurac?
Paizyeštaj saradnika...
A 'de ti je ovaj Piton?
Na terenu.
Pa šta piše ovo? Kakav bre skijaš, kakav Marlboro, raetnern vas bre na kurac obojicu... je l' sam ti rekao da mu pomažeš u pisanju?... ma jebaću vam mamicu malenu... — i sve tako dalje vokabularom koji će mnogo kasnije proslayiti Velju Ilića.
Ponizno priznadoh da nisam čitao i da ne znam o čemu se radi, ali da ćemo popraviti čim se Sloba yrati, i iskusno predložih kaficu. I ne samo da predložih, već je brzinom munje i donesoh. Posle popi-jene kafe on se naravno poyrati i u daleko boljem raspoloženju sede da na belešci napiše ,,instrukciju" za njenu ispravku. ,,0vime možeš da OD i da ga OK" - glasilo je otprilike ono što je napisao i ja shvatih da je u pitanju neka fora i da ga pomenuta beleška uopšte ne zanima. Pošto mi ni na kraj pameti nije padalo šta bi napisano moglo da znači, ljubazno sam ga zamolio za autentično tumačenje i on mi izade u susret.
Nek se nauči pameti, nije on bre Tolstoj da mi tu piše romane -reče on yeselo i ode u prevodilački sektor da sa koleginicama popije još koju kafu i razmeni recepte za zimnicu ili se raspita za zdravlje njihoyih muževa i dece.
Ja ostadoh da se smejem, a nedugo potom dode i Sloba sa terena.
Sine, je l' mi prošla beleška? - pita on već sa vrata.
- odgovaram ja i glavom mu pokazujem na njegov sto. šta je bilo, štaje rekao Mijatoyić?' ćutim, a on čita i, naravno, ništa mu nije jasno.
20
Ma šta mu bre znači ovo, kakve su to skraćenice?
Ne znam, moraćeš njega da pitaš.
Ma nemoj da me zezaš, vidim da je bio ovde i da ste pili kafu -navaljuje on, ali ja ne popuštam.
Sad će on da se vrati pa će ti lično objasniti - odgovaram ja jedva suzdržavajući smeh, ne želeći da baš iz mojih usta čuje da OD i OK znači OBRIŠI DUPE i OKAČI O KURACH
Tako je malo uz moju a malo i uz Mijatovićevu pomoć Sloba izlečio svoje strahove od pisanja, ali istoyremeno i obuzdao svoje narastajuće literarne ambicije i sveo ih na realnu meru. A nama je ova skraćenica postala sinonim za sve loše, promašene i beznačajne stvari i u poslu i u našim privatnim životiraa. Godinama nakon toga smo odgovarajući jedni drugima na pitanja kakva je sinoć bila utak-mica ili kakav je neki novi film ili knjiga, ali i štaje bilo na kolegi-jumu ili šefovskom sastanku kratko odgavarali - Ma što bi rekao Mijatović OD i OK.
PRASE
E, al' se nekad dobro jelo i to ne samo u pesmi Doleta Balaševića već i kod nas u DB-u. U ta srećna vremena krajem 80-ih, kada su samo retki znali ili naslućivali budućnost koja nas čeka, svi ostali su živeli manje-više bezbrižno. Yišepartijski sistem još nije bio uveden, SFRJ je još pos-tojala, a standard iz tog vremena ćemo kažu opet dostići za jedno deset-dvadeset godina, pa što se onda u tim vremenima ne bi i dobro jelo. A naš

posao je podrazumevao i podrazumeva kontakte i druženja sa različitim ljudima. Nekada morate da razgoyarate sa domarom ili nečijom kućnom pomoćnicom, a već sutra sa nekim direktorom, načel-nikom ovoga ili onoga, sa lekarom, arhitektom, inženjerom... Neko će vas primiti u svom stanu ili kancelariji, neko će insistirati da dode u službene prostorije, a neko opet da se razgovor obavi u kafani. Neko voli da pojede i popije pa posle da priča, neko neće ni kafti da popije, a vi sve to morate da pratite i svemu, odnosno da se svakome prilagodite jer su u suprotnom šanse da saznate ono što vas zanima vrlo male.
Tako su pravi i uspešni operativci, hteli to ili ne, na neki način ,,os-udeni" na kafanu. A pošto smo i mi živi ljudi, ni mi ne pijemo samo zato što moramo i samo kada radimo, već i zarad svog zadovoljstva. Shodno tome dešavalo se vrlo često da se nas nekoliko, i tokom godine a pogotovo leti, kada je posla daleko manje a slobodnog vremena daleko više, nademo u obližnjim kafanama na takozvanom ,,lakom doručku". Kada, naime, po dolasku na posao słwatite da toga dana nema nekih posebnih obaveza niti naloga od načelstva, te da će biti beskrajno dosadno ceo dan provesti u kancelariji, vrlo brzo se jednoglasno prih-vata ideja o odlasku u ,,Savski venac", ,,Grafičar", ,,Franš" ili bilo koju kafanu ili restoran na već pomenuti ,,lagani doručak". Da se radi o doručku, to je sigurno, jer smo u kafani već u devet, deset sati, ali da je taj doručak lak, to će vam potvrditi malo ko od onih koji su takvim do-gadajima prisustvovali.

Posle par aperitiva prelazilo se na ,,sezonsko" predjelo - gibanica. proja, sir, kajmak, pihtije, kavurmica, brizle, prebranac ili jagnjeći zapon-jci - što da ne, potom obavezno teleća ili jagnjeća čorbica, pa prelazak na glavno jelu u vidu specijaliteta restorana za dve osobe ili raznog pečenja ispod sača. U meduvremenu je dolazilo do promene pića i posle bezbroj buteljki vina ili desetak piva po osobi dolazile su na red tufahije, baklave, orasnice ili druge sitne zanimacije. Dešavalo se, takode, ponekad da neko od onih ješnijih, poput Keleta ili Randela, kaže da je opet gladan i da se krene iz početka, ali ovaj put bez predjela, naravno. Zaneti ,,poslom" često nismo ni primećivali da je radno vreme pri kraju pa bi čim je to neko kon-statovao najmladi medu nama odlazio do najbližeg telefona, jer tada mo-bilni još nisu postojali, da pozove našu sekretaricu, od milošte prozvanu Micika premda se zvala Dragana, i za svaki slučaj proveri da nas nije kojira čudom neko tražio ili pitao za naše zdravlje. I kada bi dobio očeki-vano negativan odgovor, on je hitao da tu radosnu vest saopšti i ostalima. Obradovani ovakvom vešću pojedinci su nastavljali sa zabavom do uveče, a ponekad bogami i do sledećeg jutra, i pravo iz kafane odlazili na posao, a ostali bi odlazili kući na zasluženi odmor.
E, al' se nekad dobrojelo i pri tome se nije znalo ko više jede: stariji ili mladi, oni krupniji i kabastiji, od kojih tako nešto i očekujete, ili mi sitniji i žgoljaviji.
Osim ovih kafanskih doručaka postojali su i oni obični, svakodnevni u restoranu MUP-a. Pošto se Beogradski centar nalazio u okviru iste zgrade u ulici Kneza Miloša kao i centala MUP-a, i mi smo mogli da koristimo, osim našeg posebnog bifea, i restoran društvene ishrane -kako se to nekad, u samoupravnom socijalizmu, zvalo. U našem bifeu mogli ste naravno pored čaja, kafe ili raznih sokova i da kupite nešto za doručak, ali to nas ozbiljne ljubitelje hrane uopšte nije zadovoljavalo. Tako smo se izmedu nekih peciva ili para viršli u našem bifeu ipak opre-deljivali za mnogo bogatiji i raznovrsniji meni u velikom restoranu. Tamo je, naime, postojala i dodatna mogućnost izbora. Od 8.30 ~- 9.30 mogli ste da pojedete i takozvani engleski doručak, ili što bi mi rekli džemić i čaj, ili razne vrste omleta i znatno veći izbor sireva i suhome-snatih proizvoda. Od 9.30 - 10.00 je bila pauza, a potom ,,kašika", odnosno ručak sa čorbama, kuvanim jelima i kolačima.
Naravno da smo mi doručkovali ručak, odnosno za doručak jeli kuvano. Onima kojima se već prewću creva na pomen pasulja sa kobasicom, sarme,

_
podvarka, lovačkih šnicli, škembića ili kolenica u deset ujutro mogu da kažem da ih potpfeio razumem. I ja sam svojevremeno mislio da moj otac nije normalan kada je po dolasku sa posla, na naše pitanje da li želi da ruča sa nama odgovarao da ne može da zine jer je ,,doručkovao" kolenice, pasulj ili već nešto od pomenutog. Ja, koji sam kao i sav normalan svet tih godina uglavnora doručkovao u pckari ,,Kod Dimčeta", koja se nalazila odmah ispod restorana ,,Lipov lad", nikako nisam mogao da shvatim da neko može da doručkuje podvarak sa suvim rebrima, ali je i moj otac Činio baš to. Ali, tako je to u životu, i ponekad radiš ono što si verovao da nikada nećeš. Pa nije džabe gospodin Bond rekao ,,nikad ne reci nikad".
Ono što će vas možda začuditi je činjenica da bi se već nešto pre deset u restoranu formirao red od onih kojima je ova vrsta doručka bila normalna i prihvatljiva. A pošto gospodin Bond nije džabe rekao -Nikad ne reci nikad - i ja, koji sam se svqjevremeno zgražavao nad onim što je činio moj otac, naravno kada je u pitanju bio doručak, ubrzo sam i sam postao redovni posetilac restorana. U periodu posle deset sati. A kada se malo bolje prisetim, ni ja nisam bio baš tako usamljen. Postojala je ekipa kako nas iz DB-a tako i onih iz MUP-a koji ni po koju cenu nisu izostajali. To je išlo dotle da smo se za nekoga ko nije bio tu odmah raspitivali da nije bolestan i da mu se nije ne daj bože nešto desilo. Aako su ove dve male ,,ekipe" imale svoje kapitene, onda smo ja i Jova kurir iz MUP-a sigurno zasluživali tu počast!
Kada su krajem 80-ih učestale neke sednice CK-a, sednice Predsed-ništva Srbije ili Jugoslavije, kada su već počinjale demonstracije na KOSOYU i u Beogradu, počela su i neka besmislena dežurstva u Službi a i u policiji koja nisu prestala bezmalo do 5. oktobra. Svuda oko zgrade MUP-a su bili parkirani autobusi koji su policajce iz unutrašnjosti dovodili u Beograd, što je značilo da se od njih nije moglo ni prići restoranu a kamoli jesti. Ali čak i u takvim vremenima mi smo se nekako snalazili. Iz beogradskog Centra ekipe pripravnika su svakod-nevno u vreme ručka kretale na ,,specijalni zadatak". Na autokomandu po roštilj ili u ,,Dubočicu" po pileća krilca na žaru, pa smo tako uz neko liko kartona piva uspevali da preživimo i dočekamo odlazak kući. Kako god okreneš, moralo je da se jede i da se pije. I jelo se bogami tako i toliko da je u znak sećanja na ta vremena ostala i priča koja sledi. Posle jednog od već opisanih ,,laganih doručaka" a la Savski venac, narednog dana oko pola deset kao što gospodin Pavlov zapoveda, meni
I

proradi alarm i ja podsetih Slobu, koji se nešto raspisao, da se bližj vreme doručka i da to svoje pisanije polako privodi kraju ili naprayj pauzu jer nikako ne bih da zakasnimo.
- Gde da zakasnimo - zapita on u neverici?
- Pa na doručak, čoveče, u restoran, šta se pravioš lud, je l' vidiš ko-likoje sati?
- Ma kakav doručak bre, jesmo li juče doručkovali? Ja još nisam ni ono svario. Sačekaj malo da danem dušom pa ćemo ići kasnije!
- Šta bre nisi svario? Ono iz ,,Savskog venca" - upitah ja u neyerici.
- Pa da. Posle toga ja ništa nisam jeo, nisam mogao da zinem ceo dan. Ne znam ko je bio u većem šoku. Ja, kada sam čuo da on posle toga
ništa nije jeo, ili on, kada sam mu rekao da sam ja posle tog Jaganog doručka" koji se završio oko dva sata, kod kuće uredno ručao i večerao. Ne verujući onome što je čuo ili misleći da ga zezam, pozvao je istog momenta moju ženu i s neba pa u rebra je pitao da li sam ja juče ručao.
- Da, naravno - odgovorila je ona zbunjeno ne znajući o čemu se radi.
- A šta je ručao - nastavljao je on svoju istragu.

- Kako šta je ručao? Šta ja znam, supu, šnicle, krompir-pire...
- A za yečeru?
- Uobičajeno. -???
- Mislim pet jaja na oko, pršutu, sir, pradajz salatu...
Sloba u šoku. Ne može da veruje. Jer ja se sigurno nisam dogovorio sa ženom da ga zezamo pošto je zvao istog trenutka, a opet mu nije jasno kako sam to sve pojeo.
I pošto su Slobini poreklom iz sela Banja kod Arandelovca, i pošto je on u grupi bio poznat kao čuvar usmene baštine ovog kraja, zahvalju-jući čemu smo mi saznavali da se tamo ne kaže ,,svršavam" već ,,nadolazi mi slačak" i mnogo toga drugog, on u tom trenutku izgovara još jednu u nizu svojih antologijskih rečenica.
Pa majku ti jebem, ti nisi normalan. Ti si bre, ti si... ti si bre ,,ZLO RANO PRASE".
I dok ja kao i obično padam sa stolice i vrištim od smeha, on mi ob-jašnjava da je pomenuto zlorano prase ono malo, žgoljavo i mršavo koje mnogo jede a uopšte se ne goji, pa je to čista šteta za domaćina. Žali bože tolike hrane kad je to prase jednostavno račeno baksuz i zbog toga se ne može ugojiti. Kao da je cilj jela da imaš sto kila. A uživanje?
25
POLICAJAC
To da su nekada u MUP-u postojale dve Službe odnosno Resora yaljda znaju i oni slabije informisani. A ako i nisu znali, saznali su nakon petooktobarskih promena, kada su ove službe bile u žiži in-teresovanja javnosti. Dakle, Služba odnosno Resor javne i državne bezbednosti ili narodski rečeno policija i ,,tajna policija" su bile os-novni delovi MUP-a. lako su mnoge operativno-tehničke mere i rad-nje zajedničke i jednoj i drugoj službi, kao tajno praćenje i snimanje, tajno prisluškivanje, stvaranje i kontaktiranje saradničke mreže ili informativni razgovor, postoji i jedna mera koja ne samo da nosi dru-gačiji naziv u zavisnosti od toga u kojoj se službi primenjuje već se i formalno i suštinski razlikuje. A to je pretres - u Javnoj javni, a u tajnoj policiji narayno tajni!
Za razliku od javnog pretresa, koji podrazumeva da u nečiji stan ili kancelariju ulazite u prisustvu vlasnika i dva svedoka na osnovu odobrenja pravosudnih organa i da se o tome sačinjava odgovarajući zapisnik koji potom potpisuju svi akteri ove službene radnje, tajni pretres je nešto sasvim drugo. On podrazumeva da u tudi stan ili kancelariju ulazite bez prisustva, a po mogućstvu i bez znanja vlas-nika da biste tamo pogledali ono što vas zanima (uglavnom različitu dokumentaciju ili sadržaj ,,personalnog računara"), a ponekad i ,,os-tavili bubice" odnosno instalirali prislušne uredaje i kamere. Da neko ne bi pomislio, na osnovu ovih par banalnih rečenica, da je to nešto svakodnevno i uobičajeno, moram vam reći da se u svim Službama i'łajni pretres smatra za najsloženiju meru!" I ko u tome nije učestvo-
3 teško da može i da zamisli kako to izgleda. Yerujem da u Službi,
k i u Beogradu a kamoli po unutrašnjosti ima operativaca koji su h u penziju a da nikada nisu bili u ovakvoj akciji. "onekad, naime, nije lako ući ni u nečiju hotelsku sobu, čak i kada
26
su vam gotovo svi počev od direktora hotela preko šefa recepcije do spremačica i konobara nekakyi ,,saradnici" i ,,operativne pozicije", a kamoli u nečiji stan ili kancelariju u nekoj poslovnoj zgradi sa službenim obezbedenjem. Čak i kada nekako dodete do duplikata ključa ili se pokaže da je sa kućnom pomoćnicom moguće postići ,,dogovor" uz neizbežno pozivanje na više državne interese i bezbed-nost zemlje, sve ne ide baš tako jednostavno. A kada nema ključa a prostorije su obezbedene alarmom, pa morate voditi i bravara i stručnjaka za elektroniku, onda je tek ,,pomozi bože". Pomozi bože da stručnjaci za otvaranje kasa i brava mogu da otvore tu vrstu brave ili da inženjeri poznaju taj model alarmnog sistema i umeju da ga deaktiviraju.

A ako cilj pretresa nije samo ostvarivanje uvida u dokumentaciju već i ,,ugradnja PS-a" (prislušnog uredaja, to jest mikrofona) ne gine vam još koja seda više u kosi pod uslovom da preživite. Jer tada pored bravara i inženjera morate da povedete i gomilu tehničara koji uvek naprave malo manji lom i krš nego neki priučeni moleri i dunderi. Oni naravno sa sobom nose merdevine, gajtane, kabloye, hilti bušilice, kofe, četke, farbu i sve ostalo što im je potrebno za bušenje, montažu, gipsovanje, gletovanje, farbanje baš kao i pravim ,,majstorima". Jedina razlika je što ovde sve treba uraditi za najviše par sati a onda nestati kao da tu nikada niste ni bili. I dok oni op-ušteno buše i burgijaju, štemuju i gituju a potom farbaju, vi kao or-ganizator posla kršite ruke i zaklinjete se u sebi ,,nikad više", ne verujući da vlasnik čak ni posle temeljnog čišćenja neće primetiti da mu je kroz kuću prošao ovakav stampedo.
A da bi ova ,,armija" ušla, potrebno je da u dva ujutro prvo škljocne brava što u mukloj tišini solitera odjekuje kao topoyska granata, da prethodno nervozni komšija koji pati od nesanice ne čuje nikakav zvuk koji bi ga dodatno razdražio, da se ne uznemiri ničiji pas koji spava pored vrata i da pripravnik ne umre od straha... A ako pripravnik i preživi sve to, onda mu se od zvuka hiltija u dva-tri ujutro makar i na nekoliko sekundi ,,smrzne govno u dupetu" pa sve vreme nervozno gleda prema vratima očekujući da se pojavi gazda, komšija ili policija. Ali da se niko od njih ne pojavi i ne prekida vas u poslu, brinu oni koji su napolju, to jest drugi deo operativne ekipe. Njihov posao je ne samo da vas niko ne prekine u poslu i da bezbedno

vršit6 onošto ste započeli već i da bezbedno zbrišete ako se ipak
A si neŠto neplanirano. Zato samo oni sa najdebljim živcima iz svega
V0ga izlazenormalni. Možda i zato što se često desi nešto neplani-
rano posle ovih akcija ostaju najlepše i najduhovitije priče i anegdote
koie se prepričavaju godinama i generacijama.
Adešavalose svašta: da operativac loše izuči ,,objekat" pane zna da je u stami,tmkon odlaska vlasnika, ostala mačka, koja naravno, čim otvoritevrata, zbriše napolje. Ali da je i to saznao ne bi se desilo i ušlo u legendu da je nekoliko operativaca i tehničara DB-a umesto da radi posaozbog kojeg su došli pola noći vijalo i vabilo mačku po parku i obližnjim ulicama. Dešavalo se, verovali ili ne, da se napravi čak i takavpropust da operativac ne zna da je u stanu ostala baba. Da, baš baba, a i kako bi znao kada baba ni sa kim ne razgovara tele-fonom nitijebilo ko od ukućana pominje. Znam da je dva ujutro na-jgori trenutakda upoznate nečiju babu, ali se baš to desilo jednom prilikom. Tekšto su se operativci i tehničari prihvatili posla, kao duh se pojavilababa i izazvala opštu bežaniju ,,strašne UDB-e". Najs-mešnije je ipak bilo kada je tokom jednog pretresa nekome ,,popustila petlja" pajepo velikom poslu otišao do toaleta, a onda ustanovio da je vlasnik odlazeći na odmor zavrnuo ventil i da nema vode u yodokotliću. Šta biva onda? Pa ništa, ili idete do stana najbližeg kolege, ili dodragstora, ili do firme da donesete vodu jer, kao što kažu, sve ideu rok službe.
Muka jetaj tajni pretres, ali smo se mi iz ,,evropske" grupe, kra-jem 80-ih ipočetkom 90-ih, nekako navadili pa gotovo svake nedelje organizovalipo jedan. Tih godina smo ,,skinuli danu" svim stranim predstavništvima, agencijama i ostalim medunarodnim institucijama i organizacijaina koje su bile u našoj nadležnosti tako da smo ulazili i tamo gdeprenas nije bio niko iz Službe. Svi smo se prosto utrkivali čiji će se posao raditi. I mi pripravnici i oni stariji operativci. Možda i zato što jeonaj čiji se posao radi glavni toga dana pa makar bio i na-jmlaćti. Onnasebe preuzima svu organizaciju. I papirološku i oper-ativnu. Onangažuje bravare i tehničare i daje različite zadatke svim ostalim operatiwima koji to priłwataju bez pogovora. To je nepisano pravilo i tose uvek poštovalo. Ne samo da on sa šefom obavezno ulazi unutraieć odreduje i ko će biti napolju u spoljnjem obezbe-denju i, naravnO, ko će glumiti policajca.

Pošto su sve naše akcije tajne, one su naravno bile tajna i za običnu policiju pa je neko od nas morao da obuče policijsku uni-formu. Naravno da nikome nije padalo na pamet da pošalje kolegi-jalnu depešu policijskoj stanici na čijoj će se teritoriji raditi posao i da ih zamoli da se ne uzbude previše ako neko te noći u sitne sate na toj i toj adresi prijavi neke sumnjive likove sa merdevinama i kofer-ima jer ćemo to biti mi, njihove kolege iz DB-a. Zato smo morali da se sami kostimiramo i zato je, kao što rekoh, neko od nas morao da obuče uniformu i glumi policajca. A ko će to biti, odlučivao je onaj ko posao organizuje. Za razliku od pravog policajca, koji verovatno drema u nekoj kafani, ovaj naš bi se u nepredvidenim situacijama neverovatnom brzinom našao na licu mesta i znao šta treba da radi. Da lagano zaustavi i legitimiše i proveri svakoga ko je krenuo u našem pravcu i tako nam da dovoljno vremena za sledeći potez - da se primirimo i uzdržimo od buke dok komšija prode ili da zbrišemo ako se ispostavi da je u pitanju gazda, neki njegov rodak, kolega koji je sa prijateljicom pošao da iskoristi prazan stan ili bilo ko drugi. I pored toga što se sve ovo veoma retko dešavalo nije bilo šanse da se u akciju, čak i tamo gde smo ulazili često i rutinski, ide bez ,,našeg policajca".
lako smo, naravno, imali originalne i kompletne policijske uni-forme da bi naši policajci izgledali kao pravi, uvek smo se trudili da uniformu obuče neko kome to priliči i kome ona dobro stoji. A onda smo počeli iz čistog zezanja da uniforme oblačimo jedni drugima bez obzira na to što su u njima neki od nas izgledali ne samo neuverljivo već i smešno. Mic po mic, akciju po akciju, tek uniformu su obukli svi osim mene. lako sam sa svojih sedamdesetak kołograma i 178 cm visine daleko prevazilazio policijske norme od pedesetak kilo-grama i 165 cm, mene niko ni u šali nije hteo za policajca. Da li zbog naočara ili previše intelektualnog izgleda za policajca ili zbog toga što sam se brzo izveštio u radu sa kamerama i fotoaparatima, pa sam tako bio korisniji, ne znam, ali nekako ja uniformu ne obukoh nijed-nom. Sve dok jednog dana nisam izneryirao Zagija. Trebalo je da se radi neki njegov posao i on je celog dana pripremao sve što je neophodno. Pošto sam bio maksimalno dokon, ja sam ga rutinski podjebavao, pa mu je po običaju pukao film. A kako mu je uvek bilo ispod časti da on - ronilac, strelac, bacač noževa i vlasnik

neverovatne kolekcije oružja, pri tom neuporedivo fizički snažniji od mene, sa spodobom kao što sam ja prlja ruke, opredelio se tom pri-likom za drugačiju osvetu. Izgovorio je samo jednu rečenicu.
Seri, seri mamicu ti jebem grbavu, ali ćeš mi noćas obući uni-formu - rekao je on, ali ga niko nije shvatio ozbiljno. Medutim, on je bio vrlo ozbiljan.
Pored svega što mora da uradi na pripremi svoje akcije, operativac mora da zaduži i potreban broj radio stanica ali i da pripremi ,,interni kod" za našu medusobnu komunikaciju. Taj kod je bio potpuna im-provizacija i sastojao se uglavnom od brojeva iza kojih je stajao odgovarajući tekst znan samo nama i napisan samo za tu priliku. Primera radi ekipa koja ulazi unutra je 505, a druga ekipa koja je napolju u obezbedenju je 328. Potom sledi nekoliko uobičajenih rečenica koje se koriste u takvim situacijama, koje su opet obeleže nekim brojevima.
Primeraradi 105-počeli smoakciju; 110-dalijesveuredu, pa redom pri čemu je naravno najvažnije imati rečenice tipa - imamo problem sa komšijama, ili mnogo ste bučni ili hitno prekinite akciju itd. Pa kada 328 zove 505 i kaže da za njega važi 172 ili 265, ovaj lepo pogleda na papir i vidi šta to znači. Vrlo jednostavno, ali i vrlo efikasno. Zato organizator sve to pripremi i podeli ostalim učes-nicima zajedno sa radio-stanicama. Tako je uradio i Zagi. Napisao je kod i odneo ga Dudi, našoj dak-tilografkinji, na kucanje. Potom je otišao po kafu i seo sa nama os-talima da je na miru popijemo. On je pri tom, naravno, očekivao i telefonski poziv od Dude, ali mi to tada nismo znali. A poziv je i usle-dio vrlo brzo. Zbunjena Duda je, naime, zvala Zagija da dode kod nje u kancelariju i potvrdi joj ono što je pročitala ali nije mogla da veruje da baš to piše. A

pisalo je, primera radi, pored svih onih uo-bičajenih stvari i ovo: 255 - U POMOĆ! BIJU NAŠEG POLICA-JCA.
- Znaš, Zagi, otkucala sam do sada na stotine ovakvih kodova, ali prvi put vidim ovako nešto - rekla je ona u čudu.
- Ma nije problem - reče kroz smeh Zagi. - To je zato što će poli-cajac biti Petrović, a ti znaš kako je on jadan, žgoljav i rahitičan pa sam pored toga što sam odredio Slobu da ga čuva morao da pred-vidim i ovakvu situaciju! Čuvši to, svi smo se naravno smejali kao
30
nezdravi, jer niko ni pre ni posle toga u istoriji Službe nije u kodu imao takvu šifru. Zato u ponoć, kada smo se okupili u kancelariji, nikome nije bilo čudno što je pored uniforme za našeg najboljeg poli-cajca Slobu bila još jedna. Za mene, naravno.
Desetak godina kasnije došao sam na čelo Službe i dobio i gen-eralski čin. Bez svog znanja i saglasnosti. Znajući, naime, da sam bio veliki protivnik uvodenja vojnih činova u Službi, tadašnji ministar Dušan Mihajlović me o tome nije ni obavestio. Tako da sam jednom prilikom sa nevericom slušao sekretaricu koja mi je više puta ponavl-jala da je došao majstor iz ,,Beka" da mi uzme meru??!!
- Kakav majstor, kakav ,,Beko", kakva mera - pitao sam ja u čudu.
-Ne znam, šefe, tu je čovek koji kaže daje iz ,,Beka" i da je došao da uzme meru.
- Pa dobro, neka ude - rekoh ja.
I čovek ude, povadi svoje santimetre i blokčiće, i zamoli me da sk-inern sako pa da počnemo. Ja šta ću, skinem sako i uz put pitam čoveka o čemu se radi, kakve mi mere uzima i za šta.
- Jeste li vi Goran Petrović? Jeste, pa evo ovde lepo piše general-major i ja treba da vam kao i ostalima uzmem mere za uniformu -reče on pokazujući mi istovremeno nekakav spisak.
Naravno da sam u trenutku skapirao o čemu se radi i da sam mo-mentalno pozvao ministra, koji se kao i obično kada mu se nije dopadalo ono što sam ja govorio, a tada baš nisam birao reči, izvlačio oprobanim trikom.
Pa dobro, filozofe, je l' to sada najvažnije ili ja i ti irnamo da pričamo i o nečem pametnijem od toga - rekao bi on pomirljivim gasom.
I tako ja od majstora iz ,,Beka" saznadoh da sam postao general, a ubrzo dode i ta uniforma. Naravno da je nisam ni video jer ju je preuzeo moj šef kabineta i naravno da sam jedini general MUP-a koji je nikada nije ni obukao. A kada je nakon mog odlaska i moj šef kabi-neta izbačen iz Službe, kao i 1999. pozvao me je i pitao šta da radi sa mojom uniformom. Pošto nisam imao nikakvu ideju, ja mu rekoh da je nosi kod moje tašte u Mirijevo jer je ja nemam gde. Tako ona, nikada obučena, i dan-danas stoji ili bolje rečeno visi u nekom or-maru u taštinom podrumu. Ko zna, možda jednog dana osvane na
31
nekoj aukciji pa i ja vidim vajdu od nje i tog generalskog čina.
Znajući ova$ dogadaj iz novije istorije, oni koji me dobro poznaju bi bili spremni da se klade u sve što imaju da ja nikada u svojoj kar-ijeri nisam obukao unifonnu i tu bi opkladu nažalost izgibili, jer samo retki znaju da sam policijsku uniformu ipak obukao one noći kada je Zagi organizovao jedan od svojih pretresa.
P.S. - Pošto su neki novinari ,,iz pouzdanih izvora" čuli da sam ja, pre nego što sam ,,preko noći" postao general bio samo kapetan, biću toliko dobar pa ću im reći da sam po povratku u Službu imao čin pot-pukovnika. Nakon par meseci zbog izuzetnih rezultata, koji su nadam se nesporni i opštepoznati, ministar me je vanredno unapredio u čin pukovnika, a nakon toga mi je predsednik Srbije dodelio generalski čin. Dakle, sve regularao i po zakonu. Aje li to sadanaj važnije ili mi imamo i o nečem pametnijern da pričamo?...

Zoran Zagorac, za najužu porodicu Lale, što smo saznali mnogo kanije, za dobar deo ženskog sveta lepi Lale, za neke ludi Zagorac ili nervozni Laki, a za nas prosto Zagi, došao je u Evropsku grupu kra-jem 80-ih. U to vreme su po ustaljenoj praksi bolji i iskusniji opera-tivci IV odelenja, koje po principu detašmana na svim opštinama teritorijalno pokriva Beograd, prelazili u takozvana ,,linijska" odel-jenja beogradskog Centra. Prvo, koje se bavilo kontraobaveštajnim radom prema ruskoj službi i ostalim ,,istočnim" službama; Drugo, koje se bavilo ,,zapadnim" i Treće, medijski najpoznatije, koje se bav-ilo takozvanim ,,unutrašnjim" neprijateljima. Pošto je neko procenio da je Zagi upravo to - iskusniji, sposobniji i pametniji operativac, on se sa Starog grada preselio u našu - ,,evropsku" grupu. Značajnu ulogu u svemu tome imao je i Zoran Mijatović, koji je sa Zagijem već ranije saradivao, i to na detašmanu Aerodrom, gde mu je bio šef.
Za nas ostale on je bio čista egzotika jer se u privatnom životu nije bavio ničim čime smo se mi bavili niti je imao interesovanja koja su nama bila bliska. Preciznije rečeno ne samo da su nama bila bliska već su bila široko rasprostranjena, odnosno opšteprihvaćena. Da el-ementarno pratite sport, idete u bioskop, u pozorište, na neki koncert, da znate ko je ko u svetu javnih ličnosti i šta se dešava u gradu, nama je bilo normalno. Ali Zagi čak ni o fudbalu nije imao pojma, a kamoli o nekom drugom sportu, izuzimajući streljaštvo, pa sam se ja lično potrudio da meni za ljubav bar zapamti četiri imena što je on i učinio. Milan, zato što je tada bio najbolji klub na svetu, i Gulit, Rajkard i Van Basten zato što su njih trojica bili glavne zvezde tog tima. Veru-jem da bi vam on i danas kada biste pomenuli fudbal rekao ponosno - znam, Gulit, Rajkard, Van Basten. Muziku koju smo mi slušali on nije, niti je ikada sa nama išao na rok koncerte. Knjige koje smo mi

čitali njemu su bile nepoznate, kao i nama one koje je on čitao. Osim toga, Zagi je nosio dugu kosu, farmerke ,,zvoncare" i čizme, pa je nama pre ličio na nekoga ko je pobegao sa snimanja ,,Kose" nego na kolegu operativca.
Osim suprugom, koja je takode radila u MUP-u, Zagi se ponosio i svojim sinovima Aleksandrom i Branislavom, odnosno Sašicom i Banetom kako ih je on zvao. S obzirom na to da je bio ljubitelj i pasionirani kolekcionar oružja (pištolja, revolvera, pušaka, noževa) da se bavio streljaštvom, ronjenjem i ostalim nepopularnim sporto-vima, to ni njegovi sinovi nisu išli na balet i solfećto već su krenuli očevim stopama. ,,Sašica mi je pucao iz pištolja već sa nepune tri go-dine, a Bane sa četiri" - često je i sa ponosom, na naše čudenje i nev-ericu, govorio njihov otac. Ja sam, za razliku od ostalih, smatrao da je sasvim legitimna njegova želja da mu sinovi budu ,,ratnici" a ne seka perse ili baletani i normalnim da u tom cilju pucaju, rone i zabadaju noževe umesto da kao sva druga deca igraju fudbal. Zato yerujem da oni umesto ,,Radosnice" (to vam je ona knjiga u koju se lepe dečje slike i zapisuju značajni datumi tipa kada im je izrastao prvi zub i slično) imaju ,,Knjigu gadanja" i ,,Dnevnik ronjenja" po kojima pamte najranije detinjstvo. Druga važna stvar za njihov odnos roditelj - deca bila je knjiga Aleksandra Nila ,,Slobodna deca Samer-hila" koja se toliko dopadala Zagiju da je oduševljen rešio da u njoj iznete pedagoške ideje bez razmišljanja primeni u yaspitanju svoje dece.
,,Cakani", jesi li čitao ,,Slobodnu decu Samerhila" - pitao me je on nedugo po dolasku kod nas pošto je brzo bio upoznat sa činjeni-com ,,da i onaj mali ćoravi čita neke knjige".
Ne ali sam čuo za nju, to je valjda neka popularna psihologija ili nešto slično - odgovorio sam ja.

Tako je ,,cakani" (ne znam zašto, ali se Zagi svima obraćao sa rnaco, zbog cica-mace iz crtanog filma, osim što se Mijatoviću obraćao sa matori a meni upravo ovako), to je fenomenalna stvar i moraš da je pročitaš!
- Hoću, pod uslovom da mi ukratko opišeš šta je tu tako feno-menalno?
- Pa znaš, u toj knjizi se ruše neki klišei i tabui kada je u pitanju tradicionalno vaspitanje dece... - počeo bi on svoje oduševljeno
prepričavanje ove pedagoško-psihološke teorije po kojoj decu uopšte ne treba prisiljavati da idu u školu. Ako ih pustite da bleje kod kuće par nedelja njima će to neminovno dosaditi pa će sami tražiti da idu u školu shvatajući da je tamo mnogo interesantnije tvrdi pomenuta teorija. I što sam ja bivao skeptičniji prema tim i za ono vreme rev-olucionarnim i radikalnim idejama on mi je sa sve većim žarom ob-jašnjavao da sam u zabludi i da je to prava stvar.
I tako su ,,slobodna deca" u vidu Sašice i Baneta, naoružana piš-toljima i noževima uz genetski višak testosterona, vrlo brzo pokazala dejstvo ovih teorija u praksi svakodnevnim tučama koje su počinjale odmah po odlasku roditelja na posao.
A sada zamislite da ste u pozorištu koje ima savremenu rotacionu scenu koja se polako okreće i mi iz doma Zagoraca polako ,,ulazimo" u prostorije Službe u ulici Kneza Miloša. I tada smo, kao i uvek, pili jutarnju kafu u Markovoj i Rakinoj kancelariji koju su posle njihovog odlaska zajedno sa problematikom nasledili Zagi i Steva. Osim per-sonalnih promena u njoj se nije izmenilo ništa od nekadašnje atmos-fere. Pozorišnim jezikom rečeno promenili su se samo glumci, a scena je ostala ista, kao i repertoar. Samo se sada u toj i takvoj atmos-feri u sedam i koji minut svakodnevno ponavljala nova scena. Zvoni telafon i plačni dečji glas traži Laleta, koji upravo ulazi u kancelariju. Pošto Zagi stanuje na Novom Beogradu, do kancelarije mu je trebalo kolima daj bože desetak minuta što je njegovim ,,rat-nicima" bilo više nego dovoljno za prvu jutarnju tuču. Dakle, odmah po dolasku u kancelariju Zagi uzima slušalicu i ne više od pola min-uta nervozno sluša jednog ili drugog sina koji jecajući objašnjava kako ga je onaj drugi sapleo, udario, šutnuo, nečim ga gadao, a onda počinje da urla kako će ukoliko se momentalno ne smire doći a onda će ih zgaziti, razbiti, olešiti od batina i da će im jednom rečju jebati majku! U zavisnosti od intenziteta šorke ponekad bi usledio još jedan ili dva poziva, a onda bi se sve smirilo, barem u kući Zagoraca. Ali u kancelariji je tek počinjalo, naročito kada bi Zagi rutinski zapretio deci da će im jebati majku.
- Kako te nije sramota da stalno lažeš decu - počeo bi šablonski neko.
- Šta, zar to nisi sinoć obavio (ili u slovenačkoj verziji reklame za ,,Melbrosin" - Očka, spet si pozabil...) - spremno bi priłwatio drugi-

- Kakav si ti to čovek i komunista i dokle ćeš da kaljaš lik i delo pripadnika Službe »- nabacio bi treći.
- Ma pustite čoveka - kao ladio bi sledeći - nego da te pitam nešto stvarno, je l' ti uopšte jebeš u tim godinama...
I tako redom po sistemu surove dečje igre jednostavno nazvane eomila" u kojoj na nekog jadnog i žgoljavog skoči najveći biban u razredu ili kraju i drekne gomila nakon čega mu se priključe i ostali što žgoljavom nesrećniku ostavi doživotnu traumu, pod uslovom da mu još i ne polome ruku ili nogu, i mi smo složno i sinhronizovano naskakali na Zagija ili bilo koga ko se u tom trenutku nalazio na tapetu. A kada ,,gomila" krene, to bogami potraje sve do poslednjeg trzaja. Zagijeva ,,gomila" je bila specifična i po tome što ste osim ovih yanrednih i nepredvidenih tema imali i jednu stalnu i za njega vrlo bolnu, a to je bila činjenica da u tom trenutku j oš nije završio fakultet. Za razliku od njegove supruge, koja je tada već bila na pos-diplomskim studijama. I ako ono prvobitno podjebavanje nije proizvelo očekivani efekat, uvek vam je ostajala i ova rezeryna var-ijanta.

- Stvarno, Mijatoviću, nije u redu što si nam ovog Zagorca doveo u grupu. Ajde što izgleda ko hipik i nekako, ajde što stalno laže decu, to je njihova porodična stvar, ali, brate, on ni fakultet nije završio -rekao bi taj, nakon čega bi se i Mijatović pošto mu je to bila jedna od omiljenih zajebancija sa Zagorcem uključio u priču.
- Stvarno, Lale, ne znam šta da radim? Vidiš da grapa vrši pritisak na mene da te pošaljemo u javnu, a da Sneška dode kod nas. Em je vec na postdiplomskim, em lepše izgleda nego ti, sigurno je bolji op-erativac od tebe, a verovatno i bolje puca - izlagao je on lagano svoje "argumente" dok smo mi oduševljeno potvrdivali.
Na Zagijevu, kao i nesreću mnogih drugih, u to vreme je na nivou
zbe zauzet nekakay nezvaničan stav da u operativi ubuduće rade
n° oni koji su završili fakultet a da se onima, najčešće sa za-
nom Yišom školom unutrašnjih poslova, da rok za završavanje
Jlteta. Da li je to bio zvaničan ili nezvaničan stav i čiji ne znam,
^nam da su ga mnogi ozbiljno shvatili i počeli da studiraju prava
|sijeku ili Nišu, opštenarodnu odbranu u Beogradu ili Fakultet
bednosti u Skoplju.
1" zbog toga što su mu i tog jutra deca poželela ,,dobro jutro"

na uobičajen način ili zbog toga što smo mu pominjali ženu, na šta je bio posebno osetljiv, ili prosto zbog instinktivne potrebe da izade iz defanzive i da ,,gomila" side sa njega, tek on je na opšte za-prepašćenje rekao ,,da možemo svi da mu pušimo jer privodi kraju studiranje na Defektološkom fakultetu" o čemu mi, naravno, nismo imali pojima. Čuvši ovo, svi ostali odustaše, ali ne i ja, pa poče ONE MAN SHOW.
Pa što si upisao, nesrećniče, kada nikada nećeš završiti jer si glup, te što gubiš vreme što bolje odmah ne odeš u Javnu, te znaš li ti da je to nemoguća misija ili što bi mi diplomirani pravnici rekli apso-lutno nepodoban pokušaj s obzorom na objekat... - i sve u tom stilu nastavih ja da seruckam. I dok je on razmišljao da li da me otrese o zid a potom sa mnom obriše patos ili proguta sve ovo, ja u trenucima egzaltacije svoj šou završih rečima: ... vidi, maco, ako ti završiš taj fakultet, šta da ti kažem osim - ja sečem kurac! Medutim, mimo svih očekivanja veseli Lale oćuta i ovo i osta dostojanstven.
I vi sada mislite da je tu kraj. Ne bogami, tu je tek početak. Posle dve-tri godine na vratima moje kancelarije pojavio se manijak ozarena lica koji u ruci drži nož u odnosu na koji je onaj ,,Rambov" dečja igračka. I dok se on zadovoljno smeškao, jer je dugo i predugo čekao ovaj trenutak, ja sam mu, pošto nisam od juče i već sam saznao da je ,,maca" diplomirala, pružio papir.
Sve je u redu, maco, ozbiljni smo ljudi, pa čak i ja, iako često ne izgleda tako - rekao sam pružajući mu pomenuti papir. A šta je bilo na papiru? Ozbiljna ponuda nastala na osnovu još ozbiljnijeg prouča-vanja ličnosti pomenutog koja je trebalo da mu bude satisfakcija umesto mog samokastriranja. lako se sve to dešavalo pre petnaesetak i više godina, ja bih i danas mogao da se setim većine onoga što je pisalo na tom papiru, ali je providenje htelo drugačije. Pripremajući se, naime, za pisanje ove priče, javio sam se Zagiju i dogovorio da se vidimo i popijemo kafu negde u gradu. Kada sam mu rekao da pišem priče o našim dogodovštinama i da nameravam da napišem i ovu, te me zato zaniraa da li se možda seća sadržaja pomenutog papira, on se nasmejao i rekao mi da je to prosto neverovatno jer je baš pre neki dan listao neke knjige i tada mu je iz jedne od njih ispao baš taj papir. Dakle, ne da se seća već ga ima, pa zalwaljujući tome i ja sada mogu da ga u celosti ovde iznesem.

JAVNA PONUDA ZORANU ZAGORCU

Pošto sam pre nekoliko godina dao opštepoznatu izjavu... osećam moralnu obavezu da ti kao častan čovek koji drži datu reč u cilju izbe-gavanja samoegzekucije ,,najdražeg organa" kao otkup ponudim sledeće:
A) Izjaviću javno da si intelektualac (iako nisi) i ubuduće ću te tako oslovljavati
B) Tebi za ljubav naučiću da rasklapam i čistim lično naoružanje i voleću ga kao svoje knjige! (Ozbiljno razmisli o ovoj soluciji, koja na prvi pogled i ne izgleda bogzna šta, ali ćeš kada malo bolje razmis-liš slwatiti da mi to može biti najgora kazna).
V) Pokloniću ti kutiju metaka - kalibar po izboru!
G) Pokloniću ti DVE kutije metaka!!
D) Odvešću te na kolače u ,,Hajat" ili ,,Inter".
D) Yodiću te na ,,lagani doručak" zajedno sa svim članovima naše grupe.
Onda slede potpisi svih članova grupe ispod teksta u kome se kaže: ,,Mi dole potpisani operativci smatramo ovu ponudu časnom i apelujemo na Zagorca da se opredeli za jednu od ponućtenih solu-cija."
Zagi se naravno malo cenjkao ali se onda, kao što se i očekivalo, opredełio za dve kutije metaka i zajednički doručak. Onima koji će možda pomisliti da sam malo preterao sa ovim ponudama moram reći da nisu svesni ozbiljnosti situacije. Da ga ja (najdraži organ) nisam odsekao sam ili ponudio kompenzaciju to bi učinio on bez par-dona. Zašto? Zato jer je Zagorac, i zato što smo za njega izmislili Peti stepen poredenja. Kako peti kada ih ima tri? E pa ovako: lud teti, najludi, lud u pičku materinu i lud ko Zagorac! Ali pošto sam se ja malo razumeo u psihologiju, ali ne onu dečju već onu malo oz-'ujniju, znao sam da njega boli uvo da li ću ja reći da je on intelek-a'ac- Takode sam znao da muje bilo žao mog oružja koje je rdalo,
38
pa mi ga je ponekad i sam čistio, ali da to ne bi bila dovoljna kom-penzacija. Znao sam i koliko voli kolače pa je zato usledio blagi prelaz na njih, a oni su tada bili najbolji upravo u ,,Hajatu" i ,,Interu" i Zagi ih je obožavao. Ali ko zna Zagija, zna i to da on, naravno, nakon žene i dece, najviše voli svoje puške i pištolje, pa je bilo jasno da ponudi dve kutije metaka sigurno neće moći da odoli.
1 tako mi napravismo dogovor i krenusmo pravo u ,,Savski venac" na doručak da ne dangubimo. Čim smo posedali, kelner, koji nas je već ,,znao napamet", odmah donese piće i videvši da smo nešto bučniji i yeseliji nego inače, onako preko ramena upita da li nešto posebno slavimo.
Mom kurcu rodendan - odgovorih spremno ja i svi nazdravismo u to ime!!
A kada su u pitanju Sašica i Bane, moram reći da Zagijeve ,,samerhilovske" vaspitne metode nisu imale tako tragičan uticaj na njihovo odrastanje pa su danas obojica dobri studenti.
>-
39
KOŠULJA
Tih godina jutarnja kafa se pila kod Marka i Rake, koji su pored kancelarije delili i problematiku. Njihova kancelarija se ni po čemu nije razlikovala od ostalih već se prosto nalazila na početku hodnika u kome su bile i ostale kancelarije koje je koristila naša grupa, pa je valjda i bilo logično da se svakoga jutra po dolasku na posao okupl-jamo baš u njoj. Tu je uz kafu, čaj, novine i muziku sa nekog pras-tarog radija lampaša, u stvari počinjalo jutarnje zezanje a tek posle toga neki radni dogovori. O tome šta će ko raditi toga dana, ko će i kada uzeti jedini službeni auto i slično. Ali tih prvih sat vremena su bili rezervisani za prepričavanje jučerašnjih filmova, pozorišnih pred-stava, koncerata, fudbalskih i drugih utakmica i svih ostalih gradskih dešavanja, ali i svega onoga što nam se dešavalo na poslu i u Službi uopšte. Pored nas iz ,,evropske" grupe na kafu su često navraćali i po-jedini operativci iz susednih grupa, tako da je sve u svemu desetak ljudi od ranog jutra stvaralo veselu atmosferu u kojoj su se naše

tnedusobne priče mešale sa muzikom sa radija i glasnim čitanjem in-teresantnih novinskih sadržaja.
Dok je svako od nas nešto pričao, objašnjavao i komentarisao ispi-jajući kafu ili čaj, Raka bi odmah u sedam sati ujutro sedao za svoj sto i na nekoj prastaroj pisaćoj mašini počinjao nešto da kuca. Svi smo uglavnom svoje izveštaje u rakopisu predavali na kucanje dak-tilografima, ali je bilo i onih koji su se bolje snalazili sa pisaćom niašinom nego sa olovkom pa su svoje materijale kucali sami. I Raka jebiojedanodnjih.
Zahvaljujući toj njegovoj navici jutarnjeg kucanja na mašini, meni Se slika ta dva paralelna sveta, ovog našeg veselog i bučnog i tog Rakinog tihog i usamljeničkog, koji su istovremeno trajali tu jedan Pored drugog, u istoj kancelariji od desetak kvadratnih metara, zau-

vek urezala u sećanje. I danas mi deluje toliko nestvarno da je teško zamišljam i pored toga što sam i sam bio deo nje i sve to svakod-nevno gledao svojim očima.
Nasuprot nama Raka kao da nije bio od ovoga sveta. Tih, miran. povučen i nekako melanholičan, kao da je nosio kroz život neku ve-liku tajnu kojom je bio zaokupljen više nego stvarnim životom. Nije to bilo samo iskustvo prethodnog neuspelog braka i sećanje opterećeno nekim nemilim dogadajima vezanim za taj brak i njegoyu bivšu ženu, već nešto mnogo veće, samo njemu znano. Mirno i ropski pokorno nosio je tu svoju tajnu do kraja ovozemaljskog puta ne kazu-jući je nikome pa ni nama sa kojima je radio i družio se. I sada, ispisu-jući ove redove, pokušavarn da se setim neke spoljne manifestacije njegovog unutrašnjeg, emotivnog života, njegove intime, ali osim ponekog retkog, nekako setnog i tužnog osmeha ne pamtim nijedan drugi gest - ljutnju, viku, psovku, radost, nagli pokret ili bilo koju in-tenzivniju emociju svojstvenu svakom čoveku.
A kao što to često biva u životu, njegov, i naš naravno, kolega sa kojim je delio kancelariju, Marko Talijan, bio je sušta suprotnost. Nevideni zajebant, infantilan i u četrdesetim, bučan, često neartikulisan i iznad svega prepun energije i želje za životom. Diplo-matsko dete koje je davno pre nas videlo sveta i živelo u Rimu, Parizu i ko zna gde, za nas je bio čista egzotika. Zbog svega ovoga i čin-jenice daje bio najstariji operativac u grupi svakodnevno je na ovim jutarnjim kafenisanjima držao banku. Voleo ga je i Raka, naravno, i želeo da mu Marko bude venčani kum jerje nameravao da ozakoni svoju novu dugogodišnju vanbračnu vezu.
I tako je u ranim jutarnjim satima počinjao svakodnevni ,,sukob" ova dva sveta kroz ,,sukob" njegovih glavnih aktera i budućih ku-mova Marka i Rake. Dok bi Marko nešto pričao kao navijen, skakao i gestikulirao, Raka bi mirno sedeo i kucao. Naravno da je to u jed-nom trenutku, koji je pre ili kasnije neminovno nastupao, skretalo Markovu pažnju, pa je prekidajući svoj šou morao da se pozabavi Rakom. A pozabavio bi se tako što se kao ljutio na njega što se ne uključuje u naše razgovore, pitao ga šta to tako važno kuca što ne može da sačeka pola sata, govorio mu da mu neće biti kum i sve u tom stilu. Ali sva reakcija koju je mogao da izazove bilo je Rakino tiho i pomirljivo:
4!
,,Nemoj Mare, nemoj kume...?!"
Naravno da bi'ta njegova blažena mirnoća i trpeljivost još više nervirale Marka pa bi mu, kao vrhunac kazne ili odmazde, za nepoš-tovanje njega i njegovog nastupa svakodnevno na mašinu iz koje je yirio već dopola napisan izveštaj istresao neku kutijicu ili praznu li-tnenku koka-kole koja je bila prepuna spajalica, sitnog novca ili nekog dubreta. I dok bi Raka mirno i strpljivo pokušavao da sredi taj krš i eventualno spase ono što je dotle napisao, Marko bi kao da se ništa nije desilo nastavljao svoje priče tamo gde je stao. I tako gotovo svakog dana.
Jednog takvog jutra izuzetno nadahnut i raspoložen Marko je doživljavao zvezdane trenutke dok je naraa pripravnicima objašnja-vao razliku izmedu italijanskog i francuskog liza!! Da je to tada nekim čudom snimio Felini sigurno bi se i ta scena našla

u ,,Amarko-rdu", a Marko u galeriji njegovih otkačenih likova. Pokušajte da za-mislite čoveka od četrdeset i kusur godina koji skače sa stolice, beči se, pravi grimase i pokazuje kako je suština francuskog liza u pre-ciznosti i rafmiranosti pokreta. Da bi nam to dočarao, on se jezika ušiljenog kao praseći kurčić skoro žmureći njihao i lagano palacao jezikom da bi samo sekund-dva kasnije, kao da ga je neko iznenada priključio na struju, tresući glavom sa isplaženim jezikom koji je mlatarao na sve strane, ispuštao blago rečeno čudne i neartikulisane zvuke, što je valjda trebalo da nam dočara strast i neobuzdanost latin-skih ljubavnika.
I dok smo se svi mi smejali i brisali suze koje su nam navirale na oči, ja sam imao utisak da cela kancelarija podrhtava od našeg smeha. Ali ne i Raka, koji je za to vreme naravno mirno kucao. I zato je sledila uobičajena sankcija. Ali ovaj put nakon istresanja spajalica i dubreta na njegovu mašinu i nešto dužeg Markovog monologa, o tome kao mu sada sigurno neće biti kum jer on svojim ponašanjem zaslužuje i mnogo veću ,,kaznu", Raka je sa licem i tugom raspetog Isusa mirno i tiho izgoyorio jednu rečenicu koja me je očarala ne samo tog momenta već za sva vremena.
LAKO JE DA ME JEBETE, MARE, ŠTO MI NE KUPITE KOŠULJU?
Ovu priču ispričao sam prijateljima i poznanicima do sada barem

hiljadu puta i ona je kod svih nas postala sinonim za ,,odbranu" pravednika. Kad god bi neko od nas bio predmet nečije kritike opravdane ili neopravdane, ozbiljne ili neozbiljne, dobronamerne ili zlonamerne, on bi posegnuo za ovom rečenicom kao svojom defmi-tivnom odbranom i poslednjim utočištem. Lako je kritikovati, grditi i kažnjavati bez obzira na to da li za sve to postoji opravdan razlog ili ne, ali je teško trpeti i praštati. A u takvim trenutcima ,,krivac" više od svega želi baš običnu, lepu reč ili gest, koji gotovo uvek izostaju. Zato u veličanstvenosti ljudske osobine trpljenja i praštanja leži uporište, smisao i lepota i ove Rakine meni tako drage rečenice!
Kažu da čovek umire dvaput. Prvi put kada fizički nestane a drugi put kada ga njegovi bližnji zaborave. A mi Raku, kao što vidite, nismo zaboravili.

v
TUŠIRANJE
Operativna pozicija je nekakav neformalni izraz za saradničke, operativne, prijateljske i poznaničke veze koje su operativci DB-a imali. Formalno postoje i postojali su samo saradnici i operativne veze. U čemu je razlika? Jebem li ga - ne znam ni ja. Kao saradnik je ozbiljnija pozicija i registar ovih lica se vodi na nivou Službe dok operativna veza predstavlja neki niži nivo kvaliteta i registri se vode u Centrima odnosno gradovima po Srbiji. U suštini izmedu saradnika i operativne veze ne postoji nikakva razlika i sasvim je svejedno da li tamo gde je potrebno imate saradnika ili operativnu vezu i da li neka informacija potiče od jednog ili drugog ,,izvora".
Sve ovo, naravno, zvuči vrlo stupidno kada znate da se radi o običnim ljudima. Nakon petooktobarskih promena zbog užasne hipoteke koju su na celu Službu navukli pojedini ludaci i ubice sis-tematski je u javnosti stvarana negativna klima prema svemu što ima veze sa Službom, a naročito prema njenim saradnicima. Proistekla
2 potpunog nepoznavanja rada Službe i crno-belog sagledavanja društyenih zbivanja u Srbiji, ona je saradnika kreirala kao karikaturu Ihje Cvorovića, glavnog junaka Kovačevićeve drame ,,Balkanski špi-un', što naravno nije imalo nikakve veze sa stvarnošću. Svi su tražili i se pod hitno objave ti famozni spiskovi doušnika kao da tada m° wiali prečih i važnijih poslova i kao da bi nam to omogućilo eko noći rešimo sve probleme. U toj i takvoj klimi preterivanja, ćenosti i populizma a bogami i revanšizma, ponekad mi se

. što sam više puta i javno rekao da je bilo bolje biti Jevrejin u
u 1941. nego saradnik DB-a u Srbiji 2001. jer su prvi imali
vu šansu dok su ovi drugi unapred bili osudeni ako ne ,,na smrt"
sigurno na najgori prezir i nipodaštavanje svake vrste.
0 sto rekoh, radi se o običnim ljudima koji su uglavnom iz na-

jiskrenijih patriotskih pobuda želeći da pomognu svojoj zemlji Službi pružali neke informacije za koje smo zajedno procenjivali da mogu biti važne i bezbednosno interesantne. Dakle, ništa od Ilije Čvorovića, koji ,,dzirka kroz špijuna" - odnosno špijunku na vratirna i gleda ko dolazi kod komšije pa trči da to prijavi ,,tamo gde treba". Saradnici su bili i jesu ljudi svih profila, svih obrazovnih nivoa i svih zanimanja koji obavljajući svoje svakodnevne poslove dolaze u pri-liku da saznaju i nešto što može da bude od koristi i za bezbednost zemlje. Da li je pomenuto lice oficir, sveštenik, ekonomista, novinar, advokat, lekar, direktor, ministar ili domar, kućna pomoćnica ili taksista sasvim je svejedno. Ono što je najvažnije je da su ti ljudi mogli da vam pomognu kada i gde vam je to bilo potrebno i bili spremni da to i učine.
0 tome da je nakon 5. oktobra svaka šuša mislila da ima dosije u Službi i da je njene aktivnosti pratila gomila doušnika ne vredi ni pričati jer je to i danas jedna od većih i rasprostranjenijih zabluda. Ali istorija države i Službe nije počela 2000. godine i ja neću pričati o tome već o onim yremenima kada smo svi bili bezbrižniji - i mi op-erativci i naši saradnici, a naravno i svi ostali gradani.
Družeći se sa tim ljudima, odnosno saradnicima, bez obzira na to da li su oni bili u kontaktu sa Službom i ranije ili ste ih baš vi ,,an-gažovali za saradnju", vi ste već posle nekoliko meseci ili nekoliko ,,kontakata" odnosno yidanja sa njima stvarali odnos koji je često bio mnogo više od službenog. Pošto su i operativci i saradnici sarao obučni ljudi sa običnim životima i svakodnevnim ljudskim obavezama i problemima, dešavalo se i da se zajedno napiju, da se jedni drugima izjadaju, ali i pomažu u rešavanju različitih privatnih i poslovnih problema. Tako su često postajali prijatelji, a ako je sarad-nik bio saradnica, i nešto više. Zato su i ti takozvani ,,kontakti" odnosno službeni sastanci u stvari bila najobičnija kafenisanja, zajed-nički ručkovi ili šetnje koji se ni po čemu nisu razlikovali od takvih aktivnosti običnih ljudi.
1 ja sam imao puno saradnika od kojih sam većinu, sa neuobiča-jenom lakoćom, lično angažovao, valjda zato što sam bio komunika-tivan, elokventan, zanimljiv i načitan više nego što je to operativcu neophodno. I meni se dešavalo da većina tih službenih ,,kontakata" preraste u prijateljstvo koje se nastavljalo i nakon prestanka službene

-e- Neke i danas srećem na koncertima, pozorišnim pred-stavama, sajmovima antikviteta, kafanama i restoranima i uvek se sa niima srdačno pozdravim i ispričam. A tih godina, krajem 80-ih kao što rekoh svi smo bili bezbrižni i opušteni, pa su takva bila i naša druženja. Na početku tih naših takoz-vanih ,,kontakata" mi bismo se prvo ispričali o privatnim stvarima, a tek na kraju ili kada smo se već rastajali, setili bismo se zbog čega smo se zapravo videli pa smo malo popričali i na neke službene teme.
U takvom raspoloženju i ja sam jednom pošao na kontakt sa saradnicom, sredovečnom gospodom, koja je radila u nekoj meduna-rodnoj organizaciji ili stranom predstavništvu, na uobičajeno peri-odično ispijanje kafe. Ali već posle nekoliko minuta razgovora primetio sam neuobičajenu uzdržanost kod nje kojaje na trenutke prelazila u neskrivenu želju da se naš susret što pre završi. Prvo sam pomislio da je iraala loš dan na poslu ili da se radi o nekom privatnom problemu pa sam joj i postavio pitanje u tom pravcu, ali mi je ona kratko odgovorila da je ,,sa njom" sve u redu. Posebno naglašavajući to sa njom.
- A šta sa ranom nije u redu - zapitah i nju i sebe, gledajući da li mi je šlic možda otkopčan ili nešto nije u redu sa mojim odelom, cipelama, frizurom?

- Pa vi bi to trebalo da znate bolje od mene - odgovori ona za-gledajući na moje čudenje moje ruke.
- Izvinite, ali ja vas i pored najbolje volje ne razumem i ne znam u čemu je problem. Da li sam vas nečim nehotice povredio, uvredio ili sam nešto obećao pa zaboravio?
- Ne, ništa od toga, samo me zanima da li ste se istuširali?
- !!?? Da li sam se istuširao??
Valjdaje i vama jasno da je ovo bilo najneočekivanije od svih neočekivanih pitanja, koje je i mene potpuno zateklo. Uvek sam se Pnstojno oblačio i redovno održavao higijenu, paje ovo pitanje bilo Potpuno nesiwislo i ja je zamolih da mi konačno kaže o čemu se radi jer ovako nigde nećemo stići.
~ Pa pozvala sam vas u kancelariju pre pola sata i javio mi se neki yas kolega... - poče ona, a meni odmah sve postade jasno.
Dešavalo se, naime, naročito leti, da idući kroz hodnike e°gradske Uprave ni u jednoj kancelariji ne zateknete nikoga. Svi
46
su negde zbrisali i tišinu pustih hodnika i kancelarija bi remetila sarno besomučna zvonjava telefona. Kao u nekoj polifoniji jedni bi zvonili, drugi prestajali treći ponovo počinjali. I, naravno, ako vas nije mrzelo vi biste se na neki i javili ne da bi primili poruku za nekog od odsut-nih kolega već iz čiste dosade i zezanja.
Mnogo je naime interesantnije onome ko traži gospodina Nedelj-kovića ili Jovanovića prvo reći da je pogrešio broj, a potom sačekati da se ponovo javi. Naravno da se, kao i svi, zbuni kada opet čuje isti glas i sasvim je logično da vas potom zapita da li je to taj i taj broj. A kada vi odgovorite potvrdno poneko se i ohrabri pa pita da li je to MUP, pošto je tada Služba bila jedan deo Ministarstva, i ostane za-tečen kada vi to potvrdite i dodate da je to preciznije rečeno Služba držayne bezbednosti. Pa vaš nepoznati sagovornik upravo to i traži, on je znate ,,prijatelj" gospodina Nedeljkovića, ali taj prijatelj doživi šok kada mu vi mrtvi ladni kažete da tu radite već dvadeset godina i da ne poznajete nikakvog inspektora Nedeljkovića. Pa neka posle Nedeljković objašnjava saradniku da je on stvarno Nedeljković i da radi u Službi i da se to verovatno neki kolega sa njim samo našalio.
A što se tiče tuširanja, priča ide otprilike ovako. Vaš saradnik ili saradnica zove i javlja se neko ko se u tom trenutku zatekao pored telefona i nije ga mrzelo da se javi. Onda sledi ovakav dijalog.
- Dobar dan, da li mogu dobiti gospodina Petrovića!
-Ne, tušira se!!
47
- Sta se čudite, mislite da mi ovde nemamo tuševe?
- Ne, ne samo mi je malo čudno...
- Što se tušira u radno vreme, pa mora gospodo, radi se, a kada se radi, onda se desi i da se uflekate, a krv je, kao što znate, vrlo nez-godna... ako vam padne na odelo, tu nema pomoći mada mene mnogo više neryira kada mi se uvuče ispod noktiju...
Pa vi posle objašnjavajte da se kolega šalio...

YELEMAJSTOR
Kada sam se ja zaposlio u Službi sredinom 80-ih tamo se sve slav-ilo i proslavljalo i za sve se častilo. Da častiš kada se zaposliš - to se podrazumeva. Tih godina svi smo počinjali u 9. odeljenju, koje se bavilo takozvanim tajnim praćenjem, a onda smo mi sa završenim fakultetom odlazili na operativni kurs, a oni sa višom ili srednjom spremom ostajali tu do daljnjeg. Znači kada prvi put izadeš na teren - častiš, pa kada primiš prvu platu naravno opet. Onda ideš na kurs pa častiš, a onda opet kada se sa kursa vratiš. Pa kada se završe for-malnosti oko prelaska u operativu častiš ove u pratećem zato što od-laziš, a onda u operatiyi zato što si stigao. Nekako u to vreme prode i pripravnički

staž pa častiš kada položiš državni ispit, a onda obaška kada posle toga dobiješ i Službenu legitimaciju. A u meduvremenu napišeš prvu belešku pa častiš, a kada ti posle prve ne znam koja po redu ode na čitanje kod ZNU-a (zamenik načelnika nekada beogradske Uprave a danas Centra zadužen za koordinaciju rada op-erative) što se smatra značajnim operativnim dometom eto prilike za novu čast. Ne mora to da bude bogzna kakva čast, ali neko piće, kafa łli sok se podrazumeya.
A kada posle par godina napreduješ i postaneš šef grupe ili kada kupiš auto, kada se oženiš ili dobiješ prinovu u porodici, za to se valjda časti svuda. E onda pored viskija kafe i sokova za najširi sastav bude i neko meze, torta, kolači sve u zavisnosti od toga kakav si dasa. "osle najšireg sastava dolazi uži, a to je tvoja grupa sa kojom, nar-avno, ideš u kafanu, a tamo šta ti bog da.
I kada tako krene i traje onda nije nikakvo čudo što se viski ot-Varao i bez ikakvog razloga. Čim zasednu dvoje-troje i zapričaju se, eto ti i četvrtog i petog, a onda je jedna flaša malo pa se otvori druga. °°sle je sve stvar raspoloženja. Ne znam zašto, ali u Službi se pio

uglavnom viski i gotovo da nije bilo operativca koji u ormaru ili kasi sa službenim materijalima nije imao barem jednu flašu i pored toga što se tada viski još uvek nije nalazio u slobodnoj prodaji već ste ga mogli kupiti samo u fri-šopu. Naravno, to za nas nije bio problem jer smo imali detašman na aerodromu i neke prijateljske i poznaničke veze tamo gde se viski mogao kupiti. Sve u svemu viskija je uvek bilo u izobilju i što je još važnije imali ste i sa kim da ga pijete.
Ali da se vratimo na priču, odnosno na razloge za čast. Naravno da je od svih razloga za čašćavanje onaj najlepši i najvažniji bio kao i svuda beba, odnosno prinova u porodici. Tada su se i oni koji imaju ,,zmiju u džepu" trudili da i na njihovom slavlju sve bude na nivou. I klopa, i piće, ali i zvanice. Svi su se, naime, trudili da na svome slaylju pored načelnika odeljenja vide i ZNU-a ili načelnika beogradske Uprave ili nekog yisokog funkcionera Službe iz centrale. Njihov dolazak je dizao ugled slavljeniku, ali i čitavo slavlje činio zanimljivijim i lepšim.
Tako se desilo i da je u vreme mog šefovanja ,,američkom" grupom, sredinom 90-ih, Romeo dobio drugu ćerku. U to vreme načelnik beogradskog Centra je bio Zoran Mijatović, a naše kance-larije su se nalazile odmah do načelstva. Malo zbog toga, a malo i zbog činjenice da smo mi i privatno bili prijatelji, on je često imao običaj da prošeta do nas i sa nama popije kafU ili malo popriča što je svim operatiycima imponovalo. Ruku na srce, on je imao još jedan razlog da prošeta do moje kancelarije, a to je bila ,,Naša borba" koju sam verovatno jedino ja kupovao u celom Centru. Dobijao je on, nar-avno, svakog dana komplet novina, ali ove nisu bile na spisku iz razumljivih razloga. Mogao je, doduše, da pošalje šofera ili kurira da mu ih kupe, ali je očigledno ovaj mali ritual šetnje do moje kance-larije i njemu predstavljao odredeno zadovoljstvo. Ne samo da su to bile ubedljivo najbolje dnevne novine u to vreme, nego su u njima pisali ljudi koji su Službi bili interesantni i to o ljudima i organizaci-jama koje su bile još interesantnije, pa su često i pojedini operativci dolazili po ,,Našu borbu" jer su u njoj mogli da nadu ponekad i više od onoga što su imali u svojim službenim beleškama.
Elem, kada je Romeo dobio ćerku i krenuo da priprema slavlje, ja sam se setio naših nekadašnjih zezanja na ovu temu još iz ,,evropske grupe". Tema muške i ženske dece bila nam je jedna od omiljenih, pa

sutako roditelji muške ili ženskedece imali razne teorijeotome kao
se to postiže.

_ Nije to ništa teško - objašnjavao bi Peda, koji ima dva sina, Slobi, koji još nema decu, ali i svima nama - samo treba da u oredenom trenutku taj Y hromozom zabiješ pod prečku i uspeh je za-garantovan!
- Vidi Slobo - prihvatao bi spremno Dole, koji ima dve ćerke -nije teško ni tu žensku decu napraviti, pa kada ti budeš hteo ćerku, ti me brate samo lepo pozovi i ja ću to čas posla.
I dok sam ja pokušavao da animiram sve roditelje ženske dece kako bi na vreme svi zajedno irwestirali u kupovinu jedne omanje plantaže pamuka dok su deca još mala, u priču se uključivao i Kele, koji naravno ima i sina i ćerku.
- Ma šta vi tu meni Y hromozom, ovo i ono kada se vidi u praksi ko je majstor i za jedno i za drugo.
Ali samo što je on završio, dotad samo naizgled nezainteresovani Mijatović je mrtav ozbiljan upitao baš njega.
- Vidi ,,čiča" (što je bila Mijatovićeva omiljena aluzijanenaKele-tovo ideološko opredelenje već na njegove godine jerje bio najstariji u grupi posle njega), reci ti meni da li je moguće da izjednog bunara zahvatiš dve kofe vode i da u jednoj bude obična voda a u drugoj kisela??
??? - i dok Kele, ne shvatajući šta Mijatović priča a kamoli na šta cilja, odgovara da nije, ovaj ponosno poentira.
- Moguće je ,,čiča", ali samo ako je neko zamutio na bunaru!!
- Ako je to neka aluzija na... - počinjao bi Kele, ali ga više niko nije slušao jer se kancelarijom već orio opšti smeh.
Ali, da se mi posle ove male nostalgične epizode vratimo priči o Romeovoj proslavi. Pošto je moja kancelarija bila najveća, i za razliku od dragih pored pisaćeg stola imala i nekakvu garnituru za sedenje, jasnoje da su se sve proslave tu i organizovale, pa i tom prilikom. Tako se desilo da me je Romeo, obavljajući poslednje pripreme, kao usputpitao:
- Šefe jesi li zaboravio da pozoveš Mijatovića?
- Ne, nisam.
- Pa štaje rekao, hoće li doći?
-Tu je, ne brini, i doći će malo kasnije - odgovorio sam ja neha-

jno znajući da je Romeu pao kamen sa srca i da mu je drago što će imati i takvog gosta. A onda je usledilo ,,veliko fmale". Kancelarija puna koleginica koje veselo čavrljaju, a hodnik operativaca koji sa čašama u ruci pričaju neke svoje priče. Pošto sam i sam na hodniku, nekako prvi ugledam Mijatovića, koji se lagano gega i ljulja u hodu dok prelazi tih desetak metara hodnikom do nas, pa obaveštavam Romea da mu stiže glavni gost. On izlazi iz kancelarije i dočekuje Mijatovića, koji mu čestita, nakon čega započinje dijalog uobičajen u takvim pri-likama:
-1, šta si dobio, Romeo? - pita Mijatović nehajno.
- Ćerku šefe - odgovara ponosno Romeo.
- Neka je sa srećom i čestitam još jednora.
- Hvala, hvala.
I u trenutku, dok Mijatović već pogledom traži jednu od koleginica koju odavno nije video kako bi sa njom još malo proćaku-lao pre nego što se vrati u kancelariju, Romeo pokušava da još na trenutak zadrži njegovu pažnju.
- Pa znate, šefe, kako se kaže - jedna ćerka majstor - počinje Romeo...
- Da, da... - ponavlja Mijatović već šarajući pogledom po prisut-nima...
- ...dve ćerke velemajstor - nastavlja Romeo.
- ...tako je, tako je yelemajstore - potvrduje odsutno opet Mija-tović.
- ...a tri ćerke budala!!

- Pa ja imam tri ćerke - reče nonšalantno Mijatović, i sa čašora yiskija u ruci lagano odšeta dalje, a Romeo otvorenih usta u čudu i neverici samo pogleda za njim.
Naravno da me je danima nakon toga i izokola a na kraju i direk-tno pitao da li se Mijatović samo zezao ili stvarno ima tri ćerke, i nar-avno da Mijatović ima tri ćerke i četiri unuka, za sada. Ovo ,,za sada" se odnosi na unuke, naravno, a oni koji su pomislili nešto drugo neka obuzdaju svoju velemajstorsku maštu.
51

SOKOLOYIĆI
Ako ste na osnovu ovog naslova prvo pomislili na malo bosansko selo u okolini Yišegrada, koje su prosłavili jedan dečak i jedan no-belovac, ja vas potpuno razumem jer bih i ja kao i vi odmah pomislio na Mehmed-pašu Sokolovića, Ivu Andrića i njegov veličanstveni roman ,,Na Drini ćuprija". Ali ovo nije priča ni o selu Sokolovići niti o njegovom najpoznatijem stanovniku, koji je postao Yeliki vezir Otomanske imperije. Nije ni o lvi Andriću, ni o Yišegradu, već o dvoje ljudi koji su nosili ovo prezime. O Zoranu i Ranku?
Da o Zoranu Sokoloviću, koji je 1991. postavljen za republičkog sekretara za unutrašnje poslove i Ranku Sokoloviću, koji je u to vreme bio pripravnik u beogradskoj Upravi DB-a. O Zoranu Sokoloviću, visokom funkcioneru Socijalističke partije Srbije i bliskom saradniku i prijatelju Slobodana Miloševića koji je tragično okončao svoj život, doduše ne tako spektakularno kao njegov nasled-nik Ylajko Stoiljković, ali takode samoubistvom, malo se šta novo može reći. Ono što je možda nepoznato, a može se reći da ima nekog značaja za ovu priču, jeste činjenica da ovaj skromni i povučeni Čovek ni kao republički sekretar odnosno ministar nije koristio neki ,,besni" automobil poput mercedesa, audija ili BMV-a, već najo-bičniju tojotu karinu. Dakle, automobil niže srednje klase koji se od drugih sličnih automobila razlikovao samo po tome što je imao neke antene za radio stanicu koja se nalazila u kolima. Ovaj neugledni sivi automobil stajao je svakodnevno pored ulaza u zgradu MUP-a u ulici Kneza Miloša br. 103. S obzirom na to da se beogradska Uprava nalazila u istoj zgradi u broju 103b, i da je naš ulaz bio tridesetak metara od glavnog ulaza u MUP, i mi smo svaki dan, bar dolazeći ili odlazeći sa posla ako ne i nekoliko puta dnevno, prolazili pored tog automobila.
52
Idemo dalje. Drugi ,,važan" lik u ovoj priči je i drug Tomo, preko-drinski Srbin koji je u to vreme bio načelnik našeg odeljenja. Ne samo da mu je svaka rečenica počinjala sa ,,jebaga ti..." već se radilo o ambicioznom, beskrupuloznom i veoma pokvarenom čoveku. Klinci bi verovatno današnjim žargonom rekli da je bio ,,smrad", a ja ću, da ne bih nepotrebno kvario ovu priču, reći samo da je bio loš čovek. Pa pošto je za sve ono loše što je činio ili želeo da učini ,,bližn-jima" bio kažnjen i od ljudi i od boga, nećemo se više baviti njime jer to defmitivno ne zaslužuje. Reći ćemo samo da pored svih ovih os-obina drug Tomo nije imao ni smisla za humor, a to je za ovu priču najyažnije.
I šta povezuje druga Toma i ministra Sokoloyića. Reći ćemo odmah naravno. Padrugi Sokolović-Ranko. Nije vam mnogo jasnije, ali biće, bez brige. Kada je Zoran Sokolović bio ministar, a Tomo (jer ovi ljudi sebe nazivaju ne Pera, Vlada, Toma već Pero, Vlado i Tomo) načelnik našeg odeljenja, pripravnik Sokolović je napravio strašan štos i odmah po povratku iz grada gde je zayršio neki posao pohitao kod druga Toma damu sve to ispriča. Očekujući valjda da ovaj umre od smeha, da mu kaže nešto u stilu - ti mali nisi normalan, nemoj da to neko čuje, nastradaćemo svi ili da mu jednostavno pohvali štos -Ranko se vidno razočarao kada ga je drug Tomo, gledajući ga belo, iz-marširao iz kancelarije, naredio mu da o svemu napiše belešku i uz put mu zapretio kažnjavanjem i disciplinskim postupkom.
Yideći ga snuždenog i zbunjenog kako izlazi iz načelničke kance-larije, drugari su ga pitali šta se desilo i on im je ispričao. Da ne dužimo, duhoviti pripravnik je krenuo nekim

poslom u grad pa je prolazeći pored ministrovog automobila zastao, otyorio vrata i ljubazno rekao vozaču: Dobar dan, ja sam Sokolović, može li do grada?
Misleći da se radi o nekom ministrovom rodaku, vozač je naravno hitro izleteo iz auta, otvorio vrata i rekao: Naravno, samo izvolite! Pa šta bi drugo. Kada su stigli tamo gde je Ranko krenuo, vozač je ljubazno pitao: Da li treba da vas sačekam? a Ranko mu još ljubaznije odgovorio: Ne hvala, vratite se, možda ćete trebati ministru!
Ne znam da li je pripravnik bio mlad, lud i naivan, da li je imao muda ili samo smisla za humor, ali znam da je priča super. Zato sam je i napisao.
53
PRE NAS
54
REŠENJE
Kada samo pomislim na to šta sve u ovoj priči treba da ispričam, već se uplašim. Zašto? Pa već sam ih ispričao toliko. Da, ali nijedna nije kao ova. Ova mu dode kao ,,ansambl predstava" u kojoj učestvuju gotovo svi glumci u pozorištu. Toliko likova, toliko deša-vanja i toliko različitih sećanja njenih aktera, pa samim tim i različitih verzija, nije bilo ni u jednoj od prethodnih priča.
Ali, pošto oveštala fraza kaže da i put od hiljadu milja počinje prvimkorakom i ja sam joj davno smislio svoj ekvivalent. On glasi: Ne možeš progutati lubenicu, ali ako je isečeš na kriške, a potom na kocke, i ono što je u početku izgledalo nemoguće brzo se pokaže kao slatko zadovoljstvo.
A pošto ja nisam završio ni književnost ni dramaturgiju, gde se ,,uči" ova veština pisanja ili bar dobijaju uputstva neophodna za spisateljski zanat, ja ću morati da se snadem kako znam i da opet smislim alternativu. Pošto ne znam te književno-dramaturške mustre i šablone, poslužiću se onim što je meni blisko. Zlatnim pitanjima kriminalistike: ko, kada, kako, gde, sa kim, zašto... Pa ako krenemo po njima i uspemo da sprovedemo pristojnu istragu i rekonstrukciju ,,zločina", uspećemo i da na naš način ispričamo priču.
Priča se dešava sredinom 80-ih u beogradskoj Upravi. Načelnik uprave u to vreme je Moma Unković, a njegov zamenik Dragutin Mitrović budući načelnik Službe. Načelnik II odeljenja je legendarni 'Osko Orelj, a njegovi pomoćnici Milun Miljković i Miladin Jovičić-atni, Jcoji je u meduvremenu avanzovao sa mesta šefa arapske rupe. Šef grupe za emigraciju je Zoran Mijatović, a njegovi veseli dnici Zoran Jović, Vuja, Beli, Sale Tešić i junak priče drug G. Ima Još vesele bratije iz drugih grupa i centrale, ali će se oni u priču }diti hronološkim redom. Jedan po jedan. Scenu po scenu.
56
Priča je počela jednog običnog dana koji se ni po čemu nije raz-likovao od ostalih, osim po tome što je Miladinu pala na parnet strašna ideja i on rešio da je realizuje po svaku cenu. Iznerviran po ko zna koji put činjenicom da G. kako se to kaže ,,ima zmiju u džepu" i da nikada ni za šta nije častio, mada je naravno bio prisutan na svačijoj časti i ne samo bio prisutan već i prednjačio u jelu i piću, Miladin je rešio da mu naplati sva ta ića i pića. Pošto je od Jovića čuo da su neki njegovi ortaci iz Gradskog SUP-a napravili strašan fazon tako su ,,odlikovali" jednog kolegu ordenom koji mu je ,,dodelio" liČno savezni sekretar unutrašnjih poslova Stane Dolanc, i on je os-mislio, organizovao i realizovao akciju koje se ne bi postideli ni Pol Njumen i Robert Redford u kultnom filmu ,,Žaoka".
Mora se priznati da su Miladinu zdušno pomogli gotovo svi članovi grupe za emigraciju koji su za to imali svoje razloge. A razlog je bio banalan - jedna G-ova rečenica koja im se nije dopala. G. Je, naime, pre dolaska u Službu radio u Gradskom SUP-u gde mu se jed-nom posrećilo da slučajno naleti, bar tako priče kažu, na jednog poz-natog švercera

zlata za kojim je bila izdata i poternica. G. ga je odmah legitimisao i kada se utvrdilo da je on taj, krenuo da ga privede. Pošto je pomenuti kod sebe imao torbu sa sedam kilograma zlatnog nakita, ponudio je G-u torbu a za uzvrat tražio da ovaj ,,zaž-muri" na trenutak dok on zbriše. G. je to sa gnušanjem odbio kao i ponudu da odu do najbliže banke i podignu onoliko koliko G. traži. Došavši sa švercerom do kancelarije, G. je obavestio šefove o svom iznenadnom ulovu. Ovi su ga połwalili i poslali kući rekavši da će oni preuzeti posao pa je G. postupio po njihovom nalogu. Doduše, su-tradan se malo iznenadio pročitavši izyeštaj Dežurne službe u korae se kaže da je juče sa tri kilograma zlatnog nakita priveden poznati švercer... Tako je i on shvatio da nije za ,,javnu bezbednost" i sa za-łwalnošću prihvatio ideju svojih šefova da prede u DB. Pošto je jedno vreme po potrebi Službe radio u konzulatu u Nemačkoj, yratio se u Službu i bio rasporeden za operativca u grupi za emigraciju. A kako je bio već u godinama, svi su mu malo u šali malo u zbilji govorili da je već vreme da i on postane neki šef. ,,Takvim budalama kao što ste vi, ne hvala" - rekao je G. i nayukao na sebe ,,gnev" svojih kolega. Ali, da se mi vratimo priči. Znajući da G. može da odreši kesu jedino ako bude imao jak razlog, a da taj razlog, recimo, može biti

n;ego\ c posiavljenje za šefa grupe, Miladin je rešio da ga ,,unapredi". Zatoje, kao štojato vazdabio običaj u Službi, počeodagatrujei da mu blago nagoveštava da bi uskoro moglo da bude i nekih kadrovskih promena u sektoru i njegovoj grupi koje bi se i njega mogle ticati; pa onda da je, kao, izvesno da će napredovati odnosno biti postavljen za šefa; pa da je to gotovo i da već sprema čast i sve u tom stilu. Nepoverljivi G. je sve to naravno slušao, registrovao, ali gotovo da nije pokazao nikakvo oduševljenje, pogotovo ne u žel-jenom pravcu iliti nameri da u datom slučaju počasti kolege.

Uprkos tome, pripreme za završni udarac su tekle po planu i kada je sve obavljeno, Miladin je G-u drugarski u poverenju, kao što se uvek i radi dok se stvar ne ozvaniči, rekao da je sve završeno i da je postavljen za šefa. Znajući da će G, kao i mnogi, reći da je to lepo ali da on u sve to ne veruje dok ne vidi papir odnosno rešenje o svom postavljenju, Miladin se svojski potrudio da pribavi i rešenje.

A evo kako ga je pribavio. Prvo je, naravno, morao da obezbedi bokove i on je to učinio. Otišao je kod načelnika Orelja i rekao mu kakvu muku ima, kako misli da je reši i ispričao mu sve o predstayi koju je pripremio za G-a ne bi li mu izvukao pare iz džepa. Bošku se ideja dopala, ali je lakonski odgovorio da je stvar primio k znanju, a da zvanično o tome ne zna ništa jer bi bilo neozbiljno i opasno da se i načelnik odelenja uključuje u takve šale. Potom je uzeto jedno pravo rešenje koje je potpisao načelnik Uprave radi mustre, pa je nekoliko operativaca na čelu sa Miladinom pokušavalo da falsifikuje njegov potpis. Pokazalo se da to najbolje polazi za rukom Beliću, koji je lažno rešenje potom i potpisao i to posebnim crnim flomasterom, specijalno pribavljenim za tu priliku, kojim je i Unković potpisivao dokumenta. Ako neko misli da je tu kraj i da je time stvar rešena, grdno se vara. Rešenje, makar i sa potpisom načelnika, bez obzira na 0 kako on bio ubedljiv, ne znači mnogo bez pečata i delovodnog 'foja. Zato su oni koji su najbolje stajali sa koleginicama u analitici tiorali da se rastrče i nadu nove saučesnike u ovom poduhvatu. U §n su bile i sekretarica načelnika i šefica pisarnice i devojke koje su irn° radile i koje su na kraju na nagovor operative i starijih 'leginica pristale da i one bude deo zavere. Na svu sreću akcija je 'ela pa su na rešenje stavljeni odgovarajući originalni pečati i up-iani lažni delovodni brojevi.

Tako je glavni adut zavereničke grupe bio spreman i narednog jutra mogla je da krene i dugo pripremana akcija. I krenula je tako što je sektorska sekretarica Dragana kao i svakog jutra delila poštu, a onda razdragano saopštila G-u da treba da časti jer je stiglo rešenje Potom mu ga je svečano uručila uz onu uobičajenu sugestiju: Ovde napiši - primio, datum i potpis, a ovo je primerak za tebe. I ko onda ne bi progutao. Dode sekretarica, da ti rešenje, koje se ni po čemu ne razlikuje od pravog, u kome piše ono što su ti ,,prijatelji" već najavili! Ali da bi G. postao šef, njegov šef takode mora da napreduje, i Mi-ladin je odlučio da ga postayi na mesto načelnika Centra u Smed-erevu. Da se, naime, odlučio za neko mesto u Sektoru, beogradskoj Uprayi ili Centrali, stvar bi se dodatno zakomplikovala, a i G. bi mogao da se raspituje i proverava, a ovako kome bi palo na pamet da se zanima za Smederevo i da nekoga tamo zove.
I kada je sve bilo savršeno organizovano, stvar umalo da propadne jer je Miladin u ovoj opštoj gunguli zaborayio da obavesti Mijatovića. Na svu sreću stigao je do njega pet minuta pre sekretarice sa rešen-jem. Ali ako je Mijatovića zaboravio slučajno, Jovića je zaboravio namerno. Zanevši se, naime, on je napravio rešenje i za njega, ali ono od koga se Joviću dizala kosa na glavi. Rešenje za analitiku u koju on nikako nije hteo da ide. I tako je Jović, kao jedan od zav-erenika koji je zajedno sa ostalima vežbao potpisivanje načelnika up-rave, postao i žrtva te iste družine na čelu sa Miladinom. Dobivši rešenje neopisivo je poludeo i otišao do Mijatovića da mu svašta kaže jer je bio ubeden da mu je to sigurno on smestio za-jedno sa kolegom Kenedijem, koji je stalno govorio kako je Jović roden za analitiku. Tako je psujući i vičući ušao kod zbunjenog Mi-jatovića, koji je upravo bio obavešten samo o delu priče koji se odno-sio na njega i G-a i nije imao pojma da je i Jović žrtva. Ipak, dovoljno lucidan, shyatio je na vreme da i to mora biti šala ali mu je ipak tre-balo previše yremena da i Jovića, koji je u meduvremenu bljuvao vatru, kletve i pretnje, ubedi da je i njegovo rešenje lažno. A kada se primio Jović kao deo zavereničke grupe bilo je jasno da i G. nema nikakye šanse! Za razliku od Jovića koji je poludeo, G. je naravno bio više nego zadovoljan i moglo bi se reći da je konačno seo na rudu. Trenutak njegove egzaltacije odmah su iskoristili prisutni zgubidani koji su

rłolazi- u i\kgovu kancelariju da čestitaju i popiju piće kojeg, nar-avno, nije bilo. Zato su započeli neprijatno prozivanje, i G. nemade kud jer je godinama govorio da će da časti kada postane šef. Zato krenu u Sarajevsku po piće. Slučaj ,,komedijant" je udesio da na saraom ulazu u zgradu sretne nećete verovati koga. Da je neko to planirao i nameštao ne bi mogao da namesti za sto godina — Žiku Nešića, načelnika centra u Smederevu. S obzirom na to da je napolju pljuštala kiša, Žika ga ulazeći upita gde je zapeo baš sada po tom nevremenu da izlazi, a ovaj mu, naravno, reče da ide po piće jerje postao šef pa je red da počasti kolege. Već prolazeći pored njega, Žika se ipak seti da ga pita na koje mesto odlazi Mijatović, a ovaj mu ne razmišljajući reče da je postavljen za načelnika Centrau Smederevu. G. se ne seti, a Žika verovatno ne smede da ga pita -Pa gde ću ja onda - već produži do Mome Unkovića. Pitaše se za zdravlje i šta ima, a onda ga Moma videvši da je nešto neraspoložen, upita za razlog.
- Ma ćer' ti jebem, Momo, sad sam bio kod Obrena (Borćtevića, načelnika Službe) i on mi ništa ne reče, a sad čujem da ću biti smen-jen. Znaš li ti nešto o tome?
- Ne, brate, prvi put čujem. Mada, kad malo bolje razmislim, što bi mene Obren obaveštavao koga i gde postavlja po Srbiji.
- Jes', brate, u pravu si - reče Žika i prećuta od koga je čuo za svoju ,,smenu", jer mu se to učini beznačajno u odnosu na njegovu iznenadnu muku.
Aza to vreme u slavljenički sektor stiže i piće, pa i načelnik Orelj dode da čestita slavljeniku. I tu G. defmitivno puče. Uze sa sobom dva pripravnika i po onoj kiši ode u kafanu ,,Sarajevo" (današnje

,,Kraljevo") na uglu Durmitorske i Sarajevske i donese dva ovala
•stilja. I šta je onda čudno što je žurka potrajala i posle radnog vre-
iena? Uz iće i piće krenu i zezanje i nekome se omače da je Moma
Unković verovatno sišao sa uma kada je ovakvu budalu kao štoje
^- postavio za šefa, ali se ta opaska nekako izgubi u opštoj gunguli.
l> na nesreću, ču je onaj koji nikako nije trebalo da je čuje, pau
aicionalno nepoverljivom G-u odmah proradi crv sumnje. TJ neko
lt)a se izvuče iz kancelarije i ode pravo kod Mome Unkovića.
~ Znate, načelniče, ja sam hteo da vidim u vezi sa rešenjem... -
e on verovatno, a Moma mu usput odgovori da sada nema vre-
60
mena i da on to ostavi kod sekretarice pa će pogledati kasnije. G. se malo umiri jer mu načelnik nije rekao da neina pojma o čemu se radi, ali mu nije ni odagnao sumnju. Zato se vratinazad u salu i nastavi da ,,slavi". I dok se popodne lagano pretvara u veče, i najuporniji pijanci prazne poslednje flaše pića i odlaze, i naš slayljenik se lagano sprema da krene kući. Pošto su oni koji su tada iraali privatne automobile koristili parking ispod Mostarske petlje, i G.krenu prema svom renou 4, koji se, kao i većina drugih automobila nalazio tamo. Pri tome nar-avno nije imao pojima da su mu veseli udbaši u vidu pijanog Belića i iznerviranog Jovića priredili još jedno neprijatno iznenadenje. Pošto su ga pitali da li može da ih odveze do kuće a on odbio sa obrazložen-jem da mora da odveze neke koleginice, za njih je to bio više nego dovoljan razlog za malu osvetu.

A iznenačtenje se sastojalo u vidu nekakvekamenčine ili betonskog bloka koji mu je Belić natčovečanskim naporima uz neznatnu Jovićevu asistenciju uvalio na sedište automobila prethodno mu razvalivši bravu. I šta je mogao da uradi G. kada je otvorio auto i video to što je video? Pošto nije mogao sam da izvadi taj blok iz auta, a na parkingu više nije bilo nikoga, morao je da se popne na Gazelu i čeka autobus za Novi Beograd. Popevši se, zatekao je na stanici Mijatovića, koji se silno iz-nenadio što i on čeka autobus s obzirom na to da ima auto.

- Šta je bilo, odkud ti? - pitao je zbunjeni Mijatović.
- A ti kao ne znaš? - odgovorio je G.
- Ma o čemu se radi, nemam pojma?
- Ništa, ništa - ostade tajanstven G. misleći da ga ovaj još i do-datno zajebava posle svega.

I tako se rastaju. Mijatović, kome ništa tiije jasno i kome je jutro počelo sa ludim Miladinom, nastavilo se sa napaljenim i iznerviranim Jovićem, a završilo sa tajanstvenim i očigledno nadrndanim G-om, i G, koji nakon dana koji je godinama čekao može reći sve osim da kući odlazi srećan i spokojan.

A dok slavljenici odlaze, Moma Unkcwić je našao vremena da pogleda ,,svoje" rešenje. I, naravno, odmah je otišao kod svog za-menika. O tome kako je tekao njihov razgovor nemam autentična svedočenja, ali se svi izvori iz takozvane druge ruke slažu da je načel-nik zamerio svom zameniku što mu je dozvolio da potpiše ovo rešenje i što ga u tome nije sprečio, mada se ne seća ni kada ga je
61
O0tpisao ni da su ikada razgovarali na tu temu. Ne seća se ni Dragutin, ali obe«ava da će sutra to proveriti, s obzirom na to da je već kasno i da je i njima vreme da krenu kući. I dok svi odlaze na manje-više zasluženi počinak, rešeni da sutra razjasne sve ono što im je toga dana ostalo nejasno, kako rukovodioci beogradske Uprave, tako i G. i Mijatović, niko od njih i ne sanja da će i sutrašnji dan biti podjednako interesentan kao i ovaj kakav se ne pamti u istoriji Službe.

Postoje, doduše, brojne nesuglasice oko toga kako su se stvari dešavale narednog dana, koje nisu razrešene ni posle brojnih razgov-ora koje sam obavio sa najvažnijim

akterima. Ali pošto ovo nije rekonstrukcija ,,zločina" već jedna obična priča, nećemo insistirati na detaljima, činjenicama i dokazima već ćemo se potruditi da priču privedemo kraju onako kako je i počela - veselo.
lako on to negira, ili ako baš ne negira a ono tvrdi da se ne seća kako je G. saznao da je sve prevara smišljena i izvedena njemu u čast, najverovatnije zvuči verzija po kojoj je baš Miladin u neko doba o tome obavestio i G-a, a bogami i rukovodioce beogradske Uprave. Njegova tvrdnja da je to G. nekako saznao prosto ne pije vodu već je verovatnija i logičnija upravo verzija po kojoj je Miladin, pošto se našalio sa G-om, rešio da se našali i sa svojim saučesnicima.
Saznavši u meduvremenu i šta su Belić i Jović uradili sa G-ovim automobilom, on je po ko zna koji put tih dana došao na sjajnu ideju. A kada njemu nešto padne na pamet, videli smo da ne bira način kako će to realizovati. Zato je hitro sišao do dežurne službe i dok je u njoj bio samo dežurni operativac, srećom baš iz grupe za emigraciju, na teleprinteru otkucao ,,policijsku" depešu. Ona se, naravno, odnosila baš na ,,slučaj" Mostarska petlja. U njoj je nakitio kako su juče u Popodnevnim i yečernjim satima gradani prijavili neka sumnjiva lica koja su se u okolini Mostarske petlje muvala oko parkiranih automo-bila, osmatrala i opservirala most, a potom nestala. A onda su usledile sitne pakosti kod opisivanja sumnjivih, jer su oni po Miladinu ličili na nake šlosere, a pošto su tamnoputi pretpostavlja se ili da su Cigani ili neki Arapi. S obzirom na to da sve upućuje na pripremu eventu-alnog terorističkog akta, mołimo vas da izvršite odgovarajuće °ezbednosne provere... bla, bla, bla i da nas o svemu blagovremeno izvestite...
62
Depeša je, naravno, ubačena u poštu načelnika odeljenja Boška Orelja, koji ju je rutinski prosledio svom pomoćniku Miladinu, koji je uostalom i bio nadležan za te poslove. Miladin je, naravno, pozvao svoje saradnike Mijatovića, Belića, Jovića i ostale i dao im depelu za-htevajući od njih da to hitno provere. Kažu da se baš fiłmski izriena-dio kada mu je Belić objasnio da to nisu nikakvi teroristi već on i Jović, ali to je bilo tek nekoliko sati kasnije.
U meduvremenu ni rukovodioci Uprave nisu gubili vreme i počeli su svoju ,,istragu". Pošto su se brzo saglasili da nikada nisu razgovar-ali o unapredenju G-a, a kamoli napisali rešenje o njegovom postavl-jenju na mesto šefa grupe za emigraciju, odlučili su da ga odmah pozovu i razjasne celu stvar. I tako se G. našao oči u oči sa načel-nikom beogradske Uprave i njegovim zamenikom, što za običnog operativca nije baš svakidašnji doživljaj.
- Dede, objasni ti nama lepo odakle tebi ovo rešenje? - poče verovatno jedan od njih.
- Pa dala mi ga je naša sekretarica juče sa ostalom dnevnom poš-tom i ja sam lepo potpisao jedan primerak za arhivu, a taj dobio za sebe... - poče on da objašnjava.
- Hm... valjda je bilo logičnije da ti ga je uručio načelnik odeljenja ili neko od nas, ali mi ovo rešenje prvi put vidimo.
- lako je potpis moj, ja se ne sećam kada sam ovo potpisao - reče Moma, a onda mu pade na pamet logična misao - nego, reci ti meni kako si ti postao šef kada imaš živog šefa koliko ja znam?
- Da, ali i on je avanzovao. On je postavljen za načelnika Centra u Smederevu - odgovori spremno G.
I onda je valjda sinulo i Momi i Dragutinu, pa su G-a otpustili a pozvali Miladina, mada je moguće da je došao i sam, videvši daje G. otišao u načelstvo, a znajući pri tome šta to znači i šta sledi. Pošto su od njega čuli iz prve ruke šta se juče dešavalo u njihovoj Upravi morali su slatko da se nasmeju i da i oni pristanu na nastavak šale. A žrtve su sada bili Belić, Jović i Mijatović kao njihov šef, a naravno i ostali zaverenici.
I dok su oni još mozgali šta da urade sa onom ,,policijskom" de-pešom, kako da na nju odgovore i odagnaju i pomisao o terorističkom aktu ali i ne odaju sebe, ili jednostavno

rečeno kako da se iz svega el-egantno izvuku, stigla ih je još jedna beda. G. se pobedonosno vratio
63
jz načelstva, o čemu oni zaokupljeni ovim poslom nisu imali pojima, i obavestio ih da zoa da je rešenje lažno i da njihova mala šala može da poprirai po njih tragičan epilog ukoliko on o svemu obavesti rukovodstvo Uprave. A on to neće učiniti pod uslovom da ga zajedno sa ostalima o sopstvenom trošku odvedu na ručak. Pošto je rešenje krucijalni dokaz njihove krivice, lucidni zaverenici, iako u cajtnotu, razmišljaju logično i počinju da traže isto, ali je G. rešenje već stavio u kasu, a ključ nisu mogli nikako da nadu. Ali opet ne uradiše ništa i pored toga što je Vuja po običaju predložio primenu brutalne sile prema G-u jer stvar više nije za zezanje.
Pa pošto davo nikada ne spava, bez obzira na njihove probleme sa depešom i G-om koji nisu bili ni malo naivni, on ili neko drugi se potrudio da zayerenici budu pozvani i na razgovor u načelstvo. Ako su prva dva udarca izdržali na nogama, ovaj ih je sve nokautirao. Yreme je isteklo i sada više ne pomaže ni nagodba sa G-om, koji uživa u trijumfu.
A kako su se mučenici osećali idući prema načełstvu, o čemu su razmišljali ako su u tom trenutku uopšte i mogli da misle, kako su iz-gledali, da li kao jebene zečice ili pokisle kokoši i nije tako teško za-misliti. Mi ćemo samo kratko konstatovati da su se, naravno, usrali od straha i to će biti dovoljno. A razloga za strah imali su i previše.
To da su im rukovodioci brzo iznudili priznanje a onda počeli glasno da se konsultuju oko budućih sankcija je valjda nešto što se podrazumeva.
- Vi, drugovi, verovatno znate da je falsifikovanje službene is-prave krivično delo - počeo je ozbiljno načelnik dok se njegov za-menik okrenuo prema prozoru da ne pukne od smeha - ali mi ćemo dok ne obavimo konsultacije sa nadležnim tužilaštvom prvo pokrenuti disciplinski postupak s obzirom na to da je delo koje ste počinili i teška disciplinska povreda. Vi, kolega Beliću, kao glavni izvršilac napišite momentalno iscrpnu izjavu o celom slučaju i lično mi je donesite čim završite.
I šta su mogli naši junaci nego da se pokunjeni vrate u svoje kancelarije i počnu da razmišljaju o svojoj neveseloj budućnosti. Ako i ne dobiju otkaz prva sledeća kazna je rasporedivanje na niže radno mesto dve-tri godine ili novčana kazna u sličnom trajanju. A ako još bude i krivična prijava, onda mogu da se pozdrave i sa svakim
64
budućim poslom, jer ko će zaposliti udbaše koji su izbačeni sa posla zbog falsifikovanja službenih dokumenata. A partija, nju smo zabo-ravili, a ona u to vreme još postoji. Savez komunista Jugoslavije će takode biti lepa uspomena za sve njih ako se obistine najgore slutnje, a moralno-politička nepodobnost njihova stvarnost.
Ali naši junaci nisu sami. Pošto se stvar pročula po celoj Službi i MUP-u, počeli su da se javljaju mnogi koji su već imali iskustva u disciplinskim postupcima nudeći svoje dobre usluge. Bilo je i onih koji su nudili čak i da budu disciplinski branioci okrivljenih, što u tom trenutku nije bila mala stvar.
Pa pošto svaka priča ima kraj, i mi polako stigosmo do kraja ove naše. Završivši sve poslove toga dana, rukovodioci su se setili i naših zaverenika, koji su imali dcwoljno yremena da okaju svoje grehe, pa su ih sve zajedno sa rukovodstvom Sektora pozvali na sastanak. I dok oni pokisli idu prema načelstvu lagano kao na gubilište, primećuju da je načelnik Orelj ozbiljan, ne znajući da je i on bio deo zavere, ali i da jedan od glavnih organizatora Miladin deluje dosta opušteno, što im nikako nije jasno. Dobro, on nije ništa potpisao, on nije išao u anali-tiku i lupao lažne pečate, on nije ubacio betonski blok u G-ov auto, ali nije ni on baš toliko nevin da ga mimoidu najavljene kazne.
Ali od kazni, naravno, ne bi ništa, jer je Moma Unković čim je ,,vesela" družina ušla u njegovu kancelariju smejući se pohvalio Be-ličev falsifikat, a onda pocepao glavni dokaz iliti predmet izvršenja krivičnog dela i dao mu ga za uspomenu, naravno uz opasku da

mu više nikada ne padne na pamet da tako uspešno falsifikuje njegov potpis. Potom je usledilo olakšanje, naravno smeh, piće i prepriča-vanje pojedinih epizoda koje su bile najsmešnije i najuspelije. To prepričavanje se nakon načelstva nastavilo odmah sutradan i u Službi i trajalo dugi niz godina. Zahyaljujući tome, stiglo je i do mene, a sada gotoyo 20 godina kasnije i do vas.
Posle svega bilo je i onih koji su predložili da se G-u nadoknadi šteta koju je pretrpeo, ali je prevagnuo stav da je šteta koju su pretr-peli zaverenici u vidu samo njima znanog straha i strepnje nešto što daleko preyazilazi par flaša yinjaka i oval-dva roštilja, pa je ideja sa gnušanjem odbijena. Tako je svako bio na svome. Zaverenici srećni što im je zavera uspela a oni nisu kažnjeni, a G. zadovoljan što su i oni u jednom trenutku bili žrtve sopstyene ujdurme!
65

OGRLICA
Ovo je priča koja će biti interesantnija takozyanoj stručnoj javnosti, odnosno ljudima koji poznaju istorijat naših službi bezbed-nosti, njihov riyalitet i posledice koje su iz toga proistekle, ali siguran sam da neće biti dosadna ni vama ,,običnim" čitaocima.
Dakle, prvo operativno pravilo kaže da pre nego što bilo šta počnete da radite proverite da li je neko pre vas već nešto radio i nešto napisao na tu temu ili o tom licu. Zato silazite u analitiku i ,,provlačite" lice kroz OE (operativnu evidenciju) ili se kod odgo-yarajućeg analitičara interesujete da li su ranije yodene neke opera-tivne akcije u vezi sa onim za šta se vi sada interesujete. I bez obzira na to što drugo pravilo kaže da Služba ne počinje sa vama, često se dešava da o licu koje vas interesuje ni svemoćna UDB-a nema nikakvih podataka. A kada se desi da ima, nije zgoreg to pročitati pre nego što i vi počnete nešto da radite.
Medutim, osim te elementarne informisanosti čitanje starih pred-meta vam pruža mogućnost i da sagledate rad ne samo svojih šefova i prethodnih generacija, da procenite kvalitet tog rada, već i da uočite trendove koji su vladali u raznim periodima rada Službe. Pažljivim čitanjem vi kao arheolog koji na preseku nekog nalazišta uočava ra-zličite slojeve i iz njih izvlači činjenice na osnovu kojih rekonstruiše našu prošlost, takode možete kao na dlanu da sagledate prošlost Službe. Uspone i padove, zvezdane trenutke i periode posrauća, jasne orijentacije i potpunog haosa i besmisla.
Igrajući maestralno penzionisanog udbaša u jednom od kultnih filmova^ivka Nikolića, ,,U ime naroda", Petar Božović izgovara jednu naizgled banalnu ali čudesnu rečenicu kojoj nije potreban nikakay komentar - ,,Nekad je u ovoj zemlji UDB-a bila sve!" Ali pošto ja nisam istoričar, zanemariću društveno-istorijski kontekst i
66
fokusiraću se na profesionalni. A baš u tom kontekstu UDB-a je od svog nastanka do plenuma bila jedna od najboljih i najjačih u Evropi. Ne samo da je bila udarna pesnica avangarde radničke klase oličene u Komunističkoj partiji i maestralno, sa stručnog i profesionalnog aspekta naravno, realizovala sve postavljene zadatke sa političkom konotacijom (hvatanje Draže Mihajlovića, mnogih drugih klasnih i ideoloških neprijatelja kako u zemlji tako i u emigraciji i njihovo držanje pod kontrolom decenijama) već je dosezala najviše domete i u kontraobaveštajnom i obaveštajnom radu. Pratila je i prisluškivale prave špijune i za svoje saradnike vrbovala čak i supruge i ćerke am-basadora najvažnijih zapadnih zemalja. Ono što je uradeno u tom pe-riodu svakako se može nazvati klasikom rada bilo koje Službe u svetu.
Ali ako se period do plenuma može nazvati zvezdanim, onda je period nakon plenuma, kada je drug Tito svesno uništio UDB-u i njenu moć preneo na vojne službe, period ne njene stagnacije ili pos-rnuća već sunovrata. Tih petnaestak godina od 70-e do poloyine 80-ih su, opet ponavljam isključivo u stručnom i profesionalnom smislu, najpromašenije ili bolje rečeno njene najbednije godine. Ono što se radilo u tom periodu može se opisati

i defmisati samo uz pomoć Ster-ije i njegove komedije ,,Laža i paralaža". Ne preterujem ni najmanje. Da bi se uopšte stekla elementarna predstava o tome koliko se lagalo i izmišljalo u tom periodu bilo bi neophodno napisati ozbiljnu naučnu studiju, ali će vam i nakon ove priče mnogo toga već biti jasno.
Treći period ove mini istorije bi bio onaj od sredine 80-ih, kada su u operativu dovodeni isključivo fakultetski obrazovani kadrovi koji su imali hrabrosti da se obračunaju sa lažima prošlih yremena i Službu postave na potpuno realnu osnovu. Baratajući samo činjeni-cama bez ikakvih mistifikacija i maštarija. Medutim, i pored toga što su pamet i struka ponovo bili dominantni, kraj dvadesetog veka je zbog poznatih društveno-istorijskih okolnosti u kojima je i Služba ili neki njeni delovi imala izrazito negativnu ulogu, sve nas obojio crnim tonovima.
A sve ovo o čemu govorim kao na dlanu se videlo i u jednorn predmetu koji sam nasledio sredinom 90-ih, kada sam došao u ,,amer-ičku" grupu. Operativna obrada ,,Aleks" - ponos i ,,najjači" posao ove grupe je u stvari njena najveća ,,Laža i paralaža" i ogledalo rada

Službe u ovom tužnom periodu.
Priča o ,,Alaksu" počinje krajem 60-ih i to u yelikom stilu. Kao što sam i napisao u jednoj analizi, jedna od prvih rečenica napisana u prvoj belešci ovog predmeta je nešto o čemu su sanjali svi nekadašnji operativci a o čemu današnji ne mogu ni da maštaju. A ona kaže: Na kontaktu u Milanu sa američkim obaveštajcem A. saradnik-dvojnik M. je govoreći o jednom naučno-istraživačkom projektu koji je imao i bezbednosnu konotaciju, kao lice koje je kompetentno pomenuo i ,,Aleksa". Čudna mi čuda pa šta ? Pa ništa, ali prethodno moramo zbog običnih i neupućenih čitalaca da pojasnimo da je saradnik-dvo-jnik kruna vrhunskog posla Službe koji se zove dvojna kombinacija. A to znači da ste dugotrajnim stručnim kontraobaveštajnim radom utvrdili da se jedno lice po zadacima neke strane Službe bavi priku-pljanjem odredenih informacija iliti špijunažom, pa ste onda procenili da je svrsishodnije da se ne ide na hapšenje i sudenje već da se sa tim licem može razgovarati. Pa ste onda razgovarali i bili ubedljivi, pa je pomenuto lice prihvatilo vaš predlog da se sve napred navedene aktivnosti nastave, s tim što bi o svemu što ubuduće bude radilo ovo lice Služba morala biti obaveštavana i konsultovana. Tako saradnik-dvojnik grubo rečeno izigrava poštara izmedu dve službe ako ona druga strana sazna da je prevrbovan. A ako ne sazna, saradnik-dvo-jnik biva veoma dragocen izvor preko koga se dolazi do saznanja o pravcima delovanja strane Službe, sferama njenog interesovanja i os-tatka njene agenturne mreže. Jednostavno rečeno ako znate da on kontakt sa vama nije prijavio stranoj Službi, vi ste u strateškoj pred-nosti koju maksimalno koristite. A ako sumnjate ili čak i znate da je prijavio, opet možete da nastavite igru nadmudrivanja tako da je kombinacija bez obzira na to kakva je uvek vrhunski posao. Odnosno trebalo bi da bude!
Sada možemo da se vratimo na priču. Dakle, ,,Aleks" je pomenut i to ne bi bilo ništa strašno da je sve to realno sagledano i procenjeno. Medutim, zbog lomova koji su se desili u Službi posle nekoliko go-dina je operativac koji je nasledio problematiku shvatio da gubi tlo pod nogama. Sve ono što je stvarano četvrt veka se sada rušilo. Nes-tajali su ljudi, propadali su poslovi, gubili se kontakti i u stvarnom zivotu nije bilo gotovo ničega od onoga čega je bilo u papirima. A moralo se raditi i živeti. Niti imate špijuna, niti znate kako i gde da
ga nadete i zato morate da ga izmislite. Zato se slaže priča posle nekoliko godina da se američki obaveštajac nije slučajno interesovao za ,,Aleksa" te da je ovaj sigurno vrbovan i sada radi za Amerikance. Šta, kako - nemamo pojma, ali ako svi u to poverujemo bez osnova odnosno samo na osnovu pretpostavke ili mašte, biće nam lakše. I nemajući ili ne znajući ništa pametnije, svi se hvataju za tu slamku spasa i bacaju se na ,,Aleksa" koji, kao što rekoh, postaje operativna obrada. Prati se,

prisluškuje, pretresaju mu se stan i kancelarija kon-taktiraju se njegovi saradnici i prijatelji od kojih se pribavljaju infor-macije o njegovim aktivnostima ne bi li se na osnovu svega toga došlo do nekih saznanja, tragova, indicija ili činjenica koje bi potyrdile sumnje da je agent. Ali, naravno, ne dešava se ništa od toga i zato bi bilo normalno, ali i po pravilima o radu Službe, da se ova obrada ukine i da se konstatuje da sumnje i pretpostavke nisu potvrdene. Ali da su to uradili, čime bi se bavili narednih dvadeset godina? Tako je neko u teškim trenucima dileme šta dalje prilikom ko zna kog po redu tajnog pretresa njegove kancelarije, u tonama knjiga, naučnih časopisa, različitih dokumenata, analiza, studija, izveštaja, beleški i ko zna čega ,,pronašao" jedan običan list papira istrgnutiz neke sveske ili blokčića na kome je bilo napisano nekoliko slovai došao na genijalnu ideju da je to ŠIFRA! A onda nas je baš krenulo. Organizovani su odmah radni dogovori na nivou Uprave i centrale. pa onda sa Saveznom službom i vojnim službama nakon čega je papir sa slovima poslat Institutu bezbednosti ili službi za kriptozaštitu vo-jske, ili ko zna kome odakle je nakićeno raznim potpisima i pečatima nakon obavljene analize stiglo i ,,stručno mišljenje" u kome se kaže da poslati uzorak može imati elemente šifre!!?? Može, ali i ne mora, rekao bi svako normalan, ali njima je trebalo samo ovo prvo kojeje od može prekvalifikovano u jeste, jer je tako mnogo efektnije.

Tako smo dobili šifru. Ali šta sada. Čemu ona služi ili još bolje kako se njome ,,Aleks" služi. Da li piše neke tekstove, pisma, radove u kojima uz pomoć šifre umeće i svoje špijunske izveštaje? Ili možda šalje šifrovane radio poruke? Čime? Pa nekakvom radio-stanicom ili nekim drugim urećtajem. I sva ova logična pitanja koja bi mene i vas u startu obeshrabrila za ovu ,,veselu udbu" su izgleda bila ponovo in-spirativna. Pošto nikada niko ni u ,,Aleksovoj" kancelariji ni stanu nije video nikakvu radio- stanicu, pošlo se od logične pretpostavke

da se ona nalazi u radio-aparatu, pa je isti dok je ,,A'eks" bio na moru uzet iz stana i odnet opet na neki institut gde je rasklopljen, rašrafljen i razmontiran, ali u njemu nije nadeno ništa osim onoga što postoji u svakom radiju ili tranzistoru. Opet promašaj? Ma kakvi. Ako nije u radiju možda je u televizoru. Ne smejte se, tako je bilo. Opet ista priča ~ uzima se televizor i odnosi na institut, ali ni u njemu osim onoga čega ima u svakom televizoru nema nikakvih odašiljača ni radio-stanica. I šta je bilo dalje? Radni dogovor sa vojskom na kome je procenjeno da ,,Aleks" verovatno komunicira sa punktom CIA-e u Minhenu, jer se tamo nalazio neki njihov punkt ili baza za radio-izvidanje jugoistočne Evrope, Balkana ili ne znam čega, pa je do-govoreno da odgovarajuće vojne i civilne službe pojačaju nadzor nad delom radio saobraćaja koji se odvija na relaciji Beograd-Minhen.

U meduvremenu se u ,,Aleksov" stan ugraduje kamera, a opera-tivci pripravnici iz celog sektora bulje 24 sata u ekran da bi videli kako to ,,Aleks" uključuje radio i televizor odnosno kako šalje te poruke kojih nema, radio-stanicom koje nema, uz pomoć šifre koja to baš i nije. Ipak, šifrovanih radio ili bilo kakyih poruka nema pa nema, ali ima sastanaka, radnih dogovora, akcija, tajnih pretresa na osnovu kojih se zaraduju ne samo plate već i nagrade i unapredenja na kojima se prave karijere. Za tih skoro 25 godina u ,,Aleksov" stan i kancelariju se ulazilo kad god niste imali gde drugde da odete a da ,,zabeležite recku" i uredno se konstatovalo po dvadeseti ili trideseti put da šifra i dalje stoji u poslednjoj fioci njegovog radnog stola i da se neraa utisak da je u meduvremenu pomerana, odnosno korišćena. No uprkos svemu, kao što sam već rekao moralo se raditi i živeti, pa pošto je već postalo degutantno, posle deset ili petnaest godina, to glupiranje sa šifrom, nove generacije su se, verovatno inspirisane bo-ravkom na operativnom kursu, prisetile MIKRO-TAČKE.

Šta je sad pa to? E pa to vam je srednji vek obaveštajno-špijun-skog rada. U davna yremena, pre ,,sto godina", kada nije bilo jednos-tavno putovati i kada nisu postojala

današnja telekomunikaciona sredstva i uredaji, pisala su se pisma. Znate već one priče o limunoYom soku i tajnom mastilu koje postaje vidljivo kada se za-greje pa se onda vidi i tajni tekst. A kada je izmišljena fotografija, to je omogućilo patentiranje još jedne metode za slanje špijunskih poruka tako što se napisani izveštaj fotografisao a onda prilikom

izrade fotografija smanjivao na format bukvalno tačke i potom umetao na neku drugu banalnu fotografiju. Onaj koji bi je dobio znao bi na bazi napred postignutog dogovora da se tačka u kojoj je u stvari izveštaj nalazi recimo u gornjem desnom uglu fotografije jedan cen-timetar od ivica i vrlo lako bi je opet uvećao.
Logično pitanje ko bi se time bavio 80-ih pa čak i 90-ih godina dvadesetog veka, kada ste mogli i da putujete gde vam drago i da ko-municirate na hiljadu drugih načina, niko nije postavio sve dok pred-met nije stigao do mene 1994. godine. Tadašnji načelnik beogradskog Centra Zoran Mijatović mi je dao nalog da ga pročitam i potom ga izvestim o čemu se radi. I ja sam ga pročitao i rekao mu da je to neopevano sranje, gomila gluposti ,,laža i paralaža" i da to treba što pre ukinuti.
- Ok, pa ukini - reče on jednom prilikom.
- Ukinuću, naravno, ali bih malo prvo da štrcam jer su više nego zaslužili - odgovorih ja misleći na one koji su u svemu tome učestvo-vali, a u tom trenutku zauzimali rukovodeća mesta u Službi.
- Dobro, štrcaj ali ne preteruj - reče on i ode.
Aja, naravno, sedoh da napišem analizu ovog predmeta. Nekoliko dana sam razmišljao da li da napišem ozbiljan presek ili da se sprdam, a onda sam rešio da se ozbiljno sprdam. Rezultat toga bila je beleška od tridesetak strana u kojoj sam do detalja opisao ovaj sistem ,,laže i paralaže" i izyrgao ruglu i podsmehu i njega i aktere ove sramne rabote. Pošto je pisanje trajalo danima, Mijatović je jednom prilikom navratio da vidi šta radim.
- Alo mali, napisa li ti to? - poče on.
- Narayno, ali se mnogima neće dopasti to što sam napisao, a kada me već pitaš, ni drug Jovica nije baš nevin u celoj priči. I on je mnogo puta sedeo na radnim dogovorima i slušao te gluposti ne reagujući. Nije on ništa pisao ni radio, ali je nekako bio pasivan. Znaš ono, mogao je da kaže - Čekajte, pa to je sranje, ali nije!
- Mali, ne jedi govna. Rekao sam da štrcaš, ali malo!
- Razumem, bez druga Jovice sutra dobiješ!
I kao što rekoh, mnogima se nije dopalo to što sam pisao, pre svega onima što su u tome učestvovali ili se prepozavali. Ali uprkos tome niko nije smeo da ovu belešku stavi u fioku već je ona otišla na čitanje i upoznavanje do ,,vrha". Nakon čitanja vratila se sa

beleškom!!?? To je bilo krajnje neuobičajeno jer bi načelnik Službe ili neki od zameftika ili pomoćnika ponekad na samom materijalu napisali neku sugestiju ili nalog uz paraf da je materjal pročitao. A nama je odgovoreno celom beleškom koju je potpisao Dragiša Ris-tivojević, tadašnji zamenik Jovice Stanišića.
Mijatoviću i Petroviću pažljivo sam proučio ovaj materijal -počinjao je on i uz prizanje da se nekada u Službi nažalost i tako radilo, a potom izneo neslaganje sa stilom kojim je beleška napisana i izrazima koji su tom prilikom korišćeni. Složio se, naravno, sa pred-logom da se obrada za ,,Aleksa" ukine, jer to više nema nikakvog smisla. A što se tiče stila i termina narayno da nisu mogle da mu se dopadnu rečenice tipa ,,operativni radnik ne može da se uzdrži i da ne konstatuje da ovakve budalaštine nije pročitao za osam godina dosadašnjeg operatiynog rada" napisane naravno povodom mikro-tačke. Ne znam da li je ikada jedan zamenik odgovorio beleškom na belešku operativca, ali mi je od tog odgovora bio još draži njen poče-tak.

- Znaš li šta znači ,,pažljivo sam proučio"? - pitam ja Mijatovića i da li si uopšte uočio taj detalj.
- Jok, ti si - odgovara on - znači da je pročitao više puta tvojih trideset strana i to on koji retko čita materijale koji imaju više od tri!
A što se tiče ,,Aleksa", on samo nedelju dana nakon što sam dao predlog da se ova operativna obrada ukine bi postavljen za prvog čoveka jedne važne državne institucije. Nije to bilo baš kao kada je Dobrica Ćosić iznenada postao predsednik SRJ a operativci trčali da daju naloge da se obustavi njegovo priskuškivanje i da mu se ukine obrada, ali nam je svima bilo drago što smo se oslobodili još jedne hipoteke prošlosti, makar i naše udbaške.
Pa gde je tu ogrlica? Zar se ova priča ne zove baš tako? Strpljenja, nisam zaboravio - upravo stiže. Jer su oni koji su tražili mikrotačke, sifrovane poruke i radio-stanice izmislili još jedan strašan posao čiji je šifroyani naziv bio baš takav ,,Ogrlica". I da niste čuli priču o 'J su"' teško da biste razumeli i ovu. U njoj, doduše, nije bilo iirovanih poruka i mikrotačke, ali je bilo mikrofilma. Da, i on se 'alazio u psećoj ogrlici. A priča kaže da je jedan američki agent u eogradu svoje izveštaje predavao tako što bi ih mikrofilmovao i avljao u ogrlicu svog psa, koga je potom izvodio u šetnju u Košut-

njak. A pošto je pas bio dresiran, on bi trčeći kroz šumu otrčao do nekog dmgog agenta iz američke ambasade koji bi potom film izva-dio a psa pustio da se vrati gazdi. Oni koji bi pratili agenta bi prosto referisali da se on tokom šetnje nije ni sa kim sastajao, a psa ionako niko nije mogao da juri po šumi. I pošto nikako nisu mogli da dokažu agenturnu delatnost tog lica, oni ni u jednom trenutku nisu pret-postavili, kao i kod ,,Aleksa", da je nema, već da su krivi mladi i neiskusni radnici koji rade na tajnom praćenju i ne mogu da prate psa. Zato su jednom prilikom u Košutnjak krenuli F. i F. lično, per-janice tadašnje ,,američke" grupe, koji će tek nakon nakoliko godina postati poznati i široj javnosti, kako bi sami registrovali ovaj na-josetljiviji trenutak špijunaže koji se zove primopredaja dokumenata. Neki kažu da su za tu priliku obukli trenerke i glumili džogere, a drugi da su bili samo sportski obučeni jer se u odelima verovatno ne bi uklopili u ambijent. Na kraju priča kaže da su nakon akcije praćenja došavši u kancelariju tadašnjeg načelnika Boška Orelja us-peli zadihano da izuste samo ,,utekao narn je".
- Ko - pitao ih je navodno Orelj - agent ili pas?!
I tu se priča o ogrlici završava, ali ne i priča o ljudskoj gluposti, koja je očigledno beskrajna. Jedan od ,,džogera" je naime došao u moju kancelariju 2001. godine da me prosto pozdravi jer se dugo nismo videli s obzirom na to da sam dve godine bio van Službe. Sedeli smo i ćaskali o ovome i onome, gde je on bio i šta je radio u tom pe-riodu. Pošto mi je na samom početku razgovora čestitao na hrabrosti da sednem u ,,vruću i krvavu" fotelju Radeta Markovića, na kraju me je pitao da li sam svestan kakav je to ludak, uz konstataciju da neki njegovi najbliži saradnici nimalo ne zaostaju za njim po tom pitanju.
- Ma znam, brate, šta mi pričaš - kažem ja.
- E ne znaš - odgovara mi on, za koga bi vam i danas pola naših zajedničkih kolega u šali reklo ,,da je lud ko struja". Svašta su oni radili i ti si verovatno već dosta toga čuo, ali sam siguran da ne znaš da su ti ludaci spremali i atentat na Madlen Olbrajt??!!
Znajući njega ali i one o kojima je govorio toliko sam se smejao da naravno nisam poželeo da čujem detalje i ove priče pa ne mogu ni vama da je ispričam. Ali mislim da ste i bez autentičnih detalja do-voljno maštoviti da zamislite kako se to u režiji nekoliko Miloševiću odanih ludaka sprema atentat na američkog državnog sekretara.

POLITIČKI
Kako se ,,postaje" operativac? Tako što, pošto se prethodno za-poslite u Službi naravno, iz pratećeg odeljenja ako ste pripravnik, predete u neko od operativnih. Tli tako što iz nekog drugog dela Službe u kome ste radili dugi niz godina predete u neko operativno odeljenje. I šta onda? Ništa naročito. Pošalju vas u neku od grupa u kojoj fale operatiyci, gde vas zaduže onim operativnim obradama ko-jima se odavno niko nije bavio, a ako uz to dobijete i nekog sarad-nika, vašoj sreći nema kraja. Uz onu uobičajenu foru tipa ,,kopaj, mali, to ti je rudnik" počinje vaša karijera. Uz obrade koje su oglo-dane kosti i ,,saradnike" koji i ne znaju da rade za Službu.
Kada kasnije postanete šef grupe, nasledite nekoliko operativaca koji imaju nekoliko desetina obrada i nekoliko desetina saradnika i vrlo brzo shvatite da su obrade pogrešne i besperspektivne, a sarad-nička mreža u stvarnosti barem deset puta manja od one papirološke. Aako postanete načelnik odeljenja, zadužite nekoliko grupa sa neko-liko desetina operativaca i nekoliko stotina obrada i saradnika, ali osim u kyantitetu neka bitna razlika ne postoji. Zato morate da kao u tudera stanu raščistite krš i sve sredite od početka.
Takay je bio i moj šefovski početak u ,,elitnoj" "američkoj" grupi. Nakon što sam se upoznao sa onim što je pre mene radeno i video da u tome nema gotovo ničega vrednog pažnje, brzo sam sa svojorn ope-ativom počeo da se uz neke malobrojne predmete iz prošlosti bavim ktuelnim stvarima koje su se dešavale u stvarnom životu tu oko nas. ;z ikakvih mistifikacija i izmišljanja onoga čega zapravo nema. Ali ada su u pitanju saradnici, stvari su išle malo teže. Bilo ih je rakakvih - lažnih, izmišljenih, privatnih, umrlih i onih koji više nisu li da imaju bilo kakav kontakt sa Službom. Tražeći i te vajne łdnike i operativce koji su sa njima nekada kontaktirali, uspeo

sam da raščistim i taj krš tako što sam većinu saradnika dereg-istrovao. A i šta sam drugo mogao kada su nam naši prethodnici gov-orili da je taj i taj umro, da se odselio ili otišao iz zemlje, da on u stvari i nije bio saradnik već da je operativac sa njim imao neki pose-ban odnos... Doduše, sa nekima od tih saradnika sam i lično razgo-varao.
Jedan od takvih bio je i profesor jednog beogradskog fakulteta koji je inače bio zemljak i školski drug jednog tadašnjeg funkcionera Službe. Najavim se lepo i odem kod njega znajući da od toga nema nikakve vajde. I on mi, s obzirom na to da je bila sredina 90-ih a on već angažovan u demokratskoj opoziciji, reče, naravno, da više nije raspoložen za saradnju. Rekoh mu da sam takav odgovor i očekovao, ali da sam morao doći da bih zadovoljio pravila rada i odgovarajuće formalnosti. Nakon petooktobarskih promena i on je kao mnogi naučni i javni radnici, novinari, književnici postao ambasador pa smo se, s obzirom na to da sam i ja jedno vreme proveo u Ministarstyu spoljnih poslova, vidali i uspešno saradivali.
Mislim da će mnogima od vas prvo pasti na pamet pitanje - Ko li je taj, ali je to potpuno nebitno. Za mene je najinteresantnijajedna rečenica koju je on izgovorio tokom našeg razgovora obrazlažući mi nemogućnost naše dalje saradnje. ,,Gospodine Petroviću, prošla su vremena kada smo svi bili jedno i mislili isto" - rekao je on tako jed-nostavno ono što smo svi, naravno, znali, a mnogi od nas to i prih-vatali. Ta rečenica mi se i sada čini kao jedan od lepših i pristojnijih oproštaja sa jednopartijskim komunističkim sistemom.
A samo desetak godina pre toga ,,kada smo svi bili jedno i barem formalno i zvanično mislili isto" u vreme kada su još postojali i SFRJ i SK dešavala se ova priča. Tada su, kao i u radnim kolektivima, i u državnim institucijaraa postojale partijske organizacije. Tako je re-publički sekretar za unutrašnje poslove bio, recimo, i član CK Srbije, a načelnik beogradske UDB-e član Gradskog komiteta, pa su se na-jvažnije partijske smernice vrlo lako ostvarivale i sprovodile i u ovirn institucijama. Uostalom, i u Službi je,

kao i u svim drugim državninJ institucijama, postojala i funkcionisala partijska organizacija, pa smo i mi imali redovne partijske sastanke.
U to vreme, sredinom 80-ih, dakle, samo par godina posle Titove smrti, na nekom partijskom forumu je zauzet stav da se intenzivira

rad Službi prema neprijateljskoj emigraciji, valjda u duhu onih decenijama unazad aktuelnih priča o sprezi spoljašnjeg neprijatelja sa ovim unutrašnjim, koji udruženi nastoje da podriju i destabilizuju našu malu ali slobodoljubivu zajednicu radnih ljudi i gradana i okončaju vlast njihove avangarde oličene u Savezu komunista. Ne samo da je trebalo intenzivirati rad ubuduće, već i relizovati hapšen-jem i sudenjem sve one slučajeve u kojima su za neprijateljsku ak-tivnost pojedinih lica već postojali potrebni dokazi. Time bi se, naravno, poslala snažna poruka svim nprijateljima socijalizma i naše zemlje da smo ovde još uvek ,,jedno i da mislimo isto".
I kako se u toj priči našao A.F., Ciganin iz Marinkove bare, na privremenom radu u Diseldorfu? Pa tako što ga je odrukao izvesni Žika-Gilipter, koji je bio, gle čuda, saradnik UDB-e rekavši da ovaj često putuje na relaciji Diseldorf-Beograd kao kurir upravo te nepri-jateljske emigracije. Ko kec na jedanaest, što bi rekli. Imamo spoljn-jeg neprijatelja i kurira, još samo da otkrijemo kod koga dolazi i sa kim kontaktira u zemlji i stvar je rešena. OK, napred na posao. Pošto su dobili informaciju kada A.F. dolazi u zemlju, Beli i Vuja, kao oz-biljni operativci grupe za emigraciju, odoše u Marinkovu baru, nadoše ga s teškom mukom i dovedoše na informativni razgovor. I dok su oni bili odsutni jer su otišli da o svemu obaveste načelnika, odnosno da mu kažu da je A.F. pronaden i priveden, i da se dogovore oko predstojećeg razgovora, neko od članova grupe za emigraciju, neupućen u celu stvar, da se ne bi dangubilo, sa pomenutim je već za-počeo razgovor. I pošto nije znao gotovo ništa osim da je ovaj nekakay kurir, on je izokola počeo da ispituje Ciganina kada je i kako otišao u Nemačku, šta tamo radi, s kim se druži i slično. Pošto ovaj nye imao pojima o čemu se radi, davao je šture i nemušte odgovore sto je malo iznendralo ,,njegovog" inspektora pa je tu palo i par ša-mara, tek da Ciga oseti tvrdo. Pošto ga očigledno nije zadovoljio °dgovorima, ubrzo nakon toga nervozni operativac je krenuo da ga >,delje" pa su momci iz dežurne službe pozvali načelnika i rekli mu flaje vreme da neko side u prostorije za razgovor dok se ne napravi Vece sranje. Čim udoše, Beli i Vuja videše kako stvari stoje pa ,,iz-rdiše" kolegu. ,,Šta ti je bre, što biješ čoveka, nije on neki sitan °Pov nego politički" - reče iz čistog zezanja jedan od njih. Kad ču 0 Politički, AF-a, koji je već malo ucvikao kao da ogreja sunce. ,,Pa

da, ja sam politički" - potvrdi on, a onda polako shvativši šta se od njega traži, ispriča celu priču.
O tome da ga je jedan advokat iz Beograda naučio kako da u Ne-mačkoj obezbedi boravak i živi ko gospodin čovek. ,,Treba da se učaniš u neku emigrantsku organizaciju pa da onda tamošnjim vlas-tima podneseš na uvid papire o tome kako si u zemlji, naravno zbog tih političkih aktivnosti, proganjan i osudivan, i onda ćete oni tretirati ne kao nekog lopova već kao pravog disidenta" - govorio mu je pomenuti advokat. I A.F. se učlanio u Organizaciju srpskih četnika ,,Ravna Gora", čiji je ,,član" iz istih razloga kao i A.F. već bio i Ljuba Zemunac zajedno sa još nekim ,,umetnicima" na privremanom radu u ,,Dojčlandu". Nešto kasnije od pomenutog advokata A.F. je dobio falsifikovane potvrde o tome kada je i zašto osudivan u Jugoslayiji, pa se tako sve ono što mu je obećano ostvarilo u praksi. Zadovoljan Ciganin, zadovoljan advokat jer je za ovaj mali falsifikat dobijao solidna devizna sredstva a klijenata nije manjkalo, a bogami zado-voljna i neprijateljska emigracija jer je uvećavala svoje članstvo novim srpskim četnicima!
AH, problem je nastao kada A.F. nije mogao da se seti ni kako se

pomenuti advokat zove ni gde mu je kancelarija. ,,Ne znam, majka da mi umre. Decu da nemam..." - tako yaljda glasi taj uobičajeni tekst. Bilo kako bilo, sećao se samo da je kancelarija u nekoj velikoj ulici kojom prolaze tranwaji, da je tu neki fakultet i neka poznata kafana, pa je lako utvrdena okvirna lokacija. Tadašnji Bulevar Revolucije kod Pravnog fakulteta i restorana ,,Grgeč". Zato operativci stayiše AF-a u auto i svi zajedno krenuše polako uz Bulevar, niz Bulevar, ali nikako ne mogaše da nadu ono što traže. ,,Ma to je kao u nekom prolazu i tu je tabla i čim vidim ime, odmah ću se setiti" - vajkao se on. Zabeležiše potom imena svih advokata iz tog dela grada na čije su table naišli, a onda iz Ljermontove donesoše njihove kartone ličnih karata sa slikama, ali A.F. reče da nijedan od njih nije onaj pravi. ,,A da ti nas malo ne zajebavaš? Da ti mi ne ukinemo taj status političkog pa da opet probamo malo sa batinama?" - pripretiše Beli i Vuja da ga malo zaplaše, ali on ponovo poče da se kune da je sve istina i da ih ne laže.

Nekako u to vreme naide i Jović da vidi kako stvar napreduje, pa kada ču šta je njihoy problem reče, zato što je kada je u pitanju bila

emigracija znao sve, da zna ko je pomenuti advokat i dade im nje-govu adresu. Odmah odoše tamo i oduševljeni A.F. prepoznade i mesto i kancelariju, a ubrzo se ispostavi da je advokat nedavno od-javio kancelariju i da zato nisu mogli da vide njegovu tablu. Ne zna se ko je potom bio srećniji. Operativci što su konačno završili posao ili A.F, koji je ponovo zadobio poverenje svojih novih ,,prijatelja" iz UDB-e i odbranio svoj teško stečeni status ,,političkog".

Papošto smo tada ,,svi bili jedno i mislili isto", primivši izveštaj, rukovodioci sektora su otišli kod svojih partijskih drugova u tuži-laštvo na konsultacije. Znajući da se radi o poslu koji se realizuje u okviru pomenutih smernica Partije, ovi su im potvrdili da je priku-pljena dokumentacija dovoljna za krivično gonjenje, pa AF-a ubrzo, kako se to službeno kaže, sa krivičnom prijavom privedoše istražnom sudiji. Završi se istraga a bogami i sudenje, i nesrećni Ciganin u duhu partijske direktive bi osuden na pet godina zatvora. Čuvši ovo, ljudi iz Službe koji su učestvovali u celoj akciji, i u meduvremenu zaoku-pljeni drugim posloyima zaboravili svog ,,novog prijatelja", šokirani pohitaše kod sudije.

- Aman, čoveče, pa ti ga pretera, pa to stvarno nema smisla... - zavapiše oni.
- Pa je l' smo rekli da je direktiva i da treba da ga rebnemo - uzvrati sudija.
- Da, ali pet godina zatvora gotovo ni za šta, to je stvarno previše.
- Dobro, ovako ćemo... - reče sudija i objasni im koje bi mogle da budu slabe strane njegove rodene presude i na šta da se fokusiraju u žalbi. Rečeno-učinjeno, i A.F. na drugom stepenu dobi samo dve godine od kojih je jednu i odležao.

I posle otprilike dve godine od početka cele priče dežurni u beogradskoj Upravi pozva Vuju i reče mu da je na prijavnici izvesni A.F, koji bi želeo da ga vidi. Iznenadeni Vuja side na prijavnicu, gde ga A.F. izljubi i predstavi mu svoju ženu. Došao opet iz Nemačke, doneo i neke poklone i samo moli druga inspektora da objasni nje-govoj ženi zašto je on bio u zatvoru - kao običan lopov ili kao ,,poli-tički", a kada Vuja potvrdi ovo drugo i A.F. i njegova žena zablistaše od sreće!

Godinama nakon toga dolazeći kući za novogodišnje i božićne praznike, A.F. je obavezno dolazio da obide i pozdravi svoje drugove

iz UDB-e jer je bio jedini Ciganin iz cele Marinkove bare koji u zatvoru nije bio kao neki levi šibicar, džeparoš ili šaner već kao ,,poli-tički". A on je to očigledno znao da ceni. Tako je to bilo kada smo svi bilo jedno i mislili isto!

79

MAJKA

Siguran sam da nijedan ozbiljan pripovedač ne bi učinio ono što ću ja učiniti sada. Iako svestan da činim grešku, ja ipak srljam u nju. Znam da to nije dobro jer se od pripovedača traži hladna i bistra glava, vremenska distanca, kao kod istoričara, osim ako ne pišete dnevnik, i iznad svega objektivan i uzdržan odnos prema svojim junacima. Yremenska distanca, doduše, postoji i u odnosu na vreme kada se priča odigrala i na vreme kada se pričala, glava mi je bistra, ali emocije ne samo prema glavnom junaku već i prema priči čine svoje. Naime, uvek kada se setim ove priče, mene istovremeno obuzme i neka tuga i smeh, kao i sve kojima sam priču ranije pričao. Da ne dužim, ovo je ne samo najlepša već i meni najdraža od svih priča.

Jasno je da nijedan ozbiljan pripovedač ne bi to rekao tako otvoreno i direktno na samom početku. Zato što će bez obzira na broj citalaca uvek biti dovoljno onih koji se posle čitanja ove priče neće složiti sa pripovedačem. Možda baš i zbog toga što su zbog njegove napomene od priče previše očekivali. Da im ja nisam ništa sugerisao možda bi se i njima priča dopala, ali kada sam je ja ovako otvoreno iavorizovao i oni su je doživeli nekako drugačije. Ali ni meni sada nye lako jer obavezan ovom izjavom počinjem da se pitam da li ću vu najlepšu priču umeti i da ispričam na najlepši način. Ah ako ovako nastavim, teško da ću priču uopšte i ispričati pa je
e da krenem, a vi posle sudite sami. Dakle, glavni junak naše ; drug Cviko došao je pre četvrt veka iz rodne Bosne kod sestara
'eograd na studije. To je bilo vreme SFRJ, bratstva i jedinstva, se udi slobodno kretali, ženili i udavali sa kim su hteli,
a
, ,. . , ,
ziyeli pa i studirali tamo gde im je bilo najłepše, najzgodnije . A s obzirom na to da je Bjeljini Beograd bio bliži od Sara-

80

jeva i Zagreba i da su mu sestre već tu živele, to je dilema gde će studirati, ako je dileme uopšte i bilo, brzo bila rešena. Cviko je oz-biljno shvatio studije, tako da je u roku diplomirao. A kada mlad, oz-biljan i vredan momak iz unutrašnjosti zayrši fakultet, po pravilu se uvek nade neki zemljak ili porodični prijatelj koji radi u nekoj fmni, državnoj instituciji ili kao u ovom slučaju u Službi državne bezbed-nosti i onda ništa nije logičnije nego da zbrine svog mladeg zemljaka. Tako se desilo i u našoj priči. Baš jedan takav je našeg junaka za-poslio odmah po završetku studija u beogradskoj upravi DB-a. Pošto su im bili preko potrebni mladi i školovani ljudi, naročito sa za-yršenim fakultetom, i Cviko je bio primljen bez obzira na to što još nije služio vojsku. Pored njega još neki momci su imali tu privilegiju da vojsku služe kao pripadnici Službe, mada je kasnije odslužen vojni rok bio jedan od neophodnih uslova za zapošljavanje u Službi. Dakle, Cviko je malo radio pa otišao u vojsku, a onda se vratio u takozvanu ,,arapsku" grupu. Šef pomenute grupe sredinom 80-ih, kada se ova priča dešavala, bio je Miladin Jovičić zvani Zlatni, koji nije bio ni u kakvom skladu sa svojim nadimkom. Ne samo da je bio zajebant i ,,spletkaroš", o čemu je već bilo reči u predhodnoj priči, već je bio i kako se to kaže ljubitelj dobre kapljice. Zato se u ,,arapskoj" grupi pilo od sabajle iako je to bilo strogo zabranjeno. U kratkoj ali burnoj istoriji ova grupa je dala i nekoliko ozbiljnih pijanaca, da ne kažem alkoholičara. Na njihoYU nesreću Miladin je bio od onih koji stalno piju ali nikada ne postanu alkoholičari, pa su se pripravnici menjali a on je opstajao. Kako se onda pilo najbolje svedoči činjenica da je ponekad najmladi

pripravnik već u devet ili u najboljem slučaju u deset sati ujutro išao da kupi drugu flašu vinjaka. Pa kada si već tu i šef ti pije od ranog jutra, ne možeš ni ti kao pripravnik da kažeš ja neću ili, ne daj bože, ne mogu. I tako dan po dan, čašica po čašica i eto od tebe solidnog pijanca.
I baš jednog takvog dana posle obilatog ,,doručka" Miladin i Cviko krenuše na teren da se vide sa nekim saradnicima. Da li su i usput svratili negde na po jednu, ili je Miladin słwatio da mu i nije neka nužda da baš toga dana obilazi saradnike, ili je Cviko prosto negde nestao - ne zna se ni danas. Tek njih dvojica se razdvojiše i svako ode svojim putem. Miladin kući da spava, a Cviko u avanturu
81
0 kakvoj nije ni sanjao.
Ali idemo redom. Taman kada je i inače trebalo da se budi i sprema za posao, narednog dana Miladina je probudio neočekivani tełefonski poziv. Pošto veseli Cviko te noći nije došao kući, javila se njegova žena da pita šefa gde joj je muž. Po staroj policijskoj praksi
1 onako bunovan Miladin je pokrio svog radnika rekavši da su u nekom velikom poslu, da je akcija u toku, da je i Cviko angažovan sa ostalim operativcima i da zbog toga verovatno nije bio u prilici da joj se javi, ali da će mu on to reći čim stigne na posao. Ali, naravno, ni na poslu od Cvike ni traga ni glasa. Nije došao na posao. Propitaše se svi medu sobom, ali se niko sa njim nije ni čuo ni video od juče. Ako ga nije video niko od njegovih kolega iz grupe, možda ga je video neko od operativaca iz sektora - pomisliše, ali i ta nada se uskoro pokaza varljivom. Ne samo da ga nije video niko od operati-vaca, već ni bilo ko od ostalih kolega i koleginica. Potom pozvaše i instruktore iz centrale, pa pomoćnike i načelnike, sve u nadi da se javio nekome od njih, ali sve bi uzalud. Pošto već dode podne a njega nema, dadoše se svi u akciju traženja. Prateći aparat obustavi sve poslove i zajedno sa operativom krenu po gradu da ga traži. Po kafanama, parkovima, tramvajskim i autobuskim okretnicama, ali opet ništa. Pozvaše i njegove sestre i kao usput pitaše za njega, ali i one rekoše da ga odavno nisu videle. Zbog ozbiljnosti situacije stiže nalog da se kontaktiraju i svi saradnici po arapskoj problematici. S obzirom na to da ih u to vreme nije bilo malo, taj posao potraja, ali ni to ne dade nikakav rezultat. I pored toga što je Cviko krenuo na kontakt sa saradnikom nijedan od saradnika ga nije video toga dana. Pošto se utom i Miladin seti kod kog saradnika je Cviko krenuo toga dana, pade sumnja na ovoga da nešto taji. U nečijoj glavi rodi se potom i suluda pretpostavka da je Cviko, kao operativac Službe, lik-vidiran od strane neke od arapskih terorističkih grupa, ali sve to ne bi ni od kakve pomoći. Niti se on pojavi niti ga oni nadoše.
Prode ceo dan i cela noć a njega nema. Ajde i da se zapio, i da je bio negde u ,,šteti", ali aman-zaman već bi se i istreznio i ono drugo. A njega nema pa nema. Veća se tog trećeg dana šta da se radi, a pogo-tovo šta da se kaže njegovqj ženi. Kakav je to posao kada čoveka nema kod kuće tako dugo? I baš dok se većalo javi se ona trećeg dana i reče da je sve u redu i da se čula sa Cvikom. Šta je u redu i gde je
82
on ništa nije rekla. Tek četvrtog dana Cviko dode na posao kao da ništa nije bilo i naravno ne reče ništa. Zato je priča koja sledi plod op-erativne rekonstrukcije i njegovih naknadnih sporadičnih kazivanja ispričanih tek nekoliko godina kasnije.
Da li je sve bilo baš ovako ili nekako drugačije - niko ne zna, a i mi nećemo baš insistirati na detaljima. Bilo kako bilo, sigurno je da se Cviko toga dana dobro zapio. Koliko je kafana promenio, gde je i sa kim bio nikada nećemo saznati, ali ko je makar jednom bio u sličnoj situaciji zna da se ,,prijateljstva" najlakše sklapaju na šanku i da ona traju do poslednje pare, kafane ili do poslednjeg delića svesti. Bazajući tako od kafane do kafane od ,,prijatelja do prijatelja", Cviko se verovatno kretao oko Sarajeyske ulice i autobuske i železničke stanice. Videvši ga u neko doba tako obeznanjenog od

pića, neki su ga prolaznici ili kelneri pred fajront pitali nešto u stilu: šta ti bi pri-jatelju, što se tako napi; odakle si, ili gde stanuješ? Za pretpostaviti je da je on poslednjim delićem svesti registrovao ovo odakle si, pa odgovorio da je iz Bjeljine. S obzirom na to da se sve to dešavalo u blizini autobuske stanice, neko je pomislio da je čovek došao nekakvim poslom u Beograd, gde se zapio, i odveo ga na stanicu i ubacio u autobus za Bjeljinu. Hvala bogu te je uvek bilo dobrih ljudi. Kada je autobus stigao na odredište i svi putnici izašli, kondukter je verovatno video da je ostao još jedan putnik. Samo on zna kako je uspeo da dobije odgovor na pitanje: ,,Ciji si ti dečak?" ili ,,gde stanu-ješ zemljače?" pa onda i on bio dobra duša i nekako ga transportovao do roditeljske kuće! A majka ko majka, verovatno ga je malo umila, presvukla i stavila u krevet baš kao pre više od trideset godina. Tako skromna, čista i belo okrečena soba uz beli čaršav kojim je majka pokrila sina postaje najlepši dekor za kraj priče.
A što se tiče Cvike, on je mnogo kasnije ispričao ono čega se sećao. Nešto stilizovana verzija ove priče glasi otprilike ovako: ,,Krenemo ti ja i Miladin na kontakt sa nekim saradnicima, a pošto smo već toga jutra dobro potegli... (ostalo znate pa ćemo taj deo preskočiti i preći na onaj drugi i lepši)... i posle sveg tog pića samo mrak... kao prekid filma ili kao kada neko ugasi svetlo... ništa, samo neka slatka obamrlost, mrak i tišina... beskrajna čini ti se jer ne znaš ni gde joj je početak ni kraj... a onda se kao budim iz te obamrlosti i dugog sna i vidim samo neku belinu... svuda oko mene sve belo kao

da sam na nekom oblaku... kao da bestelesan lebdim negde imedu sna i jave... iz&edu svesti i nesvesti... izmedu života i smrti... ne znam da li sam budan ili sanjam, ne znam koliko to traje, pa su me i ta nepomičnost, taj mir, tišina i neka čudna lakoća toliko obuzeli da sam na trenutak pomislio da sam umro... jašta bolan pa ša b' ti pomislio... ovo je raj i ako sam u raju što b' rekli umro sam... ali taj prvi šok i taj strah brzo minuše jer iako sam umro, ništa me ne boli, lepo mi je, svuda oko mene taj mir, tišina i ta čudesna belina... nekako sam tužan, ali u isti mah i srećan, zabrinut i spokojan... i dok ta belina po-lako poprima neke oblike i moja čula se lagano bude, ja videh kako se otvaraju kao neka nebeska vrata i na njima se pojavljuje moja majka... e tu sav pretrnuh i to slatko spokojstvo se u trenu preobrazi u neopisivu tugu... AJDE ŠTO SAM JA UMRO NEGO MIUMRLA IMAJKAM"
POSTSCRIPTUM:
Kažu da je posle ovog dogadaja Cviko prestao da pije, a ko i ne bi. Ovoj njegovoj odluci išla je na ruku i promena radnog mesta jer je otišavši u analitiku, on ne samo pobegao od ,,lošeg društva i loših navika" već i ušao u onaj činovnički kolosek svojstven ovoj vrsti posla. Uglavnom, nema saradnika ni izlazaka na teren i nema noćnog i prekovremenog rada. Posle analitike, vredan, radan, pedantan i fa-natično odan Službi, Cviko je napredovao i bio načelnik nekoliko odelenja u beogradskom Centru a za vreme mog rukovodenja Službom i načelnik jedne uprave. Ako postoje ljudi za koje možete reći da su se venčali sa Službom, ili da im je ona druga kuća, Cviko je sigurno bio prvi medu njima. Dane i noći je provodio na poslu zadubljen u te izveštaje i službene beleške sa kafom na stolu i ciga-retom u ruci, sa kojom je valjda i spavao da mu bude pri ruci ako mu se u snu iznenada pripuši. Nikada ga nisam čuo da je pričao o nekom filmu, pozorišnoj predstavi, nekoj knjizi ili čak o pecanju ili bilo čemu drugom osim posla i Službe. I kada je dobio sina, malo šta se promenilo. Kao da nije imao nikakav hobi ili interesovanja za bilo šta što nije Služba. Odmore je, doduše, provodio u Bjeljini pomažući roditeljima u poljoprivrednim poslovima i kosidba mu je izgleda bila

sva zabava i razonoda u životu.
^ Nažalost, njegoy san se ostvario ranije nego što je to bilo ko očekivao. Ne samo da mu je umrla majka, nego je i on umro mesec dana nakon što mu je rečeno da će biti

penzionisan. Ne znam da li postoji raj i ne znam da li je Cviko sada u njemu, ali se nadam da i tamo gde je postoji neka Služba. Jer ako ne postoji, ne znam šta bi Cviko radio u toj večnosti!!
85
KLUZ
Šta je sad pa to? Ni ja nisam imao pojma dok mi nisu objasnili. Kluž je, naime, grad u Rumuniji u kome je rodena junakinja ove priče inače ,,supruga" rumunskog ambasadora. Istovreraeno to je bio i šifrovani naziv jedne supertajne akcije Službe, koja se slobodno može nazvati antologijskom. Sve je u njoj, naime, antologijsko i neponovljivo. I način na koji je otpočela i ono šta je i kako tokom nje radeno i naravno način na koji je okončana.
A počela je na neki način nezakonito i ilegalno. Pošto su diplo-matsko-konzularna predstavništva, odnosno kontraobaveštajne ak-tivnosti prema njima u to doba, bile u nadležnosti Savezne SDB, ova Služba je morala biti nosilac posla u koji bi potom po potrebi uključila i SDB Srbije. Medutim, neko od rukovodilaca srpske Službe nije odoleo profesionalnom izazovu pa je doneo odluku da se posao radi ne samo samostalno već i da se Savezna služba ne obaveš-tava ni o čemu. Akciju je u najvećoj tajnosti zaveo i vodio tada mladani operativac Prvog odeljenja beogradske uprave Slavče. Sa njom su, osim rukovodilaca beogradske Uprave, bili upoznati samo šef njegove grupe i načelnik odelenja. Išlo se toliko daleko da su i radnici koji su radili na tajnom praćenju bili posebno birani. Pratnju, naime, nije radilo celo prateće odeljenje već samo 7-8 posebno odabranih poverljivih i iskusnijih radnika koji su uz to još morali da potpisuje neke izjave da će sve što saznaju radeći na ovom poslu ču-vati kao najyeću i najstrožu službenu i državnu tajnu pod pretnjom izbacivanja sa posla i krivičnog progona.
A u čemu se sastojao taj profesionalni izazoy zbog koga je prekršen i Zakon i Pravila o radu Službe? U početnim operativnim saznanjima da se pomenuta gospoda ambasadorka, koja je inače bila vrlo zgodna i atraktivna, ili što bi klinci rekli ,,mrak riba", veoma
86
često vida u društvu muškaraca sa kojima otvoreno flertuje i izlazi po beogradskim restoranima gde se bez ikakyog zazora ,,slobodno pon-aša". Kratko i jasno - žena je volela muško društyo, a ono što je bilo čudno je da je bez ikakvog straha i ustručayanja udovoljavala svojim željama menjajući muškarce, što se kaže, kao maramice. S obzirom na to da je bila žena ambasadora po uobičajenom operatiynom šablonu se procenjiyalo da bi bilo dobro napraviti kompromitujuću dokumentaciju nekog od njenih ljubavnih izleta, a onda je pod pret-njom predočavanja njenom suprugu ovakvih aktiynosti angažoyati za saradnju sa našom Službom.
Pošto se već posle par nedelja operativnog rada potyrdilo sve ono što je činilo početnu informaciju, prešlo se u drugu složeniju fazu. Gde i kako snimiti kompromitujuće scene jer su tada, 70-ih, za to bile potrebne ozbiljne kako operatiyne tako i tehničke pripreme. Nije se tek tako na brzinu moglo snimiti kako neko yodi ljubay u nečijoj kući ili stanu ne znajući ni gde ni kada ni sa kim će to učiniti. Zato je odlučeno da se ,,neko žrtvuje za otadžbinu" odnosno da se pomenutoj gospodi ,,nabaci" neko ko je u vezi sa Službom. Da sa njom ne samo započne ljubavnu romansu, već i da stigne do kraja. Pošto je procenjeno da to ipak ne bi trebalo da bude neki operatiyac Službe, izbor je kažu pao na jednog isto tako zgodnog i atraktiynog službenika Ministarstva spoljnih poslova koji nije imao ništa protiv da se približi gospodi ambasadorki i tako učini uslugu Službi i državi. Tako je vrlo brzo nakon njihovog upoznayanja na nekom od službenih prijema, nekoliko izlazaka, šetnji i intimnih yečera stvar došla i do one delikatne faze. Dogovoreno je da se završna ,,akcija" izvede u tada najprestižnijem beogradskom hotelu ,,Jugoslavija", u unapred odabranoj i pripremljenoj hotelskoj sobi. Kada dodu na re-cepciju, baš kada u smeni bude saradnik Službe, naš ,,Romeo" će do-biti sobu sa

ugradenom kamerom koja baš njih čeka, a za ostalo će morati da se potrudi sam. Za tehničke detalje postarao se drug Jonča - kao i inače, pa je sve bilo spremno za taj istorijski trenutak. Kažu, naime, da je to bio prvi ,,pornić" koji je snimljen u produkciji srpske SDB. I uspeo je. Sve je išlo kao po loju. Ni gospoda se nije femkala već je bez stida i srama uzela ono po šta je došla, a i naš diplomata je bio na visini zadatka i nije imao nikakvih problema. Ni tehnika nije zatajila. Syejeuspelo 100%.

Zadovoljni ili bolje reći oduševljeni poslom koji su obavili, ,,veseli udbaši" na čelu sa mladanim Slavčetom krenuše da se po-łwale šefovima. Ne samo da je snimljen prvi ,,pornić" u organizaciji i režiji srpske Službe već je ekspresno za najuži sastav organizovana i prva projekcija snimljenog materjala u službenim prostorijama. Yaljda da šefovi i načelnici procene da li je materijal podoban za kompromitaciju ambasadorke i njeno angažovanje za saradnju sa našom Službom. Da li su bili zadovoljni? Da, i službeno i privatno. Službeno, jer je zbilja odraden jedan ozbiljan i složen operativni posao čime se dokazalo da je naša Služba spremna i sposobna i za takve najsloženije akcije, a privatno još više ako se zna da u to vreme prave porniće niste mogli da gledate ni na televiziji ni u bioskopu već samo u sopstvenoj kući ako ste imali kino-projektor i ako vam je neko iz Nemačke ili Danske prošvercovao neki od ovih filmova.

A posle antologijskog početka i antologijskih snimaka usledila je i ništa manje nego antologijska završnica. Razgovor sa gospodom ambasadorkom. Na koji način je ,,pozvana", kada i gde je obavljen taj razgovor, nije ni od kakve važnosti. Pogotovo kada se zna kako se završio. Dakłe, ,,naša strana" to jest oni koji su odredeni da ispred SDB sa gospodom razgovaraju je počela lagano i neobavezno. Pret-varali su se, naime, da i oni imaju prema gospodi iste namere kao i prethodnici. Zato su usledili komplimenti, šale, flert i blage aluzije na bračna neverstva. Medutim, gospoda se nije ni najmanje uzbudivala čak ni kada joj je rečeno da nikako ne bi bilo zgodno da se sazna da udata žena koja je uz to i supruga jednog ambasadora upražnjava takve aktivnosti. Nije se uzbudila ni kada su joj se sagovornici na kraju predstavili kao operativci SDB i pokazali joj kompromitujuće fotografije. Ostala je hladna i na njihov predlog da se sve to zaboravi i da ostane izmedu njih pod uslovom da nastaye druženje, ali službeno, pošto njih ne zanimaju tudi brakoyi već ozbiljnije stvari. Ali gospoda je rekla da nju baš i isključivo zanimaju samo te stvari i da nema nameru da za njih prikuplja bilo kakve informacije.

- U tom slučaju bićemo prinudeni da vašem suprugu pošaljemo ne samo ove fotografije već i celovečernji film u kome vi igrate vrlo zapaženu ulogu i nalazite se u vrlo delikatnim pozama - konstatovao je neko od naših na kraju.
- Sumnjam da ćete to učiniti - odgovorila je gospoda hladno-krvno.
- Budite sigurni da hoćemo - ponovio je operativac misleći da nije bio dovoljno ubedljiy pa je gospoda pomislila da blefira.
- Mislim da nećete ili tačnije rečeno da ne raožete - ponovila je gospoda hladno.
- Uveravam vas poslednji put da će vaš suprug još danas dobiti i fotografije i film ako ne prihvatite naš predlog - ponovio je još ubedljivije operativac.
- Neće, dragi kolega, jer vi ne znate ni ko je moj muž a kamoli gdežiyi!
- A ako ste raislili kao što ste mislili na ambasadora, treba da znate nekoliko stvari. Prvo, on nije moj muž. On je impotentan i zato neo-ženjen. Drugo, moj muž živi u Rumuniji. I treće i najvažnije, ja sam kolega agent rumunske službe bezbednosti vama poznate kao Seku-ritatea. Zadužena sam da ovde izigrayam ambasadorku i tako ispred svoje Službe nadzirem i ambasadora i ambasadu u celini. Što se tiče vašeg posla, zbilja ste ga odradili profesionalno, ali ove ,,male, sitne" detalje ipak niste mogli znati. Zato hvala na piću i do videnja!!

Ali i pored toga što se ova akcija završila neslavno, u dobro in-formisanim krugovima u Službi se ipak pročulo da je snimljena neka dobra jebačina u sklopu akcije angažovanja

jednog lica za saradnju na osnovu kompromitacije, pa su i ostali operativci, iako ne znajući nikakve detalje, poželeli da i oni na svojim operativnim obradama urade tako nešto. Zato su počeli intenzivno da razmišljaju ko bi od poznatih ,,veza" na njihovim obradama bio podoban za takvu akciju i više pažnje posvećivali tipovanju kandidata za buduće porniće nego što su se bavili špijunima i onim što oni rade. Pa da, špijuni špijuni-raju i tu nema iznenadenja, kontaktiraju različite ljude, sakupljaju in-formacije, grade kontakte, ali jebačinaje nešto sasvim drugo. Nešto novo, atraktivno, prestižno ili što bi klinci danas rekli IN.
I tako je Jonča narednih godina nasnimio još dosta takvih filmova, a operativa sa različitim uspehom to koristila za stvaranje novih pozi-cija. Tako se i Zoranu Mijatoviću, koji je tada već bio šef detašmana na aerodromu ukazala prilika da odradi jedan ovakav posao ,,po Rusima" kojima se bavio dugi niz godina. Posle mukotrpnog opera-tivnog rada na stvaranju pozicija u ,,Domu sovjetske kulture" (danas
89
Ruski dom"), koji je KGB koristio kao svoj obaveštajni punkt, Mi-i'atoviću se posrećilo. Ne samo da je u sklopu operativne akcije baš maštovito nazvane ,,Prodor" stvorio saradnika, već se ovaj posle druženja, romantičnih večera i sitnih poklona baš zbližio sa ženom iednog ruskog diplomate. Tako je hteo ne hteo postao ozbiljan kandi-dat za sledeći film druga Jonče. Ne zna se ko je bio srećniji, Mijatoyić ili njegov saradnik, kada je čuo da mu ovaj predlaže da sa mladanom Ruskinjicom uradi baš ono što je inače i nameravao, ali sada u interesu Službe!! Tako je još jednom, po ko zna koji put, ponovljena matrica akcije ,,Kluž". Opet hotel ,,Jugoslavija" i opet sve uspelo.
Nakon dobro obavljenog posla Mijatović je seo i natenane napisao presek rada na toj obradi, osvetlio sve aspekte, ukazao na sve mogućnosti koje će se otvoriti ako se dobije saglasnost za ,,prilazak" i razgovor sa nevernom suprugom, izneo sve varijante taktike i tehnike tog eventualnog razgovora i sav ushićen na kraju poduže beleške zatražio saglasnost za ,,poslednji korak". I kao što je već bi-valo, njegov načelnik Bučan je sa papirima otišao kod tadašnjeg načelnika Službe Obrena Dordevića da referiše i traži tako željenu sa-glasnost za obavljanje razgovora sa mladanom Ruskinjom. Da je Mi-jatović za to vreme, čekajući da se Bučan vrati, palio cigaretu na cigaretu i nervozno šetao kancelarijom uzduž i popreko, ne treba ni podsećati. Kako je dočekao povratak načelnika ni danas ne zna, osim da je dok je Bučan bio još na vratima upitao - Šta je rekao Obren? I Bučan je polako počeo da priča.
,,Vidim ja, moj Bučane, da se operativi dopalo to snimanje i da se prosto utrkuju ko će pre i ko će više tih i takvih akcija izvesti, ali ja nekako nisam za to, a reći ću ti i zašto. ONO ŠTO NA KURCU 'OČNE NA KURCU SE I ZAYRŠI i nema tu nikakvog posla i nikakyog operativnog kombinovanja" - rekao je Obren. ,,A da oper-ativa ne bi bila tužna, ti im reci da je bolje da oni jebu te gospode i gospodice nego da ih nameštaju nekim saradnicima!!"
3bren je naravno bio u pravu, barem kada je u pitanju Mijato-
'icev posao. Ni Rusi, naime, nisu bili naivni. Odmah su słwatili da
>menuta gospodica pada u naručje našeg saradnika pa su veoma
rzo predložili i realizovali njen povratak u Moskvu zajedno sa
uizem. Takvi su Rusi, barem ovi iz naše branše. Ne haju za poeziju
lemaju razumevanja za ljubav!
90
POMEN
Sedamnaest godina posle silaska sa vlasti i isto toliko godina izo-lacije i nepojavljivanja u javnosti umro je najpoznatiji srpski abadžija Aleksandar Ranković. Dok nije zglajzao, partijski i ratni drugovi su ga najradije oslovljavali njegovim konspirativnim imenom iz vre-mena ilegalnog rada - Marko, ali je najširoj javnosti ostao poznat kao Leka. Dok je bio, bio je sve. I ilegalac, i sindikalac, i skojevac, i komunista, i robijaš, i član CK KPJ i

pre i posle rata, i član Vrhovnog štaba, i narodni poslanik, i ministar i potpredsednik vlade i pot-predsednik države. Takoreći prvi do Tita, i baš to mu je izgleda došlo glave. Jer u totalitarnim diktatorskim sistemima kao i u filmu ,,Gorš-tak" važi isto pravilo i isti moto - ,,Može postojati samo jedan!!" A drug Marko je kažu zbog svoje skromnosti, privrženosti Vodi i ideji komunizma bivao sve popularniji medu širokim narodnim masama, a to se nikako ne oprašta. Zato je ekspresno eliminisan sa političke scene i udaljen od Vode. Preko noći više nije bio ništa. A kada više nije bio ništa pamćen je i pominjan samo kao neprikosnoveni šef zlo-glasne UDB-e. Sve se zaboravilo. Svi radnički i sindikalni štrajkovi, sve ilegalne akcije i sastanci SKOJ-a i KPJ, sve bitke i ofanzive, posleratna obnova i izgradnja, osnivanje OZN-e i hvatanje jedinog Titovog neprijatelja Draže Mihailovića i stvaranje moderne i snažne Službe, koja je budno čuvala vrhovnog komadanta i predsednika za-jedno sa njegovom partijom i samoupravnom socijalističkom zajed-nicom slobodno ujedinjenih bratskih naroda i narodnosti, od spoljnjeg i unutrašnjeg neprijatelja! Zaboravljen je i period mira i prosperiteta, smirivanje nemirne južne srpske pokrajine odmah posle rata, Pokret nesvrstanih... Pa čak i to da je u maju 1941. u Beogradu Aleksandar Ranković uhapšen od strane Gestapoa, a posle stravične torture prebačen u bolnicu odakle su ga spektakularno oslobodili

ski komunisti i ilegalci na čelu sa Canom Babović. Drug Marko nikoga nijg izdao, a cela ova priča je kao siže korišćena u mnogim partizanskim filmovima a bogami i kao osnova za jednu epi-zodu popularne serije ,,Otpisani".

Sve je prošlo i sve se zaboravilo samo UDB-a nije. Leka Ranković i UDB-a su postali sinonimi za sva vremena. Dvadeset go-dina drug Leka je bio šef UDB-e koji je budno motrio na neprijatelje svih fela i svih boja. Pratio je, proveravao i prisluškivao nepodobne i sumnjive, a onda je nakon svega on postao nepodoban i sumnjiv. Takvaje sudbina svih onih koji danas jesu a sutra više nisu. Pogotovo na takvim mestima. Sada su njegovi dojučerašnji radnici i potčinjeni pratili i prisluškivali njega i sve njegove prijatelje i saradnike. Ali ruku na srce od toga nije bilo nikakve vajde jer je drug Leka do smrti ostao veran i lojalan svom predsedniku i vrhovnom komadantu. Nikada nije rekao ili učinio bilo šta protiv njega i svojih dojučerašnjih partijskih drugova i saradnika. Niti je gde odlazio niti se sa bilo kim vidao, niti je bilo koga primao u svojoj kući i yikendici u Grockoj. Operatiyci koji su u to yreme u Službi radili na tajnom praćenju pamte da je tajno praćenje Leke Rankoyića bio najdosadniji i na-jbesmisleniji posao u njihoyoj karijeri. Yaljda zato što oni Leku nisu ni pratili jer on nigde nije ni išao. Zato se tajno praćenje syodilo na dreždanje ispred njegove kuće iz koje niko osim članoya porodice nije izlazio niti je iko u nju dolazio. Uprkos svemu tome Ranković je bio prioritetna operativna obrada Službe. Zajedno sa nekoliko na-jbližih saradnika u okviru takozvane ,,X-problematike" po trećoj lin-iji, koja se bayila unutrašnjim neprijateljem.

A onda je sve to okončano njegovom smrću 1983. godine. Ta smrt
kao da je zatekla nespremne i njegovu partiju i njegovu državu, a
bogami i njegovu Službu. Služba se, doduše, na brzinu organizovala
pa su radnici Pratećeg odeljenja dobili odredene zadatke, vezano za
Rankovićevu sahranu, naravno, kao i ljudi iz Šeste uprave, koji su
>in zaduženi za obezbedenje ličnosti i objekata, a neretko i raznih
manifestacija. Medutim, niko od njih, a naravno i od najviših
rzaynih i partijskih funkcionera, nije mogao da pretpostavi da će se
ovoj sahrani spontano okupiti 100.000 ljudi. Na sahrani čoveka za
i se verovalo da je posle 17 godina izolacije gotovo zaborayljen.
aravno da se tom prilikom nije desilo ništa nepredvideno, ali su se

prosto ljudi iz Službe i milicije izgubili u toj masi i nisu bili u prilici da vide ni ko je sve tamo i sa kim bio ni šta su pričali, a kamoli da to fono i fotodokumentuje odnosno snime. Baki kaže da je tada kao rad-nik pratećeg odeljenja bio angažovan u ovom poslu i da je bio na de-setak raetara od Rankovićevog groba. Sve je, kaže, bilo toliko svečano i dostojanstveno da mu nije palo na pamet da reaguje čak ni kada je video jednog džeparoša kako džepari neku staricu. Tu negde je, kaže BCrca, bio i on sa zadatkom da bilo kom govorniku koji čita-jući govor na odru pomene Tita ili kaže bilo šta protiv njega, države i partije istrgne papir iz ruku i pobegne!! Očigledno da za ovakvim ,,akcijama" Službe nije bilo potrebe ni za vreme Lekinog života, a kamoli na njegovoj sahrani.
Ali godinu dana kasnije, svesni Lekine popularnosti i naoružani iskustvom stečenim na njegovoj sahrani, rukovodeći ljudi Službe su se pripremili mnogo ozbiljnije. Ako su zakazali na sahrani, rešili su da se popraye na godišnjem pomenu. Mesecima pre pomena sve je bilo do detalja isplanirano, osmišljeno i pripremljeno. Najveći prob-lem, kako na Lekinom parastosu biti blizu a istovremeno biti neu-padljiv, rešen je na vrlo originalan način! Za tu priliku u blizini Rankovićevog groba odabrana je jedna parcela sa koje se najbolje video ceo taj prostor i na njoj je u organizaciji ,,Vesele UDB-e" up-riličen još jedan parastos! Naravno lažni. Ali je izgledao kao pravi. Sve je bilo tu. I ucveljena udovica, naravno u crnini, koju je za tu priliku glumila drugarica Ljilja, i njeni još ucveljeniji rodaci, stari i iskusni radnici pratećeg odeljenja Uroš, Krca, Aca i ostali na čelu sa legendarnim Docom. Jedna od zvezda ovog ožalošćenog skupa bio je svakako i fotograf i snimatelj Zoki Marić, iako je ceo parastos proveo ispod stola. Da bi zabeležio sve ono što se dešava na Lekinom grobu i snimio i fotografisao sve one koji se tamo pojave, on je skriven čaršavima i stolnjacima ispod stola montirao svoje kamere i fotoaparate. Ali, na žalost onih koji su sve ovo smislili, tamo se nije pojavio niko osim najuže poirodice!! Ne i na žalost naših ,,Veselih udbaša".
Zato mašti svakoga od vas ostavljam da zamisli pomen na Lekinom grobu sa članovima njegove porodice i preko puta lažni pomen sa ,,Veselim udbašima", koji kao da su režirali Kusturica i Fe-lini. Pošto se tom prilikom nije desilo ništa od onoga što se očekivalo,

1in(čcga se sećaju naši ,,Veseli udbaši" je činjenica da se u "' jipreini wve akcije nije štedelo na operativnim troškovima. Zato je j na Udbinom parastosu bilo svega ,,što bog zapoveda". I prase i aibanica, koju je napravila lično drugarica Ljilja, i sitni kolači i, nar-avno, ono što je neizbežno na svakom okupljanju Srba, a to su alko-holna pića. Bilo je tu i vina i vinjaka i piva i sokova. Pa pošto nisu imali šta da rade i to ne svojom krivicom, a i zbog autentičnosti ovog, danas bi se reklo, ,,performansa", naši ,,Veseli udbaši" su mu ga dali po jelu i piću i sjajno se zabavili. Njihovo veselje, pardon, duboku žalost, na momente je prekidao samo molećivi glas Zokija Marića, koji je ispod stola i čaršava stalno ponavljao: ,,Drugovi ne zaboravl-jajte na fotografa!!" zahtevajući da se i njemu uredno doliva čaša.
Ne znam da li ,,Ozna sve dozna" čak i na onom svetu, ni da li je drug Leka nastavio i ,,odozgo" da motri na nas i bdije nad našom bezbednošću ali znam da bi se, da je mogao da vidi svoj Pomen, od srca nasmejao snalažljivisti svojih ,,Veselih Udbaša"!!

MAST

Zoran-Zoća Jović je svoj poznati nadimak dobio zahvaljujući zbilja kultnom filmu ,,Povratak otpisanih", odnosno Paji Yuisiću i njegovom ministru Joviću, koga je u pomenutom filmu igrao. Iako su u to vreme i u filmu, a i celoj seriji Tihi i Prle bili neprikosnoveni ju-naci i miljenici publike nije bilo malo ni onih koje je oduševljavao ilegalac Joca, dok je Jocino, odnosno Vuisićevo, igranje ministra Jovića u pomenutom filmu ušlo u łegendu. Naročito poslednje scene sa majorora Gašparom i ona čuvena

rečenica na kraju ,,Hadžipešićeva, da, da..." I kakav je nadimak posle toga mogao da dobije ,,veseli udbaš" Zoran Jović osim baš tog - Ministar.
Mnogo godina nakon što je dobio nadimak i mnogo godina nakon našeg zajedničkog rada i druženja, a bogami i mnogo godina nakon njegovog odlaska u penziju, ja sam ga za potrebe pisanja ove knjige pozvao telefonom.
- Dobar dan, kabinet ministra Petrovića - počeo sam ja ozbiljnira i zvaničnim tonom, čim se Jović javio - da li je to ministar Jović?
- Dobar dan, Ministarstvo penzionera, ministar Jović na vezi lično - nije se dao ni on zbuniti iako se dugo nismo čuli.
Nakon ove uobičajene pozdravne šale objasnio sam mu u par rečenica da sam nameran da napišem knjigu koja će se zvati ,,Vesela udba", u kojoj će se naći naše priče i anegdote pa i one u kojima je 1 on jedan od junaka. Jednom rečju potrebna mi je njegova pomoć da bih osvežio sećanja ili čuo neke nove i nepoznate detalje u vezi sa pričama kojih sam se ja setio, a možda od njega čuo i još neke price koje nisam znao ili mi nisu do tada pale na pamet. Čuvši sve ovo, on mi reče da je igrom slučaja u Beogradu i da možemo da se nadefli° već sutra u ,,Radio Moskvi"!!?? Naravno da sam prvo pomislio da me zajebava i da je u pitanju neka njegova nova i meni nepoznata uj-
95
,,. .;i mi on reče da se ne šali i da je to jedna kafana, odnosno bife u Bulev-\ru Revolucije iliti Kralja Aleksandra. lako veoma često nrolazim tim krajem tek sutradan sam se uverio da na uglu Bulevara i Mite Ružića zbilja postoji jedna simpatična kafanica sa par stolova koia se baš tako zove ,,Radio Moskva". I tako je uz par vinjaka odnosno ,,tmjaka", pošto mu Jović ne persira, počela da se priča i ova priča o masti.
Da, o masti, ali kojoj i kakvoj?
A da bisrao i to saznali u priču moram, mada to činim nerado, da uvedem i drugi neophodan lik. Nazvaćemo ga prosto ,,Bucko" mada to nema nikakve veze sa njegovim imenom, prezimenom ili nadimkom. I ime i prezime i nadimak neka ostanu tajna jer se radi o jednom malom, nesrećnom i sve u svemu sa svakog aspekta gledano beznačajnom čoveku potpuno omrznutom u Službi i kompromito-vanomujavnosti!
I pošto se mi ovde ne bavimo ružnim stvarima i teškim temama, niti nam je cilj da nekome sudimo, za potrebe ove priče ćemo samo reći da je pre dvadeset i kusur godina on bio jedan nadobudan, sujetan i drčan pripraynik željan, kao i mnogi drugi, da napravi uspešnu kar-ijeru. Akako je tada grupa za emigraciju, u kojoj su pored Jovića bili i^Mića Kovačević, Vuja i legendarni Frenki Simatović na čelu sa Cedom Markovićem kao šefom, bila ,,1N" ,,Bucko" je insistirao da baš u nju bude rasporeden. Sticajem okolnosti želja mu se ispunila, jer je Frenki baš u to vreme prešao u ,,američku" grupu a njegoyo mesto ostalo upražnjeno. Tako je ,,Bucko" počeo da ,,radi", odnosno da čita, jer je u Službi oduvek postojala praksa da operativci pnpravnici prvo pročitaju sve ono što je pre njih radeno i napisano na problematici koju su zadužili. Koliko je fascikli i registratora bilo pred pripravnicima zavisilo je od mnogo toga. Pre svega od toga u koje su odeljenje odnosno grupu rasporedeni, pa onda od konkretnih poslova koje su dobili, ali u suštini od onoga koliko su njihovi Jthodnici bili vredni i uspešni, odnosno koliko su toga napisali. U kom slučaju trebalo im je, odnosno nam, jer sam i ja to prošao, nimum mesec-dva dana da to pročitamo, a tek onda smo mogli da zrnisljamo o izlasku na teren naravno sa nekim od starijih kolega. bje trebalo da obave neke svoje poslove, stariji operativci su ^ad vodili i pripravnike kao posmatrače. Tako su pripravnici 0 g'edali kako to rade stariji, a onda su nakon nekoliko izlazaka

sa mladim operativcem stariji prepuštali poslove njemu dok su oni preuzimali ulogu posmatrača, doduše, uvek spremnog da priskoči u pomoć. Nije u tom izvodenju pripravnika na teren bilo pravila ni bilo kakvih rokova, već je od šefa ili starijih kolega i njihove procene ilj dobre volje zavisilo kada će vas povesti sa sobom. Zato su neki pripravnici čitali mesecima, a neki već posle nedelju-dve počinjali sa pravim operativnim poslovima. Ali nakon čitanja i jedni i drugi su bili upućeni na starije kolege i na još nekoliko meseci zajedničkih izlazaka na teren. Nekada automobilom, ako ga je bilo, a nekada bogami i gradskim saobraćajem i peške!
Tako je i Jović nekoliko puta vodio ,,Bucka" sa sobom. Pošto je ovaj ,,nezahvalni" pripravnik stalno nešto gundao, pitao, prigovarao i mudrovao, ,,ministar" je rešio da mu održi jednu pedagošku lekciju u svom stilu. A baš zbog tog stila i njegove duhovitosti te i takve lek-cije se i danas pamte. Dakle, jednog vrelog letnjeg dana, kada u sek-toru nije bilo nijednog slobodnog automobila, gledajući pripravnika kako čita, Jović se po ko zna koji put ,,sažalio" na njega i rešio da ga izvede u šetnju.
- Ajde mali, dosta je čitanja, idemo na teren - pozvao je on grornko i odlučno pripravnika zadubljenog u papire.
- A gde ćemo? - pitao je mrzovoljno ovaj.
- Ne pitaj nego kreći ako hoćeš, a ako nećeš, ja odoh sam, imam gomolu posla!
I pripravnik, kome je već bilo muka od čitanja, i pored toga što jfl napolju bilo trideset i kusur stepeni nije imao kud nego da prihvati ponudu starijeg kolege. Sneveselio se, doduše, čuvši da nemaju auto i da će ići gradskim prevozom, ali je bilo kasno da se predomisli.
Pošto je ,,Bucko" izgledao kao odrasla verzija Dimitrija Vojnova iz Filma Gorana Markovića ,,Tito i ja" załwaljujući vrelom letnjem danu i besomučnom pešačanju počeo je da oseća iste tegobe kao 1 mladani Zoki, koga je Dimitrije u filmu glumio, na putu za Kurn-rovec. Da izvinite, ojela mu se guza i butine. A pokvareni pedagog Jović je baš to i želeo. Pošto je čim su pošli iskusno ponudio ,,BUC^U da prvo završe njegove poslove, tobože se strašno naljutio kadaje ovaj, pošto su te poslove završili, rekao da je umoran, da više ne može da hoda i da bi želeo da se vrati u kancelariju.
- Znači tako - ljutio se kao Jović - kada je trebalo da završavarno

posu ve onda nisi bio umoran, a sada kada ja treba da završim par poslića ti bi da zbrišeš?
- Ma nije, Zoćo, nego stvarno ne mogu!
- Ma daj, bre, samo da odemo još do Narodnog fronta pa ćemo nosle zajedno u kancelariju - nastavljao je Jović gledajući ,,Bucka" kako se muči i koleba.
- A šta ćeš tamo? Pa je l' baš moraš danas to da uradiš? - pitao je molećivo ,,Bucko" želeći da to izbegne po svaku cenu. Ali kada je Jović tobože ljutito rekao da ga više nikada neće povesti sa sobom na teren, bio je prinuden da prihvati još jednu turu pešačenja koja mu je prouzrokovala patnje samo njemu znane. Ali i uživanje Joviću, koji se sve vreme dok su išli prema ulici Narodnog fronta, gledajući ga kako se muči, zadovoljno smeškao.
Pošto su stigli i Jović obavio neki potpuno besmislen i bezvezan posao, ,,Bucko" je bio na izmaku snaga i strpljenja. A u kakvom su stanju bile njegove butine i guza to čak ni on nije znao, ali je osećao da nisu baš najbolje. Zato je insistirao da odmah zaustave neki taksi i krenu u kancelariju.
- Šta ti je bre, debeli, opusti se malo - počeo je Jović pripremu za završni udarac - daj da sednemo da popijemo pićence pa idemo!
- Ma ne dolazi u obzir - rekao je već iznerviran ,,Bucko" i krenuo da traži taksi.

Za to vreme Jović je već seo u baštu restorana ,,Verona" naručio dva vinjaka i nastavio da podjebava pripravnika, koji se dodatno nervirao jer taksija kao za inat nije bilo ni na vidiku.
- Alo bre, druže, šta ti je? Što si nervozan? Dodi popij vinjačić, opusti se malo pa ćemo u firmu zajedno ko ljudi!!
I ,,Bucko" nije imao kud nego da dode u kafanu i sedne kod Jovića.
- Sta ti je bre, što si nervozan - davio ga je Jović ko zmija žabu? " Ma ništa, yrućina, brate, pa sam se malo umorio.
I ja sam, i zato sam seo da odmorim, jer sarn se sad setio da 'oramo da odemo na još jedno mesto!
Uivši ovo, ,,Bucko" je potpuno odlepio, ustao ili bolje reći skočio ^lice ne liznuvši ni vinjak ni vodu i počeo da izgovara bujicu reda i psovki na račun Jovića, koji se, gle čuda, uopšte nije uzbu-Naprotiy, nastavio je sa zezanjem.

- Pa šta ti je, to je tu blizu, odmah iza ćoška - smirivao je on, kao situaciju, ali ,,Bucko" nije hteo ni da čuje.
- Ma ni da je dva metra odavde, ne dolazi u obzir! Ja zaustavljam taksi i idem u kancelariju, a ti kako hoćeš!
- Ali, druže, to je za tvoje dobro - nastavio je Jović - veruj mi! Izbezumljen, ,,Bucko" je nastavljao da psuje i odbija svaku
mogućnost da napravi još ma i samo jedan korak dok je Jović privo-dio kraju svoj pedagoški trijumf.
- Pa čekaj, druže, koliko sam te puta do sada izveo na teren? Ajde, kaži sam. Je l' sam zaduživao auto na svoje ime da te vozim i u Marinkovu baru, i u Zemun, i u Sremčicu i ne znam gde da za-vršavamo tvoje poslove. Jesam, narayno. A zašto? Pa za tvoje dobro!! Pa i sada, veruj mi, činim ovo zbog tebe, a ne zbog sebe.
I dok je on tako vezao svoju pričicu, ,,Bucko" je ne mogavši da nade taksi ponovo došao u kafanu i besan kao ris pitao:
- A gde to, keve ti, treba da odemo? Šta je to sad tako važno, reci mi, molim te?
- U apoteku!! - rekao je mirno Jović.
- U apoteku? - pitao je ,,Bucko" u neverici - a koji ćemo kurac u apoteku.
- Pa da ti kupim Pavlovićevu mast - jedva je uspeo da izgovori Jović pre nego što je prasnuo u smeh!!

SEDAMNAESTICA
\
Svako ko živi u Beogradu i vozi se gradskim saobraćajem zna da je ,,sedamnaestica" linija koja ide od Zemuna do Konjarnika. Tom łinijom se često, da ne kažem gotovo svakodnevno, vozio još jedan Jovićev pripraynik, meni veoma simpatičan i drag kolega Vuja ili Yukica, kako ga je od milja zvao naš kolega Dole. Pa kako i ne bi kada je stanovao na Konjarniku, a firma nam bila u Kneza Miloša kod Mostarske petlje. Koristio je drug Vuja i drugu polovinu trase ove linije od Mostarske petlje do Zemuna jer je tamo imao neke or-take sa kojima se često zapijao u bifeu ,,Župa", koji se nalazio na početnoj stanici, odnosno na samoj okretnici. Tako je, ne brinući se za prevoz, mogao sa društvom opušteno da pije što bi rekli do minut do dvanaest, odnosno ponoći, kada je kretao poslednji autobus prema Konjarniku. Čim bi video vozača da kreće prema autobusu i on bi brzo ispijao piće i utrčavao za njim. Ko je bio lud da plaća taksi od Zemuna do Konjarnika po noćnoj tarifi kada je za te pare mogao da vikne dve-tri ture pića.
Zašto je ovo važno? Pa saznaće se na kraju, a mi idemo dalje. I Vuja je, dakle, kao i svi Jovićevi pripravnici imao uobičajeno ,,va-treno krštenje" i to u kafani ,,Dva brata" koja se

nalazila kod pijace Deram. To je bio Jovićev kraj i on je u tu i mnoge druge kafane u tom kraju gotovo svakodnevno svraćao. Čim bi ušao u kafanu obično bi mu se javili svi prisutni i zato je za njegov sto čim bi seo stizalo pet-šest yinjaka koje su mu naručivali prijatelji. On bi odmah uzvratio sa nekoliko tura, a oni na to odgovorili sa još nekoliko, čime bi se za-vršila dobrodošlica i onda je moglo opušteno i polako da se pije. Joviću je to bilo uobičajeno i on se na takav tempo navikao, ali, nar-avno, ne i pripravnici. I to je bilo njihovo vatreno krštenje. Zbunjeni pripravnik koji bi sa Jovićem ušao u kafanu nije mogao da veruje

svojim očima kada bi nakon kelnerovog pitanja šta pije i njegovog stidljivog odgovora pivo na sto stiglo recimo deset istih!! A popitj pet ili deset pića za pola sata nije ni zdravo ni jednostavno.

Ali i Vuja je, kao i ,,Bucko", bio upućen na starijeg kolegu koji ga je rado i često izyodio na teren, pa nije imao kud. Osim toga on nije iraao vozačku dozvolu pa je njegova zavisnost od Jovića bila pot-puna. Tako se desilo da je jednog opet yrelog letnjeg dana neki Yujin saradnik javio da jedna važna operativna obrada po ,,emigraciji" stiže u zemlju i Vuja se rastrčao po sektoru da nade nekoga ko bi ga povezao na teren da sve to proveri i pripremi ,,doček". Na njegovu ,,sreću" odmah je naleteo na Jovića, koji nije imao ništa protiy da po-mogne svom kolegi. Odmah je uzeo nalog za službeni auto, a zatim zajedno sa Yujom krenuo kod saradnika u Marinkovu baru. Činjenica da je i A. F. junak priče Politički takode iz Marinkove bare nikako ne znači da su sve obrade i svi saradnici po ,,emigraciji" poticali iz ovog ,,eminentnog" dela Beograda.

Stigoše, dakle, oni kod saradnika, i odmah na onu vrućinu popiše par pića jer je valjda takav red i običaj u Marinkovoj bari. Onda saradnik ode da se promuva i vidi da li je ,,neprijatelj" stigao i to po-traja jedno pola sata. Za to vreme Vuja i Jović popiše ,,još po jednu", a onda se pojavi saradnik i reče da je ,,neprijatelj" javio familiji da neće doći zbog nekih iznenadnih obaveza. Zato saradnik predloži da kada su se već našli odu negde na piće, a naši ,,veseli udbaši", nema-jući neka pametnija posla, naravno prihvatiše njegov predlog kao i Jovićev da odu do ,,Dva brata".

A šta je bilo tamo već znate ili bolje reći naslućujete. Samo što su seli stiglo im je nekoliko tura pića, koje su naravno Vuju potpuno dotukle. Zato je u neko doba otišao do toaleta, na šta naravno niko nije obratio pažnju. U meduvremenu su se nizale nove ture i nastavl-jala priča. Sve dok u neko doba Ylada moler nije rekao Joviću da, kad malo bolje razmisli, ima više od pola sata kako je njegov kolega otišao na pišanje. Brižni Jović nije časio časa pa je sa sve Yladorn molerom, saradnikom i ostalira gostima krenuo put klozeta. Stigavši, ustanovili su da su vrata zaključana i počeli da dozivaju Yuju.

- Ime, jesi li živ? - počeo je Jović da ga doziva, s obzirom na to da se i on zvao Zoran, ali odgovora nije bilo.

Ponovni pozivi i kucanje na vrata nisu urodili plodom, pa je Ylada

molei iirenuo put dvorišta na koje je gledao prozor klozeta. Propevši se na prs:e, on je uspeo da vidi Yujinu glavu pa je kad se vratio obavestio prisutne da je Yuja unutra i da stoji, što znači da nije zaspao ili ne daj bože pao. Zato su nastavili složno da ga zovu i lupaju na vrata nakon čega se on konačno i odazvao.

- Ime, ja sam Zoća, izadi - rekao mu je na kraju Jović.
- Yaži, ime, samo da stane!! ??

Šta je Yuja time hteo da kaže ostalo je enigma dok nekako nisu otvorili vrata i videli Yuju kako se drži za cev koja od yodokotlića ide do klozetske šolje. Onda im je Jović stručno objasnio da je Yuja ušavši u klozet onako pijan, bez obzira na to što je bilo rano

popodne, utripovao da je kao i obično pred ponoć ušao u ,,sedamnaesticu" i krenuo kući. Zato se strpljivo držao za cev znajući da Konjarnik nije baš blizu Zerauna.
I šta je onda mogao veseli Jović nego da obeznanjenog Yuju sa sve ništa boljim saradnikom stavi u auto i odveze kući. Pošto ostaviše Yuju na Konjarniku, njih dvojica krenuše put Marinkove bare, ali saradnik ne hte ni da čuje o rastanku dok ne popiju još jedno piće. Zato odoše do ,,Savskog venca" gde su, Iwala bogu, i ručali i malo se povratili. Nakon toga je Jović opušteno odvezao saradnika kući, a onda se vratio u firmu. Razdužio je službeni auto, seo u svoj privatni i krenuo ka svom stanu. Yozeći se, sve vreme je mislio na Yuju pa onda i nije nikakvo čudo što je u jednom trenutku okrenuo auto i krenuo put Konjarnika.
Ne može se reći da je imao neki loš predosećaj, ali je prosto bio nespokojan jer Yuju nije odveo do stana već ga ,,istovario" ispred zgrade. Stigavši na odredište uverio se da je njegova zabrinutost bila opravdana. Nije se, hvala bogu, desilo ništa strašno osim što je Yuju zatekao kako mirno spava na klupi ispred zgrade. Zato je umilnim glasom, istim onim kojim ga je dozivao kroz zatvorena vrata toaleta u kafani ,,Dva brata" počeo da ga budi, što s obzirom na stanje u kome se Yuja nalazio nije bilo nimalo lako.
Ustaj, ime, idemo kući - govorio je Jović blago ga drmusajući.
- Sad ću, ime, samo da stane - nastavljao je Yuja i u snu staru Pesmu.
~ Ma stao je, sve je u redu, idemo kući.
I kada je Yuja prvo seo a potom i nekako ustao, Jović je pomislio

da se stvar kreće u dobrom pravcu, ali je Vuja nakon par koraka legao na prvu sledeću klupu i nastavio da spava. To je prilično iznerviralo inače staloženog Jovića koji je, sada ne onako umilnim glasom počeo da viče i psuje Vuju zahtevajući od njega da odmah ustane. Pošto sve to nije imalo nikakvog efekta, osim što je Vuja u polusnu nastavljao da mrmlja nešto u stilu ,,važi ime, sad ću", Jović je otišao do kola i iz gepeka izvadio neki pajser i sa njim počeo da lupa po klupi preteći Vuji da će porazbijati sve klupe i da on neće imati gde da legne pa će valjda tada morati da ode kući.
Nakon ove lupe i vike Vuja je iznenada ustao, pogledao začudeno Jovića, a onda najnormalnijim glasom rekao:
- Koji ti je kurac, ime, što praviš sranja? - a potom mirno otišao kući.
Sutradan je, naravno, u firmi svima ispričao da se Jović juče u ,,Dva brata" strašno ušikao, da nije znao za sebe i da je tako pijan pravio razna sranja uključujući i maltretiranje njegoyog komšiluka. O cevi yodokotlića i ,,sedamnaestici" naravno nije rekao ni reči. A i kako bi kada o tome ni sam dugo nije imao pojima!

BAKII LJUBA

BAKII LJUBA
Yerujem da u istoriji Službe niko nije imao impozantniju karijeru od Zorana Mijatovića. Ili bolje reći - tvrdim na osnovu činjenica. Počeo je kao i većina u pratećem odeljenju, a onda kratko radio i u tehnici na prislušnom centru. Potom je prešao u operatiyu. Bio je, kako to mi kažemo, detašmanski operativac koji je pokrivao teri-toriju, a potom prešao u ,,liniju" odnosno u I kontraobaveštajno odel-jenje beogradske Uprave u prestižnu ,,rusku" grupu. Potom je postavljen za šefa vrlo specifičnog detašmana na aerodromu nakon čega je još dva puta ,,horizontalno napredovao". Bio je, naime, i šef specifične grape za emigraciju, a potom i šef ,,evropske" grupe. Posle toga načelnik IV odeljenja u beogradskoj Upravi, pa načelnik u to vreme tek osnoyane II obaveštajne uprave. Na kraju i načelnik beogradskog Centra i pomoćnik načelnika resora za kontraobavešta-jne poslove. Sa tog mesta je otišao u penziju na sopstveni zahtev kada je na čelo Službe doveden Rade Marković.

Pošto smo dugo radili zajedno, bio sam u prilici da se i neposredno uverim u većinu njegovih operativnih kvaliteta. Zato odgovorno tvrdim, i na bazi svog iskustva ali i na osnovu njegove impozantne biografije, da je u našem poslu jednostavno rečeno bio nenadmašan. A bio je i taličan. Šta god da počne da radi on to istera do kraja iako se u prvi mah učini da od toga neće biti ništa.
Ako se zna da smo nedugo nakon upoznavanja postali i kućni pri-i^telji, jasno je zašto za mene 2001. godine nije bilo dileme kome ću 3onuditi mesto svog zamenika. Na moju sreću on ga je prihvatio. Os-talojeistorija.
Osim Mijatovića, tokom rada u Službi bio sam u prilici da radim
1 se družim sa ogromnom većinom zaposlenih, izuzimajući 1 anišića i njegoyog zamenika Tepavčevića. Ali i pored velikog broja

pametnih, sposobnih i zanimljivih ljudi sa kojima sam prijatelj i danas, za mene su, izuzimajući Mijatovića, dva najinteresantnija lika kada je u pitanju Služba, bez premca i bez konkurencije BAKJ i LJUBA. O njihovim karijerama, poslovima, kontaktima, poz-nanstvima ali i anegdotama i dogodovštinama mogao bi da se snimi film, a ne da im se u jednoj knjizi posveti jedno poglavlje.
Sva trojica su moj izbor i nalaze se i dan-danas na pijedestalu meni najinteresantnijh ličnosti srpske UDB-e sa svim svojim vrli-nama i manama.
Mnogi ih ne vole, mnogi ih osporavaju i potcenjuju, mnogi ih ogovaraju, neki ih čak i mrze, ali ja znam da su baš oni toliko unikatni i na svoj način neponovljivi da zaslužuju svaku reč koju ću o njima napisati. Ali moja sposobnost i spisateljski talenat, ako ga uopšte imam, baš u ovim pričama biće na najyećoj probi. Pošto je Mijatović poznat široj javnosti i kao moj zamenik, ali i kao pisac odnosno autor dve knjige, junaci ovog poglavlja biće BAKI i LJUBA.
Štaje kod njih pa toliko interesantno? Počtimo redom. Baki jejoš kao mlad operativac u operativni rad uveo jedan revolucionaran metod. On se, naime, u vreme kada su se svi drugi predstayljali kao radnici RSUP-a, što je bila istina, jer je Služba bila sarao jedan nje-gov deo, predstavljao kao radnik UDB-e. Bez straha i kompleksa. Tako je pre mnogo godina pozvao i jednog novinara i zakazao raz-govor sa njim usred kafane ,,Šumatovac", koja je bila jedan od bas-tiona srpskog i beogradskog novinarstva. Kada je posle desetak minuta razgovora za njihov sto najnormalnije seo drugi novinar, a prvi pokušao da mu predstavi svog sagoyornika i za trenutak zastao ne znajući šta da kaže, Baki je spremno uskočio rekayši uz svoje puno ime i prezime i ono jednostavno ,,Iz DB-a". Kada je potom došao treći, ova dvojica su mu svog sagovornika predstavila kao Bak-ija ,,iz DB-a". A pošto je i svaka nova tura pića značila i novog gosta, Baki je za jedan dan, uz pozamašne količine loza i yinjaka, stekao više prijatelja i saradnika nego pola UDB-e za godinu dana. Znao je gotovo sve novinare, pa su ga skoro svi ostali operativci molili da se Jcod njih malo raspita za nekog novinara koji je njima bio interesan-tan.
Pošto je odrastao u najpoznatijem beogradskom prigradskom iiaselju i išao u školu sa najpoznatijim predstavnicima kasnije
op

-.. .-Kitog zemunskog i surčinskog kriminalnog klana, za njega • u ovoj Jredini nije bilo tajni. Naročito kada su njegoye dojučer-ašnje komšije kod kojih je od malih nogu odlazio na slave i roden-dane postali poznate face u svetu kriminala. Kad god je trebalo mogao je da pozove svakoga i da ga pita ono što je Službu ili njene šefove zanimalo. Drugarski i priyatno, jer gotovo niko od njih nije bio registrovani saradnik Službe. Ako tome još dodate i njegoyu ljubay prema fudbalu i gomilu ljudi koje je poznayao i iz te sredine, jasno je zašto je bio ne samo legenda ,,donjeg Srema" već i jedna od legendi ovog grada. Uz urodenu blagost, druželjubivost i unikatan šarm mogao je da vas nagovori da

sa njim podete i na streljanje jer ste znali da će i to biti neponovljiv dožiyljaj sa zagarantovanim provodom.
Kada bi vas u 10 sati pre podne zamolio, pošto nije imao yozačku dozvolu, da ga samo na pola sata odyezete do Zemuna da nešto zayrši nekome od milion prijatelja koje je imao, vi niste mogli ni da sanjate da će mu se na Zemunskoj pijaci ili ispred zgrade SUP-a javiti sto ljudi od kojih će ga barem poloyina pozvati na piće i da će on barem desetak takvih ponuda morati da prihyati uz objašnjenje nama pripraynicima - ,,Kuco, izvini, evo samo da ispoštujemo čoveka da popijemo to piće i odmah idemo". Niste mogli ni da sanjate da ćete posle toga samo otići do grada, da onome kome je ,,završio" pasoš, državljanstvo, ličnu kartu ili ko zna šta, to date i da će vas on nakon toga pozvati da zajedno ručate.
A najmanje ste mogli da yerujete da će ga u meduyremenu nazyati taj i taj, o kome ste vi samo slušali neverovatne priče, i da ćete na nje-gov poziy morati da odete samo na kratko do Mažestika. I da ćete usput morati da popijete piće i sa nekim od bardoya srpskog podzemlja. Slavko, Kole, Joca, Bombona... uvek je neko bio tu. I, narayno, niste mogli ni da sanjate da će se onih pola sata pretyoriti u eset ili dyanaest i da će kada se sve to završi već biti ponoć ili jutro narednog dana.
Zatoje Baki2001. godine sa lakoćom napisao svoju verziju ,,Bele
y^ge', koja je bila bolja i potpunija od one koju su napisali u resoru
^ne bezbednosti, i zato je Dušan Mihajlović, tokom akcije ,,Sablja",
siao dva autobusa policije i blokirao celo selo dok je pretresana
Bakijeva porodična kuća!!
108
A Ljuba, šta reći za njega? Da je Arkana znao još iz detinjstva, kada su ga zvali Glavonja, i da je on jedan od retkih ili jedini koji ga je tako zvao i kada drugi to nisu smeli ni da pomisle. Da je bio ,,mali od palube" druga Jovice i druga Tepe i da je za njih obavljao i na-jpoverljivije poslove. Da je poznavao pola Beograda i pola Evrope i da je mogao da vam zayrši svaki posao u Milanu, Parizu, Amster-damu, Atini, Minhenu, Čikagu ili ko zna gde. Da je poznavao pola JAT-a, uključujući i sve stjuardese, naravno, pola lekara na svim beogradskim klinikama. Pola RTS-a i gomilu pevaljki i raznih muzikanata uključujući i, naravno, Džeja. Da je baš on sa unajml-jenim korzikanskim tvrdim momcima obezbedivao Kusturicu u Kanu kada je ovaj dobio svoju drugu Zlatnu palmu za ,,Andergraund", da je bio jedan od učesnika legendarne tuče sa Džonijem Depom na ta-mošnjoj plaži, da ga je svakodnevno zvao Dobrica ali ne Ćosić već Milanović, brat poznatije Dafme da zajedno , jedu rakovi" na Kipru. Da je neumereno i neobuzdano pio, a onda takav maltretirao i vredao koga stigne. Da je čak i pokojni Badža neke svoje sastanke sa Jovi-com počinjao rečima - Znaš, nije u redu, opet me je sinoć Ljuba izba-cio iz kafane, a ja sam ipak zamenik ministra... Da je kao moj savetnik tokom 2001. jednog meseca na ime reprezentacije (on tvrdi zajedno sa Bakijem i mnogobrojnim gostima) popio 42 flaše ,,Či-vasa"... Da ga je u vreme akcije ,,Sablja" uhapsio Dušan Mihajlović i pored toga što sam mu savetovao da otvori neki dobar viski i pozove ga na piće i lepo pita ono što želi! Da su mu i moji naslednici u DB-u radili o glavi... Da je njegov saradnik ,,ROVAC" postao direktor BIA-e...
Eto, izmedu ostalog su i zato bili moji saradnici 2001. godine. Zato ih branim kada ih drugi napadaju, zato ih sve zajedno volim i kada ih drugi ne vole, i zato se sa njima vidam i družim i kada drugi neće i ne smeju!
109
PAVIC
Moja strast i potreba za čitanjem je danas opštepoznata. Ali verovatno nije poznato da se ona javila dosta kasno. Naime, kao klinac u osnovnoj školi ja ništa nisam čitao. Ni udžbenike, a kamoli lektiru. Što se tiče redovne nastave sve sam učio i pamtio na času pa su mi knjige uvek bile nove ili bolje reći neotvarane. A za lektiru su bile zadužene

moje drugarice koje su me volele i simpatisale. Ne zato što sam bio frajer, već zato što sam bio najmanji u razredu. Pošao sam u školu godinu dana ranije pa sam im više bio neka maskota i na-jbolji drug nego što su u meni videle makar i neku školsku simpatiju. Dakle, Dragana Radivojević, Snežana Petrović ili Dušica Nedić su bile te koje bi mi pre časa prepričale knjige koje je trebalo pročitati za lektiru, a ja sam to onda lako i brzo pamtio pa nisam imao problem da to posle nakitim i prepričam bolje nego da sam knjigu pročitao. Tako sam ja o avanturama družine Pere Kvržice, tajnog društva PGC ili Pet petlića saznavao ne čitajući knjige već slušajući priče svojih drugarica o njima. Školsku lektiru sam počeo da čitam tek u četyrtom razredu gim-nazije, a onda i ostale knjige tokom studija. Tek nakon diplomiranja krenuo sam sa gutanjem knjiga koje se nastavilo i do dan danas. Ako mislite da sam zaposlivši se u Službi imao manje vremena za čitanje, grešite. Tih prvih godina sam se razbijao od čitanja i to baš na poslu. Kako? Lepo, posle famozne Osme sednice CK Srbije, zaredale su i ostale sednice drugih tela i foruma kako na nivou Srbije tako i na nivuo SFRJ. Plus sranje na KOSOYU, plus nagoveštaji uvodenja višes-tranačkog sistema vlasti... Zato je nesposobno i neinventivno rukovodstvo i na nivou Beogradske uprave ali i na nivou Službe (u vidu tragikomičnog pulena Radoša Smiljkovića - tada Predsednika Gradskog komiteta SK Beograd - opštinskog ćate sa Voždovca Miće
110
Lekovića i Janaćkovića kao načelnika Službe) znalo samo da uvodi neka besmislena dežurstva i tako dokazuje svoju budnost i angažo-vanost. A operatiya je satima i danima, nedeljama i mesecima sedela po kancelarijama ne radeći ništa. Čekajući da padne plafon. Da se završi neka od tih sednica, da se završi neko glasanje ili ko zna šta. S obzirom na to da su dežurstva bila svakodnevna i duga, čim bi nam javili da se ne ide kući i da se ostaje do daljnjeg, mi bismo se an-gažovali na stvaranju uslova za preživljavanje. Tako što bi neko odmah otišao po roštilj, pice i pivo, pa smo siti i napiti nekako preživljavali do polaska kući. Ali kada svaki dan ostajete na poslu i blejite, dosadi vam i zezanje i prazna priča i pivo. i vi ne znate šta ćete sa sobom. Ali ja sam znao. Na opšte zaprepašćenje svojih kolega doneo sam u kancelariju knjige i počeo da ih čitam za vreme tih čestih, dugih i besmislenih dežurstava. Kući žena, sitna deca, tašta, svastika, komšinice, a u kancelariji mir i tišina. Pa ko ne bi čitao? Krajem 80-ih i početkom 90-ih čitao sam pedesetak knjiga godišnje, a shodno tome možete pretpostaviti i koliko smo dežurali tih godina. Ipak, od svih knjiga koje sam u tom periodu pročitao u najlepšem sećanju mi je ostalo čitanje Pekićevog ,,Zlatnog runa". U to vreme sam, kao i obično, loše stajao sa načelnikom odeljenja koji je avan-zovao baš u vreme kada su Službom rukovodili najgluplji i najnes-posobniji, pa je osećajući animozitet koji sam gajio prema njemu koristio svaku priliku da mi uzvrati istom merom. Misleći da me ,,maltretira i omalovažava" tako što meni, tada već iskusnom opera-tivcu, stalno daje poslove koji su bili rezervisani za pripravnike, on u stvari nije ni slutio da mi čini nevideno zadovoljstvo. Jedan od takvih poslova je i dežurstvo u ,,Restriktivnom prostoru". To su, naime, posebne prostorije u kojima se drže privedena lica sa kojima se obavljaju informativni razgovori koji traju nešto duže nego obično. Tih nekoliko prostorija u kojima se nalaze privedena lica su pokrivene video nadzorom i sve se kontroliše iz prostorije dežurnog, gde se izmedu ostalog nalaze TV monitori koji pokrivaju sve te pros-torije. A posao dežurnog je prosto da bude tu i nadgleda šta rade privedena lica kada operativci koji razgovaraju sa njima nisu tu. U suštini taj dežurni ne radi ništa, ili gotovo ništa, već je prosto tu. Javlja se na telefon ako neko zove, i ponekad baci pogled na one un-utra. Pošto sami možete da se dogovorite sa ostalim kolegama koji
111
i sa vamakoliko će trajati te stnene, 12 ili 24 sata, jasno je da u oba slučuja imate na raspolaganju yremena koliko vam drago. I dok žena misli da vi na poslu radite bogzna

šta, vi u stvari sedite ili ležite, zašto da ne, jer imate i krevet, pijuckate, gledate TV ili čitate. A pošto sam kao što rekoh bio iskusan operativac, čim su me rasporedili na jedan ovakav zadatak, odmah sam słwatio da će on potrajati bar mesec dana i znao da je došao trenutak i za ,,Zlatno rano". Sedam knjiga i oko 3.500 stranica ovog antologijskog i čudesnog romana bilo je moguće pročitati i u njemu uživati jedino tada. I da nisam iskoristio taj trenutak ko zna kada bi mi se ukazala slična prilika.
Šta je onda čudno što sam se zahvaljujući tome i drugu Ljubi pročuo kao ,,onaj mali što čita knjigu dnevno". Pošto smo stigli do druga Ljube, treba, za potrebe ove priče a ne radi kreiranja njegovog negativnog imidža, reći da je on bio od onih za koje se kaže da je Bukvar poslednja knjiga koju su pročitali. Drug Ljuba, koji je tada bio neoženjen i živeo sam u očevom stanu, vreme je provodio uglavnom po kafanama ili u stanovima svojih rodaka, kolega i pri-jatelja koji su ga poziyali na ručkove i večere ili prosto na zajedničko cirkanje. Bilo je tu naravno i finih gospoda i gospodica, dragarica stjuardesa i ko zna kojih, pa se dešavalo da Ljuba kući dode samo na pola sata da se istuširа ili presvuče. Zato on gotovo nikada nije bio sam, a još manje kod kuće pa se logično postavljalo pitanje sve i da je hteo da nešto pročita kada bi to mogao. U tri ujutro kada dode kući iz kafane ili u pola sedam ujutro pre odlaska na posao. I sada vam je valjda jasno zašto mu kulturni život uopšte nije bio jača strana iako je rodeni Beogradanin koji se kretao i u intelektualnim krugovima.
Ali ako nije imao vremena za odlaske u bioskop ili pozorište i za čitanje, to nikako ne znači da drug Ljuba nije imao duha i da nije bio ,,misaono biće". Kao što rekoh često je bio prisutan u društvima u kojima se o tim temama govorilo, bilo da su u pitanju njegovi drugovi i prijatelji iz ,,civilstva" ili mi njegove kolege sa posla. Nije on ni samo slušao već se ponekad i uključivao u razgovor kratkim, duhovitim a ponekad i antologijskim opaskama koje su se pamtile i prepričavale godinama. Nepoverljiv i oprezan, gotovo nikada se nije decidirano izjašnjavao ni o nekim banalnim stvarima a kamoli poli-tičkim, i to je činio na neverovatan način ili bolje rečeno neverovat-nim rečnikom koji je bio preteča nekog nikada napisanog

,,novogovora". lako me je ,,reklamirao" kao malog koji čita knjigu dnevno i znao da sam pametan, ma šta to značilo, on to nikada nije direktno rekao. Više je voleo, kada je bio prinuden, da to kaže na svoj način. Recimo ,,slušaj, mali, nisi ti nepametan??!! ali..." Dakle, ne ono kłasično ok. ti si pametan ili ok. nisi ti glup, već to ,,nisi ti nepametan". Neka vrsta duple negacije tako da niko nije mogao da kaže da je Ljuba rekao da je Petrović pametan, ako bi neko tvrdio suprotno, niti da on odavno nije rekao da je Petrović pametan ako su to tyrdili njegovi trenutni sagovornici. Pogotovo ako se radilo o višim rukoYodiocima Službe.
Nije on bio nepoverljiv i oprezan samo kada sam ja u pitanju, već i kada se radi o mnogo značajnijim ličnostima. O Njegošu, recimo. Pošto smo veoma često za šefove i načelnike imali neopeyane budale, morali smo ponekad da se ,,pritajimo" i seremo manje nego obično da ne bismo sebi bez potrebe navukli bedu na vrat. Svesni svoje in-telektualne i profesionalne superiornosti mi smo se tešili kako smo znali. Tako je jednom prilikom neko ko je bio u nemilosti rukovod-stva citirao Njegoša i njegove čudesne stihove ,,Zla vremena orla nat-erala da zimuje medu kokoškama" jer su oni ne samo savršeno odražavali naša osećanja, već nam iskustveno sugerisali kako da preživimo zla vremena ili zle ljude. Ta naša emocija prepoznata u Njegoševoj nije mimoišla ni druga Ljubu. Čuvši ove stihove, on se duboko zamislio i posle kraće pauze i uzdaha setno rekao - ,,Jes' bio genije taj Njegoš, pička mu materina... ako nije prepisivao od nekog!!"
Ipak, jednog jutra kada sara bio sam, drug Ljuba je došao u moju kancelariju. Pošto je krajem 80-ih Pavić već stekao svetsku slavu sa svojim ,,Hazarskim rečnikom", verovatno se i u mnogim društvima u kojima se i Ljuba kretao pored svih mogućih i

nemogućih tema ponekada nametala i neka iz kulture pa je u afirmativnom kontekstu pomenut i Pavić, odnosno njegov popularni roman. Zato je verovatno i drug Ljuba nemajući kud, jer je to porainjanje Pavića baš učestalo, i sam uzeo ,,Hazarski rečnik" i u retkim trenucima ,,mira i usamn-jenosti" koji nisu mogli biti duži od pola sata počeo da ga čita. Kako mu je išlo to čitanje mogu da zamislim, znajući da je čitao svakog trećeg ili petog dana po petnaest minuta. I to ,,Hazarski rečnik", koji morate pročitati u cugu i u kome vam sve postane jasno tek kada

113

pročitate ona dva poslednja dela nazvana APPENDIX 1 i II. Kada kao u nekoj Ślagalici tek stavivši te dve poslednje kockice postanete svesni cele slike!
Stojeći, dakle, toga jutra na vratima moje kancelarije, verovatno gledajući da neko slučajno ne naide, on me je u svom uobičajenom maniru gledajući me ispod oka i grickajući brkove upitao:
- Je li, sine, jesi ti čitao taj rečnik?
- ??? koji rečnik?
- Pa to, tog Pavića?
- A, misliš Hazarski rečnik. Jesam - tri puta.
- Pa da - reče on sa yidnim olakšanjem - znači ni ti nisi ukapirao iz prve!!! - i ode srećan niz hodnik.
Nije bilo vremena da mu kažem da sam ga čitao tri puta zato što je to jedan od najvećih romana ne samo naše već i svetske kn-jiževnosti i zato što mi se mnogo dopao, što sam svaki put istinski uživao! A očigledno to ne bi ni imalo smisla. Nije imao smisla ni moj smeh onima koji su ubrzo potom ušli u moju kancelariju sve dok im nakon nekoliko minuta nezaustavljivog smejanja nisam ispričao Lju-binu avanturu sa Pavićem.

114
AGORA
Mislim da je najbolje da vam na samom početku, barem vama koji ne znate, kažem šta ta reč uopšte znači, iako njeno značenje nije ni od kakve yažnosti za ovu priču. Ali neka prosto bude konstatovano da je to glavni trg u antičkim odnosno starogrčkim gradovima ili mesto zasedanja skupštine. Ko je i zašto jednom saradniku Službe nadenuo takvo ,,ime", odnosno pseudonim, ne znam, ali neka i to bude konstatovano. Ovo će biti priča o saradniku Agori, odnosno o jednoj ozbiljno-smešnoj epizodi čiji su protagonisti bili Baki i on.
Ugledni i poznati beogradski novinar, koga i danas čitam i vidam po raznim televizijama gde često govori baš na temu islamskog teror-izma, bio je jedan u nizu Bakijevih ,,novih prijatelja", odnosno sarad-nika, koje je upoznao nakon legendarnog odlaska u kafanu Šumatovac, koja je u to vreme bila poznato novinarsko stecište. Sa ovim i mnogim drugim novinarima Baki se redovno vidao ne samo u Šumatoycu već i u Grgeču, Zori, Vuku, Proleću i drugim beograd-skim kafanama koje su se nalazile u blizini njihovih redakcija. A iz tih vidanja se uvek moglo izvući nešto interesantno i za Službu. Neka informacija sa deska ili od nekog novinarskog izvora naročito onog inostranog. I sve to podvučeno zajedničkim imeniteljem zvanim alkohol. Ta zajednička ispijanja loza, yinjaka ili viskija su bila ona ar-matura koja je, naravno, uz obostrane simpatije i Bakijev unikatni šarm i nonšalanciju njihova druženja činila čestim i poželjnim za obe strane. Zato su se ta vidanja i druženja polako od ,,službenih" pret-varala u više neobavezna i prijateljska.
A to je, mora se priznati, odredeni kvalitet. Kada vas saradnici rado i često pozivaju, makar to ne bilo i strogo službeno. To znači da ste im dragi i simpatični, da vole da se

sa vama druže i razgovaraju. Pomognu oni malo vama, a nekad bogami i vi njima, ne samo nekom

115
službenom informacijom, poznavanjem ljudi koji su njima bitni ili odlučuju o njftiovoj sudbini, već i onim neizbežnim uslugama yezanim za pribavljanje različitih dokumenata - pasoša, ličnih karata itd. A najčešće spasavanjem vozačkih dozvola koje su im baš sinoć ili bolje reći jutros uzeli, zbog prolaska kroz žuto, jer se ne sećam da su nekom od mojih prijatelja dozvolu oduzeli zbog prolaska kroz cr-veno - bilo je žuto, majke mi, ili zbog nekoliko promila alkohola u krvi više od dozvoljene granice. I onda je potpuno logično što posle takvih stvari polako postajete prijatelji.
Tako je i Agora jednom prilikom, kao i mnogo puta pre toga, poz-vao Bakija da se hitno vide. Naravno, to Bakiju nije teško palo, i njih dvojica su se našli u restoranu Vuk. Poručiše po lozu, i Agora poče priču vezanu za ubistvo turskog ambasadora u Beogradu, što je u to vreme bila top tema i u Službi i u policiji. A bogami i u domaćim i stranim medijima. Pošto je bio stručnjak za tu oblast, potanko je Bak-iju, u kontekstu ekskluzivne informacije koju je upravo dobio i osetio potrebu da je podeli sa Službom, kako smo svi mi u šali govorili svo-jim saradnicima, objašnjavao mnoge detalje vezane kako za samo ubistvo tako i za aktivnosti jermenske terorističke organizacije koja je preuzela odgovornost za njega. A pošto Baki baš i nije bio neki ekspert za terorizam, a i zašto bi kada smo imali posebnu grupu koja se time bavila, on je, shvatajući da je stvar važna i da će morati da je prosledi načelstvu, naručio još jednu lozu da im obojici bude lakše. Pa onda još po jednu, pa još po jednu, a onda i nešto za meze jer su baš zaseli i ne bi bilo dobro da piju na prazan stomak.
Srećna okolnost u svemu tome je da je Agora, kao i svaki novinar, većinu onoga o čemu je pričao ,,bacio na papir" koji je dao Bakiju, pa njemu nije bilo teško da sutradan, čak i onako mamuran, napiše izveštaj kao i belešku o načinjenim troškovima prilikom kontakta sa saradnikom. Na njegovu nesreću beleška o troškovima je bila kraća pa je odmah otkucana i data na potpis tadašnjem pomoćniku načel-nika odeljenja Miladinu, pošto načelnik Orelj nije trenutno bio tu. Videvši cifru u belešci, on se umalo nije šlogirao i odmah je pozvao Bakija.
Ali pre nego što ukratko prepričamo njihoy razgovor treba da vam objasnim da je sredinom 80-ih, kada sam ja počeo da radim, ta naplata troškova bila neviden problem. Jedva da ste mogli da
116
iskamčite iznos koji bi pokrio par pića koje ste popili sa operativnirn pozicijama, a o parama dovoljnim za plaćanje zajedničkog ručka mogli ste samo da maštate. Ne znam zašto se oko toga dizala tolika prašina, ali smo svi mi, ne želeći da se natežemo sa šefovima, radije te službene račune plaćali svojim pararaa. To je bilo mnogo lakše nego slušati pridike tipa ,,pa je l' moralo baš toliko da se popije, ima li i neka jeftinija kafana u ovom gradu?" ...U svakom slučaju bilo je lakše sam platiti nego ići ponovo u kafanu u kojoj ste juče bili i tražiti da vam fotokopiraju jelovnik i cenovnik kako biste ga odneli nepoverljivom šefu, kao što je to jednom prilikom morao da uradi Šapa. Pošto je ovde cifra bila pozamašna, Baki se u nuždi opredelio za tu neprijatniju varijantu.
Dakle, Baki ulazi u kancelariju gde ga još uvek šokirani Miladin sačekuje sa pitanjem.
- Šta je ovo, čoveče, da li si ti normalan?
- Račun, šefe, bio sam sa saradnikom.
- Ma ne pravi se lud, znam da je ovo račun, ali kao za omanju svadbu, a ne za operativni sastanak.
- Šta da ti kažem, šefe, sedeli smo dugo pa smo večerali, pa se pilo...

- Čuj, pilo se - dode i Miladin, kome je u to vreme vinjak bio na-jbolji drug na svoju temu - pa svi mi pijemo, ali bre ovo prevazilazi sve granice. I koliko ste to popili, evo baš me zanima?
- Pa ne znam kako da ti kažem, ali Agora je samo pre yečere popio 19 loza pa ti vidi!!
- ??!! ... molim... 19 loza... marš bre napolje... to nije saradnik nego alkoholičar... - počeo je da urla Miladin ne verujući u priču koja je potom ušla u legendu - i odmah da si napisao predlog za deregis-traciju tog vajnog saradnika... pa nemamo mi budžet za napijanje žednih novinara nego za operatiyni rad... i nemoj da čujem više da se vidaš sa njim ni privatno, a kamoli službeno...
I šta je posle ovoga mogao Baki nego da ode do najbliže kafane, to jest Doma, i popije nešto da se smiri. Ali samo što je popio piće, dodoše da mu kažu da ga hitno traži načelnik Boško Orelj, koji je u meduvremenu stigao u kancelariju.
- E do mojega, samo mi još fali da on nastavi tamo gde je Miladm stao - pomislio je, verovatno, Baki ulazeći u njegovu kancelariju.
117
YHi, moraš hitno da se vidiš sa Agorom - počeo je Orelj.
- Vidi, šefe, ti znaš kakvi su novinari, oni dodu na posao u podne, našvrljaju nešto na brzinu i onda pravac kafana... ako hoćeš nešto od njih, moraš i ti da sediš i piješ sa njima i ja tu ništa nisam kriv... ako treba, ja ću to da platim nije problem... ali mislim da je u pitanju vrlo kvalitetan saradnik i da bi bilo nerazumno prekinuti kontakt sa njim... ja ga ne bih deregistrovao bez obzira na sve... - kranuo je Baki da pegla stvar.
- Ma o čemu ti pričaš, kakvo prekidanje kontakta, kakva dereg-istracija, moraš hitno da se vidiš sa njim i proširiš ovaj izyeštaj. Ovo što je rekao je odlično, ali ne bi bilo loše da saznamo još neke detalje. On tu oblast odlično poznaje, a sada je to udarna vest i najvažniji do-gadaj ne samo kod nas već i u celotn svetu. Pa vidiš valjda i sam. Nego idi ti odmah kod blagajnika i uzmi pare pa ga odvedi negde na ručak, šta ja znam, samo dogovori sastanak što pre...
A šta je bilo sa Agorom? Baš ništa, i danas izgleda sjajno kao i pre dvadesetak godina. I verovatno još uvek ima običaj da pre ručka popije čašicu-dve... Barem se to tako kaže!
118
DOGOYOR
Početkom 80-ih Mijatović je bio šef detašmana DB-a na Aero-dromu Beograd, a Baki, Ljuba, Zlaja i Zagi njegovi ,,veseli udbaši". Ovaj vrlo specifičan detašman je, uostalom kao i svaki drugi, imao sa aspekta operative neke dobre ali i loše strane. Ali za razliku od os-talih, gde se znalo šta je dobro a šta loše, ovde je sve dobro istovre-rneno bilo i loše i obrnuto. Ako je bilo dobro što ste daleko od beogradskog Centra i svog odeljenja, odnosno od njihovih rukovodi-laca koje gotovo i niste vidali i koji su vam mogli doći samo najavl-jeni, istoyremeno je ta fizička udaljenost bila i loša jer niste yidali ostale kolege i koleginice i niste sa njima raogli da popijete kafu kad vam se prohte ili da se nešto dogovorite o poslu. A i sam dolazak na posao i odlazak kući je zbog nedostatka automobila bio problem. Dobro je to što je posao na ovom detašmanu mnogo interesantniji nego na Zyezdari ili u Rakovici, ali je to istovremeno značilo i da morate mnogo više da radite. Da zbog silnih letova do kasno u noć ili rano ujutro i fizički budete prisutni mnogo više na ovom nego na nekom drugom detašmanu. Dobro je bilo to što je ceo prostor, uključujući i službene prostorije, bio mnogo prijatniji i ekskluzivniji nego u većini policijskih stanica i što ste na aerodromu imali fri-šop u koji ste mogli otići kad god to poželite. Dobro za vas, ali i za vaše brojne kolege i koleginice, saradnike, komšije, rodake i prijatelje.
E baš taj famozni fri-šop bio je razlog jednog iznenadnog i hitnog sastanka na koji su pozvani naši junaci kod načelnika IV odeljenja Radoslava Pavlovića poznatijeg kao Paja Zemunac! Da bi se razliko-vao od drugog načelnika Paje zvanog Zaječarac. Elem, dobivši poziv za sastanak, Mijatović je odmah proverio šta ima od neodloŽnih poslova

na aerodromu toga dana, a onda sa svojim ,,veselim ud-bašima" seo u jedini auto koji su imali i zaputio se prema beograd-
119
g Om (.\-ntru. Čim su stigli i poručili kafu, Paja im je bez okolišanja rekao da je-hio na sastanku kod načelnika Službe, koji je zajedno sa svoiini najbližim saradnicima stavio brojne primedbe na njihov račun, baš zbog tog nesrećnog fri-šopa. Konstatovano je da u medu-narodni prostor i fri-šop odlazi kako ko stigne, da se u tome preteruje i da se većina tih ulazaka zloupotrebljava jer nije u funkciji opera-tivnog rada. Dakle, odlazi se zbog privatnih potreba. Jasno je da op-erativnim pozicijama treba izaći u susret i kupiti im i viski i cigarete i parfeme. Da i kolegama treba omogućiti da kupe flašu-dve yiskija da počaste ostale zbog napredovanja, ženidbe ili prinove u porodici, ali ono što se prema njihovim saznanjima trenutno dešava na aero-dromu je bezobrazluk i zloupotreba koja se graniči sa kriminalom. Jednom rečju to mora odmah prestati pa se zabranjuje kupovina u fri-šopu i ulazak u bescarinsku zonu neslužbeno čak i kolegama. Šta je tu je, ako je to stav vrha Službe, mi to moramo da ispoštu-jemo - reče najodgovorniji medu njima Mijatović znajući i sam da će biti nemoguće ovu meru sprovesti u praksi. Ipak, oštre kritike i upo-zorenja iz vrha Službe nikako nisu bile bezazlene i svemu se moralo prići vrlo ozbiljno. Teoretski da, ali praktično... Samo što su izašli iz Pajine kancelarije i počeli da se premišljaju u sebi šta im je samo juče neko od kolega, rodaka i prijatelja tražio i molio da mu kupe u fri-šopu, oni začuše dobro poznati glas Dekija Opačića, Pajinog po-moćnika.
- Alo, piloti - tako ih je on u šali zvao - kuda? Gde žurite, da vam ne pobegne avion? Ajde na kafu kod čika Dekija.
- Nemoj, Deki, nije nam do kafe, a i stvarno imamo posla -pokuša Mijatović da eskivira ovaj poziv, ali Deki ne hte ni da čuje.
- Sta je bre, piloti, šta ste se snuždili ko da vas je ne daj bože neko jeb'o - poče Deki lagano videći njihova namrštena i zabrinuta lica.
- Ma sad smo bili kod Paje na nekom sastanku, zbog tog fri-šopa 1 tako... - poče Mijatović, ali mu Deki ne dade da završi.
- Pa da, zbog fri-šopa sam vas i ja zvao...
- ...baš ti hvala, ali nas je i Paja dovoljno izribao pa ne moraš da Se tnidiš... - odgoYoriše svi uglas!
- .-.mislim, ostao sam bez cigara, pa da mi kupite jedno dva boksa Uedanyiskidasenade!!
- Ama, Deki, sad su nam upravo strogo zabranili da bilo šta kupu-
120
jemo čak i kolegama. Iz vrha Službe, nije zezenje!
- Čekajte bre, piloti, ja vas ništa ne razumem. Je l' smo mi u nekoj svadi?
- Ma nismo, Deki, ali...
- Pa je ł'ja tražim od vas da nešto ukradete? Ja bre dajem lovu, i to devize, a vi meni cigare. I u čemu je onda nesporazum?
- Pa ti nas uopšte ne slušaš. Zabranili nam, čoveče...
- Dobro bre, piloti, čuo sam. Ajde ne mora viski, ali cigare obavezno. Nije hitno baš danas, ali za vikend, nemoj da vas sanjam igramo derbi sa Šumadincem...
Apošto je Deki bio zaljubljenik u fudbal, ali ne u onaj prvoligaški već onaj nižerazredni, i kao takav bio i neki funkcioner u jednom malom klubu, uobičajavao je da se na utakmicama pojavljuje sa nekim tompusima ili cigarilosima, koji su tada bili u modi. Što mu je uz činjenicu da je načelnik u DB-u u tim krugovima davalo status kakav se samo zamisliti mogao. Znajući, dakle, da će Dekiju jednos-tavno morati da kupe te cigarete, ,,veseli udbaši" još u kolima na putu za aerodrom počeše da žale svoju sudbinu. Jer Deki sigurno neće biti jedini koji neće imati razumevanja za ovaj svojevrsni embargo.

- Yidite, ljudi, sve će ovo biti vrlo zajebano za nas jer nećemo moći da objasnimo drugima da je stvar ozbiljna. Ajde kolegama i nekako, kazaćemo da je načelnik Službe zabranio i kraj, ali ovo pri-vatno će biti problem - poče Mijatović ozbiljno.
- Ma nema problema, šefe, sve je to stvar dogovora - prihvati spremno Baki. Najvažnije je da se mi dogovorimo i kažemo šta je bilo bilo je, od sutra nema više i tačka. Pa neće ni to doveka, dok malo prode frka pa ćemo opet po starom.
Mora da nas je odrukao neko iz javne ili carine da nam napakosti, ali sve u svemu ipak moramo malo da povedemo računa i da to sman-jimo - prilwatiše i ostali. Znaci dogoyor. DOGOYOR potvrdiše svi u jedan glas. Dovde se svi slažu i ,,problem" nastaje na kraju priče. Naime, Baki energično demantuje da je bilo tako, ali se na njegovu žalost svi ostali slažu pa sam se i ja, logično, opredelio za njihovu yerziju.
Apo toj verziji je Ljuba sutradan, kao i svakog drugog dana, služ-benim autom pokupio najpre Mijatovića, a potom i Zagija i Zlaju, pošto su svi stanovali na Novom Beogradu, nakon čega su lagano

su u
r, .Tiili i -1 aerodroma. Čim su stigli i parkirali auto, krenuli kancelanju, ali na svoje zaprepašćenje odmah po ulasku u hodnik koji vodi u službene prostorije videše da su ,,čarobna vrata" koja iz ovog hodnika vode u fri-šop širom otvorena. Na svoje još veće za-prepašćenje i čudenje u službenim prostorijama zatekoše i ciganski orkestar sa sve instrumentima. Ne verujući sopstvenim očima zaustiše da ih pitaju ko su oni, šta tu traže i ko ih je uopšte pustio da ućtu u prostorije Državne bezbednosti, ali se u tom trenutku na vra-tima pojavi Baki i nonšalantno reče:
- E stigli ste, ma ovo su naši drugari, Surčinci, Bečmenci pa imaju Slavu sutra ljudi... i tako, malo viskija da kupe, da se pohvale pred gostima i pred komšijama, znate već kako to ide... pa i Cigani imaju dušujel'tako??
Eto tako je okončan ovaj ,,istorijski dogovor" koji je zahvaljujući činjenici da fri-šopovi imaju radno vreme od osam sati ujutro do osam sati uveče trajao celu jednu noć!

AYIJANO
Bilo je to u vreme bombardovanja, kada je Fića bio načelnik Obaveštajne uprave a Baki i Ljuba ,,instruktori za ceo svet" ili načel-nici nekih odeljenja u toj Upravi. Ili je to možda bilo i neposredno pre bombardovanja, ko će znati.
Kada je početkom 90-ih osnovana ova uprava, Baki i Ljuba su kao ljudi koji poznaju pola sveta poslati tamo i postavljeni za nekakve instruktore. Kada smo ih pitali za šta su instruktori, oni bi nam odgoyarali ,,za ceo svet" jer osim njih tada tamo nije bilo nikog drugog. Zato su oni drugarski podelili svet popola i bili instruktori za po pola sveta, a zajedno ,,instruktori za ceo svet". Eto i tamo je bilo yeselo od početka. Prvog načelnika ove uprave Marka Lazovića nasledio je Mijatović, njega Frenki, Frenkija Fića i tako redom dok su Baki i Ljuba sve vreme bili nezamenljivi!
Pošto je formalno JSO bila vezana za ovu upravu, a Fića bio Frenkijeva desna ruka u Upravi i u jedinici, svoju Upravu i svoje saradnike vidao je veoma retko. Daj bože nekoliko puta godišnje. Tako je biyalo i nekoliko godina ranije dok je bio načelnik našeg odeljenja u beogradskom Centru. U kancelariju je dolazio retko, a to gde je ko od operativaca bio, šta je radio, koja je kola vozio i koliko je para potrošio uopšte ga, za razliku od gotovo svih drugih šefova i načelnika, nije zanimalo. Fića je bio čisti genije, barem kada se radilo o odnosu sa kolegama. Ne sećam se da se sa nekim svadao, daje nekoga mrzeo ili uopšte imao bilo kakvu potrebu da nekome učini nešto nažao. Živeo je u svom svetu borilačkih yeština, kung-fua i šao-lina. Šta god da si ga pitao i o čemu god da si mu referisao, ako si uopšte bio u prilici da ga sretneš, on bi gledao

negde preko tebe i samo kratko svojim hrapavim glasom, stisnutih vilica rekao - ,,Ma samo guraj, matori, samo piči". Zato nije nikakvo čudo što su ga l
1
123

<70. i instruktori za ceo svet veoma retko vidali.
Ali hajde da predemo na priču ili bolje reći da prvo damo neke yažne uvodne napomene. Pošto je u svim pričama u kojima se kao jedan od junaka pojavljuje Fića dominantan audio-vizuelni efekat, Čega ovde ne može biti, morate znati da će svaki moj napor da to pre-yazidem biti samo pokušaj. Jer ne zna se šta predstavlja nepre-mostiviju prepreku, dočaravanje njegovog grubog, dubokog, promuklog glasa ili način njegovog govora. Pošto je nemoguće opisati i lavež psa, mi u te svrhe koristirao ono čuveno ,,av, av", iako znamo da je to samo onomatopeja laveža a ne pisani ekvivalent zvuka koji se zove lajanje, i vi pokušajte da zamislite Marlon Branda u ulozi Don Korleonea, ali mnogo energičnijeg i sa ukočenijom vilicom, pa ćete biti blizu originalnom Fićinom govoru. Dakle, ono njegovo obično ,,matori" je zvučalo kao ,,mačori" ili ,,madžori" ili ,,matčori" u zavisnosti od toga koliko je cigareta pre toga popušio i koliko je bio raspoložen za razgovor. Zbog svega toga su ga mnogi često i rado imitirali, sa manje ili više uspeha, a to je najbolje radio baš Ljuba, pa bi idealno bilo gledati i slušati Ljubu kako to radi. Ali ni sama priča i bez ovog efekta nije za bacanje.
Sva je u dijalozima, kao što to obično i biva kada je u pitanju Fića, jer je njegov govor gotovo spartanski. Ali pre same priče nije na odmet ilustracije radi opisati i legendarni radni dogovor načelnika Fiće sa svojim instruktorima Bakijem i Ljubom koji će poslužiti kao sjajna uvertira. Pošto je Fića često bio odsutan, a ni Baki i Ljuba nisu baš bili ljubitelji kancelarija, pravo je čudo kako su se u to vreme uopšte i sretali. Elem, kada bi video nekoga od njih, Fića bi mu i kratko rekao - ,,Matčori moramo dža seddžnemo dža še ddžogovo-nmo, dža podželimo pošao! Yiddži moramo ddža napravimo neki raddžni šaštanak kašnije!" A od tog prvog yidenja do tog kasnije prošlo je po Ljubinoj priči otprilike šest meseci. Onda se Fića odjed-nom odnekud pqjavio i videvši ih obojicu rekao kao da su se rastali juce - ,,OK. šaštanak !" 1 dok su se oni pitali šta je Fića smislio, on e u jednom dahu izgovorio legendarnu rečenicu - ,,Baki, džvoje ^kruddženje, Ljubo Evropa - tu ši car. Preko bare moje ne ddžirajte!" " onda se okrenuo i otišao isto tako kako je i došao, a Baki i Ljuba 11 u momentu shvatili da su obaveštajno podelili svet tako što je Baki °bio Balkan i susedne zemlje, Ljuba Evropu a Fića Ameriku! Em
124
savršeno jasno, em je to bio najkraći radni dogovor u istoriji Službe. A onda dolazi na red i ovaj antologijski razgovor Fiće i Ljube. Mozgajući ko zna šta u svojoj glavi Fića je jednom prilikom pozvao Ljubu i odmah ga upitao:
- Je li, matčori, kako štojimo u Itčaliji! Koga imamo tčamo?
- Pa, imamo - počeo je Ljuba lagano pokušavajući da dobije na yremenu i odgonetne Fićine namere - šefe, ali ne znam šta ti treba. Ili bolje rečeno gde ti treba. U Milanu, Torinu, Rimu... imamo ljude svuda i u Avijanu ako treba!
- U Avijanu? Šereš! - skočio je kao oparen Fića na pomen grada u kome se nalazila ova NATO baza iz koje su najčešće poletali avioni koji su nas bombardovali.
- Ma ne serem, stvarno imam čoveka u Avijanu.
- A gddže u Ayijanu?
- Pa u bazi!
- U baži? Šereš! - gotovo kriknu Fića i poče zamišljeno da šeta po kancelariji razradujući istovremeno u glavi neke samo njemu znane akcije i kombinacije.
- Ma ne serem, stvarno!
- Je li, matčori, a šta on raddži tčamo? Mišlim, kakav mu je red-džim kretčanja? - nastavljao je grozničavo Fića.

- Ma ide 'de 'oće, nema problema. Može svuda da ude.
- Šereš?! - ponovo je kriknuo Fića - Matčori, nemoj ddža me žežaš, važno je.
- Ma ne zezam te, styarno može da se kreće po celoj bazi.
- Pa šta on raddži tamo?
- Kreči i farba, on je moler!!
Fića se za trenutak zamislio, a onda je valjda procenio da se pok-lonu u zube ne gleda i da kada malo bolje razmisli, i moler može da posluži svrsi isto kao i neki oficir ili pilot. Posle kratke pauze nastavio je sa pitanjima.
- Aje l' on može tčako kao jeddžnu kuddžiju ža tčipele ddža štavi na neku ograddžu tamo poreddž pište?
Ali ga Ljuba više nije slušao tako pažljivo kao na početku mada je ipak uspeo da shvati da bi ,,oni"?? u tu kutiju stayili neke elek-tronske uredaje koji bi ometali radio-vezu i navigaciju pa bi, bože moj, neprijateljski avioni padali pri sletanju i uzletanju ili nešto
125
| U stvari, matori, najbolje bi bilo da ti odeš do Jovice ili do Tepe oa da se dogovoriš sa njima, a onda ćemo nas dvojica lako - rekao je Ljuba i zbrisao. Kada je posle mnogo nedelja, meseci ili godma, ko zna Ljuba ponovo video Fiću i pitao ga šta je bilo sa Avijanom i šta mu'je rekao drug Tepa, ovaj je samo kratko procedio kroz zube:
- Ništa! Ižbačio me iž kančelarije!
126
ŽENIDBA
Drug Ljuba je, dakle, kao što smo rekli, trećinu svog života provo-dio na poslu, a ostale dve, s obzirom na to da je bio samac, uglavnom u kafani. Nije morao da ide na pijacu i u samoposlugu, nije morao da vodi decu u park ili kod lekara, nije morao, dakle, da radi ništa od onoga što rade porodični ljudi, pa je logično bilo da posle posla ide u kafanu. Tamo je, naime, samcu mnogo interesantnije nego u bioskopu ili biblioteci. Apošto se u kafani obično pije, i to najčešće alkohol, jasno je zašto je drug Ljuba odlazeći ponekad kući, uglavnom u sitne sate, bio poprilično pijan. Drug Ljuba je pio polako i temeljno kao maratonac, i alkohol rau nije preterano smetao, ali se posle sati i sati ispijanja alkohola nikako nije moglo zanemariti nje-govo dejstvo bez obzira na to koliko Ljuba izgledao kul. Mnogo veći problem od ispijenog alkohola je predstavljala njegova navika da u takvom stanju vreda ljude koji mu se nisu dopadali. Nije to banalna navika pijanaca da budu agresivni kada popiju jer se to kod Ljube dešavalo retko, već neki njegov unutrašnji poriv, meni neobjašnjiv. Nije se drug Ljuba preterano kurčio po gradu i pored toga što se znalo da je čovek od poverenja načelnika Službe i njegovog zamenika i što je poznavao pmi ligu beogradskog podzemlja na čelu sa Arkanom. Čak naprotiy, bio je veoma tih i nenametljiv, ali kada mu naide ta žuta minuta, teško onome ko mu se nade na crti pa bio to njegov pri-jatelj, kolega ili neko koga vidi prvi put u životu.
Osim pokojnog Badže na crti su mu se našli i mnogi drugi. I ljudi iz Službe i oni koji sa njom i njim nisu imali nikakve veze. Drug Tomo se u vreme kada je bio načelnik odeljenja toliko iznervirao zbog Ljubinih uvreda i omalovažavanja, koje su za vreme jedne nevidene udbaške pijanke u čuburskoj kafani ,,Sokolac" slušali i rukovodioci beogradskog Centra, da je u očajanju počeo da jede čašu,
127
a)i h.iš bukvalno. Zatim i nesrećni direktor PTT-a, na koga je Ljuba nabasaoti tri ujutro u kockarnici hotela ,,Jugoslavija", koju je tada držao baš Arkan. Ljuba je, naime, u to vreme uvek bio u dilemi vraća-jući se iz neke kafane da li da ide pravo kući na spavanje ili da svrati do Glavonje na još jedno piće. A pošto je stanovao u blizini hotela ,,Jugoslavija", dileme skoro da nije ni bilo.
Tako bi on, uglavnom iza ponoći, onako pijan i razbarušen ulazio u kazino i prilazio Arkanovom stolu da mu se drugarski javi, što je već bilo dovoljno nekolicini onih koji su sedeli za njegovim stolom da se lagano evakuišu. Kažu da Arkan nije dozvoljavao ni da

se puši za njegovim stolom a kamoli da se pije, ali to za Ljubu očigledno nije važilo. Jer on je od Glavonje bio stariji četiri godine i išao u školu sa njegovom sestrom pa je taj autoritet nad Arkanom još iz detinjstva i školskih dana izgleda zadržao i kasnije. Ali to brojni ne samo krira-inalci već i privrednici i političari sa kojima je Arkan u to vreme bio blizak nisu znali. Zato su videći pijanca koji sa cigarom prilazi Arkanu i obraća mu se sa Glavonja već slutili nevolje i gledali kako da što pre zbrišu.
To je poželeo i direktor PTT-a, ali baš u trenutku kada je Ljubu hvatala žuta minuta pa je uzviknuo:
- Alo, poštare, kuda?
- Molim... - pokušao je čovek da nešto kaže, ali je iz Ljube up-ravo krenula bujica.
- Šta moliš bre, barabo, sediš u tri ujutro u kockarnici, a vodiš državnu firmu... torbu u ruke pa da deliš penzije penzionerima, pička ti bre materina poštarska...
I dok je čovek zbunjeno gledao čas u Ljubu čas u Arkana ne sh-vatajući šta ga je snašlo, ovaj je nastavljao...
- ...čekaj malo da mi raspravimo odakle bre tebi pare da se kockaš... kol'ka ti je plata da možeš da sediš noću po kockarnicama...
I sve tako dok Arkan ne bi odmahnuo rukom i dao znak nes-rećnom čoveku da može da ode koji je istovremeno značio i nešto kao ma ne uzbuduj se, to je samo Ljuba, ili pa vidiš da je čovek pijan! A Ljuba bi već sledećeg trenutka savršeno miran, već zaboravivši ,,poštara", nastavljao razgovor sa Arkanom i pio svoje poslednje piće pred spavanje. Ali već sutradan bi se i u Službi i u gradu, medu onima obaveštenijima naravno, već pročulo šta je Ljuba uradio paje i on

saznavao neke detalje kojih se nije sećao. Njemu lično bilo je naj-yažnije da sazna da li je tako pijan pominjao Jovicu ili Tepu i kada bi dobio negativan odgovor obuzimalo bi ga čudno spokojstvo, pa je čak u takvim trenucima razneženosti odlazio da se izvini nekima od ljudi koje je prethodne noći izvredao. Da, drug Ljuba je bio pijanac sa stilom i manirima, ma kako to apsurdno zvučalo.
A ako ste pomislili da je ovo priča, prevarili ste se. Ovo je samo neophodni uvod u najneverovatniju priču koju ste ikada čuli. Da, priču o ženidbi. Ona je toliko neverovatna da je za Riplija ili za neku rubliku tipa ,,verovali ili ne", ali dva svedoka potvrduju njenu auten-tičnost. Baki i Ljuba, naravno, koji su početkom 90-ih ko zna kako i zašto sedeli sa Arkanom, najverovatnije u ,,Mažestiku". U to vreme on se i politički angažovao i osnovao Stranku srpskog jedinstva, pa ga je u jeku predizborne kampanje zanimalo kako njegovi drugari iz DB-a gledaju na sve to. lako je ovom prilikom razgovor voden tokom ranog popodneva, Ljuba je već bio prilično pijan što je, kao što smo već rekli, unosilo nervozu nekolicini videnijih kriminalaca koji su sedeli za istim stolom. A kada je krenula priča o politici i kada je Ljuba vrlo grubo počeo da kritikuje Arkana zbog pokušaja da se i on bavi politikom, većina prisutnih se razbežala. A oni što su se još malo kolebali su pobegli glavom bez obzira kada je Ljuba onako pripit počeo da pominje Cecu, sa kojom je Arkan tada počinjao svoju ljubavnu romansu.
Dakle, Arkan, Baki i pijani Ljuba, što je vrlo važno naglasiti, sede i pričaju. Kako je doslovce tekao taj razgovor teško je rekonstruisati sa ove petnaestogodišnje distance pogotovo što je jedan od aktera odavno mrtav, a jedan od dvojice živih se gotovo i ne seća tog raz-govora. Dakle, na osnovu onoga što govori jedini pouzdani svedok, a to je Baki, Arkan se raspitivao za njihovo mišljenje o stranci i o procentu glasova koje će osvojiti na predstojećim izboriraa, a Ljuba mu je bahato odgovarao da će osvojiti 0%. A onda je Ljuba ne znajući ili u pijanstvu previdajući i zaboravljajući Arkanovu romansu sa Cecom, počeo da komentariše njen fizički izgled iliti stajling što bi se danas reklo.
- ...ma jebeš politiku - počeo je on svoj nastup za koji niko tada nije ni pretpostavljao da će ući u legendu, barem ovu našu udbašku - nego, jeste li vi videli ovu Cecu... stvarno izgleda mrak u poslednje

,-t-me...
- Ma kakva bre Ceca, šta pričaš - odgovorio mu je Baki želeći da mu diskretno stavi do znanja da ta tema trenutno nije baš adekvatna - yidiš da pričamo o ozbiljnim stvarima.
- Pa pričajte, ko vam brani, ja samo kažem da je strašno jebo-zovna i da mi se baš dopada - nastavljao je Ljuba.
- Ma ne pričaj bre gluposti - skočio je Baki shvatajući da Ljuba uopšte nije svestan onoga što govori - ti stvarno nisi normalan kad popiješ.
- Ja nisam normalan!? a zašto bre? - zaplitao je Ljuba i dalje jezikom ne odustajući od teme - ja samo kažem da je riba zgodna i dabi je rado kresnuo! Ko je sve nije jebao pa što ne bih i ja? Pa nisam ja najgori, šta mi fali??
Ne verujući svojim ušima, Baki je počeo da seva očiraa, da gazi Ljubu ispod stola ne bi li mu nekako stavio do znanja da se igra sa sudbinom, ali Ljubu nije moglo više ništa da zaustavi.
- Ti bre stvarno nisi normalan. Ti, ti si bre jedna pijana budala -skočio je Baki u očajanju spremajući se da i on ode - i ja više neću da slušam te tvoje gluposti!
- Izvini, Baki, ali ne bih se složio sa tobom - insistirao je Ljuba savršeno miran i koncentrisan na temu - jer ja sam baš naprotiv više nego normalan. Pa ja nisam rekao da hoću da je ženim nego da je jebem ako me nisi dobro razumeo! Ja možda jesam pijan, ali nisam budalalKapiraš??!!
Šta je bilo posle. Pa uglavnom su mnogi žestoki momci iz Srbije i Crne Gore danima zvali Bakija i zatrpavali ga pitanjima i komen-tarima tipa-Paje l' onaj Ljuba lud, štaje sanjim; pa pobiće nas sve Arkan, i vas dvojicu i nas što smo čuli par reči odlazeći; on stvarno bre nije normalan... Ali Arkan zbog ovoga nikoga nije ubio, pa ni Ljubu, a kako se osećao u tom trenutku, kako je izgledao, šta je pomislio, ja ne bih umeo da vam opišem čak ni kada bih sve to znao.
I šta je bilo posle? Svadba - naravno, na kojoj Ljuba nije bio prisutan ne zato što ga Arkan nije zvao, već zato što je Ljuba procenio da bi bilo bolje, iz političkih razloga, razume se, da se tamo ne po-javljuje. Oni koji su na svadbi bili kažu da je Arkan u jednom trenutku dok je zabava bila na vrhimcu prišao muzici, uzeo mikrofon i dajući im 1.000 maraka rekao - Ovo vam je od kuma Ljube!!

LJUBAY
,,Prošle jeseni, ako je to bila jesen..." - tako je svoju priču, ,,Ako je to ljubav", započeo Mihajlo Pantić. Što se nas tiče, ova priča može da počne i rečenicom - Jedne zime ili proleća, ako je to bila zima, odnosno proleće, pa čak i jednog ponedeljka, ako je to bio ponedeljak, podjednako kao i jedne srede jer to nije ni od kakvog značaja u ovom slučaju. Dakle, to je bilo jednog dana koji pamtimo samo po ,,dramskom monologu" druga Ljube izgovorenom nakon povratka od druga Jovice gde je bio na ,,rib-anju". Ako je to bilo ,,ribanje"?
Ne znam da li je i koga drug Ljuba voleo u svom životu, ali znam da njega u Službi nije voleo gotovo niko. Možda pokojni Boda. Tepi je verovatno bio i simpatičan i upotrebljiy, a Jovici samo upotrebljiv. A što se tiče ostalih, oni su za Ljubu imali samo najgore epitete. Ali on za to uopšte nije mario. U stvari vrlo je retko pokazivao bilo kakve emocije, pa je priča koja sledi tim interesantnija.
Oni koji bolje pamte kažu da je to bilo 1993. ili 1994. godine, dakle, nekoliko godina pošto je Jovica došao na čelo Službe. S obzirom na to da se dosta dobro kotirao kod njega, njegovog zamenika Tepavčevića i još nekoliko što bi se reklo visoko

pozicioniranih rukovodilaca, to je za druga Ljubu bio najlagodniji period u njegovoj karijeri. lako je formalno bio instruktor u Obaveštajnoj upravi, radio je mnoge stvari koje su prevazi-lazile to radno mesto i to uglavnom po nalogu Jovice i Tepe. Sa takvim zaledem i činjenicom da je poznavao Arkana i mnoge druge žestoke tnomke mogao je sebi da dozvoli i takav luksuz da jednog Badžu više puta na vrlo grub i neprijatan način prisili da napusti ugostiteljski objekat u kome se u tom trenutku obreo i on, ili da ga, jednostavno rečeno, izbaci iz kafane. A o maltretiranju običnih smrtnika bez obzira na to kakve su fiinkcije imali u državi već smo nešto natuknuli u prethodnoj priči. Sve to, naravno, kada mu dode žuta minuta, a to se dešavalo često.
Drug Ljuba je, kao što smo već rekli, posle posla obično odlazio u kafanu pa nije ni čudo što se dešavalo da u toj istoj ili nekoj drugoj ostane
132
i do jutra. Imao je drug Ljuba strašan cug i mozak mu je savršeno radio do, recimo, petnaeste ture pića i tek nakon toga ste, pod uslovom da ste mogli da pratite takav ritam, od njega mogli da čujete neku nesmotrenu izjavu ili nešto što je on tada radio a u šta su bili upućeni samo retki u Službi. Ali posle petnaeste ture i u rane jutarnje sate drug Ljuba niti je znao šta priča niti se baš svega sećao.
A šta je za to vreme radio njegov prijatelj i šef Zoran Mijatović? Odgovor na to pitanje sam je dao Haškom tuźiocu Džefriju Najsu rekavši da je radio ,,kao rudar"i da ga zato nema na famoznom snimku one svečanosti JSO u Kuli kojoj je prisustvovao gotovo ceo državni vrh. U to werne Mijatović je bio načelnik beogradskog Centra što je njegove dane činilo monotonim. Dolazio je na posao u osam ujutro, odlazio kući na ručak oko pet, kratko dremnuo posle ručka i ponovo dolazio na posao oko sedam-osam uveče, odakle je definitivno odlazio kući oko ponoći. I tako gotovo pet godina. I dok je drag Ljuba radio, ali i živeo i uživao, njegov drug Mijatović je samo radio. Ali je zato znao sve ili gotovo sve što se dešavalo u čaršiji beogradskoj, a bogami i šire, i dobar deo onoga što se dešavalo u Službi.
Pošto je veliki broj onih sa kojima se Ljuba družio, vidao, svadao ili prosto zapijao bio pod tretraanom Službe, Mijatović je takoreći istog dana u večernjim časovima ili najkasnije sutra ujutro već znao i gde je Ljuba bio i šta je pričao, a bogami i kakva je sranja u meduvremenu napravio. Onda ne treba da vas čudi što je ponekad tu stratešku prednost koristio da se sa Ljubom našali na zadovoljstvo svih nas. Dakle, u rano jutro Mija-tović iz svoje kancelarije poziva Ljubu. Pošto je te noći zaglavio do dva-tri ujutro, on je napola pijan ili napola trezan, napola pospan ili napola budan, što je Mijatoviću naravno poznato, Ljuba nije preterano raspoložen za bilo kakav razgovor. Ipak, Mijatoyić ga doziva umilnim glasom:
-Ljuuubooo... Bubiliii... suuunčiiicee... probuuuudiiii see!!
- Sta je bilo? - odgovara Ljuba neljubazno - šta 'oćeš koji kurac ovako rano?
- Ništa, sarao da vidim kako si, da li te možda boli glava?
- Da, da kako da ne, baš te to zanima. Šta je bilo?
- Ništa, baš ništa - nije se dao Mijatović.
- Ma kurac ništa, ne bi ti zvao da nije bilo ništa!
- Pa dobro, možda je i bilo malo...
I to je Ljubi dovoljan znak da Mijatović zna nešto čega se on ne seća
133
i ;i zato zajebava. Nakon ovog uobičajenog uvoda stvar se razvijala ! dva pra*'ca. Ili Ljuba shvata to kao poziv na kafu kod Mijatovića koji ; rnože da odbije pa ga prihvata, ili mu nije ni do čega pa odmah pita:
Šta sam srao?
Ali ni Mijatović nije od juče. Ako ima nečega i ako je raspoložen, on j malo muči druga Ljubu, koji na kraju, ako mu se baš ne ide do Mija-3vića, postavlja poslednje pitanje:
- Je l' sam pominjao Jovicu i Tepu? - naravno tokom noćašnjeg pi-stva.

A kada posle kraćeg nećkanja od Mijatovića sazna da nije, jednos-avno kaže:
- Ma onda me boli kurac - završi razgovor i prepusti se opuštajućoj tišini kancelarije. Bar još pola sata-sat dok telefoni ne počnu da zvone.
E, ali jednog jutra nakon onog umilnog- ...Ljuuubooo... Bubiliii... -Mijatović je prosto pitao:
- Jesi li već bio?
- ??!!... gde? -jedvaje uspeo da izgovori Ljuba.
- Pa, mislim, kod Jovice - rekao je zagonetno Mijatović. Naravno da je Ljuba u deliću sekunde shvatio da je ovaj put stvarno
aprayio sranje prethodne noći i da je pominjao Jovicu, ali sad Mijatović ,,nije bio raspoložen" za dalji razgovor i nije ni pomislio da mu stvar olakša nekim detaljima koji su mu sigurno bili poznati a koji bi Ljubi po-nogli da se sabere i smisli kako da se izvadi iz sranja. Na njegove panične upite tipa- ,,ej, nemoj da me pališ, je l' stvarno, pa kaži mi štaje bilo..." Mijatović se samo nasmejao i prekinuo vezu.
Naravno da je drug Ljuba ubrzo pozvan kod druga Jovice i da se posle toga došetao do beogradskog Centra, gde smo ga mi, ne usudujući se da ga bilo šta pitamo samo dugo i ispitivački posmatrali. A drug Ljuba je samo ćutao, grickao brkove, pušio i zamišljeno gledao kroz prozor. Kako je izgledao? Pa baš kao neko kome je načelnik Službe upravo dao otkaz, najebao mu se majke i oterao ga u pičku materinu. Osim toga, ta istinska ernocija, prvi put tako vidljiva kod druga Ljube, ta njegova tuga i melan-holija pomešana sa nekako svečanom tišinom u kancelariji jasno nam je davala do znanja da prisustvujemo nečem velikom i nesvakidašnjem.
Ali Mijatović izgleda nije imao taj lirski osećaj koji smo imali svi mi Pa je počeo ponovo da ga zajebava umilnim glasom:
- BubiiiliiL.šta je bilooo??

Umesto odgovora samo tišina.
- Bubiliii, jesi li dobio otkaz - nastavlja Mijatović - je l' te bolelo?
I pošto Ljuba i dalje ćiti i puši, Mijatoviću konačno pukne film i onda ne više tako umilnim glasom postavlja pitanje svih prisutnih:
- Pa šta je bilo koji kurac, šta mi tu uzdišeš? Je l' te jeb'o drug Jovica? je l' se drao? je l' te gadao pikslom? kaži bre više šta je bilo?
Tek nakon ovoga Ljuba se kao malo trgnuo još malo poćutao, a onda izgovorio taj istorijski monolog.
,,...pa ništa, znaš da me je zamolio da mu završim to za sina... da mi je nekoliko puta rekao da to uradim diskretno i tako... a ja ko za kurac čim sam izašao iz njegove kancelarije naletim na M-a... (najveća jajara u Službi) i on me odmah, yideći odakle izlazim, pita šta ima, šta sam radio kod Jovice... i, jebi ga, meni izleti to šta me je zamolio za sina... i naravno da je ovaj to odmah rastrubio i da je to došlo do Jovice... i pošto je to rekao samo meni, onda jebi ga..."
- Ma šta jebi ga, šta je bre bilo, šta ti je rekao - nastavljao je Mijatović nestrpljivo želeći da napokon sazna kojom kaznom je Ljuba kažnjen. A Ljuba, kao da ga nije ni čuo, zaneseno je nastavio svoj monolog:
,,...ja ušao ko popišan... šta ću... ćutim, a on mi okrenuo leda i gleda kroz prozor... ja kažem, šefe, izvini, kriv sam... znam da sam zasrao... a on ništa, samo ćuti i gleda kroz prozor... onda i ja ćutim, pa onda kažem... šefe, znam da si u pravu i šta god da uradiš u redu je... jesi li mnogo ljut... a onda se on polako okrenuo pogledao me i rakao NE, SAMO SAM MALO TUŽAN!! Zamisli jeb"o te ...'ej da se drao kao što ume, da mi je udario šamar, da me je gadao stolicom, da mi je zabo nož u srce, da je pucao u mene i ubio me na mestu bilo bi mi lakše, a on samo to... MALO SAMTUŽAN!!"
U tom trenutku smeh je prwalio iz svih prisutnih, a Ljuba nas je još uvek pod dejstvom tog sentimentalnog naboja u čudu gledao već se kajući zbog toga što je sebi dozvolio

takav trenutak slabosti. I to pred toliko sve-doka. I tako se završila priča o ljubavi druga Ljube prema drugu Jovici ,,Ako je to bila ljubav". A mi smo se potrudili da i ova priča i pomenuta rečenica udu u legendu tako što bi svako ko je makar i nehotice nekoga na bilo koji način povredio kada bi sva izvinjenja ostajala bezuspesna postavljao spasonosno pitanje - ,,Pa dobro, druže, jesi li ti sada ljut na mene?" i istog trenutka dobijao taj legendarni odgovor - ,,Ma ne, samo sam malo tužan".
135
RUKAY
Odmah nakon Titove smrti počela su sranja na KOSOYU. Yelike demonstracije sa onim već čuvenim zahtevom Kosovo-Republika. Krajem 80-ih ponovo su krenuli štrajkovi, studentski protesti i demonstracije svih vrsta pa je još postojeća SFRJ u sklopu akcije SSUP-a ,,Korabu na KOSOYO poslala policiju i pripadnike DB-a iz svih jugoslovenskih republika. U sklopu ove akcije krajem 1988. na Kosovo, u Prištinu, kao prvi predstavnici srpske Službe otišli su Dule, Marko i Ljuba. S obzirom na to da se sve to dešavalo u predvečerje raspada države to su i pripadnici policije i drugih Službi više brinuli o svojoj bezbednosti i interesima svojih republika nego što su iskreno branili Kosovo ili se suprotstavljali ,,albanskom ekstremizmu i sep-aratizmu". Više su brinuli za svoje dnevnice, odvojen život i kosovski dodatak nego za posao, pa su tako i Dule, Marko i Ljuba imali malo prilika da se istaknu. Za tih godinu dana bili su u prilici samo da daju kolosalan doprinos smanjenju količina svih alkoholnih pića na KiM, dok se političko-bezbednosna situacija samo pogoršala. Zato su nakon njih, kada su se policajci iz drugih republika već povlačili os-tayljajući i Srbiju i svoje kolege na cedilu, na KiM odlazile mnogo veće i organizovanije grupe radnika SDB Srbije. Ne samo u Prištinu već i u Peć, Dakovicu, Uroševac i druge gradove.
Ali prvi su, kao što rekoh, otišli baš Dule, Marko i Ljuba. Šta su tarno radili, već smo rekli. Dosadiyali se i pili, nemilice trošeći solidne dnevnice. Niti je kakvog ozbiljnog posla bilo niti su njih tro-Jica sve i da su hteli nešto korisno da rade za to imali priliku. Zato su jedini dogadaji koje pamte iz tog perioda jedan dolazak u Prištinu i jedno hapšenje. Izuzimajući, naravno, neveseo dogadaj kada je pijani Ljuba, šenlučeći, sa terase hotela pucao iz pištolja, nakon čega je oz-načena opšta uzbuna jer je metak prošao tik pored glave vqjnog sna-
136
jperiste koji je stražario na susednom krovu!!
Pošto je u to vreme postojala praksa da svi oni koji su na KiM dolaze na vikend u Beograd svake druge nedelje, i Marko i Ljuba su jednom prilikom, dok se u Prištini nije dešavalo bogzna šta, iskoristili tu mogućnost. Tako su cirkanje u Prištini zamenili vikend cirkanjern u Beogradu. I pošto su spakovali čist veš, krenuli su nazad ,,na posao". Onako pijani i mamurni nisu ni primetili kada su stigli na KiM sve dok se nisu obreli nadomak Prištine. A tamo ih je dočekalo baš neprijatno iznenadenje: nevidene demonstracije u čijem su se epicentru našli za tili čas.
- Jebi ga, sine, ni BG tablice nismo stigli da promenimo. A ,,Hek-leri" su nam narayno bili u gepeku. Mada kad malo bolje razmislim, ne znam šta bi bilo sa nama da su nam bili pri ruci i da su Šiptari provalili ko smo! - pričao mi je nekoliko godina kasnije drug Ljuba. - Da li smo se usrali? Jok, ti si. Istreznili smo se u momentu. Zamisli sine, mi usred Prištine u kolima sa našim registarskim tablicama, a Šiptari svuda oko nas. Šta smo uradili? Pa otvorili smo prozore i počeli da trubimo sirenom i vičemo iz sveg glasa Kosovo-Republjik!! I tako smo nekako izyukli živu glavu!
A što se tiče tog hapšenja, to je bilo ovako: ,,U sklopu neke akcije (,,Izolacija" - hapšenje i privodenje videnijih organizatora demon-stracija) i nama je zapalo da uhapsimo nekog lika... a ti, sine, znaš kako je tamo i sa kim to moraš da uradiš... sa pandurima Šiptarima i kolegama iz DB-a takode Šiptarima... a to nije kao kod nas, udeš u soliter pa pozyoniš na vrata, pa sve polako, dobar dan ili dobro veče, mi smo ti i ti, da

li biste bili ljubazni da podete sa nama, nego se je-bavaš po nekim neosvetljenim sokacima i tražiš ulicu koje nigde nema i kućni broj koji nigde nije istaknut, a što je najgore nemaš ni koga da pitaš, a i da imaš ne znaš da l' bi bilo pametno... i tako, krenem ja u to hapšenje, šta ću jebi ga, moram, a urairem od straha... a kako i ne bi, sine, pa i ti bi, valjda ti je jasno, Šiptar ispred tebe, Šip-tar iza tebe... i tako ja repetiram onaj moj ,,Herstal" da mi malo drži strah, al ne vredi... ne znam da l' sam se više usrao od ovoga kojeg treba da hapsim ili od ovih iza mene... gledao sam ja ispred sebe, ali sam pravo da ti kažem gledao i da me ne klepi neko od pozadi... a oni smradovi samo seru, kao ajde ti, inspektore, napred, mi smo ti ionako samo asistencija, i ja šta ću, počnem da lupam na kapiju neke kuće...
137
tu zvonce brale ni bilo šta slično, samo kerovi laju u mrkloj noći..- Wpam ja, a srce mi lupa 'oće da iskoči... napred ne smem a nazad ne mogu... i tako izade taj lik i otvori kapiju, a ja mu nekako rekoh da mora da poćte sa nama... a on, sine, jebem ti, neki grmalj od dva metra, da mi udari šamar ne bih se više dig'o... ali posle prvog talasa straha ja yideh da je i on malo zbunjen pa mu nešto energičnije i pribranije ponoyih da se spremi i da pode sa nama... i dok mu to goyorim još se tresem od straha i gledam po kući da ne iskoči još neki njegov, ali uredno pogledam i na ove sa kojima sam došao... e ali onda se, moj dečak, sve promeni u deliću sekunde... jer kada sam yideo da ovaj nesrećnik GURANOGU U RUKAY OD KOŠULJE i da se usrao više nego ja, probudio se lav u meni... zato sam zaurlao iz sve snage - Ma polazi bre, mamu ti jebem, nemam ja celu noć da se zajebavam sa tobom!! ...a on se mučenik još više zbunio i nekako se sav smanjio! Eto, sine, tako je to bilo!!"
E, ali nije bilo baš tako. Odnosno uopšte nije bilo tako. Iz Ljubine priče vi ste mogli da pomislite da je on tamo bio sam, što nije istina. Sa njim su bili i Marko i Dule. A čovek koga su hapsili uglavnom policajci nije bio nikakay grmalj od dva metra već neki direktor Elektrodistribucije, potpuno bezopasan tip. Istina je, doduše, da se drug Ljuba usrao i da se stoga iskusno držao začelja kolone. 1 tek kada su policajci ušli u kuću i pomenuti direktor počeo da se oblači, gurajući nogu u rukav od košulje, drug Ljuba je, videvši koliko je ovaj zbunjen i uplašen, utrčao u sobu i povikao - Razlaz bre, ovde UDB-a hapsi, a ti, mamu ti jebem, oblači se, nemamo celu noć da se zezamo satobora!!
138
KAFA

E... nekada smo bili država. I to kakva. Imali smo yoljenog pred-sednika, zastavu i himnu, bratstvo i jedinstvo, samite nesvrstanih i aktivnu miroljubivu koegzistenciju, socijalno i zdravstveno, omiljene glumce, pevače i fudbalere. Sve je bilo uredeno i ozbiljno. I privreda, i JNA, i Narodna milicija, pa i UDB-a, ali i kultura, i nauka, i sport i estrada. Svi smo pevali ,,Hej, Sloveni" punim plućima i niko nije falširao. Dok je bilo druga Tita, bilo je svega. A onda je on umro, država se raspala, počeli su ratovi, počele su nestašice i restrikcije... Narayno da se svi sećamo prvih restrikcija u Beogradu. Leti nije bilo vode i zato su bili krivi seljaci iz Grocke, Zaklopače i Ripnja, koji su njome nemilice zalivali bašte, a ne nesposobne gradske vlasti. Zimi nije bilo grejanja ne zato što nismo imali para da kupimo mazut i naftu već zato što je zima baš te godine bila mnogo hladna i što je bivalo sve više stanova i kuća koji se greju. A onda nije bilo ni struje zato što nije bilo kiše i zato što su svi oni koji nisu imali grejanje počeli da se greju na struju. Zato smo vrlo ozbiljno prišli ovom problemu i ,,rešili" ga tako što smo izmislili one čuvene grupe za isključenje (U Beogradu I, II, II i IV) pa je svako unapred znao kada će sedeti u mraku a kada uključiti mašinu za pranje veša. Doakali smo i nestašicama benzina i kilometarskim redovima na benzinskim pumpama tako što smo uveli bonove za benzin i genijalni ,,par-nepar" sistem po kome su oni sa poslednjim parnim brojem registarske tablice vozili utorkom, četvrtkorn i subotom i tokom drugog i

četvrtog vikenda u mesecu, a oni sa neparnim ponedeljkom, sredom i petkom i tokom prvog i trećeg vikenda! Kasnije smo se sa setom sećali ovih vremena kupujući benzin švercovan iz Rumunije i Madarske u plastičnim flašama kraj pustih benzinskih purapi i puteva. Potom nije bilo BUŠ-a, kako smo popularno zvali brašno, ulje i šećer, pa mleka, lekova... Ipak, najteže nam je padala nestašica cigareta
139
3. Za lekove, daleko bilo, neka daje ko mora, ako nema ulja, koris-tićemo svtojsku mast, mleko piju samo mala deca, ali kada su u pitanju benzin, cigarete i kafa, tu nije moglo biti kompromisa. To se moralo nabavljati i imati. A to nije bilo nimalo lako, čak i ako niste imali fman-sijskih problema. Naravno da je sve čega nema barem duplo ili troduplo skuplje, ali nekada čak i ne žaleći pare niste mogli da dodete do željenih artikala. Za kafu se ponekad išlo čak i u Trst i Segedin. A oni koji su mogli išli su u fri-šop.
I tako se polako vraćamo na staru priču detašmana DB-a na Aero-dromu Beograd. I na naše ,,vesele udbaše". Ne znam da li su se sve te vesele priče dešavale tamo samo u vreme Mijatovića, Ljube, Bakija, Zlaje i Zagija, ali ja priče sa drugim junacima iz drugih vremena prosto nisam čuo. I zato je jedan od junaka ove priče opet nama dobro poznati drug Ljuba. Ali ovaj put u tandemu sa još jednim Ljubom iz Valjeva. Naš drug Ljuba se često pravdao da su njegovi poreklom iz sela MU-TANJ u Šumadiji, te da je to uslovilo i njegovu narav i karakterne os-obine, ali se pokazalo da ni njegov imenjak iz Valjeva ne zaostaje ranogo po tom pitanju. Ali to beogradski Ljuba tada izgleda nije znao.
I tako je jednog dana, u vreme kada kafe nije bilo ni za lek, Ljuba iz Valjeva sa još jednim kolegom krenuo na zadatak u inostranstvo. Pošto su imali saradnika u nekoj emigrantskoj organizaciji, krenuli su na kon-takt sa njim u Frankfurt, Diseldorf ili ko zna gde, pa su na aerodromu, ne brinući ni za čekiranje ni za zadatak koji ih je očekivao, odmah pitali beogradskog Ljubu da li u fri-šopu ima kafe. Pošto je on odgovorio potvrdno, usledilo je pitanje da li i oni mogu da kupe malo kafe za fami-liju, rodake, prijatelje, kolege ili ko zna koga. Pošto je opet usledio potyrdan odgovor, jer to pravo inače imaju svi putnici na medunarodnim letovima, Valjevci su navalili na draga Ljubu da to obave što pre.
- Pa šta ste zapeli za kafu, jebala vas kafa, kupićete je kada se budete vraćali - pokušao je Ljuba da ih urazumi.
- Ma vidi, Ljupče, nemoj da se ljutiš, ali mi bismo da kupimo odmah, da to prebrinemo, pa da onda mirno putujemo.
- Pa šta će te onda sa kafom, da je nosite u Nemačku?
- Ma ne bre, ostavićemo je tu kod vas, valjda imate neko bezbedno mesto, neku kasu?
- Dobro, kad ste baš navalili, vi idite pa kupite, a ja odoh do restorana da popijem kafu - reče Ljuba i bezbrižno ode.
140
Odlazeći, mogao je još samo da preko ramena čuje poslednje pitanje oduševljenih Valjevaca.
- Aje li, Ljupče, a koliko možemo da kupimo?
- Ma kol'ko 'oćete - reče nezainteresovano Ljuba - nema ograni-čenja.
Ispostavilo se da je ovaj uobičajeni odgovor izrečen bez razmišljanja bio ona fatalna greška koja će druga Ljubu koštati nevidenog šoka i panike, a nama podariti ovu priču. Dakle, drug Ljuba je seo da popije kafu i počeo uobičajenu konverzaciju sa prisutnim osobljem drugih aerodromskih službi, koje je listom poznavao. Nakon nekoliko minuta bezbrižnog ćaskanja i očekivanja kolega iz Valjeva, koje je trebalo sprovesti do aviona, drug Ljuba je u daljini ugledao prodavačicu iz fri-šopa kako ga unezvereno traži. Pošto je on nju video, a ona izobličena od besa njega nije, ustao je i mahnuo joj. Čim ga je ugledala i krenula prema njegovom stolu, počela je već sa razdaljine od desetak-petnaest metara da veoma glasno i burno izražava svoje negodovanje.

- Ljubiša, ovo stvarno nije u redu... pa, mislim, to nema smisla... maja sve razumem, ali ovo je skandal...!!
- Ma polako, ženo, šta ti je - pokušao je da je smiri Ljuba.
- Ma šta polako, pa jer hoćeš da ja dobijem otkaz... da ja ispadnem kriva...??
- Kakav otkaz i zbog čega? Smiri se polako i kaži mi napokon o čemu-se radi!
- Slušaj, mi jesmo drugari i prijatelji, i ja sve to poštujem, i tu vašu Službu i sve, ali ovo mi se do sada nije desilo... ti ljudi... ti ljudi su se pozvali natebe...
I dok je nesrećna prodavačica pokušavala, jedva dolazeći do daha, da dowši svoju priču, drug Ljuba je video da ga još neko traži. Gurajući pred sobom kolica natovarena kafom, Ljubu su šetajući i privlačeći pažnju svih prisutnih u medunarodnom prostoru tražili i ,,veseli udbaši" iz Valjeva. Zanemevši od scene koju je video, on je još samo uspeo da isprati glas ništa manje šokirane prodavačice, koja je na kraju rekla:
- ...ti ljudi su se pozvali na tebe i rekli da si im dozyolio da kupe tu kafii... ali, mislira, 42 kilograma, pa to stvarno nema smisla...!!
Da, dragovi iz Valjeva su kupili 42 kilograma kafe! Kupili bi oni možda još više, ali je na rafovima u fri-šopu bilo baš toliko.
- Pa da li ste vi normalni?! - jedva je uspeo da promuca Ljuba,
141
.ajući jednim okom njih a drugim ostale prisutne, trudeći se da na brzinu snkni ima li u toj masi, koja je znatiželjno pratila ovaj cirkus, carinika i ljudi iz Javne bezbednosti. A onda je reagovao munjevito i Valjevce sa sve njihovim plenom od koga nisu hteli da se odvoje ni za živu glavu sklonio sa ,,pozornice". Dok su oni autoritativno branili svoj postupak i ponavljali mu bezbroj puta da su ga lepo pitali koliko kafe mogu da kupe i da im je on rekao da mogu da kupe koliko god hoće, on je nazvao koleginicu iz carine i pitao je ko je dežurni carinik. Kada mu je ova odgovorila daje Pop dežurni, to je bio šok veći od onog koji su mu priredili Valjevci. Najozloglašeniji carinik na aerodromu, koji UDB-u i policiju nije mogao da vidi očima i koji je vrebao svaku priliku da ih uhvati makar i u najbeznačajnijoj i najbezazlenijoj nepravilnosti kako bi ih prijavio svojim pretpostavljenima. A pošto su se na bording kar-tama onih koji putuju u inostranstvo upisivali podaci o eventualnim kupovinama u fri-šopu, pretila je opasnost da Pop na svoje za-prepašćenje ali i zadovoljstvo vidi da su neki ljudi u fri-šopu kupili 42 kilograma kafe i da nakon njihcwog zadržavanja i ispitivanja vrlo brzo sazna da su oni radnici zloglasne UDB-e. O bruci i sramoti koja bi potom usledila i kaznama koje bi ga čekale Ljuba nije smeo ni da razmišlja. Odmah je pozvao svoju drugaricu koja je radila na čekiranju i objasnio joj u kakvo sranje su ga uvalili Valjevci. Srećom, ona je pristala da mu izda nove lažne bording karte na kojima nije bilo po-dataka o bilo kakvim kupovinama u fri-šopu pa je Ljuba na trenutak odahnuo. Trebalo je još samo preživeti Popa, do koga je već stigla neka maglovita priča o Ljubi i nekoj kupovini u fri-šopu. Kada se nedugo potom Ljuba i pojavio i objasnio da prati kolege na službeni put, Pop je vrlo zainteresovano razgledao njihove bording karte i nekoliko puta ponavljao isto pitanje:
- Da li ste nešto kupovali u fri-šopu?
- Jok, ti si - mislili su oni u sebi, ali su na osnovu Ljubine izričite instrukcije odgovarali da oni ne znaju ni šta je to ni gde se nalazi. Sum-njičavi carinik je u neverici još nekoliko trenutaka gledao njihove karte, a onda ih propustio prema gejtu. I Ljuba je konačno mogao da odahne i da Valjevcima još jednom postavi isto pitanje.
- Pa dobro bre, pička vam materina seljačka, da l' ste vi normalni? Je l' treba ovde svi zbog vas posao da izgubimo. I šta će vam bre tolika kafa.
142
- Pa vidi, Ljupče, pa znaš i sam, za načelnika, pa za zamenika, pa za pomoćnika, pa za šefa, pa za kolege, pa za koleginice i sekretarice, a gde je familija i rodbina, pa komšije...

Sva sreća da je zvanični spiker objavio poslednji poziv za njihov let pa je Ljuba bio pošteden daljeg nabrajanja svih onih kojima je u Valjevu kafa bila neophodno potrebna. A da je još malo potrajalo, słwatio bi da bi bilo najbolje da im kupi još nekoliko kilograma dok su oni na putu, i to čim se kafa opet pojavi u rafovima. Za svaki slučaj da prebrine pa da onda mirno radi svoj posao!!
143
MINJONI
144
145

MINJONI
Mali i ljubak, nežan, umiljat, dražestan, sladak, omiljen, najmiliji ili vrsta malih i veoma slatkih kolača - stoji u Yujakliji pod ovom odrednicom. Ono na šta mene, kao i većinu drugih, ova reč asocira je, naravno, poslednja odrednica o malim, slatkim kolačima koji se na francuskom tako lepo zovu mada ni naša poslastičarskoslavska odrednica sitni kolači ne zvuči mnogo lošije. A priče koje slede su up-ravo to. Mali, sitni trenuci naše prošlosti sačuvani u našim sećanjima koji u nama uvek bude te nežne slatke emocije. Iznad svega kratke i jednostavne, ali zato ništa manje slatke i smešne, one bi nekom preteranom deskripcijom i ulepšavanjem izgubile tu svoju suštinu i zato će biti ispričane na najjednostavniji i najkraći način. Tako će sačuvati svoj šarm i lepotu.
146
GRESKA
Kao što smo već rekli, IV odeljenje beogradskog Centra teritori-jalno pokriva Beograd sistemom detašmana na svakoj gradskoj opš-tini. U suštini detašman je kancelarija Službe smeštena u zgradi odeljenja unutrašnjih poslova ili policijske stanice dok ga u opera-tivnom smislu čini jedna raanja operativna grupa - šef i par operati-vaca. Ono što je njegova suština je da je prostorno potpuno odyojen, da ne kažem izolovan, od ostatka beogradskog Centra, čiji je sastavni deo.
Zato je i život u detašmanu prilično lagodan. Izuzimajući, nar-avno, detašmane na aerodromu ili opštinama Stari grad i Novi Beograd, u ostalim vlada skoro manastirski mir i letargija. Kao prvo, isključeno je da vam makar i pomoćnik ili načelnik odeljenja banu u kancelariju, a kamoli neki drugi rukovodilac. Jer, šta bi oni radili u Rakovici, Čukarici ili Mladenovcu. Ako ste im potrebni, oni će vas pozvati da dodete kod njih, a ako im treba privatna usluga, to će obaviti telefonom, A kao drugo, i službeni telefonski pozivi su vrlo retki i opet vas može pozvati kolega ili u najgorera slučaju rukovod-stvo odeljenja. I da nema rodaka, prijatelja, komšija, poznanika i kolega kojima treba pomoći oko pasoša, vozačke dozvole, lične karte i ostalih dokumenata tamo i ne biste imali šta ozbiljno da radite. Dakle, detašman je jedna daleka zaboravljena ruska gubernija u koju revizori nikada ne zalaze i koja je zato san svakog neambicioznog operativca.
Ali i u ovakvim sredinama raože da se desi nešto nesvakidašnje i neočekivano pa da od toga nastane priča poput ove. A priča se desila sredinora 90-ih u detašmanu Voždovac. Jednog jutra dok su veseh šef Belić i njegovi mrzovoljni radnici Dole, Gara, Deki, Ljuboje i os-tali ispijali prve jutarnje kafe i bistrili novine, zazvonio je telefon, 1
147
f) fg onai običan već specijal. I dok su ostali jedva počeli lenjo da okreću glave ne bi li videli ko je od njih najbliži telefonu, dugački Ljubojević je, jer je to najyiše voleo, već zgrabio slušalicu i izgovorio ono rutinsko ,,da".
Manje od sekund nakon toga skočio je kao oparen i sa svojih dva metra i par santimetara visine stao mirno, prebledeo, a onda drhtayim glasom prvo rekao ,,ne", a potom i ,,pogrešili ste". I dok mu je znoj već curio niz čelo a on preživljavao verovatno najteže trenutke u živ-otu, Ljubojević je, pre nego što se obeznanjen skljokao u fotelju, uspeo još nekako da preko usana prevali jedva čujnim glasom i ,,da, u pravu ste".

A'dok se on borio sa dušom, iscrpljen kao Atlas, koji je ceo dan nosio nebo na ledima, po njemu su se već lepili zbunjeni i ljubo-pitljivi pogledi njegovih kolega od kojih su ubrzo počela da stižu i logična pitanja: Šta ti bi? Ko je to bio? Jesi li dobro? Do prvog odgovora ipak je trebalo sačekati još par minuta, a onda je iz njega izletelo samo kratko ,,Sloba". Naravno da je to uzrokovalo drugo logično pitanje ,,Koji bre Sloba?" na šta je usledio još logičniji odgovor ,,Pa Sloba, jebo te!".
Tek nešto kasnije uz malu Ljubojevićevu pomoć došlo je do rekonstrukcije celog dogadaja. Dakle, nakon što je zgrabio slušalicu i rekao ono uobičajeno ,,da" on je sa druge strane začuo onaj poznati duboki glas i pitanje ,,Alo, Jovice, jesi li ti, Sloba ovde?" Onje na to, naravno, rekao ono ,,ne", a malo kasnije i ,,pogrešili ste", ali se nje-gov sagovornik nije složio sa tim već je sa državničkom mudrošću vode i vizionara zaključio ,,Nisam ja pogrešio nego je telefon preba-cio!" I šta je onda ostalo šokiranom Ljubojeviću nego da to potyrdi sa ,,da, u pravu ste".
Tako je ,,mali" operativac voždovačkog detašmana ušao u istoriju Službe kao čovek koji je jedini imao hrabrosti da Miloševiću na vrhuncu njegove moći kaže da je pogrešio, naravno uz ono istorijsko NE!

Pošto je 70-ih i 80-ih godina klasičan kontaobaveštajni rad, koji je u stvari suština postojanja SDB-a, nakon plenuma doživeo potpuni kolaps, u prvi plan su isplivali poslovi po ,,arapskorn kompleksu" i terorizmu i poslovi vezani za ,,neprijateljsku emigraciju". Zato su i ove dve grupe, tada II sektora, takozvana ,,arapska" grupa i grupa za emigraciju zajedno sa odgovarajućom instruktorskom i načelničkom garniturom u Centrali bile IN, rečeno današnjim žargonom. Ali osim što su bile IN imale su i pune ruke posla. Ne samo da se ,,obradivala" i pratila svaka pa i najbeznačajnija emigrantska organizacija u Aus-triji, Nemačkoj, Engleskoj ili Belgiji i svaka organizacija palestinskih i iračkih studenata, poslovnih ljudi ili ,,naših zetova" koji su ženeći se našim devojakama aplicirali i za stalan boravak i za naše držav-ljanstvo, već se o tome naširoko i nadugačko i pisalo. Potom se, nar-avno, sve to razmatralo i analiziralo na višim forumima, pa su zauzimani stavovi i smernice za dalji rad. Svakodnevno su prštale depeše, a radni dogovori ne samo sa instruktorima već i na nivou re-publičkih Službi ili čak i savezne Službe nisu predstavljali retkost. Mi ostali o tome smo mogli samo da sanjamo.
S obzirom na to da je tih godina i naša držayna politika ,,aktivne miroljubive koegzistencije" u okviru Pokreta nesvrstanih bila na yrhuncu, a mi šurovali i sa Palestincima, i Iračanima i mnogim drugim ,,oslobodilačkim pokretima", a usput stigli da ugostimo i leg-endarnog Karlosa, nije ni čudo što su i najviše bezbednosne strukture pokazivale interesovanje za gotovo svaki iole značajniji posao ili ak-ciju po toj problematici.
Zbog jedne takve akcije u saveznoj Službi se održavao ko zna koji u nizu sastanaka posvećen realizaciji jedne operativne obrade naše ,,arapske" grupe kome je prisustvovao i Stane Dolanc lično. Naša

ekipa na čelu sa Miladinom i njegovim omiljenim pulenom Stevketoiri je tom prilikom iscrpno informisala i Dolanca i ,,savezne kolege" o tom slučaju i predložila da se s obzirom na obilje dokaza o nelegalnim i bezbednosno indikativnim aktiynostima predmetno lice uhapsi i protera iz SFRJ, što je u ovkvim slučajevimabila uobiča-jena i često praktikovana mera.
,,Dopro je, drugofi, što ste u potpunosti oflatali proplematikom i što se posao prifodi kraju utrušenim snagama naših Slušbi..." — rekao je verovatno Dolanc dajući saglasnost da se izvesni Rašad Abdurah-man Mohamed Al Šanak uhapsi i protera iz zemlje. A kada je doneta odluka o tome šta treba činiti, prešlo se na tehničke detalje.

Kada, kako, gde i ko će obaviti hapšenje i proterivanje? Pošto je Dolanc kao prvi čovek savezne Službe, s obzirom na političku osetljivost ovakvih akcija, hteo da zna i ove detalje, Miladin ga je nonšalantno obavestio da će to večeras obaviti on sa nekim od operativaca koji bude slobodan. Na to ga je Dolanc začudeno pogledao i upitao: ,,Pa kako ćete, boga ti, fas trojica da uhapsite njih petoricu?!"
A što se tiče onog čiwenog vica ,,Kuc, kuc... Ko je?... Žan-Klod Van Dam... Ok. Udite, ali jedan po jedan!", on je nastao mnogo kas-nije.
150
TELICI
Krajem 70-ih iz vrha Službe je stigla informacija da je jedna kuća u tom i tom delu Beograda mogući obaveštajni punkt jedne strane službe, kao i nalog da se ta operatiyna informacija proveri. Za poče-tak potrebno je da se pomenuta kuća opservira i izuče mogućnosti za ulazak u nju radi ugradnje prislušnih uredaja. Rukovodstvo beogradske Uprave prosledilo je informaciju na dalje postupanje nadležnom odeljenju, a načelnik odeljenja odgovarajućoj operativnoj grupi uz napomenu da se radi o nalogu načelnika Službe. I šta je onda mogao šef grupe Žika Nešić nego da sa mladanim operativcem Markom krene na teren.
Pošto su pogledali kuću, došli su do načelnika odeljenja da mu referišu. On je pomislio da bi bilo najbolje, s obzirora na to da se radi o važnoj stvari, da odmah svi zajedno odu do načelnika beogradske Uprave pa da mu tamo podnesu izveštaj. Medutim, i načelnik Uprave je pomislio da bi bilo dobro, budući da se radi o nalogu načelnika Službe, da svi odu do njega. Zato je pozvao tadašnjeg načelnika Obrena Dordevića, koji im je rekao da mogu odmah da dodu. Tako se operativni radnik Marko Milutinović, zvani Marko Talijan, još tako reći pripravnik, našao u više nego eminentnom društvu.
Čim su stigli, načelnici se medu sobom pitaše za zdravlje, za poslove, šta ima novo, a onda se složiše da je najbolje da Žika, pošto je bio na licu mesta, referiše o situaciji na terenu. I on poče u svom stilu...
- Obrene, mrka kapa. Ništa ne mož' d'uradimo!
- Zašto, u čemu je problem?
- 'Ćer ti jebem, ograda oko kuće dva metra, a u dvorištu kerovi ko telići — izgovori Žika mrtav ladan rečenicu koja će potom ući u anale Službe.
151
INa lo što ga je njegov pripravnik zapanjeno gledao on i ne obrati pažnju veś poče da razraduje svoju tezu i kiti svoju priču.
- Dobro, kada je tako, drugovi, vi pogledajte još malo, neka se i drugi sektori angažuju pa ćemo videti šta ćemo dalje - reče Obren i svi se yratiše u beogradsku Upravu.
Naravno da je mladani Marko jedva dočekao trenutak da ostane sam sa šefom i postavi mu nekoliko pitanja.
- Pa pobogu, Žiko, j e l' smo j a i ti bili na istom mestu i gledali iste stvari? Ti bre slaga načelnika Službe i ne trepnu! Kakva dva metra, kakvi telići, kada je ,,ograda" od šimšira i može vrabac da je preskoči, a ona dva šteneta što su se igrala na travi pre možeš da okačiš na retrovizor umesto opančića nego da ih nazoveš kerovima!
- Pa vidi, dečko, Obren nit je bio tamo nit će da ide da gleda, pa ako mi ništa ne uradimo, niko neće da nas pita što nismo. A ako nekim čudom završimo posao uprkos takvim otežavajućim okolnos-tima, još će i nagradu da nam daju!
- 'Ćer ti jebem, Žiko, u pravu si - reče Marko i nauči jednu važnu lekciju na samom početku svoje karijere.
152
ALO, GRAHOYO
Baš tu rečenicu je Uroš toga dana izgovorio nebrojeno mnogo puta bezuspešno pokušavajući da se čuje sa ročtakom iz Bosanskog Grahova. Sa rodakom koji je neznano kako sakupio novac i poželeo da kupi ,,fiću" do kojeg se tada bez obzira na

pare teško dolazilo. Narodski rečeno, osim para bila vam je potrebna i ,,veza" i on se setio Uroša. A i koga bi dragog? To što je Uroš bio običan radnik-zanatlija i što se samo zaľwaljujući činjenici da se Služba tada popunjavala baš takvim kadroyima, ili možda zaľwaljujući nekom uticajnom par-tizanskom komadantu ili partijskom funkcioneru iz tog kraja, uopšte i zaposlio u Službi, njima ništa nije značilo. Za svoje zemljake on je bio naš Uroš u Beogradu, a radio on u UDB-i kao načelnik ili bravar, njima je bilo sve jedno. Na Uroševu nesreću njegova ionako tanka karijera je baš u tom trenutku bila u zastoju. Nakon kratke i neuspešne karijere operatiyca prebačen je u tehniku na snimački cen-tar, gde se teško mogu stvarati veze potrebne njegovim zemljacima. Ruku na srce, ni veće face od njega tada nisu mogle da završe ,,fiću" preko veze, ali je to za Uroša bilo pitanje života i smrti. Ako ne po-mogne rodaku, ovaj će ga toliko opanjkati po celom Grahovu da neće smeti nogom da kroči u zavičaj. Koga je molio i kako je uspeo, tek sa takvom ,,motivacijom" nekako je našao ,,vezu" i požurio da javi rodaku radosnu vest. Ali te proklete telefonske veze su se umešale i u ovu priču. Okre-tao je siroma' celo prepodne telefon kao bez duše i vikao u slušalicu to već pomenuto ,,alo, Grahovo", ali bez uspeha. Čim bi zazvonio bilo koji telefon u blizini, on bi skakao i otimao slušalicu svakome ko bi do nje došao pre njega nadajući se da je upravo taj poziv onaj koji očekuje i priželjkuje. Ali osim što je svima već išao na živce i tako se samokandidoyao za neku ,,zvrčku", drugog rezultata nije bilo.

153

A ,,kazna" je usledila čim je tada mladani Zoran Mijatović došao na posao* u drugu smenu i u hodu od kolega bio informisan o Uroševom problemu. Kao i svaki ,,veseli udbaš" iskoristio je već prvu priliku koja mu se ukazala kako bi se našalio sa kolegom. Naime, čim je Uroš otišao u WC, Mijatović je počeo da viče iz sveg glasa - ,,ko? ne čujem? šta Grahovo? alo, alo" - na šta je Uroš mal-tene sa gaćama na kolenima dojurio do centra i pitao ko je to zvao.

- Ma nemam pojma - rekao je nezainteresovano Mijatović - ništa se nije čulo, veze su loše neko Grahovo, šta ja znam...
- Jao, macane, pa to je za mene, ja to čekam celo jutro, molim te kada pozovu ponovo, odmah mi javi.
- Nema problema, druže, ja sam sada preuzeo smenu. Nisam znao, ne brini ništa.
- Mrnjau, (takav način obraćanja za njega je bio znak najveće prisnosti i drugarstva) Ijubim te, to mi je mnogo važno - skoro zavapi Uroš.
- Ne brini, druže, sada znam i zvaću te čim pozovu.

I ,,pozvaše" za recimo sat vremena. Mijatović izacte na hodnik i razdra se: Urošeeee! I ovaj se naravno u sekundi stvori u centru. Mi-jatović mu pruži slušalicu i Uroš sav srećan poče po ko zna koji put - ,,alo, Grahovo. Alo, ko je, ne čujem ništa, alo...". Ali posle minut-dva uzaludnog ponavljanja ovih reči još jednom shvati da ne vredi da se trudi jer je opet u pitanju loša veza. Zato rutinski krenu da spusti slušalicu i na svoje čudenje vide da su na stolu tri telefona (direktni, lokal i specijal) i da na svakom od njih već stoji slušalica. Pogleda opet telefone pa svoju slušalicu i vide kako gajtan iz nje landara po vazduhu. I shvati da za ovaj poslednji neuspešni razgovor nisu krive loše veze već veseli Mijatović lično!

154

155

ALO, PARIZ

Prazan dan. Ne znam ni da li je bilo leto ili zima, da li je bila se-zona godišnjih odmora ili se prosto tako namestilo da sedimo u kancelariji i blejimo. Ljuljamo se zavaljeni u stolice, ispijamo lenjo kafe. Jajarimo. Neko pita gde je ovaj ili onaj, kada se vraća, gde nam je auto, je l' ima nekog fudbala na televiziji yečeras, i ništa ne obećava akciju a kamoli zabavu.

U tom trenutku Mijatović pita gde je ,,mali" Ljuba, jer gaje samo on tako zvao, i pošto niko nema odgovor ni na ovo pitanje, on uzima lokal i zove Ljubu, čija se kancelarija nalazi nekoliko metara od ove u kojoj mi sedimo. Narayno da Ljuba nije u kancelariji pa se javlja sekretarica, ali ono što nas zbunjuje je Mijatović, koji unjkavim, staračkim glasom otežući pita:
- Alo, da liii je drug Ljuuuuba tuuu?
- Ne, Ljubiša nije u kancelariji.
- Pa gde je, suuunceee mu jeeebem kalajisano?
- Ne znam, negde je izašao, a ko ga traži?
- Alo, Pariiiiiz ovde, nadite ga, molim vas, hiiitno je, pogledajte da niiiije negde u bliziiiniii...
Čuvši galamu, ona dolazi do naše kancelarije i pita da li je Ljuba možda tu negde. Mi sležemo ramenima, počinjući već lagano da se sraejemo, a ona se vraća u svoju kancelariju da nastavi razgovor sa Parizom. Ovakav pozivjoj nije bio neobičanjerje Ljuba, osim štoje imao mnogo prijatelja u inostranstvu koji su mu se često javljali, bio i šef grupe za emigraciju, pa su zvali i razni saradnici iz Amerike, Kanade, Australije, Nemačke, Austrije, Belgije, Francuske i ko zna sve odakle.
- Izvinjavam se, ali nema ga nigde u blizini - obavestila je sekre-tarica, stigavši u kancelariju svog sagovornika ,,u Parizu".
_ t biiitanga, nikad nije tuuu - nastavljao je Mijatović da časti Ljubu iiob;čajenim epitetima.
- Šta da mu prenesem, ko ga je tražio? - interesovala se revnosna sekretarica na kraju.
-Pa, reeeciiite mu samooo da jeee zvaaaao Čiča Gooorio iz Pari-
iiiza!
Ne znam da li smo se više smejali tada ili kada se posle sat-dva Ljuba pojavio na yratima naše kancelarije i grickajući brkove upitao: Je H, mamicu vam jebem malenu, da li je možda neko od vas Čiča Gorio ili je to opet smislio onaj pokvareni Mijatović?"

PETKO
Nakon plenuma i penzionisanja velikog broja iskusnih opera-tivaca i rukovodilaca, Služba je ostala ne samo obezglavljena već je i njen svakodnevni rad bio doveden u pitanje. Zato je posle nekoliko godina zatišja, kada se slegla prašina i malo splasnuo taj negativni odijum, započeo proces ,,kadrovske obnove" Službe. Ali pošto mladi, pametni i školoyani ljudi u to vreme sigurno nisu videli neku naročitu perspektivu u jednoj ovakvoj instituciji, ona je morala da se popun-java radnicima, majstorima, zanatlijama, srednjoškolcima iz Beograda a bogami i iz unutrašnjosti. Očigledno se nije moglo birati pa su se stanovnici raznih bosanskih i srbijanskih varošica i palanki selili u Beograd i započinjali nove epizode u svojim životima.
Jedan od njih bio je i mladani Petko, koji se početkom 70-ih iz Aleksinca doselio u Beograd i zaposlio u DB-u. Kao i većina, za-počeo je svoju karijeru u pratećem odeljenju beogradske Uprave. A to nije bilo nimalo lako za nekoga ko nije poznavao grad i jedva da je naučio da od stana dode do kancelarije. Pogotovo što već dan-dva po dolasku, kada vam pokažu kako se koristi KOD i radio stanica i kako se koriste adaptirani foto-aparati i kamere, izlazite na teren i počinjete da radite. Nema nikakvog vežbanja ni posebnih priprema. Nesigurni kao dak prvak vi se nekako i snalazite dok ste sa ekiporn, ali kada se razdvojite i krenete za ,,vezom", odnosno za nekim sa kiffl se onaj koga pratite sastao ili pozdravio da biste videli gde radi ili stanuje i tako ustanovili o kome se radi, već nastaju problemi.
Tako je i Petko jednog dana krenuo za vezom i kada je odradio ono što mu je bio posao, pozvao je radio-stanicom dežurnog u pratećem odeljenju da se informiše gde se nalazi ostatak ekipe-Dežurni u Centru Fića-Filipin mu je odgovorio da za njih važi recinio 3517. Petko je pogledao u šifrarnik i video da je to ulica Vojvode

157
jcVa .'ošto su se njegove kolege nalazile tamo, trebalo je da i on de do njiii: A.H gde, to jest gde se nalazi ta ulica, on naravno nije ao pa> bože moj, ne znaju ni rodeni Beogradani baš svaku uličicu u svom gradu. Zato nije neuobičajeno da od dežurnog, koji sa šefom smene prati i koordinira posao i zato zna više od vas, a ima i plan arada pred sobom, zatražite dodatnu pomoć što je učinio i Petko pita-jući ,,da li može malo bliže?" - da rnu se objasni gde je to. Čuvši ga, Filipin rau je rutinski šifrovano javio da je to recimo 2812. Petko pogleda u šifarnik i pročita Karaburma! I šta sada, jer on ne zna ni šta je ni gde je ta Karaburma. Ponovo se javlja i poniznim i molećivim glasom pita
- ,,može li još bliže?"
Tek tada, kapirajući da priča sa Petkom, kome nijedna dodatna informacija ne bi pomogla da nade pomenutu ulicu, Filipin je uzeo mikrofon i smejući se rekao - ,,može - Beograd - pička ti materina seljačka!" Naravno da su ga, pošto su se siti ismejali, pitali gde se on nalazi u tom trenutku i da su posle došli kolima po njega. Naravno i da su danima nakon toga sa njim zbijali šale objašnjavajući mu da je sve to oko njega Beograd.
158
159
KRCA
A kada se Petko već odomaćio u Beogradu i Službi, za njim je 74. došao i njegov zemljak Dušan Krstić-Krca. Naravno da je i on na početku imao identične probleme kao i Petko. Najveći je bio nepoznavanje grada, ali takvo da je prema njemu ova Petkova epi-zoda dečja igra. Odmah po dolasku u Službu i Krca je poslat u prateće odeljenje, gde je, kao i svi, dobio radiostanicu i kod i krenuo da tabana nepoznatim beogradskim ulicama. 1 on je jednog dana iza-šao na teren sa svojom ekipom u kojoj su bili doajeni pratećeg odel-jenja na čelu sa Docom Čelikovićem, i kao i Petko krenuo za vezom neke Ruskinje koju su tog dana pratili. A pošto se sa Rusima i Ruski-njama nikada nije moglo zajebavati i Krca je posle svega desetak-petnaest minuta izgubio i sebe i pomenutu Ruskinju. Niti je znao gde je ona nestala ni gde se on nalazi. Zato je bez obzira na radio stanicu koju je imao, zbog jednostavnije komunikacije, otišao do najbliže telefonske govornice i pozvao dežurnog u centru pratećeg odeljenja.
Već navikli na to da se pripravnici iz provincije gube po Beogradu, oni im u ovakvim prilikama nisu objašnjavali gde se nalazi ostatak ekipe jer je to bilo besmisleno već su se informisali gde se oni u tom trenutku nalaze kako bi neko došao po njih. I tako počinje jedan od najsmešnijih dijaloga u istoriji Službe.
- Alo, Krca ovde!
- Da, pa? - počinje da se zajebava dežurni.
- Pa ništa, izgleda da sam se izgubio.
- Ajde! Ma nije moguće? Stvarno?
- Ma da, stvarno!
- Dobro, reci mi polako gde se ti trenutno nalaziš?
- U telefonskoj goyornici.
- Ma ne to, mamlaze, nego u kom si delu grada, u kojoj ulici?
ane znam.
- Kak-i bre ne znaš, pa valjda vidiš šta je oko tebe, nisi slep.
- Yidim, ovde prolaze neki tramvaji!
- Baš čudno, u Beogradu inače nigde ne prolaze tramvaji, baš si mi pomogao. Nego, je l' vidiš ti negde koja je to ulica?
- Ma kakva ulica, brate, ovo je luda kuća, i tramvaji i trolejbusi i kola i ljudi, to samo zuji na sve strane.
- Polako, čoveče, šta još ima oko tebe?

- Ima neki kiosk za novine i neka cvećara...
- Ma jebala te cvećara, je l' ima neka firma, neka kafana, neka yelika zgrada ili nešto tako što bi mi pomoglo da vidim gde si?
- Ima, ima neka visoka zgrada.
- Super. Je l' nešto piše na njoj?
- Aha, piše HOTEL SLAYIJA!!
160
SLADOLED

Desetak gocJina nakon ovog istorijskog gubljenja na Slaviji Krca je postao doajetf i legenda pratećeg odeljenja. I kada je brojao posled-nje dane na terejnu pre nego što je i sam postao dežurni u centru, pojeo je najsladi sladc?led u svom životu. Pošto je tih godina Šešelj u Sara-jevu započeo sV°je ratove sa Hakijom i Hamdijom Pozdercem i os-talim najvišim J>artijskim i državnim funkcionerima u BiH, i svoja druženja u Beog? radu sa Dobricom, Yukom i ostalim beogradskim in-telektualcima, ^esto je bio predmet rada i Srpske DB.
Tako je Šeš^l) praćen i tog leta. Yelika vrućina, upekla zvezda, topi se asfalt, k#ko se to u žargonu kaže, a Krca i Miša tabanaju za Šešeljem pustirti beogradskim ulicama. Da li se spremalo neko nje-govo hapšenje *'i privodenje na informativni razgovor, tek, nije se radilo klasično praćenje već ,,japanac" odnosno fizičko pokrivanje. To znači da vas ne zanima ni gde objekat ide, ni sa kime se sastaje, ne proveravaju £e i ne fotografišu ljudi sa kojima se sreo već vam je jedini zadatak d& budete iza njega i da operativi u svakom trenutku možete reći gde se on nalazi kako bi mogli doći po njega.
Zato i radite mnogo opuštenije i ne brinete da li će vas ,,objekat provaliti" odnosno otkriti da ga pratite. I tako, bazajući gradom, Šešelj i dva ,,veř>ela udbaša", dok je znoj curio sa njih a oni dahtah, stigoše nekako i do Knez Mihailove. Atamo u gotovo pustoj ulici na Krcino i Mišina zaprepaštenje Šešelj odjednom poče da trči što ga noge nose. Radili su to i ranije ,,objekti" koji su praćeni, i to za naše junake nije bila fiovina, ali je ovo ipak bilo neočekivano iznenadenje. A kako je zadatak bio fizičko pokrivanje a ne klasično praćenje, iako zbunjen, Krca]& odmah potrčao za njira. Ali pošto je imao desetak metara prednosti a i prvi je startovao, Šešelj je, protrčavsi pored ,,Ruskog cara", skrenuo levo u pasaž koji vodi prema Obilićevorn
161
veJjcu i ostavio Krcu daleko iza sebe. Uletevši posle desetak-dvadeset sekundi /a njim u pasaž, Krca je zadihan konstatovao da Šešelja nigde nema. Unezvereno je gledao okolo, zagledao i u neke radnje lcoje se tu nalaze, a onda je već pristiglom Miši zabrinuto rekao -Jeb'o te, pa ovaj kao da u zemlju propade nigde ga nema!"
Medutim, samo što je završio rečenicu ču iza sebe dobro poznati y\as - 5VPa kako me nema kada sam tu ?" - i vide Šešelja kako se smeje u ulazu neke fotografske radnje koja se nalazila odmah na ačetku pasaža.
,,Nego, momci, kada se već znojite zbog mene, red bi bio da vam kupim neki sladoled, da malo predahnete i da se osvežite. Ja častim, je l' raože?"
- Jebi ga, šta sad - pomisli Krca - a što ne bi moglo.
I dok se Miša nećkao, Krca je već jeo svoj omiljeni sladoled. A
fpošto su pojeli sladoled, brzo su se složili sa Šešeljem da svako samo radi ono što mora i što mu je posao pa su opušteno nastavili šetnju. sšelj napred, a Krca i Miša za njim!
162
LIFT
Pretpostavljam da svi znate da je 1966. bio Brionski plenum a 1968. studentske demonstracije. Ova dva veoma važna istorijska do-gadaja su naravno pored društveno-političkih konsekvenci imala i neke bezbednosne. To se pre svega odnosi na sunovrat

Službe od koga se ona dugo nije oporavila. Naročito kada je u pitanju suština njenog rada, a to su kontraobaveštajni poslovi, koji su potpuno za-pušteni i svedeni na nivo diletantizma i improvizacije. Osim ovoga, Službi su logično nametnuti i neki novi prioriteti u radu. To su, nar-avno, bili bivši radnici Službe, odnosno Rankovićevci, koji su nakon Plenuma ne samo listom penzionisani već i preko noći od vazda bud-nih čuvara naroda i države postali njihovi najyeći neprijatelji! Osim njih u prvu ligu državnih neprijatelja su ekspresno svrstani i lideri studentskog protesta. Kako u njima eksponirani profesori tako i yideniji studenti.
Bivši pripadnici Službe su u okviru III odeljenja bili svrstani u takozvanu ,,X problematiku" na čelu sa Aleksandrom Rankovićem i njegovim najbližim saradnicima. A glavna zvezda studentskih protesta bio je bez konkurencije Vlada Mijanović zvani ,,VLADA REYOLUCIJA", koji je shodno tome postao i prioritetna operativna obrada Službe. To je, kao i Ranković i svi ostali, ostao i dugi niz go-dina. Zato su prema njemu permanentno primenjivane sve raspoložive operativno-tehničke mere i radnje. A to izmedu ostalog znači da je praćen, da su prisluškivani njegovi telefonski razgovori i da su mu u stan ugradeni prislušni uredaji.
Prateći ga, radnici IX odeljenja su uredno izveštavali gde je tokoffl dana bio, šta je radio, sa kim se vidao, a uveče bi uredno šifrovano javili ,,da važi stan" odnosno da je drug Vlada stigao kući. Nakon toga bi kao i u većini takvih slučajeva dobili nalog da prekinu posao

r?te -o u bazu. A dežurni u IX odeljenju bi odmah o tome obaveš-tavao dežuvnog u VII odeljenju - odeljenju tehnike, u kome se nalazio i prislušni centar kako bi snimači počeli svoj posao. Medutim,
• upravo su radnici VII odeljenja koji su direktno radili na prisluški-yanju Mijanovića skrenuli pažnju operativcima da od trenutka kada prateći aparat javi da je Vlada stigao kući do trenutka kada ga oni uopšte čuju u stanu ponekad prode i po dva-tri sata. Jednostavno rečeno on ,,dode" kući u deset uveče, ali se u stanu njegovo prisustvo registruje tek oko ponoći. Zato je pretpostayljeno da on, neposredno po dolasku, odnosno ulasku u zgradu, ponovo izlazi ili da pre nego što ode u svoj stan svrati kod nekoga u komšiluku. Zato je dat nalog radnicima na praćenju da prvom sledećom prilikom udu za njim u soliter i reše tu enigmu.
Rečeno - učinjeno. Odmah sutradan kada je Vlada došao do svog solitera, tada već legendarni Krca i jedan pripravnik udoše oprezno za njim. Pošto je stanovao na drugom spratu, Vlada je krenuo peške, ali je stigavši na svoj sprat umesto da ude u stan pozvao lift. Naravno da su Krca i pripraynik bili toliko lucidni da ne potrče za njim u lift jer bi da su hteli da idu liftom ušli u njega još u prizemlju. Tako Ylada ude u lift sam i krenu, ali lift stade odmah na trećem spratu. Medutim, na opšte iznenadenje ,,veselih udbaša" vrata se ne otvoriše i on ne izade već lift nakon kraćeg stajanja ponovo krenu. I stade na četvrtom spratu ali se ponovo desi isto. Lift malo postaja pa opet krenu i stade na petom spratu. Pa na šestom, pa na sedmom, pa na osmom, a naši junaci polako stepeništem za njim. Medutim, svestan da se Vlada sa njima igra, stariji i iskusniji Krca reče pripravniku da je njemu već dosta tog zezanja i da će on sići u prizemlje i sačekati, a on neka ide za liftom lagano i vidi na kom će spratu Vlada izaći i u koji stan će otići.
Ali samo što je Krca otišao, lift krenu ali ovaj put bez zaustavl-a pripravnik kao zapeta puška potrča za njim. Pogadate, sve poslednjeg, dvadest prvog sprata. Trčeći kao da ga gleda načelnik lično, mladani pripravnik je preskakao verovatno po tri ste-penika. Kako mu je bilo i o čemu je razmišljao na desetom, pet-lestom ili devetnaestom spratu ne znam, ali znam da je junački ^gao do poslednjeg. I da je tamo ne uspevši da se zaustavi i lskretno baci pogled, izvirivši više nego što je trebalo, u mag-

novenju video samo da su vrata od lifta otvorena i da se u njernu Ylada Mijanović kida od smeha. Iznenaden ovim prizorom, uspeoje još samo da vidi kako se vrata lifta ponovo zatvaraju i on kreće nadole. A što se tiče Mijanovića on, umirući od smeha nije mogao ni da sanja da je zadihani udbaš-pripravnik koji je istrčao taj neverovatni sprint do vrha solitera budući načelnik te iste Sužbe Jovica Stanišić!
165

•
ZORICA
Kao što rekosmo, pored lidera studentskog protesta Služba je, počev od druge polovine 60-ih, ,,obradivala" i svoje bivše radnike, naročito one koji su bili bliski saradnici Aleksandra Rankovića. Baš takav je bio i jedan od junaka ove priče, kome iz pristojnosti nećemo pomenuti ime ni inicijale niti na bilo koji način otkriti njegov iden-titet. Dovoljno je reći da je bio yisoki funkcioner, član CK-a, mitiistar i jedan od najbližih saradnika druga Leke. A razlog zašto ćemo biti tajanstveni nije neka strašna državna tajna koju ne smem da vam saopštim već pristojnost. Ovaj gospodin, to jest drug, bioje, naime, veliki švaler. Stalno u društvu mladih atraktivnih devojaka zadavao je grdne nevolje radnicima pratećeg odeljenja. Pošto je ziiao da je sada predmet rada svoje bivše Službe i u tančine poznavao metodologiju njenog rada, nije ga bilo nimalo lako pratiti apogotovo ,,pohvatati", odnosno identifikovati, sve te devojke koje su bile sa njim. Zato je jedan od iskusnijih radnika koji je toga dana pratio ovog važnog druga i njegovu novu prijateljicu, to jest drugaricu, Sloba Janković zvani Ćale, videvši gde su krenuli, utrčao u zgraduprenjih. Penjući se sprat po sprat računao je da će ,,odozgo" bezbedno videti u koji su stan ušli i da će istovremeno ostati neprimećen jerće se stari udbaš možda okrenuti da vidi da li ga neko prati ili možda sačekati minut-dva u zgradi da vidi da li će neko ući za njim, ali da mu sigurno neće pasti na pamet da je taj koga očekuje ušao pre njega. In-teligentno, nema šta, i vi biste to uradili na Slobinom mestu.
Ali, opet se u sve umešao taj ,,slučaj komedijant" zahvaljujući kome je nastala i ova priča. Sve je, naime, bilo u redu dok se srećni par, penjući se sprat po sprat nije primakao i poslednjem spratTi. Sh-vativši da oni idu baš tu - na poslednji sprat, naš ,,veseli udbaš" se
166
hitro okrenuo okolo, bacio pogled na par stanova koji su se nalazili na spratu i odahnuo videvši na jednim vratim pločicu na kojoj je pisalo samo Zorica. To mu se učinilo kao zgodna prilika da fmgira ra-zlog svog boravka na spratu, vidi gde ide par i vešto se izvuče iz ove ,,mišolovke". Zato je, dok su oni već stupali na sprat, pritisnuo zvono na Zoričinim vratima. Jednom, dvaput, očekujući da neko otvori, a is-tovremeno više osluškujući nego gledajući šta se dešava iza njega. Na njegovu sreću, vrata Zoričinog stana niko nije otvarao, ali nije čuo ni da je par iza njega negde pozvonio ili pak otključao neka vrata. Da bi dobio na yremenu, još jednom je pozvonio i kao za sebe rekao nešto poput ,,pa gde si bre, zašto ne otvaraš?"
Nije mu bilo nimalo prijatno kada je iza sebe začuo dobro poznati glas i pitanje - ,,Koga tražite, mladiću?"
- Ma neku drugaricu Zoricu - reče on ubedljivo spremajući se već da se okrene i ode - ali očigledno nije tu!
- Kako nije tu kada baš stoji pored mene - reče Lekin drug već počinjući da se smeje.
- Izyinite, izgleda da sam pogrešio - reče Sloba - dok je Zorica otključayala vrata i pozivala ga da ude.
Dok je grabio prema stepenicama, uspeo je još samo da čuje -,,Da, da, pogrešio... i pozdravi u firmi..."
167
DOCAIKRNJA

Kao što rekosmo, 70-ih pa čak i 80-ih, a bogami i ranih 90-ih Služba se bavila vrlo intenziyno takozvanim ,,unutrašnjim nepri-jateljima". Profesori, studenti, nezayisni intelektualci, akademici, pisci i ko zna sve ko, praćeni su, prisluškiyani, tajno fotografisani, snimani na sastancima, seminarima, knjižeynim yečerima ili običnim pijankama.
Tako je početkom 80-ih jedna grupa studenata i pisaca iz Arande-lovca došla u Beograd na druženje sa svojim istomišljenicima i kolegama, pa je na molbu kolega iz ovog grada grupa praćena od stane beogradske UDB-e. Već tokom dana radnici pratećeg odeljenja su ih gotovo sve islikali, a sedeći do njih u kafanama čuli i njihova imena i deo njihovih priča, medutim, dobili su nalog da ih, kada krenu uveče kući ipak zaustave na nekom policijskom punktu i da ih pod firmom rutinske saobraćajne kontrole legitimišu i da im preteresu automobil. Zato se naši ,,veseli udbaši" dogovoriše da kada studen-tarija krene kući, Doca i Krnja odu ispred njih i da ovu planiranu kontrolu dogovore sa kolegama na policijskom punktu na Avali.
I pošto se izrazgovaraše i isponapijaše sa svojim beogradskim kolegama, Arandelovčani krenuše nekim ,,raercedesom" polako kući. Na Banjicu pa Avalskim drumom, što je bio dovoljan znak Doci i Krnji da se sve odvija po planu. Zato Doca, koji je vozio neki ,,alfa romeo" dade gas i projuri pored ,,mercedesa" i drugog dela ekipe koji je polako vozio za njima. I dok su se približavali Avali, Krca i ostatak ekipe videše parkiranu ,,alfu" i Docu kako razgovara sa policajcem, ali na njihovo zaprepašćenje ,,mercedes" koji je išao ispred njih prode i niko ga ne zaustavi?! Šta će, gde će, oni krenuše za njim, ali brzo shvatiše da je besmisleno da idu za njim do Arandelovca, a ubrzo do-biše i nalog iz centra da prekinu posao i da se vrate.

Kada stigoše do kancelarije, videše tamo i načelnika Šabanija j Docu kako mu objašnjava šta se desilo i zašto ,,mercedes" nije zaus-tavljen.
- Paaa, viiidi, šššefe, miii smo stiiigli preeee njih i ja po poočeh da seee predstaaaavljam kooolegi... kaaažem miii smo kooolege iiiiiz DB-a. Treeeeba da seee zauuuustavi jeeeedan ,,meeerceeedes", yaaažnooo je, hhhhiiiitno je... e jeeeebi ga proooode!! !
Naravno, tek tada su svi počeli da zamišljaju scenu u kojoj Doca mucajući i otežući pokušava da objasni zbunjenom i pospanom poli-cajcu šta treba da se uradi i počinjali grohotom da se smeju. Ipak, pravu eksploziju smeha izazvao je Krnja rekavši:
- Paaaa, ššššeefe, treeeebalo jeee da pustiiiiš meeene, jaaaa ipak maaanje rauuucarn!!

'
13. MAJ
Sredinom 70-ih radnici pratećeg odeljenja se, žargonski rečeno, ,,nisu sazuvali". Radilo se, jurilo, trčalo non-stop. Dan i noć. Zato je nekom od rukovodilaca palo na pamet da te ljude malo relaksira, pa je uvedena praksa da jednom mesečno ovo odeljenje ne radi ništa i da svi njegovi radnici odu na jednodnevni izlet negde blizu Beograda. Znate ono, kao mala deca, ponese se lopta, reketi za badminton i ostali rekviz-iti pa se malo bave sportom, malo šetaju, a potom sledi ručak odnosno pijanka i luraperajka, pa sutra svi zadovoljni idu nazad na posao.
Tako je bilo i ovom prilikom kada je organizovan izlet na Oplenac, u Topoli, 1975, i to dva-tri dana pre 13. maja. Kao i obično, posle rekre-atiynih aktivnosti, društvo je zaselo, a pojedinci su se, naravno, i dobro napili. Ovoga puta to su bili Stevke i Aca, koji su onako pijani kao što to obično i biva vrlo brzo došli u sukob sa kelnerima koji zbog toga pod parolom ,,ne služimo pijane goste" nisu hteli da im daju piće. Naravno da bi i vas izneryirao ovaj otrcani gest provincijskih kelnera, a kamoli naše ,,vesele udbaše" koji su na Oplenac došli čak iz Beograda. Zato su, naravno, počeli da se bune i da negoduju. Ubrzo se ovo verbalno nadmudrivanje pretvorilo u psovanje i vredanje personala, a

potom i u koškanje i guranje koje je pak pretilo da se pretvori u ozbiljnu tuču. I baš u tom trenutku, kada šorka samo što nije počela, pojavio se neki gospodin i počeo da smiruje strasti na obe strane.
- Polako, drugovi, nemojte tako, nema potrebe, dajte da se dogovo-rimo ko ljudi... - počeo je on, verovatno, dok su ga obe strane zbunjeno gledale.
,,Veseli udbaši" misleći da je on neki šef sale, a kelneri verovatno da je neki zalutali gost.
- Ma šta ti nama polako bre, koji si ti kurac, šef sale i šta 'oćeš? -pitali su, naravno, Stevke i Aca.
170
- Nemojte tako, kolege - nastavio je neznanac - mi smo ovde ipak u gostima i ovi ljudi vam ništa nisu krivi. Nema potrebe za ružnim rečima, dajte polako da to raspravirao...
- Ma jedi bre govna, koje kolege, nikad te u životu nismo videli, i bolje bi ti bilo da se ne mešaš da ne bi i ti dobio preko pičke... - istra-javali su pijanci koje su privučeni bukom i gužvom ipak nekako umirili ostali i odveli ih na spavanje.
A sutradan, kao što rekosmo, ponovo na posao pa uz uobičajenu ju-rnjavu i gužvu svi brzo zaboraviše ovaj mali incident. Ko bi uostalom i zašto pamtio rasprave nekih kelnera sa pijanim gostima koje se čak ni u tuču nisu pretvorile i to u predvečerje 13. maja.
Centralna proslava tog praznika se te godine odvijala u sali Jugoslo-yenskog rečnog brodarstva, gde su zaslužnim radnicima deljene po-hvale, nagrade a bogami i odlikovanja za ostvarene radne rezultate u prethodnoj godini. Pored ovoga, nagrade u vidu medalja, pehara i plaketa očekivali su i oni koji su se istakli na nekim internim sportskim igrama i turnirima, poput Stevketa, koji se bavio streljaštvom, i Ace, čiji hobi je bio fudbal. I kako to već biva na ovakvim skupovima, počinje se sa raznim prigodnim govorima malih i yelikih mkovodilaca, a onda se dobitnici priznanja pozivaju redom na binu da bi im ta priz-nanja bila svečano i uručena. Znajući da neće brzo doći red na njih, Stevke i Aca izadoše u hodnik da puše i ćaskaju. Posle izvesnog vre-mena prozvaše Stevović Dragana, i Stevke ude u salu i krenu prema bini, a onda zastade kao ukopan. Posle trenutnog šoka ipak se munjevito okrete i zbrisa napolje. Videvši ga posle manje od pola minuta, Aca i ne stiže da ga pita kad pre završi jer već prozvaše i njega. Kao i Stevke i on ude u salu, ali i izlete iz nje još brže. I dok su se njih dvojica zgranuto gledala, posle par minuta iz sale izadoše kolege koje ih, ništa ne shvata-jući, pozvaše da udu jer su sem njih dvojice svima već uručene nagrade. Oborenih glava, sada ne tako ,,veseli", naši udbaši krenuše lagano vukući noge prema bini na kojoj ih je očekivao ni manje ni više nego ,,šef sale" sa Oplenca, ovaj put u vidu načelnika Službe Žike Jo-vanovića, kome tek tada sve postade jasno. Kažu da se od srca nasmejao videvši dvojicu svojih radnika koji tako nevoljno dolaze po nagrade od čega je valjda i njima bilo malo lakše.
E, to su bila vremena kada ni radnici Službe nisu znali kako im iz-gleda načelnik, a kamoli obični smrtnici!

171
DOM
Početkom 70-ih Dole Cvetanović je bio jedan od vozača u načel-stvu beogradske Uprave. Pa pošto posla nije bilo previše, on, kao ni ostale kolege, nije znao kako da ,,ubije dan". Ispijanje kafa i čitanje novina brzo dosadi, pa vam je jedina releksacija da negde izadete. Tako je i on, shvativši da je besmisleno da sedi tu sa sekretaricom ceo dan, odlučio da malo protegne noge pa joj je odlazeći rekao da ide ,,do zubara". Sekretarica je to primila k znanju, kao i narednog dana. A onda je Dole, videvši da ga niko ne traži niti pita za njega, go-tovo svakodnevno odlazio ,,do zubara".

Ali kao što i krčag ide na vodu dok se ne razbije, tako je bilo i sa Doletovim odlaženjem ,,do zubara". Jednom se, naime, desilo da je načelnik hteo negde da ide pa se ustanovilo da nijedan od vozača nije tu, a onda i da je Dole otišao ,,do zubara". Pošto se to ponovilo neko-liko puta, načelnik je rekao sekretarici da mu se Dole javi kada se vrati od zubara. I Dole mu se, naravno, javio.
- Šta je sa tobom, Dole - pitao je načelnik - imaš neke probleme sa zubima, praviš protezu, šta li?
- Ne, šefe, odkud vam to, sve je u redu - odgovorio je zbunjeno Dole, kome nije padalo na pamet zašto ga je načelnik pozvao.
- Pa kako kada mi svaki put kada pitam gde si odgovore da si otišao ,,do zubara" - nastavljao je šef sada već podozrivo.
- A to - sinulo je Boletu - ma to je naša interna šala koju sekre-tarica nije razumela. Kada nema posla, da se ne bismo dosadivali ovde i smetali, mi odemo do ,,Doma" (legendarna kafana koja se nalazila pored zgrade Saveznog SUP-a na uglu Kneza Miloša i Dur-mitorske), i pošto se pored kafane nalazi neka zubarska ordinacija, mi onda ne kažemo da idemo u kafanu, odnosno u ,,Dom", već ,,do" odnosno pored zubara!

Šta je mogao načelnik nego da se nasmeje i da sledećom prilikom sedeći u kancelariji zapita svoje goste, nakon što su završili sastanak da h su možda raspoloženi da se nakon svega malo opuste i zajedno prošetaju ,,do zubara"? To što su ga oni u čudu gledali očiglednoje bila očekivana reakcija i prilika da i njima ispriča anegdotu sa svojim vozačima!

PROYERA
Pored tajnog praćenja, prisluškivanja, informativnih razgovora postoji još jedan ,,kamen temeljac" operativnog radau Službi, a to je operativna provera. Sta je sad pa to? Recimo biografija koju ne pišete vi već Služba. Naime, u operatiynom radu vam sečesto pojavljuju nova lica o kojima ne znate ništa. Ili se jave telefoiom vašoj ,,oper-ativnoj obradi", ili ih kao ,,veze" identifikuje prateće odeljenje ili vam ih pomene neki saradnik. Sve u svemu za početak imate samo ime i prezime, ili adresu ili broj telefona sa koga jepozvao, a sve os-talo tek treba da saznate. Da lice potpuno identifikujete - ime, prez-ime, ime oca, godina rodenja, adresa, bračno stanje,zanimanje, radno mesto... Zato morate da pročeprkate po operativnimevidencijama a onda malo da odete i do fakulteta koji je završio ili samo studirao, pa vidite koliko je i sa kakvim uspehom to radio, pa ufirmu kod nekog referenta ili direktora da vidite na kojim poslovima radi, kakav je radnik i, kolega, pa onda malo u mesnu zajednicu davidite da li je ak-tivan i narayno, na kraju u komšiluk. I kada tome dodate podatke ko-jima o njemu raspolaže eventualno Služba ili Gradski SUP, dobijete bolju sliku o nepoznatom nego da vam se sam ličnopredstayljao.
A kada se rade provere za lica koja su kandidati za prijem u Službu, svemu tome dodajete i roditelje, dede i babeibračnog druga i njegovu familiju. E, jedna takva provera radenaje pre tridesetak godina za Savu K, koga je za prijem u Službu predložio jedan od načelnika u beogradskoj Upravi Pera Perić. Sava je,naime, bio uzo-ran omladinac aktivan u svojoj mesnoj zajednici,ali i član dobro-voljnog vatrogasnog društva. Pa pošto su vatrogascii)ili ne Perin hobi već njegova strast i ljubav, i pošto je i sam bio član nznih vatrogasnih društava, čuvši da se i Sava time bavi, nije časio časada ga predloži za prijem u Službu.

Pošto mu je rekao da pre prijema u Službu mora da se uradi opera-tivna provera, Pera mu je objasnio i kako se to radi i obavestio ga da će verovatno neko iz Službe dolaziti i u mesnu zajednicu da se malo raspita o njemu. Pa ako sve bude u redu, eto njega za

par meseci na poslu. I baš kao što je Pera i rekao, jednog dana dode operativac Službe u mesnu zajednicu i drugu koji se tamo zatekao reče da ga šalje drug Pera u vezi sa proverom Save, pa ga zanima kakav je on momak. Dobar je to momak, iz poštene kuće, poče da ga hvali ovaj, vredan, bistar, okretan, snalažljiv, ali i poverljiv i diskretan i sve u tom stilu. Svaka bi ga majka poželela za sina ili barem za zeta. Jed-nom rečju, pravi momak baš za Službu. Kada operativac ču sve ovo, pošto je provera i do tada bila ,,pozitivna", naravno, tako i napisa, i Sava posle nekoliko meseci postade radnik Službe. I ova provera se ni po čemu ne bi razlikovala od hiljada i hiljada drugih da jednog dana operativac koji je radio proveru za Savu nije na hodniku u beogradskoj Uprayi sreo momka sa kojim je razgovarao o Savi u mesnoj zajednici. Naravno da se iznenadio videvši ga kako šeta hod-nikom i u prvi mah pornislio da je došao kod nekog od kolega, ali je brzo odbacio tu mogućnost znajući da su jedino gosti načelnika up-rave mogli da dodu u njegovu kancelariju dok su svi ostali radnici svoje privatne posete primali u holu kod prijaynice.
-Odkudti, štaradiš ovde, je l'tražiš nekoga?-biloje logičnopi-tanje.
- Ma ne, ja radim ovde odnedavno - odgovori ovaj ponosno.
- Je 1"? baš mi je drago, a štaje sa Savom, je li i on primljen?
- Paaa, ne znam kako da ti kažem - poče ovaj smejući se - ali ja sam Sava!!
TeŠko je opisati kako se u tom trenutku osećao nesrećni operativac i očemu je razmišljao shvativši da se Sava sa njim opasno našalio i sam sebi bio ,,izvor" za proveru i to ni manje ni više nego za prijem u Službu. Ali pošto je Pera Perić tada bio načelnik kadrovske službe, i pošto je on lično predložio Savu za prijem u Službu, i pošto je na kraju krajeva Sava bio dobar momak, doduše, ne baš onakay kakvim jesam sebe predstavio, niko od ovog slučaja, koji je dugo bio tajna za većinu, nije pravio problem. A što se tiče Save, on je na samom poćetku svoje karijere pokazao da sa pravom može da ponese laskavi naziv ,,veselog udbaša".

VSJO NORMALJNO
Kako je nastala ova priča, bog sveti zna. Verovatno za vreme neke od brojnih blejačina i sedeljki u nekoj kancelariji kada su se drug Ljuba i Mijatović naglas prisećali vremena koje su zajedno proveli u detašmanu na aerodromu početkorn 80-ih. Mijatović kao šef, a Ljuba kao neko ko poznaje pola JAT-a uključujući, naravno, i sve stjuardese. Uz Bakija, Zlaju i kasnije Zagija to je sigurno bila jedna od najludih postava na aerodromu u istoriji Službe.
Pošto smo u to vreme još uvek uživali plodove medunarodne afir-macije i ugleda koje je Jugoslayiji obezbedio drug Tito, i kod nas su održavane razne medunarodne konferencije i skupovi. Slovili smo, naime, za onaj bolji i poštovaniji deo sveta. Kako zbog naše uloge u Pokretu nesvrstanih i mesta u Savetu bezbednosti UN-a tako i zbog aktiynog članstva u mnogim drugim medunarodnim organizacijama.
A kada se neki od tih skupova organizuje u Beogradu, u okviru Službe najebe, naravno, detašman na aerodromu jer gotovo sve delegacije i gosti neprekidno dolaze i odlaze baš preko aerodroma, pa operativa mora biti tamo gotovo 24 sata. Napravi se tu i neko dežurstvo i prostor da se neko malo odmori ili ode do kuće, ali su uglavnom svi na okupu dok ,,žurka traje". Zbog stalnog prisustva na mestu kroz koje neizostavno prolaze svi koji dolaze iz sveta, opera-tivci tog detašmana imaju retku privilegiju da izbliza vide velike svetske državnike - careve, kraljeve, premijere, predsednike i ostale svetske vode i lidere. Ali i ono što je mnogo važnije, odnosno, ono što je nama tada bilo mnogo interesantnije, a to su njihova obezbedenja i telohranitelji i pripadnici drugih Sužbi i policija. A to je u to vreme, kada saradnja sa drugim Službama nije bila na današn-jem nivou, zbilja bila privilegija.
Elem, sedeći tako jednom prilikom i evocirajući svoje uspomene,

176
Ljuba i Mijatović su se setili i neke konferencije UNKTAD-a, i]j L zna kako se to tada zapravo zvalo, koja je tokom 1983. godine trajal gotovo mesec dana. I tom prilikom u Beograd se sjatila sva sila svet skih državnika i naših kolega. Komentarišući kako su izgledali, kako su se ponašali i kakav su utisak na njih ostavili, tu mislim, naravno na naše kolege, a ne na državnike, drug Ljuba je gotovo setno pričao' ,,Sećaš se bre, matori, (tako je zvao Mijatovića kada mu je bio naklonjen) kakvi su bili Francuzi? Elegantni u pičku materinu - Pjer Karden odela, ko lutke... Pa Ameri i oni njihovi marinci ko da ih prave na kalup, majku im jebem, svi isti - atletski gradeni pa obavezno Rej Ban naočare (što je tada bio pojam i san svakog poli-cajca)... pa samo što je sleteo avion, a oni prvi izlaze i onako unezv-ereno gledaju po pisti... i u neko doba mi tek yidirao da marinac drži nešto u ruci i priča sa nekim, ali to nije ,,motorola" već nekakav tele-fon... kako telefon, jeb'o te, bez žica, a oni nam posle objasne da je to bežični telefon i mi se useremo od sreće... a marinac koji je prvi izašao nakon što je sve pogledao uzme taj telefon i kaže EVERY-THING IS ALL RIGHT i tek posle toga krenu da izlaze ostali... a onda stignu i mučeni Rusi i iz njihovog aviona izade neki ižvakani vojnik u onoj ćebe-uniformi sa nekim sandukom na ledima kao onaj RUP (pokretna radio stanica koju je koristila i naša yojska) i on kao pogleda a onda javi - VSJO NORMALJNO - a mi nekako tužni i žao nam Rusa, kao 'de su oni a 'de su Ameri... medutim, posle smo saznali da je Amerikanac javio da je sve u redu u avion, a Rus u Moskvu, i da je ono na njegovim ledima bio neki satelitski telefon, pati vidi...!!"
177
DASA
Kada je nakon čuvene Osme sednice CK Srbije bilo jasno da je Milošević pobedio i defmitivno postao odlučujući politički faktor u Srbiji, došlo je do kadrovskih promena u svim važnim državnim institucijama pa i u Službi državne bezbednosti. Dotadašnje političke kadrove Janaćkovića i Lekovića (načelnika Službe i načelnika beogradske Uprave), koji su pre svega bili ljudi od poverenja Miloše-vića i tadašnjeg gradskog sekretara SK Smiljkovića i nisu se baš proslavili na ovim funkcijama, zamenio je mlad i perspektiyan kadar iz Službe - Jovica Stanišić.
Pošto je nakon par godina u beogradskoj Upravi Jovica već počet-kom 80-ih prešao u Centralu, svi mi koji smo u Służbi počeli da radimo nakon toga nismo bili u prilici ni da ga vidimo a kamoli up-oznamo. Zato su nama pripravnicima bile dragocene priče starijih kolega koje su Jovicu ne samo poznavale već sa njim i nekoliko go-dina zajedno radile. Kakav je Jovica, na kojim poslovima je radio, kakav je operativac bio, kakav je čovek i slično bila su pitanja kojima smo zasipali Ljubu, Bakija i Mijatovića i sve ostale koji su mogli nešto da nam kažu o njemu. Otvorenih usta i očiju smo slušali nji-hove priče o tome kako je Jovica nedavno bio kod Slobe i kako mu je ovaj rekao da od DB-a napravi najaču Službu na Balkanu. Posle raznih idiota i budala koji su i Jovici radili o glavi i koji su nam go-dinama unazad šefovali, kao opijeni smo slušale ove priče o najavl-len°J profesionalizaciji Službe, njenom osavremenjavanju i tenničkom opremanju. O Jovici nam je najviše pričao Mijatović, jer ; sa njim zajedno radio u ,,ruskoj" grupi, ali je našu pažnju posle svih priča jednog dana zaokupilo saznanje da su Baki i Jovica >>klasići", odnosno da su zajedno počeli da rade u Službi istog dana krajem 1975. godine.
178
Saznavši ovu dragocenu činjenicu, navaljivali smo na Bakija da nam priča o njihovim prvim danima u Službi, o radu u pratećem odel-jenju, ili bilo šta o tim vremenima, ali se Baki sve nećkao i izvrdavao govoreći da tu nema baš bogzna šta da se priča.
- Ma šta imam da vam pričam - Jovica je bre DASA, i tačka -bilo je sve što smo od njega mogli da čujemo. Sva naša pitanja: Kako dasa? Zašto dasa? O čemu se radi? - ostajala su bez odgovora ili imala odgoyor koji nas je još više iritirao i intrigirao - Pa lepo, dasa!

Sve dok jednog dana Ljuba nije naterao Bakija da nam ispriča ovu priču o sistematskom pregledu. Pošto je Baki ponovo hteo da izvrda, a mi bili uporni da saznamo kako je to i zašto Jovica dasa, on je ipak popustio.

- Pa ništa, zajedno smo konkurisali pa smo zajedno radili one testove i zajedno išli na sistematski pregled u dom zdravlja u Durmi-torskoj i tako... a ja sam se za baksuz baš dan pre toga tako ušikao da sam jedva ustao i stigao na sistematski. I sve je bilo u redu dok nam nisu rekli da moramo da damo mokraću na pregled. Ne znam da li smo krv već davali ili je trebalo da to uradimo nekom drugom pri-likom, ali znam da sam se čuvši ovo za mokraću odmah istreznio... Jebem te, budalo, mislio sam se u sebi, ko će da te primi u Službu kad vidi da imaš 5 promila alkohola, ne u krvi već u mokraći, i to u devet ujutro, i panično razmišljao šta da radim i kako da se izyučem. I onda sam spazio tog dečka. Naravno da mi je bio nekako poznat jer smo se vidali po tim razgovorima i pregledima pa sam słwatio da je i on na sistematskom... zato sam bez razmišljanja prišao i objasnio mu o čemu se radi i pitao ga onako drugarski da li bi on možda šorao malo

i za mene, jer to ionako nije važno... i on je rekao da hoće i da nema problema... bio je dasa, kažem vam!!

PS: Baki je, naravno, insistirao da ovu priču nipošto ne uvrstim u knjigu, ali nije bilo šanse da mu izaćfem u susret. Meni je, naime, ova priča toliko jednostavna, obična i iznad svega ljudska i normalna da sam prosto morao da vam je ispričam. A Baki i Jovica će mi oprostiti, jer i ja bih njima! Pa svi smo mi ,,veseli udbaši".

179

NAGON

Kada je to bilo i gde, ne zna se. Baš kao i kod dobrog dela prethodnih priča, ali je zbilja tako. Dok se drug Ljuba ne seća, Baki tvrdi da je to bilo u Užicu ili Požegi, a Mijatović smatra da se to de-silo negde na jugu. Po njemu, a ta verzija je najverovatnija, potencijalni junaci ove priče su ili Nine iz Niš, ili Dine iz Yranje ili mali Stanimir iz Leskovac, s~vi nekadašnji načelnici centara RDB-a u ovim gradovima. A možda i n_isu, možda je kao što rekosmo neko drugi. To, uostalom, i nije toliko t>itno. Bitno je da se nakon formiranja Obaveš-tajne uprave u RDB-u početkom 90-ih pojavila potreba za novom organizacijom, novom m«todologijom rada i novim kadrovima koji bi nakon formiranja ovu LJpravu istinski oživeli. Zato je i njen načelnik Mijatoyić često obilazlo Centre po Srbiji kako bi im na licu mesta lično objasnio osnovne zadatke koji su od strane rukovodstva Službe pred Upravu postavljeni. I, naravno, pomogao im da formiraju posebne operatiyne grupe ili odeljenja, u zavisnosti od veličine Cen-tara i operativnih potreba, i odgovarajuće analitičke timove koji bi bili nosioci ovih poslova.

Kao što je i logično, ova Uprava je na početku bila u funkciji ra-tova i oružanih sukoba koji su započeli raspadom SFRJ. Pošto su shodno tome dojučerašnje Republike jedne drugima postale ne samo inostranstvo već i neprijateljske države, samim tim su bile i prve i prioritetne mete obaveštajnog rada njihovih novoformiranih Službi. Zato je bilo logično da Centar u Sremskoj Mitrivici prednjači u obaveštajnom radu prema Hrvatskoj, a Centar u Užicu prema BiH. lako sa njima nismo t>ili u ratu, zanimalo nas je i šta se dešava u Madarskoj, Makedoniji i Bugarskoj, pa su se time bavili Centri u Subotici, u Yranju odnosno Nišu i Leskovcu. Radilo se naravno i na stvaranju nekakvih punktova ili bolje reći pojedinačnih kvalitetnih

180

obaveštajnih pozicija i u takozvanim centrima tnoći, ali su sve to bil' pionirski poslovi. Po istim poslovima sa Mijatovićem i ostalim načelnicima su često putovali i ,,instruktori za ceo svet" u ovoj Upravi Baki i Ljuba U početku sa njim, a kasnije i sami. Prvih nekoliko meseci je bilo više posla, ali je kasnije, kada je sve profunkcionisalo, bilo vremena i za druženje i svemu se pristupalo daleko opuštenije. Pošto nam se zemlja smanjila i pošto ste autom za tri sata mogli da stignete i do njenog najudaljenijg dela, ni

instruktorima nije bilo teško da obilaze ,,parohiju". Da porazgovaraju sa načelnicima i operativcima, na brz-inu pretresu aktuelne poslove i potom se zapute u najbolju lokalnu kafanu na zasluženo okrepljenje.
E, prilikom jednog takvog obilaska jednog Centra Baki i Ljuba su u načelnikovoj kancelariji primetili zgodnu koleginicu. Takva pojava im nije mogla promaći ni kao policajcima, a kamoli kao muškarcima, pa su ušavši u kancelariju načelnika odmah rešili da o njoj prikupe više ,,obaveštajnih informacija".
- Je li, šefe, ko ti je ona mala? - bilo je, naraynb, prvo što su pitali svog domaćina.
- Koja bre mala? - odgovorio je on lenjo i nezainteresoyano.
- Kako koja, pa ova što sad izaćte iz tvoje kancelarjje? j
- A ta, ma tu jedna sekretarica.
- Ma nemoj ti nama neka sekretarica, ti znaš da su Obaveštajnoj upravi potrebni najbolji kadroyi, a ti ih kriješ od instruktora - nas-taviše oni sa šalom.
- Ne, nije drugovi nemojte tako...
- Ako nije, odmah da joj pišeš rešenje za Obaveštajnu upravu osim ako to nije neka tvoja interesna sfera?
- Mislim, ako ti to ne jebeš?
- Pa šta nas gledaš tako belo - nastaviše oni ovim vulgarnim tonom - je l' jebeš ti to ili ne?
- Ma ne - poče da se pravda on zbunjen - ma kakvi, šta vam je bre? ^
- Što, pa mala izgleda ko avion, da sam ja na tvom mestu, ja bjh je kresao, jer samo takva priliči načelniku. A ti nećeš. Zašto? - rece
181
•sk—..• ; ubedljivo jedan od instruktora!
A ondaje zbunjeni načelnik, em mrzovoljan, em tako iznenada trgnut iz provincijske letargije i nenadano uvučen u ovu, iako uobiča-jetiu ipak za njega neprijatnu temu, izgovorio tu legendarnu rečenicu koju smo kao i mnoge druge godinama citirali. Na pitanje zašto neće dajebe tako zgodnu devojku on je odgovorio:
-PANEM'NAGON!!??
Što bi na lokalnom dijalektu glasilo ,,Pa nemam nagon" a u pre-vodu na srpski nešto kao neće mi se, ne palim se na nju... A neki od nas i dan danas na pitanja kolega i prijatelja koja počinju sa ,,zašto" nemajući želju da im bilo šta objašnjavaju umesto ,,zato" prosto kažu -Panem'nagon!!

182
i)0H<!
GUČI
Operativni kurs je defmitivno nešto najlepše što vam se može de-siti u Službi. Nekada davno kada se Služba stvarala od proverenih proletera narodnooslobodilačkih udarnih i drugih brigada, nekome je palo na pamet da te prekaljene i proverene borce i proletere rnalo edukuje. Ne preterano, ali da ipak nešto saznaju o krivičnorn pravu, zakonima, operativnoj tehnici, obaveštajnim službama drugih ze-malja i nekim drugim stvarima o kojima do tada nisu znali gotovo ništa. Zato je izmišljen operativni kurs. I kasnije, početkom 70-ih kada se Služba nakon Plenuma opet popunjavala mladim radnicima samoupravljačirna, pojavila se potreba da se i oni upoznaju sa istim stvarima. Azato je on opstao sve do današnjih dana.
Osim ovakvih kadrova, na operativnim kursevima je bilo, nar-avno, i onih školovanijih. U početku manje, a kasnije sve više i više, tako da danas preovladuju kadrovi sa yisokom stručnom spremom. Gotovo svi su prethodno zayršili neki fakultet na kome su se već sus-retali sa mnogim od predmeta koji se predaju i na kursu. Zato je za njih kurs bio odmor i nagrada, a ne kao nekim liftadžijama, bravarima, raznoraznim tehničarima i ostalim srednjoškolcima koji su morali malo i da se pomuče. Kurs je bio najveća Meka

za nas koji smo završili Pravni fakultet jer smo pored krivičnog i krivičnopro-cesnog prava učili i polagali i kriminalistiku i kriminologiju i mnoge druge ,,policijske predmete". Pa pošto osim obaveze da se pre podne pojavite na predavanjirna koja su trajala mnogo kraće nego radno vreme drugih obaveza niste imali, možete misliti kakvo je to zadovoljstvo bilo pošto je kurs trajao šest meseci. Osim ove bilo je i drugih pogodnosti, kao što je recimo ,,hranarina", odnosno neka naknada za ishranu, koja se na početku kursa isplaćivala za svih šest meseci unapred. Tako su svi oni koji su
183
,;i kurs na raspolaganju imali gomilu para i više nego dovoljno siobodnog- vremena. Mi iz Beograda smo na kurs išli nekoliko meseci
pnjemu u Službu dok su pojedinci iz centara u unutrašnjosti na kurs odlazili i posle deset ili petnaest godina rada u Službi. Kakav je to tek za njih bio doživljaj, teško je opisati. Jeste da su morali nešto kao da uče, ali su ipak bili na nekoj vrsti šestomesečnog godišnjeg odmora u Beogradu.
Apre Beograda kurs se krajem 70-ih održavao u Bečićima. Kakva je tek to bila milina, znaju oni kojima se to tada zalomilo. U početku ga je organizovala Savezna SDB i na njemu su se okupljali kadrovi iz svih republika, a onda je njegovu organizaciju preuzela SDB Sr-bije. Ali bez obzira na vreme i mesto održavanja kursa, on je uvek bio prilika i za odmor i za zezanje.
Drugu Ljubi se posrećilo da je bio na prvom kursu koji se održavao u Bečićima, ali mu se nije posrećilo sa društvom koje se tom prilikom na kursu okupilo. Ali pre nego što predemo na stvar moramo reći da je i tada, a i mnogo godina kasnije, drug Ljuba bio MONDEN. Odnosno pratio je modu po svaku cenu, i nije sebi dozvoljavao ne da nosi nefirmirane stvari već ni da nosi stvari koje nisu imale etiketu najpoznatijih modnih firmi. Pol end Šark, Polo, Lakosta, Yersaće, Kristian Dior, Guči, Hugo Bos i mnoge druge marke bile su nezaobilazne kada je birao odela, košulje, kravate i sve ostale odevne predmete. Kada su u pitanju cipele, zna se da je Madras u prvom planu, a odmah za njim Bruno Malji.
I šta je onda čudno što je Ljuba još kao pripraynik voleo da se hvali svojom garderobom i što je bio ponosan na svoje majice i kra-vate. A kada bi neko pohvalio njegovu majicu i pitao koje je marke, °n je odmah izvodio svoj poznati šou.
- Ato, ma nije to etiketa, to mi je rupa od metka pa keva, sirota, tela to da zakrpi malo pa prišila tog krokodila odnosno ajkulu -
°dgovarao bi spremno Ljuba, u zavisnosti od toga o kojoj se firmi radi i šta je njen zaštitni znak. Tako je jednom prilikom, dok smo dokoni sedeli i ćaskali baš na tu temu, odlutao u tu daleku prošlost i u dane kada je bio na kursu u Bečićima.
- Sta da vam kažem, dečaci, tamo se okupila takva gomila seljaka da je to neopisivo... ma nisi imao šta da pričaš s njima ni o nekim ba-nalnim stvarima, a kamoli o modi... obučem ja tako jednu majicu i
184
neki seljak mi kaže nešto kao lepa ti ta majica, gde si je kupio... i ja krenem da se zezam i kažem tu u ,,Jumku", a on se siroma' primi... pa gde? pa kako? pa pošto je?... i ja nastavim sa zezanjem i počnetn da mu objašnjavam da tu par ulica dalje ima neka ,,Jumkova" pro-davnica i da sam ja pre podne malo šetao i slučajno video majicu i da mi se dopala... pozove on posle još neke kulove da vide kako sam ja kupio dobru majicu tu u ,,Jumku"... a ja ira još složim priču da sam je kupio na rasprodaji i odvalim neku cenu ko dve kutije cigara... a kulovi se primili i odma' 'oće da krenu u radnju da se majica ne proda... i odoše oni napaljeni ko mladi majmuni, a ko im je kriv kad ne zanaju šta je GUČI... seljaci, a ja majicu kupio u Rimu, koštala 350 maraka!!
185
:v-
ŠEŠIRI

Evo kako je to bilo. Barem po prvoj verziji priče, koju sam ja čuo. Dokoni Jović je jednog dana po dolasku na posao video da je jedan kolega, nebitno koji, kupio nekakav kačket koji se njemu nimalo nije dopao, kao ni činjenica da neko uopšte može da dode na takvu ideju - da nosi kačket. I umesto da mu odmah kaže nešto u stilu: kačket ti je živo sranje, ko bre normalan nosi kačket, ili šta si bre to kupio -,,pokvareni" Jović, kome je mozak kada je u pitanju zezanje radio dvesta na sat, u trenutku je smislio mnogo bolji način da se sa njim našali. Umesto kritike i ruganja on je čoveku rekao da mu je super kačket i ljubazno se interesovao za sve detalje njegove kupovine. Gde je tačno kačket kupljen, u kojoj radnji, koliko košta, kakve boje i veličine imaju.
A kada je čovek sutradan došao na posao, ovaj ga je lenjo digavši pogled sa novina upitao:
- Je li, druže, jesi li dobro?
- Ma nešto mi loše izgledaš!
- Kako to misliš? -Ništa. Glupoje!!
- Ma šta mi tu izvrdavaš. Kaži.
- Ne znam, možda se to meni samo čini, ali mi izgledaš nekako naduveno, odnosno kao da ti se glava malo nadula!!
E to se zove pustiti nekome rovca, jer čovek hteo ne hteo počne da se pipa po glavi i zagleda pred ogledalom. Najpre mu sve izgleda normalno, ali kasnije i sam počinje da sumnja. A sumnja je postala ,,opipljivija" već na kraju tog radnog dana kada je čovek krenuo kući i stavio kačket na glavu. Učinio mu se, naime, malo tesan. Da li je to

bila samosugestija ili je Jović u pravu, u tom trenutku nije znao
Sutradan se ponovila ista priča. Jović, doduše, čitavog dana nii rekao ništa na navedenu temu, ali je upadljivo zagledao kolegu koji se, primetivši to, izneryirao.
- Šta je bre, šta me sad gledaš?
- Ko, ja? Ma jok, brate, šta ima da te gledam?
- Ma ne seri, nego reci!
- Pa šta da ti kažem, druže, već sam ti rekao juče. Izgledaš mi nekako naduveno. Kao bre da ti ja glava porasla. Ne znarn.
I ako je prvog dana ova sugestija učinila svoje drugog dana je čovek bio načisto uzdrman i zabrinut, jer mu ja sad kačket bio više nego tesan. U to vreme kačketi nisu imali pozadi onu ,,čičak traku" kojom se može po želji i potrebi podešavati veličina, već su se pravili u jednom komadu pa nije moglo biti nikakve sumnje barem kadaje kačket u pitanju. Sto znači da se ipak radilo o glavi. Došavši kući, čovek je zato verovatno pitao ženu da li mu je glava naduvena, a kada ga je ova čudno pogledala, nije mu ostalo ništa drugo nego da ode u kupatilo i dugo i ispitivački se gleda u ogledalu. Ne znam da li ga je više neryiralo to što gledajući se u ogledalu nije primećivao ništa čudno i što mu se činilo da je sve u redu, ili to što su se Jovićeve primedbe potvrdivale činjenicom da kačket koji je samo pre tri dana kupio sada gotovo i ne može da stavi na glavu.
A trećeg dana je nastupilo veliko finale. Pošto je Jović ceo dao glumio zabrinutog kolegu i postavio nesrećniku milion pitanja tipa: da li ti je možda vlažan stan, na kakvom krevetu spavaš, na koju stranu sveta ti je okrenuto uzglavlje i slično, na kraju mu je postavio i dijagnozu. On najverovatnije boluje od vodene bolesti, koja gaje zadesela zbog podzemnih voda ili vlage u stanu, i glava mu se zbog toga nadula. A kada je nakon svih ovih priča nesrećnik polazeći pot-puno sluden kući pokušao da stavio kačket na glavu i shvatio da mu to nikako neće uspeti, jer mu je kačket ,,barem tri broja manji" i vise liči na keče nego na kačket, definitivno se zabrinuo za svoje zdravlje-A ko i ne bi na njegovom mestu? Na sreću, nije bolovao ni od vo-dene ni od bilo koje druge bolesti.

Narodski rečeno nije mu bilo nista. Osim što je dokoni Jović u istoj radnji kupio tri takva kačketa, ali svaki za po broj manji koje mu je uredno zamenjivao svakog dana pred kraj radnog vremena!!
187
sio svega Jović je tvrdio da nisu bili u pitanju kačketi već šeširi da su ga i/nervirali, recimo, Raša i Maša, koji su jednog dana došli ' p0sao picnuti sa tim šeširima na glavi ,,verovatno glumeći auten-tičnu posleratnu UDB-u". Tvrdio je takode da nije kupio iste takve šešire već da je na tom jednom Rašinom svakodnevno vršio male prepravke tako što mu je u postavu duž oboda uvaljivao savijene i presovane novine koje su šešir činile tesnim i sve manjim! Meni je svejedno, a i vi možete da izaberete verziju koja vam se više svida.

188
189
JEBAČ
A da i nad minjonima postoji minjon dokaz je ova poslednja priča. Odnosno njen glavni junak Krnja, poznat po rečenici - NNNEE JEEEBE MEEENE ŠŠŠŠTO MMMUCCCAM NNNEGO ŠTOOO... TROOOKIRRAM! A on je pričao ovako: ,,SSSvako od nas, naaaravno, miisli da je naaajlepši, naaajpametniji pa, zzašto da nee, i naajbolji jeeebač... i, i, i ja sam to poomislio u jeednom trenu-uutku... doduše, biilo je to daavno kaaada sam bio kliinac... biilaje to nneka žuurka, ne seećam se ni gde ni kaada, a niije ni vaažno... aa na žuurci muuzika, zzezanje, ciirkanje i, naaravno, riibe... i ja tu sni-imim jeednu maalu i kreenem da je muuvam... sve oonaako po prootokkolu... maalo pleesanja... paa je poomaziim, papooljubac i vi-idim da see riiba ne braani i ne foolira... zato je maalo kaasnije ood-vojim i oodveedem u neeku soobu i ttamo mi kreenemo da see vaatamo i tako... ja je uuhvatim za gruudi, oona niišta, miislim nee buuni se, ja doole, oona oopet kul, i tu ja sshvaatim da je riiba raaspooložena da iiderao do kraaja... viidim da se i dootle maaksi-maalno naapalila pa je poolako svlaačim i mi smoo već treenutak kaasnije skrooz gooli... i ja, naaravno, poočinjem da je kaaram... ona, naarayno, uuzdiše, uuvija se i jaa sam saav sreećan što mi doobro ide i štoo i oona tooliko uuživa... kaaram je jaa daalje, a oona poočinje neekako čuudno da se uuvija pa njiše glaavom ili boolje reći mlaati leevo deesno... ttrza se, a ja, napaaljen, kaažem sebi tooo, Krnjo, maajstore, saamo tako... kaad sara bio skooro pri kraaju, riba pooče sva da se treese, jeb'o te... uuvija se, mlaati glaavom koo luda i jaa, nnaravno, kaažem sam seebi braavo, Krnjo, maajstore, niisam znao da si takav jeeebač... ali kaada sam viideo da joj oko uusta poolako iizlazi neka beela pena, sshvatio sam da to nije zboog meene vec da je riiba uuu stvari iimala naapad eeepilepsije... jeebi ga!!"
NAKRAJU
190
191
V,

BOMBARDOYANJE
Kada malo bolje razmislim, u tome što sam u Službi počeo da radim 1. aprila ima neke simbolike. lako je to bio sticaj okolnosti, jer sam za prijem konkurisao još u oktobru prethodne godine, a pred-videna procedura se zayršila baš tada, verujem da sam zbog tog sim-boličnog datuma, odnosno tradicionalnog dana šale, i na posłu bio barem za nijansu veći zajebant nego što sam inače. Bilo kako bilo, ja sam sav svoj smisao za humor, sarkazam, cinizam ili jednostavno neku organsku i iskonsku potrebu da u svemu što se dešava vidim ili pronadem onu smešnu stranu, izvežbanu na zajedničkim gimnazi-jskim letovanjima i radnim akcijama, iz ,,civilstva" preneo i u ovu, po opštim predstavama ali i predrasudama, ne samo ozbiljnu već ta-janstvenu i ,,mračnu" državnu

instituciju. Yaljda mi je zbog te moje opuštenosti već posle par dana provedenih na poslu u pratećem odel-jenju beogradske Uprave koleginica Mira, sa kojom sam najčešće bio u ekipi, dala jedan od najlepših nadimaka koji sam u životu dobio. Nazvala me je Ladolež. Daleko od toga da sam ja bio švindler ili ner-adnik, ali je ta moja normałnost i opuštenost u sredini gde je uvek neka frka i gde svi stalno jure delovala barem na prvi pogled ,,nenor-malno".
Ja sam, kao što rekoh, još tada počeo da u ozbiljne poslove un-osim barem zrno opuštenosti, vedrine ili zabave, naravno, kada su to okolnosti dozvoljavale. A bivalo je i takvih trenutaka naročito kada je ,,objekat", odnosno praćena osoba, u stanu ili kancelariji pa ste prinudeni da dreždite u kolima ili na nekom ćošku čekajući da on ponovo negde krene. U takvim trenucima sam imitirao kolege, prepričavao neke zgode od prethodnog dana ili prosto pričao viceve kojih sam znao bezbroj. To se nastavilo i u operativi gde smo svi proveli po deset-petnaest teških ali i lepih godina dok na čelo Službe
192
nisu došli ,,ludaci, kriminalci i ubice", kako sam to više - puta javn rekao.
A onda sam 19. maja te ratne 1999. godine iznenadaa pozvan u načelstvo, koje se tada nalazilo u današnjim prostorijama ,,JSfedeljnog telegrafa" u ulici Cara Uroša, gde mi je rečeno ,,da postooje indiciie da sam počinio krivično delo" jednostavnim jezikom rečceno, izda-vanja držayne i vojne tajne i da se to mora raščistiti. Pom^enuto delo je bilo predvideno posebnom uredbom koja je važila u vreeme ratnog stanja, a njegov pun naziv bi zauzeo valjda pola strane pa ga zato ne navodim u integralnoj yerziji. Onako u neverici, jer sam ood tih ljudi mogao da očekujem svašta ali nešto tako ni u snu, odmah ssam otišao u drugu kancelariju gde me je čekalo troje još zbunjenijjili kolega zaduženih da sa mnom obave razgovor. Pošto sam i sam uu nekoliko navrata bio u prilici da obavljam ovakve nikome prijatne i razgovore sa kolegama koji su nešto zgrešili, odmah sam ih pitao o čeemii se za-pravo radi jer ja nemam pojma. Kada su mi odgovorili dsa i oni ne-maju pojma i da im je rečeno samo da sa mnom razgovarajiju, odmah mi je postalo jasno da je ova novopostavljena ekipa ludakxa i krimi-nalaca rešila da ovo ratno stanje iskoristi za lov na yešticeae. Pošto je Milošević stalno govorio o stranim plaćenicima i izdajnic cima, sada je bila prilika da se iz Službe izbace svi oni koji novom ruk>kovodstvu nisu bili po volji i da se to predstavi kao obračun sa izdaajnicima i neprijateljima režima. Jednim udarcem dve muve. Em i;izbaciš na ulicu one koje ne voliš, em se dodvoriš Miloševiću i njegoovoj ženi. Pošto niko od prisutnih nije znao o čemu se radi, složiidli smo se ,,da sam ovih dana verovatno nešto srao o rukovodstvu S Službe ili države i da je to negde snimljeno". Rekoh da niti sam koga " vidao niti nešto važno pričao, jer sam kao i svi non-stop bio negde dežurni i kući išao svaki drugi ili treći dan da se istuširam i presvuče:sm. Jedini koga sam u poslednjih mesec dana posetio sa još nekim koll.legamaje Zoran Mijatović, koji je nekoliko meseci pre toga videvši Łl ko i kuda vodi Službu otišao u penziju na sopstveni zahtev. A kada j jja i Mijatović sednemo da jajarimo, mi pominjemo sve od preosdsednika kućnog saveta njegove zgrade do predsednika države, uklj jjučujuci i rukovodstvo Službe, ali tu nema nikakve izdaje državniiiih tajw ' nikakvih krivičnih dela. Konsultoyaše se oni potom sa naoičelnikom centra i obavestiše me da sam suspendovan i da će protiv mmene bitl
193
.. >vp(k.. za sada samo disciplinski postupak. Rekoše mi takoćte da je načelnik-naložio da se izvrši pretres mog stana, i mi krenusmo da j to obavimo. Osim što mi istraumiraše taštu, koja je čuvala decu, ne nadoše ništa. Istine radi treba reći da niti su oni znali šta da traže, niti suzato imali volje,jerje injimasvepostalojasno, niti sampakjau kući imao bilo šta nedozvoljeno. Obaviše ono što im je naloženo i odoše, a meni rekoše da sutra ponovo dodem u načelstvo. Verovatno će početi taj disciplinski postupak, mislim se ja u sebi, pa ćemo možda saznati i o čemu se radi. Medutim, sutradan me dočeka kom-

pletno načelstvo beogradskog Centra i uruči mi odluku o izricanju disciplinske mere prestanka radnog odnosa, u kojoj je lepo pisalo da sam izdavao državne, vojne i ne znam kakve tajne Mijatoviću, što sam i sam priznao??!! To što nije bilo nikakvog postupka, ni dela ni dokaza njima očigledno uopšte nije smetalo. Čuvši ovo, ja počeh od muke da se smejem, a onda ih upitah da li oni znaju šta rade i šta sam ja to kao šef jedne grupe mogao da odam nekome ko je otišao u pen-ziju kao pomoćnik načelnika resora, dakle, kao četvrti-peti čovek Službe? Odgovor, naravno, nisam dobio već samo pretnje da pazim šta radim i tome slično. 1 tako se ja posle skoro 14 godina rada nadoh na ulici. U prijatnoj majskoj noći, čim sam izašao iz načelstva, ja ponovo počeh da se smejem. Jeb'o te ovo ko kod Kafke, Solženjic-ina, Volkova i Kundere zajedno, ko da gledam Čonkina uživo -kažem sam sebi. Čist staljinizam na kraju 20. veka, samo što me ne proglasiše za japanskog špijuna. Izbaciše revnosni staljinisti tada iz Službe još nekoliko ljudi, neki odoše ,,dobrovoljno", a neki bogami ni krivi ni dužni dopadoše i zatvora. Sve u svemu ja još i super prodoh.

Ali nedugo potom slučaj komedijant, kao što smo to već ranije goyorili, udesi da u januaru 2001. ja postanem načelnik onima što su me proglasili za izdajnika i izbacili na ulicu. O njihovim traumama, strahovima, o njihovoj mizeriji i šoku u kome su se našli nakon toga neću pisati, jer moja priča ide u drugom pravcu. A i to je više tužno lego smešno, mada je bilo i takvih detalja. Elem, ja preko noći iz jednog mirnog gradanskog života koji sam vodio skoro dve godine

'Onovo upadoh u ,,mašinu" zvanu Služba. Iz autobusa gradskog sao-braćaja uleteh u blindirane ,,audije" i ,,BMV-e", iz svog malog stana na Dedinju, u kolegijume, sastanke, akcije... Ali sve ima svoju

cenu, koju sam, naravno, platio i ja. Iako sam veliki ljubitelj prirode i šetanja zbog silnih poslova prva dva meseca nisam stigao da proše-tam ni pola sata. Ma kakvi da prošetam, nisam video nebo osim na par sekundi dok izlazim iz auta i ulazim u kancelariju ili MUP ili vladu. Na posao sam odlazio u 9 sati ujutro, a vraćao se kući daj Bože u ponoć, a vrlo često i u dva-tri sata po ponoći. Momci iz obezbedenja popadali s nogu pa se podelili u dve ekipe i menjaju se. Jedan dan rade, a drugi odmaraju. I sekretarica pala na nos, pa su u kabinet doveli još jednu, da rade na smenu. Samo mene nema ko da menja. Ja sam tu svaki dan. Sve dok ja jednog dana, ili bolje reći jedne noći, po poyratku kući ne rekoh momcima iz obezbedenja da idemo u šetnju. Gledaju me oni zbunjeno, a ja lagano krenem niz Užičku pa nazad, ko luda Nasta, u dva ujutro.

Tako je to počelo, a šta smo i kako radili te godine opšte je poz-nato. Sto se mene tiče znam da sam sa svojim saradnicima i pri-jateljima styarao i pisao noviju srpsku istoriju. A ko hoće neka je izučava i analizira. Baš tako! Ono o čemu ja ovde hoću da pričam se odnosi na onaj deo posla načelnika RDB-a koji se zove medunarodna saradnja, odnosno saradnja sa drugim obaveštajnira i bezbednosnim službama u svetu. Pošto je to u isključivoj nadležnosti načelnika, kao što se kaže, još gotovo nisam ni seo u tu vruću fotelju, a već mi rekoše da je došla delegacija BND-a, a par dana posle toga da moram da putujem u Moskvu jer je to neka uzvratna poseta koja je davno do-govorena. Onda počeše redom da se javljaju i dolaze predstaynici drugih službi u Beogradu, i velikih i malih, i taj ringišpil se zavrte. Dodoše predstavnici CIA-e, MI-6, ruske, kineske i ko zna koje sve službe. Bez ikakvih predrasuda mi uspostavismo saradnju sa svima. U Moskvi ja rekoh da nisam zavistan od ruskog gasa i da sam spre-man da razvijamo partnerske a ne podaničke odnose, a to isto ponovih i u Yašingtonu uz opasku da ja ništa nisam dužan MMF-u, te da možemo biti samo partneri u posloyima od zajedničkog in-teresa. Medutim, kada uhapsismo ubice sa Ibarske magistrale, a nešto kasnije i Miloševića, na moju yeliku žalost, naglo splasnu entuzi-jazam kod ruske službe i od dogovorene saradnje ne bi ništa. Ali sa CIA-om uspostavismo saradnju kakva se samo

poželeti može. Zahvaljujući pre svega njihovom predstavniku u Beogradu, sada već legendarnom Dejvidu Nejboru, dobismo i materijalnu i tehničku

pomoć, počeše razgovori ekspertskih grupa i analitičkih timova, kur-sevi za operativu i za radnike koji rade na obezbedenju državnih funkcionera, kursevi jezika i još mnogo toga. Zbog svih tih aktivnosti i moje vidanje sa Dejvidom postade gotovo svakodnevno, a naš odnos još prisniji. I tako bi sve do 11. septembra.
Teroristički napad na Svetski trgovinski centar nas je zatekao na kolegijumu u MUP-u, koji je nakon toga naravno bio prekinut, a mi kao i svi drugi ostali satima prikovani za TV gledajući neverovatne prizore iz Njujorka. Nedugo potom, ja se yratih na Banjicu u svoju kancelariju gde ubrzo dode i Dejvid, vidno nervozan i uspaničen. Videvši koliko je zabrinut i nespokojan, ja u duhu Mirkinog Ladoleža, koji me nikada nije napuštao, pokušah da ga malo opustim i relaksiram. Što šaleći se, što ozbiljno, rekoh mu da je sve u redu i pod kontrolom, da je brigada milicije SSUP-a već pojačala obezbedenje ispred zgrade Američke ambasade, rezidencije am-basadora Montgomerija i drugih američkih institucija, da smo i mi pojačali operativni rad, ali da u Beogradu odavno nema ni blizu ono-liko Arapa kao pre 10-20 godina, da medu njima nikada nismo reg-istrovali ni ekstremiste a kamoli teroriste, da se u gradu ne dešava ništa posebno i da je sve mirno, ali on nikako da se smiri. Stalno gleda u ogromni TV koji se nalazio u mojoj kancelariji, na kome se u tom trnutku za nesreću prikazuju neke scene veselja Palestinaca u Gazi ili ne znam gde, koji egzaltirano i oduševljeno slave ovaj do-gadaj.
- Ma kako da se smirim, pa je l' vidiš ti ovo - ponavlja on ne ski-dajući pogled sa ekrana.
- Pa lepo, smiri se, to se dešava na Bliskom istoku, a ne u Beogradu - odgovaram ja jednostavno.
- Ali pogledaj ti tu razularenu masu, zamisli samo da se i ovde desi tako nešto - nastavlja on u istom stilu. - Kako možeš biti tako siguran da će u Beogradu sve ostati mirno?
Pošto mi je malo već i dosadilo što ne želi ili ne može da prihvati gomile činjenica koje sam mu stalno predočavao objašnjavajući mu da se ovde neće desiti ništa, na njegovo uporno kukumavčenje ja odgOYorih po sopstvenom mišljenju najboljim fazonom koji se mogao smisliti u tom trenutku.
- Znaš, Dejvide, nema nikakve opasnosti od uličnih nemira zato

što smo mi Srbi, a ne Palestinci, i zato što se mi radujemo po kućama u krugu porodice. Tako smo i bombardovanje čekali, pa nam je prešlo u naviku - rekoh ja.
I dok me je on ne shvatajući fazon u šoku gledao ne yerujući valjda u ono što je čuo, ja reših da poentiram do kraja dodajući ,,...i ako ti neko ovde kaže da mu je žao, znaj da nije Srbin ili da te laže!" Samo što sam ja završio fazon on pozelene, zaždi na vrata i ne htede da dode kod mene više od mesec dana. Ispala cela frka oko toga, jer je on, kažu, o tome odmah obavestio ne samo ambasadora Mont-goraerija već i direktora CIA-e Teneta. Uspaničio se i ministar Miha-jlović i ne pita me ni za šta drugo nego samo za Nejbora.
- Filozofe, bre, nemoj da se zajebayaš (zato što sam stalno nešto pitao i sa njim polemisao on mi je dao vrlo osoben nadimak - Šu-madijski filozof) nego zovi imenjaka (Gorana Svilanovića) da to nekako peglamo - govorio je on sve dok jednog dana Dejvid ne pri-hvati poziv za zajedničku večeru. Kao što rekoh, posle više od mesec dana. Tu se mi kao pomirismo, uz njegovu opasku da to čini samo iz profesionalnih razloga i da mi još nije oprostio. Medutim, posle ovog krutog i uzdrženog nastupa, ja verovatno počeh opet da se zezam i sve se vrati u normalu, pa i naši odnosi.
Tako da me nimalo nije iznenadio kada mi se posle pobune JSO i moje ostavke javio medu prvima. Pošto je nekako tih dana u Yašing-ton, na ranije dogovoreni kurs engleskog jezika, trebalo da krene jedna grupa operativaca, Dejvid me je pitao da li bih

možda i ja mogao i želeo da krenem sa njima. Ja mu rekoh da bi sada onoga ko bi mi ponudio da idem mesec dana u Tiranu da učim albanski polju-bio u dupe, a kamoli odbio takvu ponudu. I tako ja sa Stanišićem, Doletom, Prokom i Aleksom odoh ponovo u Ameriku. Malo je falilo da se na aerodromu okrenem i kao Anica Dobra u filmu ,,Točkovi" kažem ono čuveno - Ja sad idem, a vi se jebite!! Pošto sam već bio u Yašingtonu u maju te godine, u zvaničnoj poseti, upoznao sam i neke ljude koji se u CIA-i bave našim regionom i bio u prilici da se sa njima i neformalno družim i razgovaram. Neki od njih dodoše na aerodrom da nas dočekaju, na čelu sa Stivom, koji je bio poreklom iz naših krajeva i više nego dobro govorio srpski. Čim sam ih video, ja naravno počeh da sipam fazone jer mi to nekako dode kao organ-ska potreba identična protezanju ili razmrdavanju nogu posle dugog

sedenja. Kada razgibavaš telo, ne zaboravi ni duh, mogao bi da glasi moj moto. Ali i pored toga što sam ja bio oran za zezanje, drugovi ,,cijaši" ostaše nekako stisnuti i uopšte ne reagovaše na moje fazone.
- Da nije može biti Dejvid napisao svojevremeno neku belešku, a vi je čitali - pitam ja, a oni se samo smeju.
- Da, da sve znamo cinični, sarkastični Petrović sa osobenim smislom za humor - odgovoriše oni kroz smeh.
Šta je tu je, mislim se ja, moraćemo da se prilagodimo, ali bez zezanja može da nam bude i dosadno. Ma kakvi dosadno čoveče, bilo je to nezaboravnih mesec dana u Yašingtonu po sistemu all inclusive. Iz više nego simpatičnog hotela u Pentagon sitiju, koji se kao što mu i ime kaže nalazi u blizini zgrade Pentagona, svakodnevno smo od-lazili u Rozlin gde smo pohadali INLINGUA SCHOOL kao pravi školarci. Svaki dan po šest časova engleskog jezika po sistemu jedan dak - jedan profesor. Domaći obavezan. Ali kad se škola završi, slo-boda narodu. Mesec dana smo obilazili muzeje i galerije, na moju inicijativu, naravno, ali i tržne centre, knjižare, blejali po raznim restoranima i džez klubovima. Gotovo da smo postali iiwentar u sim-patičnom džez klubu SALOON, koji se nalazi u Džordžtaunu u samom srcu Yašingtona, ali smo stizali i do restorana ,,Rio Grande", koji se nalazio na dalekoj periferiji i u koji je imao običaj da nena-javljen svrati, kako su nam rekli, i Buš stariji. Ali svaki vikend smo provodili u ,,Salunu". Pored sjajnog džeza koji se tu mogao slušati uživo, u ovom inače vrlo jednostavnom lokalu u kome je konobar po imenu Slim prodavao kokice!! i bio raspoložen u svako doba da ode-da vam kupi cigarete, yladala je neka prisna atmosfera koju niste mogli očekiyati u elitnijim klubovima kakav je bio recimo Blues aley, koji se nalazi jedva dvesta metara dalje.
Za ,,Salun" je vezana i jedna zanimljivost. U njemu ste, naime, mogli da popijete više od trideset vrsta raznih svetskih piva, mečtu kojima je naravno do pre bombar-dovanja bilo i Nikšićko. Onome ko bi popio od svake vrste po jedno sva bi piva bila besplatna, a dobio bi i pravo da svoje ime upiše na zid. Ko ne veruje da na zidovima više nema mesta ni za jedno slovo, a kamoli ime, može da ode tamo pa da se sam uveri.
I tako, malo uz učenje a malo i uz zabavu, prode tih mesec dana. Dan pred odlazak naši prijatelji na čelu sa Stivom rešiše da nas odvedu u jedan restoran u kome se služio tradicionalni američki

doručak, što tamo predstavlja ritual veći od odlaska na ručak ili yečeru. Posle sjajne klope i laganog zezanja ja se setih da im nisam ostavio ništa za uspomenu. Pošto je Stiv gcworio srpski, ja mu rekoh da imam jedan zadatak za njega i da treba da mi prevede nešto na engleski. A pošto sam i ovima mojima za vreme odmora u školi iz zezanja stalno uvaljivao da mi prevedu na engleski neku našu poslovicu ili stih neke novokomponovane pesme, primiše se i oni, očekujući kakvu ću glupost sada da

odyalim. Još kada rekoh Stivu da može da koristi rečnike, da konsultuje stručnjake i da, jednom rečju. vreme za prevod nije ograničeno, svi se zainteresovaše još više. Siroma' Stiv uzeo i papir i olovku da zapiše, a svi ostali zinuli u mene i čekaju. Akad ja rekoh ,,Napaseš mi se muda ko zečić kelerabe" svi popadaše sa stolica od smeha uključujući naravno i Stiva.
Kakav bi ja to Srbin bio kada ne bih kao svi pametni Srbi iz viceva zeznuo Amerikanca, Nemca i ne znam koga...
P.S. - Ovu priču posvećujem Dejvidu (bez obzira na to gde se nalazio, na zemlji ili na nebu), Stivu, Robinu i svim ostalim pripad-nicima CIA-e koje sam upoznao, sa kojima sam saradivao i družio se. I, naravno, uspomeni na ovaj predivni boravak u Yašingtonu!

199
MNOGO SAM TE ZAYOLEO...
Yaljda nema deteta kome nakon polaska u školu roditelji nisu ne-brojeno puta ponovili jednu od onih rečenica tipa - Dosta je igre, ulazi u kuću; Zagrej malo stolicu; Ostavi loptu - knjigu u šake... Ali, verovali ili ne, ja pomenutu knjigu u pomenute šake u osnovnoj školi gotovo da nisam uzimao. Još od malih nogu lako sam pamtio ne samo pesmice i recitacije, već i priče, viceve i sve drugo što mi se činilo in-teresantnim. Pošto sam i kasnije u školi bio veoma pažljiv, mogao sam posle svakog predavanja da gotovo u potpunosti ponovim ispre-davanu lekciju tako da nije bilo nikakve potrebe da posle iz udžbenika učim ono što sam već na času naučio, odnosno zapamtio.
Zahvaljujući toj osobini, pored lekcija i gradiva, moja glava se napunila još koje čim. U detinjstvu po raznim saborima, yašarima, svadbama, ispraćajima i jednostavno rečeno ,,pod šatrama", a u mla-dosti po raznim kafanama moja glava se napunila svim mogućim i nemogućim, znanim i manje znanim narodnim i novokomponovanim pesmama. 1 pesmama Bebe Selimović, Mehe Puzića, dueta Se-limova-Želčevski, Silvane Armenulić, Tome Zdravkovića, Cuneta, Tozovca, ali i nekim potpunim anonimusima za koje nikada niko nije čuo. Pored toga što sam znao napamet sve pesme ,,Azre" i mnogih drugih bendova, ja sam znao i ove novokomponovane. Čak sam iz čistog zezanja posebno pamtio te glupe i bezvezne tekstove radije nego ove obične. Jednostavno, već prilikom prvog slušanja, ja bih zapamtio dobar deo pesme i refren, a posle drugog bih je već znao celu i nisam mogao da je zaboravim bez obzira na to koliko bezvezna bila. A onda, jednom, kada sam mislio da znam sve, odem na neku svadbu u Šumadiji i posle sat yremena shvatim da ne znam gotovo ni-jednu pesmu koja je do tada svirana, a potpuni šok u meni izazove saznanje da je tu hit, jer je pevana već nekoliko puta, pesma ,,Jedna

200
kofa tri bunara služi". Shvativši koliko ne znam, ja skromno pristupih muzici pa ponizno počeh da slušam i učim...
Zato ne teba da vas čudi što su me kolege u operativi, otkrivši već posle prvih zajedničkih odlazaka u kafanu moj talenat, prozvale ,,kapelnik". A za to sam lično kriv. Shvativši da oni, kao i većina drugih, ne znaju tekstoye pesama koje naručuju i slušaju u kafani, ja sam imao običaj da im tokom muzičkih deonica na brzinu odrecitu-jem sledeću strofu ili refren pesme, nakon čega bismo je svi složno potom otpevali. Videvši šta sve znam, ostali su šokirani, a ja sam im iz zezenja odglumio jedan deo u to vreme popularne pozorišne pred-stave ,,Amadeus" rekavši na kraju - Zovite me Salijeri, Antonio Sal-ijeri, dvorski kapelmajstor kuće Habsburg! Oni su, narayno, ovo kapelmajstor skratili u kapelnik i tako je ostalo.
A onda taj i takav ja 2001. godine kao prva tačka dnevnog reda, prve sednice, prve demokratske vlade Srbije, bivam postavljen za načelnika RDB-a. Naravno da se nakon

toga moj život drastično promenio. Dane i noći sam provodio na poslu, a sve i da sam hteo, za stare navike nisam imao yremena. Najčešće sam ceo dan provodio u vladi ili MUP-u, ali zahvaljujući činjenici da sam odmah sastavio sjajnu ekipu saradnika, ta moja česta odsustvovanja nisu uticala na posao. Delom zbog toga, a delom i zato što meni nije bilo teško da čak i po povratku u kancelariju u deset ili jedanaest sati uveče ostanem još sat-dva i pročitam svu poštu koja me je čekala. Ipak, svi moji saradnici su bili srećniji kada sam bio sa njima na Banjici. A kada bi se to i desilo, nije bilo šanse da sa ,,dedom" (mojim za-menikom Mijatovićem) ili ,,šefkom" (šefom kabineta Borom Galićem) ne odem na ručak u naš restoran, čemu su se radovali i kuvari i kelneri. Krenusmo tako jednom ja i ,,šefko" na ručak, a on me uz put, kra-jnje dobronamerno, yideći me zamišljenog a znajući koliko radim i da ne mogu da se sastavim sam sa sobom, upita:
- Kako je, druže? Izdržavaš li? Davi le te ministar?
- Sranje, ,,šefko", šta da ti kažem!
- Što, šta se desilo? - pita on sada već zabrinuto.
- Ništa se posebno nije desilo, nego se nešto presabiram da nisam video nebo dva meseca, da ne pamtim kada sam otišao u šetnju... ajde što ja, koji sam gledao četiri filma dnevno na FEST-u, ove go-
dme msam odgedao četiri sve skupa, ajde što nisam bio u bioskopu, pozorištu iKnanekom koncertu od kada sam došao ovde, ajde što nisam pročitaoaijednu knjigu nego sam počeo i da zaboravljam rep-like iz filmovaineke pesme, hvala bogu ne još ,,Azre", ali neke no-vokomponovane... ponekad ułwatim sebe da u momentu ne mogu da se setim neke konkretne pesme ili nekog stiha.
- Ma idi bre, sine, u... ja mislim nešto ozbiljno, ati me zajebavaš. Hapsiš ludake ikriminalce i šalješ ih u zatvor, ratne zločince u Hag, boriš se za Službu, nabavljaš automobile, telefone, tehniku, obilaziš Centre po unulrašnjosti, putuješ po svetu, jebavaš se sa Legijom i ,,beretkama", sa korumpiranom policijom, sa pokyarenim ministrom, ne znaš gde ti je glava ni da li ćeš je izneti iz svega ovoga, a ti se sekiraš što si zaboravio neku pesmu. Ja te pitara za posao, je l' mogu još nešto da ti pomognem?
- Majebeš posao, ,,šefko", to mi radimo levom rukom, nego neki dan stvarno nisim mogao da se setim one pesme Save Radusinovića koja je bila veliki hit pre jedno dvadesetak godina i ozbiljno sam se
zabrinuo.
- Znam, zram, to je ono nešto u malenom kafiću - reče ,,šefko", koji nije bio eiciklopedija kao ja, ali je znao štošta, pa čak i da u trenucima kafanskog nadahnuća za probrano društvo odrecituje Tat-janino pismo Onjeginu - na ruskom naravno.
Timislišnaonu:
,,...ko te noćas miluje po ruci
za maleninistolom u nekom kafiću
ko ti priča slatke priče
dok se tvoje lice smeje
čija ljubaviońas tvoje srce greje..."
- Ali nije ta- odgoyorih ja spremno - imao je on mnogo veći hit. I tako dan za danom, radimo, zezamo se kad već stiže i leto. Pala
i neka savezna vlada, pa pošto Mihajlović nije bio u Beogradu, ja predložih ,,šeftu" da kada večeras završim posao, odemo negde na večeru i muziku. I odosmo u ,,Široku stazu", gde smo bili mnogo puta pre toga.Pojedemo čorbicu i smučta, a onda uz prijatno letnje veče i Dunav ostanemo do četiri ujutro. A kako i ne bismo kad više nego solidna muzika sve zna i Gvozdena Radičevića ,,Uzmi sve što ti život pruža"i Miloša Miloševića ,,Oči su moje mutne od dima" i

Dragišu Sekulića ,,Grešnica" i sve ostalo. Zabavimo se tako mi i proslavimo pad vlade kako dolikuje.
Opet ,,Zemaljski dani teku", prolazi vreme, a ja i ,,šefko" ponovo krenusmo na doručak. Samo što smo izašli iz moje kancelarije i napravili par koraka kroz hodnik kad ja kriknuh:
- Mnogo sam te zavoleo!
,,Šefko" me pogleda zbunjeno, ozbiljno zabrinut za moje men-talno zdravlje.
- Šta mnogo sam te zavoleo, o čemu se radi?
- Pa o Savi Radusinoyiću, jebem te ludog i neinformisanog što sam te uzeo za šefa kabineta kad ne znaš ništa - počinjem ja već da se zezam dok mi lice blista od sreće. - Sećaš li se one pesme o kojoj smo pričali pre dva-tri meseca, koje nisam mogao da se setim? E to je ta pesma!
,,...Mnogo sam te zavoleo
al ti reći nisam smeo
s tobom ode moje duše deo
eh, kad bih te opet sreo
više bih te ja voleo... "
,,Šefko" ostade bez teksta. Ćuti i samo se smeška.
- Ti si bre za ludnicu, a ne za načelnika DB-a - rekao bi mi on samo kad bi smeo, jer i pored toga što smo ortaci ja sam mu ipak bio načelnik!!

203
MAKA
Kada je u jeku pobune JSO Vlada Srbije usvojila moju ostavku i ja se rešio bede zvane ,,načelnik RDB-a", započeo je jedan mnogo lagodnoji, opušteniji i lepši period moga života. S obzirom na to da sam tamo radio od jutra do sutra i retko kada odlazio kući pre ponoći, potpuno zapostavivši i porodični i društveni život istovremeno navlačeći na sebe gnev i mržnju šarenolikog političko-kriminalno-antihaškog bratstva, nije ni čudo što mi je nakon toga Ministarstvo spoljnih poslova izgledalo kao najlepša bajka. Sa Banjice sam, iz In-stituta bezbednosti, gde se nalazi i načelstvo RDB-a, otišao ne trep-nuvši. Bilo mi je već svega preko glave. Video sam kuda to vodi i šta će se dešavati i samo sam Čekao zgodnu priliku da svemu tome kažem zbogom. Pošto imam divnu osobinu da me nešto zanima samo dok sam ja svojevoljno u tome, pri čemu se dajem bezrezervno i pot-puno, a da me nakon odlaska sve to zanima kao lanjski sneg, to se de-silo i ovom prilikom. Čim sam došao u MSP već sutradan me je ,,bolelo uvo" i za ,,beretke" i njihovu pobunu, i ubistva i haške be-gunce. Aponajyiše za DB. Pri tome sam, naravno, vrlo stručno i sa-vesno obavljao svoj posao direktora Službe za istraživanje i dokumentaciju i sve informacije, koje su pre svega bile rezultat moga rada i rada nekolicine prijatelja koje sam poveo sa sobom, bez ikakvog razmišljanja slao i Koštunici, koji je tada još uvek bio Predsednik SRJ, i Dindiću, kao predsedniku vlade, i MUP-u, pa čak i Saviću i Bracanoviću, kao čelnim ljudima RDB-a.
Ja sam počeo da uživam u svojoj slobodi i novom poslu bez obzira na to što sam znao da će šefove i nalogodavce ove dvojice, i one poli-tičke i one kriminalne, strašno zanimati šta sam ja to radio dok sam bio načelnik RDB-a, kao i šta radim trenutno. Odnosno da ću odmah biti stavljen na ,,mere" odnosno postati prioritetni predmet intereso-
204
vanja Službe koju sara do juče vodio. Pošto smo ja i Mijatović za-jedno sa ostalim kolegama i prijateljima posao radili skoro savršeno, znao sam da naši naslednici mogu samo da nam se dive. A i da će svaki njihov pokušaj da nam pronadu i crno ispod nokta a kamoli nehi nepravilnost u radu ili zloupotrebu biti osuden na propast i samo im stvoriti

dodatnu frustraciju i kompleks. I pored toga što su me pratili i prisluškivali i grozničavo kopali po onome što sam radio, ja sam bio savršeno spokojan i opušten.
Ali to moje osećanje nisu nažalost mogli sa mnom da podele i svi moji saradnici. Jednoga dana u moju kancelariju je vidno zabrinut ušao moj prijatelj i saradnik Vlada Nikolić i saopštio mi ono što sam već znao.
- Goco - tako me je zvala mama kada sam bio mali pa je i njemu taj način obraćanja nekako bio simpatičan - znaš li da nas ove budalc slušaju?
- Znam, pa šta? Ko ih jebe? Šta pa ima da čuju? Pusti ih neka ; rade svoj posao! - ispalio sam ja sve to i ko zna šta još u jednom i dahu.
- Pa nije pa šta i ko ih jebe, nemoj da me neryiraš stvar je ozbiljna - počeo je on da pada u vatm.
- Pa kako ozbiljna, ti ko da nisi radio u Službi? Slušaju me, pa šta, o da nisam zbog toga možda dobio perut?
- Ma ti si bre neozbiljan kao i obično i sa tobom ne može da se irazgovara. Je l' barem znaš zašto nas slušaju?
- Meni je svejedno, ali koliko znam, to se sada šatro radi po nnekom novom zakonu i nalogu istražnog sudije. Dakle, nismo špijuni iii izdajnici, kao za vreme bombardovanja, već neki kriminalci ili tako nnešto jebem li ga!
Ne da ga moj odgovor nije umirio već ga je još više onespokojio, sa svi moji pokušaji da ga malo opustim su samo izazvali kontrae-ffekat. Potpuno sam ga razumem, jer znam da je zbog sličnih budala ii njihovih nebuloza proveo ni kriv ni dužan više od godinu dana u zzatvoru. Zato mu sigurno nije bilo prijatno kada je u svemu tome pre-ppoznao onu istu matricu koja ga je na kraju odvela u Zabelu. Nakon oovog kratkog razgovora on ode, ali se vrati posle par sati.
- Vidi, bio sam dole u Palati pravde i malo sam se raspitiyao kod nnekih prijatelja. Nama su u predlogu za prisluškivanje telefona nnapisali da smo članovi Makine teroristički-kriminalne grupe. Nisu

mi dali-da fotokopiram, ali sam video svojim očima! Je l' ti znaš tog Maku uopšte?
- Ma kakav Maka, čoveče, nikad ga u životu nisam video?
- Pa šta ćemo sada da radimo?
- Ništa! Samo što ja ne znam kako da i tebe ubedim da se opustiš? Znaš šta, u stvari, idi ti kući, a ja ću ti se javiti po podne nešto mi je palo na pamet.
On me sumnjičavo pogleda, ali ipak ode nešto malo mirniji, a ja nastavih da radim. Posle posla otidoh na ručak sa nekim prijateljima pa kući stigoh tek predveče i setih se šta sam ,,obećao" Vladi.
Uzeh telefon i okrenuh njegov broj i čim se on javi ja ga bez zdravo upitah:
- Alo, Karlose, gde si, šta radiš??
- Šta radiš bre, mamicu ti jebem terorističku. Praviš eksplozivne naprave i planiraš teroristička akcije?
- Ma ne... - poče on još uvek zbunjen, ali ga ja opet prekidoh.
- Samo pazi na one žice. Znaš ono, crvena i plava, nemoj da se za-jebeš. Pažljivo, kao što smo vežbali na kursu!
Shvativši napokon da ja deflnitivno nisam normalan, i on se potom uključi u zezanje kapirajući da nema boljeg i inteligentnijeg načina da ovim budalama što nas slušaju pošaljemo poruku i kažemo im šta mislimo o tome što rade nego da se sa njima sprdamo. Pa nisu oni valjda veći frajeri od nas?
Ali tu nije bio kraj. Pošto smo svima razglasili da nam prisluškuju telefone, počeli su učestalo da me zovu prijatelji i saradnici. Igrom slučaja prvi se javivo Ljuba.
- Alo, šefe, Maka ovde, šta mi radiš? - rekao je čim sam odgov-orio na poziv.

- Ma nosi se bre u pičku materinu, je l' sam ti rekao da me ne zoveš na mobilni i da se ne predstavljaš. A osim toga sada si ti meni šef, ane ja tebi!
- Jao izvini, nikako da se naviknem...
Apošto se ova fora svima dopala, počela je masovna sprdnja koja je trajala gotovo nedelju dana tokom kojih je svaki moj sagovornik razgovor započinjao tom legendarnom rečenicom:
ALO, ŠEFE, MAKA OVDE...
206

207
CRYENI TEPIH
Kako je sve počelo? Kao što to obično i biva, jednog dana koji se ni po čemu nije razlikovao od drugih. Stigavši na posao, kao i svakog dana pogledao sam prispele depeše i video i tu iz Ankare, u kojoj se bez mnogo uvoda i deskripcije kratko kaže da je u zgradu ambasade upao (ušao, došao, utrčao u čemu je razlika) Ljubiša Buha-Čume i odmah zatražio zaštitu države odnosno kontakt sa našim Min-istarstyom unutrašnjih poslova. Pošto sam bio u toku i znao ono što tada mnogi nisu znali, bilo mi je jasno i šta to zapravo znači (odnosno da je Cume napokon shvatio da mu nema druge nego da ipak bude ,,zaštićeni svedok" u procesu protiv Legije i Duće) pa sam odmah sišao do ministra Svilanovića. Pročitavši depešu koju sam mu pokazao, rekao mi je da ga je upravo zvao ambasador Popoyić i da su razgovarali baš na tu temu. Iskoristio sam priliku i upoznao ga sa pozadinom priče i mnogim detaljima koji tada nisu bili poznati ni njemu ni većini dragih, nakon čega smo se dogovorili da odmah o svemu obavestim ministra Dušana Mihajlovića.
Odmah nakon ovog razgovora u SID-u je napisana informacija o Čumetovom upadu u ambasadu u Ankari, a ja sam Mihajlovića poz-vao telefonom i obayestio ga da će mu kurir za desetak minuta doneti nešto jako važno i hitno!! I toje to. Ilije barem trebalo dabude. MUP je bio na potezu i trebalo je da stupi u kontakt sa turskim Min-istarstvom i dogovori detalje vezane za dodatno obezbedenje naše arabasade i transfer Buhe na neku sigurniju destinaciju. Ali, nažalost, nije bilo tako, jer prode dan, prodoše dva dana, pa treći, pa četvrti... i ništa se ne desi. Dok su nama svakodnevno stizale depeše iz ambasade u Ankari i vapaji ambasadora da se pomenuti gost preuzme i izmesti iz ambasade kako bi oni mogli da nastave sa radom, jer je to u datim uslovima nemoguće, Mihajlović i njegovi saradnici su se
ponašali baš kao da uopšte nisu dobili tu informaciju ili kao da se radi o nečem sporednom i ne tako važnom. A dok su oni kilavili, 3uha je ,,kao lav u kavezu" po ceo dan tumarao po ambasadi, pretio, psovao i vredao koga stigne čekajući bilo kakav odgovor od države kojoj je želeo da poveri život u zamenu za svoju danas opštepoznatu priču.
Ne sećam se koliko dana je prošlo od prve depeše, odnosno od ČumetoYog dolaska u ambasadu, ali znam da su vapaji iz Ankare postali neizdrživi i da mi je Svilanović rekao da pozovem MUP i Mi-hajlovića i vidim šta se dešava. Izašavši iz njegove kancelarije video sam da je već tri sata po podne i požurio da telefoniram ne sanjajući da će se to telefoniranje produžiti do kasno u noć. Ministra Miha-jlovića, naravno, nisam našao. Ne znaju gde je, a na mobilni mi se ne javlja. OK. ima on i zamenika. Pozivam Milića, ali me on obaveštava da je u kafani na nekoj policijskoj proslavi i da ga nazovem kasnije. Kasnije nije dostupan, a mnogo kasnije doznajem da je već na Kopaoniku na skijanju i da će tamo provesti vikend. Sta mi je pre-ostalo nego da zovem neke druge ljude za koje sam znao da su u toku sa ovim slučajem - ljude iz Uprave kriminalističke policije. Ne znam koga sam uspeo da dobijem, ali znam da sam ga odmah upitao šta, pobogu, rade skoro nedelju dana i zašto je Buha još u našoj ambasadi u Ankari. Tako sam saznao da je problem u transportu, odnosno da ne znaju kako da Čumeta prebace na

sigurnu destinaciju, kao i da je jedan od njihovih šefova poslat u jednu susednu državu gde uz posre-dovanje jedne velike Službe treba da iznajmi naki mali avion i ode po Čumeta. Saznavši o kojoj se službi radi i ko je u to uključen već postajem skeptičan, ali ipak pozivam kolegu iz MUP-a koji je otišao u inostranstvo da iznajmi avion!!?? Pitam ga kako ide pomenuti posao i on počinje da mi se jada i objašnjava kako ga je pomenuti agent uputio na nekog drugog agenta koji mu je, čuvši o čemu se radi, rekao da mu ne pada na pamet da se u to meša. Od posla, dakle, nema ništa, a on nema pojima šta da radi jer ne može da nade ni min-istra ni zamenika kako bi od njih dobio dodatne instrukcije. Baš veselo.
Saznavši kako stvari stoje, ponovo silazim kod Svilanovića, koji se već sprema da ide kući, i obaveštavam ga o svemu što sam saznao.
- Pa šta da radimo? - pita on.
208
- Mogu misliti kako je ambasadoru i svima ostalima sa ludim Čumetom, kome su ubice za petama, i mi to moramo da rešimo pod hitno pre svega zbog njih i njihove bezbednosti, a potom naravno i njegove - odgovaram ja.
- Pa je l' imaš ti neku ideju?
- Ne vidim zašto oni toliko komplikuju i šta im treba da avione iznajmljuju po belom svetu kada je to sve moglo i odavde da se orga-nizuje.
- Pa organizuj onda, ti si i onako savetnik ministra unutrašnjih poslova na privremenom radu kod mene - reče on smejući se, i ode.
- Baš ti hvala što si me na to podsetio - rekoh ja dok je on već od-lazio, pa požurih iz njegove kancelarije pravo kod šefice kabineta Yesne Petroyić.
- Ćao, ,,seko", imaš li pet minuta za mene - rekoh videći da se i ona sprema da ide.
Pošto je u nekim noyinama neko napisao, pored već poznatih glu-posti da mi je Svilanović kum, pašenog, šurak i ko zna šta, i da mi je Vesna rodena sestra mi smo nakon toga počeli da se zezamo i medu-sobno oslovljavamo sa ,,bato" i ,,seko".
- Naravno, ,,bato", šta ti treba?
- Zanima me taj ,,vaš" avion kojim se vozate po svetu. Ko daje sa-glasnost i odobrenje za njegovo korišćenje?
- Misliš na avion savezne vlade?
»*'
- Da, baš na taj kojim se voze predsednik, premijer i ministri!
- Niko, oni su ti sada kao neka privatna firma. Pozoyeš, kažeš gde želiš da putuješ, oni te odvezu i ti to posle platiš.
- Savršeno, a je l' možeš sada da ih pozoveš i vidiš da li mogu da odlete do Ankare, pa do Slovačke, a onda nazad u Beograd.
- Naravno, a za kada ti treba?
- Pa za odmah, ili što pre!
Pozva ona i dobi odgovor da su slobodni i da im treba malo vre-mana da najave letove i obezbede koridore, ali da za dva sata mogu da budu na pisti spremni za poletanje.
- Kupljeno - rekoh ja uverivši se još jednom u prednosti privatne inicijative. Eto i to smo rešili, mislim se u sebi i krećem da obavestim ljude iz UKP-a, pa da i ja krenem kući pošto je odavno pao mrak. Da, kući, kako da ne!

209
„ Zaključivši da Cume neće moći da bude sam u avionu sa pilotima,
koji ćc biti šokirani kada ga vide, pozivam svog zamenika (koji iz skromnosti nije želeo da bude pomenut ni nadimkom) i obaveštavam ga da će morati malo da se provoza.
- Ako budem tražio nekog iz MUP-a, oni će mi ga poslati za nedelju dana, a avion će poleteti za dva sata. Osim toga, ti imaš diplo-matski pasoš zlu ne trebalo, pa je najbolje da mi sve to odradimo do kraja - kažem mu ja!

- Baš se radujem - odgoyara on kratko i već pakuje stvari.
U meduvremenu pozivam našeg ambasadora u Slovačkoj gospo-dina Kopečnog da ga obavestim o mogućoj ,,poseti. "
- Dobar dan, gospodine denerale, kaplar Kopečni na vezi -počinje on našu uobičajenu šaljivu konverzaciju.
- Na mestu voljno - prihvatam ja, i ne pominjući nikakva imena u globalu mu predočavam da pokušavam da organizijem jednu važnu posetu, da je stvar ozbiljna, ali da je gotovo izvesno da se večeras u Bratislavi mogu nadati gostima. Zato bi bilo dobro da stupi u kontakt sa njihovim ministarstvom i načelno ih o tome obavesti. Znam da je kasno i nenajavljeno, ali stvar je od najvišeg državnog interesa.
- Kada i kojim letom dolaze gosti? - pita Kopečni.
- Dolaze predsedničkim avionom naše vlade - odgovaram ja i objašnjavam da se radi o vanrednoj stvari, i dodajem da ću rau se javiti sa novim detaljima čim ih budem imao.
- OK, denerale, sve sam razumeo!
Dobro sam se setio da u svoj toj gunguli i besomučnom telefoni-ranju obavestim Kopečnog - mislim se ja u sebi i planiram šta mi je dalje činiti. Živeći u ubedenju da su Mihajlović, njegov kabinet i nje-govi saradnici odmah po dobijanju informacije o Čumetovom dolasku u našu ambasadu stupili u kontakt sa Ministarstvom un-utrašnjih poslova Turske, kako bi ih o svemu obavestili i danas-sutra ih u duhu medunarodne policijske saradnje zamolili da obave transfer Čumeta od ambasade do aerodroma, ja kolege iz UKP-a najpre obaveštavam da sam im rešio problem sa prevozom. Odmah nakon toga im sugerišem da što pre stupe u kontakt sa Turcima, odnosno nji-hovim MUP-om, i vide kada Čumeta mogu da odvezu na aerodrom da bih to iskoordinirao sa najavljenim letom. Ne znam zašto se nisam začudio kada mi rekoše da oni o tome ne znaju ništa i da će mi se jav-
I

iti kada se čuju i konsultuju sa nadležnima. Prode meko vreme, ali se oni ne javiše, pa opet pozvah ja. řroblem je, kažm, u tome što ne mogu da nadu čoveka za vezu, jer je navodno otiša<o u saunu ili tako nešto. Znajući iz iskustva da u ovakvim situacijama moram da postavim mnoštvo dodatnih pitanjada bih znao na «čemu sam, ja to i učinih. Sva sreća da sam sedeo pa idsam pao sa stolice Ikada sam saznao da oni govore o nekom atašeu illitrećem sekretaru Turske ambasade u Beogradu, a ne o nekom funkcioneru turskog MILJP-a. Niti su oni kontaktirali tursku policiju niti tamo bilo ko zna šta se dešava u našoj ambasadi. Svašta sam u svojoj karijeri doživeo, ali u ovo nisam mogao da poverujem. Pa ovde kao da se neko tnudi da Čume ne stigne na sigurno, kao da neko mamerno sve opstruiiše. U meduvre-menu mi se javlja i predstavnik strane službe koji je: MUP-u ,,pomo-gao" da sve ovo organizuje i ofoaveštava me da se- stvar odlaže do daljnjeg. Ne znam o čemu pričate, ali to što ste vi organizovali slo-bodno odložite, a ja ću ono što sam započeo odraditi do kraja -kažem znajući da mu nije baš prijatno da to čuje! I dok on kao nešto protestuje, ja ga upućujem na Mihajlovića i Milića i ljubazno ga obaveštavam da sam u velikoj gužvi i da nemam vremena da sa njim polemišem!
Pošto sam non-stop bio na \ezi sa ambasadorom Popovićem, kratko i jasno sam ga obavestio da stvari ne stoje niimalo južičasto i da je MUP potpuno zasrao stvar. .Zato će bez ikakve policijske pratnje i pomoći bilo kog državnog organa Turske morati Čumeta sam da odveze na aerodrom i smesti gau avion koji ću irn poslati. Stari i iskusni diplomata sve shvata. Shvata da se posle nedelju dana čekanja nema čemu nadati od MUP-a i da mu je ovo jedina šansa da se reši nezvanog gosta. Ja ga na kraju olbaveštavam kada će doleteti avion i on potvrduje da će u zakazano vreme biti na aerodrornu sa Čumetom.

Bacim pogled na sat i shvatarn da je već je skoro ponoć i da sam više od osam sati proveo telefoniiajući. OK. još samo jedan poziv da obavestim Kopečnog kada će mudoleteti VIP gosti pa sam završio!
- Sve je sredeno, denerale, i ministar spoljnih poslova će doći na aerodrom, ali bi bilo lepo da mi kažete da li dolazi naš ministar Svila-nović ili možda predsednik Koštunica ako već ne znamo šta je razlog ove iznenadne diplomatske posete- ,,raportira" razdragano Kopečni.
211
Sbvativši u trenutku da Kopečnom nisam rekao ništa od onoga štcoje tretfalo i da je on zbog aviona savezne vlade logično pomislio to što bih ijananjegOYommestu, japočinjemposle svegada se sme-jerm kao lud. Kopečni je potpuno zbunjen i ja mu, pošto sam se pri-brs'ao, objašnjavam da je u pitanju zabuna do koje je došlo mojom kriwicom. Naime, već nekoliko sati razgovaram sa policajcima pa saiin potpuno smetnuo sa uma da njemu nisam rekao da nije u pitanju nilkakva diplomatska misija već da mu u goste dolazi ,,glavni asfal-tenr." Predivni i simpatični ambasador nakon ovoga i sam počinje da se; smeje. Ja se izvinjavam i objašnjavam mu da sam potpuno slućten odi neprekidnog telefoniranja i isprayljanja krivih Drina. MEA KIULPA, ko radi taj i greši. Nikakav problem, odgovara on, brzo će obavestiti njihovo ministarstvo spoljnih poslova da je došlo do male zaibune i da ministar može na spavanje, a da će iznenadnog gosta saxekati lično.
Eto tako je zahvaljujući iskusnom, staloženom i iznad svega strp-ljiivom ambasadoru Popoviću, sjajnom i simpatičnom ambasadoru K'opečnom i raojoj malenkosti, dok se ministar Mihajlović gubio u Povlenskim maglama, a njegov zamenik skijao na Kopaoniku, Čume u tri uj utro stigao u Bratislavu. A malo je falilo da ga tamo dočekaju cryeni tepih, garda i ministar spoljnih poslova Slovačke!!
DODATAK:
Nekoliko godina posle ovoga i ja i gospodin Kopečni smo se još jednom od srca nasmejali na istu temu. ,,Samo minut pre nego što ste me vi zvali, te noći, da mi kažete kako nije u pitanju diplomatska već policijska misija i da tajanstveni gost nije ni predsednik ni min-istar već ,,asfalter", i da ste rekavši mi da o svemu obavestim njihovo ministarstvo mislili na MUP a ne MSP, javio mi se šef protokola MIP-a Slovačke gospodin Liška i obavestio me da je sve u redu. A to znači da će ,,visokog gosta", ko god on bio, dočekati ministar inos-traiiih poslova Slovačke Eduard Kukan i generalni sekretar MlP-a Miroslav Mojžita, da će bez obzira na to što je u pitanju dva ili tri sata ujutro biti postrojen i počasni bataljon, da je u VIP salonu spremljena hladna zakuska i osveženje, kao i da će biti spremne i kamere državne televizije u slučaju da gost poželi da da bilo kakvu izjavu!! I oni su, ka» i j a, pretpostavili da je avion u preletu i da sleće samo na dopunu
212
goriva, ali su nam uprkos svemu dali najviši državni tretman. Ne mogu reći da i ja kao ambasador nisara bio srećan i zadovoljan zbog toga, jer su mnogi od tih ljudi bili ne samo veliki prijatelji naše zemlje već i moji lični prijatelji. A onda se posle vašeg poziva sve promenilo Ja sam logično nazvao šefa protokola i rekao mu da je došlo do male zabune i da sve to otkaže ne ulazeći u detalje. Čovek se ,,šlogirao" nije mogao da veruje. Radili ljudi celu noć i misle da su negde pogrešili i da su nas nečim uvredili. Zato se posle šefaprotokolajavio i generalni sekretar, a potom i ministar lično insistirajući da ipak bude prisutan jer je to najmanje što može da uradi za prijatelje. Tek neko-liko dana kasnije kada sam im na nekom prijemu objasnio o čemu se radilo svi smo se zajedno još jednom smejali" - pričao mi je tom pri-likom ambasador Kopečni.
Akao ,,šlag na tortu" došao je bivši ministar unutrašnjih poslova Dušan Mihajlović i to je bilo naše treće smejanje! On je, naime, par meseci nakon što sam napisao ovu priču, u feljtonu koji je izlazio skoro mesec dana na stranicama ,,Večernjih novosti",

saopštavajući javnosti ,,činjenice" i ,,otkrića", o svemu što se dešavalo od petog oktobra 2000. do ubistva Zorana Dindića, do kojih je došao ,,naknad-nom pameću", pored mnoštva neutemeljenih, proizvoljnih i tende-cioznih ocena i procena izrekao i gomilu laži. Jedna od njih odnosi se i na Čumetovo prebacivanje iz Turske u Slovačku. O svemu tome, on je kratko napisao: ,,Taj zadatak, prebacivanja Čumeta iz Ankare u Evropu obavio je pukovnik Mile Novaković, koji ga je prebacio u Bratislavu". Da pukneš od smeha, pa meni i Kopečnom nije ostalo ništa drago nego da se još jednom nasmejemo!!

213

ASISTENT

Kada je Čume stigao u Slovačku, nisam ni slutio da će se naše muke, umesto da se završe, nastaviti na drugi način. Možda će vam zvučati neverovatno, ali država Slovačka i njeno Ministarstvo un-utrašnjih poslova su Čumeta, i pored nekih ranijih razgovora i posre-doyanja nezaobilaznih ,,velikih službi" ipak prihvatili i zbrinuli samo zaŀwaljujući ugledu i uticaju koji je ambasador Kopečni imao u ovoj zemlji i njegovim vezama i prijateljstvima u Ministarstvu spoljnih poslova.

Ali, da idemo redom. Došavši sutradan na posao, sa nestrpljenjem sam čekao da se pojavi i moj zamenik. A kada se oko podneva po-javio, odmah sam ga pitao kako je bilo.

- Pa uglavnom kako smo i pretpostavljali. Nije bilo problema ni u Ankari, a još manje u Bratislavi. Naravno da su piloti bili šokirani kada su videli Čumeta, i da sam morao da im objasnim da osim njih niko drugi ne zna ni gde je bio a kamoli gde ide, i da će shodno tome ako se nešto pročuje, oni biti jedini osumnjičeni. Oni su, naravno, dali ,,besu" da im to neće pasti na pamet jer tog putnika nisu ni videli. Ali uprkos svemu, malo je falilo da država ostane bez glavnog sve-doka!

- Što, šta je bilo? - pitam ja začučten.

- Pa, imali smo nedugo nakon poletanja raalo ,,propadanje", pa se Cume usro od straha misleći verovatno da je u pitanju namerna sab-otaža. Zagreb'o je ko mače po zidovima aviona, ali osim toga sve je bilo u redu. I odmah je sve provalio. Prvo me je pogledao dok sam ja mirno ispijao viski i rekao - Ti nisi iz MUP-a, a nisi sigurno ni iz BIA-e. Ti mora da si neki Petrovićev, ili tako nešto. Bravo za Cumeta!!

I dokje Čume bio u Slovačkoj, ne znam šta me je više nerviralo.

214

To što Mihajlović i vlada danima i nedeljama ne mogu da se orga-nizuju i u Sloyačku pošalju tužioca koji će razgovarati sa njim, ili t0 što je Mihajloviću trebalo skoro petnaest dana da u svoje ime i u ime vlade Srbije napiše barem kurtoazno pismo slovačkoj Yladi i MUP-u kako bi im se zahyalio na onome što su učinili za Srbiju.

Na kraju je ipak do MSP-a stiglo i to traženo pismo i ja sam ga odmah prosledio Kopečnom, a stigli su i inspektori našeg MUP-a za-jedno sa nekim tužiocem koji je trebalo da razgovaraju sa Čumetom i uzmu od njega potrebne izjave. O tome kako je pomenuti tužilac yideyši Čumeta pao u nesyest, ali bukvalno, neka pričaju oni koji su bili prisutni, a ja ću nastayiti sa syojom pričom. Kada su ti razgoyori već počeli, ambasador Kopečni mi reče da ne bi bilo loše da neko i dode ispred vlade, MUP-a ili MSP-a u Bratislayu u neku zvaničnu posetu. Em bismo se i na taj način zahyalili Sloyacima, em bi i ovu priliku iskoristili za proširenje naše saradnje i na bezbednosnom i na političkom planu. Pošto sam i ja razmišljao identično, rekoh mu da ću ovo kao zajedničku ideju preneti obojici svojih ministara. I Miha-jloyiću i Svilanoviću.

Ali, opet prode nekoliko dana, a možda i nedelja, i ništa se ne desi. Zbog nekih ranijih obaveza nijedan od ministara ne dade mi neki konkretniji odgoyor, pa mi Kopečni predloži da u Bratislavu dodem baš ja, zbog toga što sam bio načelnik RDB-a i zbog toga što sam sada sayetnik ministra unutrašnjih i pomoćnik ministra spoljnih poslova. Ubeden je da ću biti adekyatan sagovornik na sve teme,

barem dok neko drugi ne dode. Tako se dogovorismo, a on nakon dan-dva potvrdi da je poseta dogoyorena, pa ja i moj skromni zamenik u SID-u, otidosmo u Bratislayu. Pošto smo sa ambasadorom Kopečnim sjajno saradivali, a on nas voleo, cenio i poštovao baš kao i mi njega, potrudio se da nam tokom kratkog borayka u Bratislavi organizuje ,,ful program". Sastanke sa direktorima sloyačke obayeštajne i kontraobaveštajne službe, sa zamenikora ministra unutrašnjih posloya Slovačke i još pride tri sastanka u Ministarstvu spoljnih posloya. Sa generalnim sekretarom MSP-a, direktorom njihove službe bezbednosti i novoformirane Službe za zaštitu informacija.
A pošto sam ja bio ,,šef delegacije", meni je zapalo da sve vreme goYorim. Ambasador bi se kurtoazno zahvalio na prijemu i predstavio mene i mog zamenika, a onda sam ja, kao što je to red i običaj, morao
215
i se ii ime vlade Srbije, u ime oba svoja ministarstva i svoje lično ime zahvaijujem na onome što su za nas učinili, da dogovaram buduću saradnju, pozivam ih u uzvratnu posetu, informišem o ak-tuelnim zbivanjima u Srbiji... i to je sve, naravno, trajalo. Dok sam ja govorio, Kopečni i moj zamenik su se uglavnom diplomatski smeškali. Pošto ambasador do tada nije imao prilike da me vidi u ovakvoj ulozi, valjda iznenaden mojom elokventnošću, lakoćom izražavanja, strukom i poznavanjem tema o kojima govorim, osetio je za potrebno da zameniku s vremena na vreme tiho kaže nešto tipa - ,,ovo je sjajno, on super govori, odlično, ovaj sastanak je bio super..."
Pošto posle svakog sastanka nije krio svoje zadovoljstvo i pošto je stalno ponavljao svoje impresije - ,,on je opet bio sjajan, super je govorio" i slično, moj zamenik ga je, nakon poslednjeg sastanka, lenjo pogledao, a onda mirno rekao - ,,Pa šta mislite, ekselencijo, za koji ga kurac inače vodim sa sobom!" Kopečni se za trenutak zbuni, a onda svi zajedno prasnusmo u smeh i odosmo na zasluženo pivo. Ko nije probao slovačko pivo ,,Zlatni fazan", ne zna šta valja. A mi smo ga ,,probali" do jutra!
Tako smo bili u prilici da saznamo još neke detalje o Čumetovom boravkuu Slovačkoj. Činjenica da je na sigurnomuopšte nije uticala na njegoYO ponašanje pa je nastavio da vreda i šikanira i ambasadora i sve službenike ambasade baš kao što je činio i u Ankari. I pored toga što je Kopečni bio doktor nauka i bivši direktor Instituta u Vinči, i od njega stariji barem 30 godina, Čume mu se obraćao sa ti, a ovaj njemu sa vi. I pored toga što je Kopečni bio maksimalno ljubazan i preduzimljiy, Čume je divljao, psovao i galamio iz dana u dan. Zato je posle kraćeg boravka u zgradi naše ambasade odveden u jedan ob-jekat slovačke Službe bezbednosti, pa je naše osoblje moglo da predahne.
Medutim, Čume je i u tom ambijentu bio nestašan. Pola u zbilji a pola u šali, predstavnik slovačke Službe se na njega požalio rekavši Kopečnom da će im načisto pokvariti ljude. Ne samo da sa njima igra poker, već pokušava i da ih uvuče u svoje poslovne odnosno krimi-nalne poslove. Malo-malo pa im nudi da zajedno švercuju drogu i shčne stvari. Do sada su promenili nekoliko garnitura ,,čuvara", ali se priča ponoyila sa svima. Zato je Čume pred povratak u Beograd
216
ponovo jedno vreme proveo u našoj ambasadi.
A tada je ambasador Kopečni, po sopstvenom kazivanju, bio i na najyećem iskušnju. Pošto su već svi navikli na Čumetovo bahato i bezobrazno ponašanje, nisu više na to obraćali pažnju, ali je stvar postala neprijatna kada je počeo da spopada ženu jednog službenika ambasade.
,,Zato sam ga ja kao prvi čovek ambasade pozvao i diskretno mu na to skrenuo pažnju... - počeo je Kopečni svoju priču - ...i rekao mu znate već ono kao, gospodine Buha, ovo je naša kuća i vi kao naš gost treba da se pridržavate nekog kućnog reda i pristojno se pon-ašate... a on me na sve to pogledao razgoračenim očima i ni pet ni šest

na moje zaprepašćenje rekao... Pa je l' ti znaš bre kada sam ja posled-nji put video pičku!! ...i dok sam ga ja u neverici gledao, on je nas-tavio da urla ...Ej bre, ja tri meseca nisam ništa karao!! ...Izvinite, gospodine Buha, ali ja, nažalost, u tome ne mogu da vam pomognem ni na koji način!!... odgovorio sam ja, gledajući da kao u vicevima sve yreme budem okrenut pozadinom prema zidu... i tako se završila ta epizoda, a on je posle nekoliko dana krenuo za Beograd i tada sam za sve što sam učinio za njega nagraden sledećom rečenicom - Dobar si ti, ambasadore, evo ti moj broj telefona i slobodno mi se javi ako ti nešto treba!! To mi je odlazeći rekao moj gost Ljubiša Buha -Čume! EtojeSrbija!!"
217
POZIV
Naravno da ambasador Kopečni nikada nakon toga nije ni video Buhu niti ga zvao. A i zašto bi? Ali nekoliko dana nakon ubistva Zo-rana Dindića zazvonio mu je telefon.
- Alo, ambasadore, Ljubiša ovde!!
-Ma, Cume bre!!
- A, to ste vi, gospodine Buha. Izvolite.
- Pa jesi ti video ove budale??
- Ja im lepo kažem...
- Ne razumem vas baš najbolje, gospodine Buha. Ne znam o čemu i o kome pričate?
- Ma ja im lepo kažem ubiće vam premijera, a oni me bre mesec dana drkaju za neko kilo heroina??! !
Kada sam nešto kasnije čuo ovu priču, i ja sam se nasmejao. Ali gorko. Jer ta jednostavna rečenica prvog ,,svedoka saradnika" u is-toriji srpskog pravosuda tako bolno i tragično odražava sve naše zablude i promašaje, naivnosti, nerazumevanja, nesnalaženja i, nar-avno, nesposobnosti i svu tragediju jedne posrnule i propale kvazidržave u tranziciji, izjedene korupcijom i kriminalom, pohle-pom i gupošću! ! Mesecima pre ovog ubistva, još dok je bio u bekstvu i ,,lomio" se da li da se ,,otvori" i koliko, Čume je bolje nego svi poli-tičari i policajci Srbije shvatao taj prelomni trenutak u kome se zemlja nalazi i svu dalekosežnost svoje odluke da ,,progovori". Zna-jući šta su sve uradili njegovi dojučerašnji prijatelji i saradnici i šta nameravaju da urade, on je policajcima i tužiocima koji su sa njim razgovarali predočavao upravo te fundamentalne činjenice. Medutim, njimaje izgledabilo interesantnije da saznaju kako je Čume, koji se
218
inače time bavio godinama, jednom prilikom prošvercovao kilogram heroina iz Albanije u Srbiju, što je ionako nervoznog Čumetajoš više neryiralo. Na njegovo mnogo puta ponovljeno - ,,ma jebeš heroin, ubiće vam bre premijera" oni su mu verovatno odgovarali sa - ,,...ma u redu, nego reci ti nama za onaj heroin..."
I tako je nastala ova priča. Ako je to uopšte priča?
219

,,OZBILJNAPRIČA"
Ne znam da li je ovo stvarno ozbiljna priča ili samo ,,ozbiljna priča"? Zavisi ko i iz kog ugla gleda. Shodno tome može biti i oz-biljna i smešna. A pošto je ovo zbirka veselih priča, ja sam se opre-delio već time što sam je uvrstio u knjigu i naslov stavio pod navodnike.
Dakle, jedne godine nakon petog oktobra novopostavljeni min-istar odbrane je, kao što je red i običaj, priredio prijem, recimo u ,,Domu garde" na Topčideru. Kao i na svakom sličnom prijemu tu su bili političari svih fela i boja, predstavnici diplomatskog kora i druge javne ličnosti. A mećtu njima i dva penzionera. Jedan visoki funkcioner Yojne bezbednosti a drugi visoki funkcioner Državne bezbednosti. Stoje sa strane, baš kao ona dva matorca iz ,,Mapet šoua", pijuckaju, posmatraju i komentarišu. U neko doba prilazi im i novopostavljeni ministar i oni mu čestitaju, nazdravljaju i žele uspeh u

budućem radu. Dok on odlazi da se pozdravi i sa drugim gostima, vojni penzioner se okreće prema svom kolegi iz DB-a i sa smeškom mu kaže: ,,Baš nie zanima, prijatelju, da li će tvoj saradnik na mestu ministra odbrane izdržati duže nego moj!!" - nakon čega obojica prasnu u smeh baš kao i ja kada su mi to nekoliko dana kasnije is-pričali. Naravno da vas najviše zanima i ko su pomenuti penzioneri a još više i ko su pomenuti ministri, ali ja, kao što sam već rekao, ne mis-lim da je ovo ozbiljna priča. Zato neka sve ostane na ovome! Barem za sada. Jer možda se nekada nastavi i ova priča i ova knjiga.

Goran Petrović YESELA UDBA
Izdavač: "BLIC PRESS"DOO
Generalni direktor:
Attila Mihok
Direktor izdavaštva:
Jelena Drakulić
Urednik:
Yeselin Simonović
Grafički urednik i kompjuterska obrada:
Yladimir Piacun
Štampa: "CICERO", Beograd Tiraž: 30.000

CIP - KaTanorroaunja y ny6jiMKaimjn je, Beorpaa
821.163.41-94
nETPOBHTi, FopaH
Yesela Udba : priče / Goran Petroyić. -Beograd : Blic press, 2007 (Beograd : Cicero) - 220 str. ; 24 cm
Tiraž 30.000 - Str. 3-6: Da nema vesele Udbe, trebalo bi je izmisliti / Petar Lazić.
ISBN 978-86-83967-09-4 COBISS.SR - ID 145339660

Konačno se pojavila knjiga koja o tajnoj policiji ne govori sa ideološkim predznacima, koja nc precenjuje njenu ulogu, koja ne potcenjuje njen značaj, koja se nc bavi mitomanijama, pranjem biografija i stvaranjem novih tabua. YESELA UDBA priča običnc ljudske priče o običnim ljudima, poštujući nji-hovc vrline i mane. Goran Petrović demistifikujc vladajuće stereotipe samim nasloYom knjige. Pre njega Udba je, u zavisnosti od pozicije iz koje se gleda, mogla biti dobra ili loša, herojska ili zločinačka, Služba koja štiti državne in-teresć iti Služba koja čuva partiju na vlasti... u svakom slučaju ili bela ili crna. Nikako vesela. Da li je reč o zaštitnicima političke oligarhije i mafije ili su u pitanju državni službenici koji žive kao i svi drugi, radeći jedan neveseli posao? O tome autor YESELE UDBE kaže:
•,, Pošioje zahvaljiijući sada već opštepoznatim aktiynostimajednog broja hidaku, kriminalaca i ubica koji su na žulost bili ne samo radnici, već i naj-viši nikovodioci ifunkcioneri Službe krajem devedesetih, cela Služba je bila satanizovana i"stavljena na sti/b srama, Osetio sam potrebu, i kao običan pri-padnik S/užbe a kasnije i kuo njen čelnik, da onaj njen normalni, profesio-nalni i nedužni deo zaštitim od tih neiunesnih optužbi i paušalnih kva-lifikuciju. Ju nisain ni nbicct, ni lopov, ni kriminalac, ni član bilo kakvih "es-kadwna smrti", ni nuifijaških lobija. To nije ni ogromna većina mojih kolega, odnosno 99,99% njih, kako sam to često i javno govorio. To su savim obični ljudi poput svih drugili. "

I zaista, iz YESELE UDBE saznajemo nešto što smo mogli i pret-postayiti, da nam je politička stvarnost dozvoljavala da pretpostavljamo. Sa-znajemo da iza svega, pa i iza te Udbe, stoje obični ljudi, od krvi i mesa. A kakvi su nam obični ljudi, takvo nam jc sve: i vojska, i zdravstvo, i školstvo, i sudstvo, i vlast, i opozicija, pa i ta policija. Sve nam je onakvo kakvi smo ini sami. Pomalo radni (kada se mora), pomalo lenji (kada se može), zabrinuti kada više nema razloga za brigu a veseli kada nam je najteže. Zahvaljujući tim osobinama valjda smo i opstali sve ove godine i vekove.
Petar Lazić